

**T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**SOSYO-KÜLTÜREL, TARİHSEL VE İDEOLOJİK BAĞLAMDA
İSLAMOFOBİ**

**Rukiye SÖZER
1530206127**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Kemalettin TAŞ**

ISPARTA-2018

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	Rukiye SÖZER	
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri	
Tez Başlığı	Batı Dünyası ve Türkiye'de İslamofobi	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Sosyo-Kültürel, Tarihsel ve İdeolojik Bağlamda İslamofobi	
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında jürimiz 29/08/2018 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.</p>		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Prof. Dr. Kemaleddin TAŞ/Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Ramazan UÇAR/Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Ali ALBAYRAK/Akdeniz Üniversitesi	
Jüri Üyesi		
Jüri Üyesi		

¹Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

²OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 28-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç üç ay içinde gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

⁴Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

T.C.

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Sosyo-Kültürel, Tarihsel ve İdeolojik Bağlamda İslamofobi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Rukiye SÖZER

20.09.2018

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "R. Sözer".

(SÖZER, Rukiye, *Sosyo-Kültürel, Tarihsel ve İdeolojik Bağlamda İslamofobi*, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2018)

ÖZET

İslamofobi ile ilgili en kapsamlı tanım ilk olarak Runnymede Trust raporunda 1997 yılında Batı’da yapılmış, 2001 yılında İkiz Kuleler’e yapılan intihar saldırısının ardından ise kavram yaygın bir kullanım alanı bulmuştur. Bugün dünya genelinde ortaya çıkan islamofobik saldırılar, terör yoluyla ve de medyadaki kışkırtıcı kötü imaj oluşturma çabalarıyla gerçekleştirilmektedir. Aslında Batı’nın İslam algısı “öteki” üzerine oturmaktadır. Müslümanlar, Hz. İsa’yı ve Hz. Musa’yı peygamber, Hıristiyanlığı ve Yahudiliği birer din olarak kabul etmektedirler. Genellikle Hıristiyan ve Yahudilerin gözünde ise Hz. Muhammed bir peygamber değil bir sahtekardır ve İslam da Hıristiyanlığın sapkın bir koludur. Avrupalı ve Amerikalının tasavvurundaki Doğu yani İslam coğrafyası şiddeti ve şehveti içermektedir. Bu iki tema, İslam coğrafyasının Batı toplumlarındaki algısında birer şifre vazifesi görmekte ve tüm bu coğrafya ile ilgili Hollywood filmlerinde bu konu işlenmektedir.

Günümüzde, İslam coğrafyasının diğer ülkelerinde fobinin oluşması için teröre müracaat edilirken, ülkemizde ise terörün yanısıra yobaz, örümcek kafalı, kaba ve şiddete yatkın din adamı ve dindar profili çizilmiştir. Bu şekilde dimağlarda İslam mahkûm edilmeye çalışılırken, İslam’dan korkup kaçınılmak gerektiği algısı oluşturulmaya çalışılmıştır. 15 Temmuz sonrasında ise aynı fobi oluşturma çalışmaları büyük ölçüde cemaatler ve tarikatlar üzerinde yürütülmeye başlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, Anti-islamizm, Batı Dünyası, Türkiye, 15 Temmuz

(SÖZER, Rukiye, *Islamophobia in Socio-Cultural, Historical and Ideolojik Context*, Master Thesis, Isparta, 2018)

ABSTRACT

The most comprehensive definition of Islamophobia was first summarized in the Runnymede Trust report in 1997 in the West and in 2001 after the suicide attack on the Twin Towers, the concept has found a common usage area. The Islamophobic attacks that have emerged all over the world today are being made through terror and by an effort to create a provocative bad image in the media. In fact, the West's sense of Islam is based on the "other". Muslims accept Jesus and Moses as prophets also they accept christianity and judaism as a religion. Usually, in the eyes of Christians and Jews, Muhammad is not a prophet but an imposter, and Islam is a heretical corpse of Christianity. In the European and American perception, The Eastern, namely the Islamic geography contains violence and lust. These two themes will officiate as the key in Western perception about the Islamic geography and will be handled in Hollywood films about whole geography.

Nowadays, In other Islamic countries, while terrorism is being used to build phobia, in our country terrorism as well as religious man and religious profile has shown as bigot, spider-fashioned, rough and prone to violence. In this way, while attempting to condemn Islam in the minds, It has been tried to create the perception that Islam is needs to be avoided. After 15 July, the same phobia-building efforts are being conducted on communities and sects.

Key words: Islamophobia, Anti-Islamism, Western World, Turkey, 15th July

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER	x
ÖNSÖZ.....	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAMOFOBİ: TARİHSEL, KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1. İSLAMOFOBİ OLGUSUNUN TARİHSEL SEYRİ	8
1.1. Runnymede Trust Raporu	11
1.2. 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları ve Sonuçları	14
1.3. İki Büyük Din ve İslamofobi.....	20
1.3.1. Hıristiyanlık	20
1.3.2. Yahudilik.....	27
1.4. Türk Algısı ve İslamofobi	28
1.5. Karikatür Krizi	34
1.6. İsviçre Minare Karşıtı Referandum	38
1.7. 11 Eylül'ün Ardından Sözde İslami Terör Örgütlerinin Gerçekleştirmiş Olduğu Belli Başlı Eylemler.....	39
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL BOYUTLARIYLA İSLAMOFOBİ.....	43
2.1. Xenofobi.....	43
2.2. Anti-semitizm ve Anti-İslamizm.....	45
2.3. “Öteki” Algısı.....	47
2.4. Oryantalizm	52
2.5. Oksidentalizm.....	56
2.6. Fundamentalizm	60
2.7. Kolonyal-Postkolonyal Söylem.....	67
2.8. Medeniyetler Çatışması Tezi.....	69
2.9. Göç	73
2.9.1. Göç Olgusunun Tanımı ve Tarihi	73
2.9.2. Göç Olgusu ve Aşırı Sağ Partiler	76
2.9.3. Günümüz Göç ve Göçmen Algısı	79
2.10. Eurabia.....	85
2.11. Bassam Tibi ve Euro İslam	87
2.12. Fortress Europe.....	89
2.13. Nefret Suçu ve Nefret Söylemi	90
2.14. Medya.....	94

İKİNCİ BÖLÜM
İSLAMOFOBİ: SOSYO-KÜLTÜREL VE İDEOLOJİK YANSIMALAR

1. FİMLERDE İSLAMOFOBİ	99
2. DİJİTAL OYUNLARDA İSLAMOFOBİ	102
3. ÜLKE BAZINDA İSLAMOFOBİ ÖRNEKLERİ	106
3.1. Hollanda	107
3.2. İngiltere	113
3.3. Fransa	117
3.4. Almanya	122
3.5. İslamofobik Eylemler, Diğer Ülkelerden İslamofobiye Örnekler	126
4. TÜRKİYE'DE İSLAMOFOBİ	133
4.1. İslamofobik Karikatürler	135
4.2. İslamofobik Filmler	142
4.3. 15 Temmuz Darbe Girişimi, FETÖ ve İslamofobide Gözlemlenen Artış	143
5. İSLAMOFOBİ VE ANTI-İSLAMİZM HUSUSUNDA LİTERATÜRDE YER ALAN TESPİTLER VE PROBLEME YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	153
SONUÇ	164
KAYNAKÇA	168
ÖZGEÇMİŞ	182

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFA	: American Family Association
AfD	: Alternative für Deutschland
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
BBC	: British Broadcasting Corporation
CDU	: Christian Democratic Union of Germany
CIA	: Central Intelligence Agency
CJH	: Counterjihad
COA	: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
CSU	: Christian Social Union in Bavaria
DAEŞ	: Devlet'ül Irak ve's Şam
DFP	: Dansk Folkeparti
DSDA	: Seventh Day Adventist
DTG	: Demonstranten Tegen Gemeenten
D66	: Demokrats 66
ECRI	: European Commission against Racism and Intolerance
FETÖ	: Fetullahçı Terör Örgütü
FPÖ	: Freiheitliche Partei Österreichs
GMF	: German Marshall Fund
HCBS	: Hong Kong and Shangai Banking Corporation
IGGÖ	: Islamische Glaubensgemeinschaft in Österreich
IHF	: International Helsinki Federation for Human Rights
IHRC	: Islamic Human Rights Commission

IRA	: Irish Republican Army
IŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
NSU	: Nationalsozialistischer Untergrund
NVU	: Nederlandse Volks-Unie
PDVA	: Partij van de Arbeid van België
PDY	: Paralel Devlet Yapılanması
PEGİDA	: Patriotische Europäer Gegen Islamisierung Des Abendlandes
PKK	: Partiya Karkerên Kurdistanê
PVV	: Paty For Freedom
SEAL Team	: Sea Air Land Team
SETA	: Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
SP	: Socialist Party
SPD	: Sozialdemokratische Partei Deutschlands
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
Tell MAMA	: Tell Measuring Anti-Muslim Attacks
UKIP	: United Kingdom Independence Party
UNDP	: United Nation Development Programme
VB	: Vlaams Blok
VVD	: Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

ŞEKİLLER

Şekil 1: İslamofobi:Kavramsal Çerçeve.....	13
Şekil 2: İsviçre Minare Karşıtı Referandum Propaganda Afişİ Örnekleri	38
Şekil 3: PEW, İslami Radikalizme Karşı Duyulan Korku Raporu	66
Şekil 4: Fortress Europe'yı Temsil Eden Harita	90
Şekil 5: Hollanda'da Faslılara Ait Camilere Bırakılan Broşür	110
Şekil 6: Fransa'da Gölete Başörtüsüyle Girmeyi Yasaklayan Tabela.....	120
Şekil 7: Afd Üyeleri PEGİDA Gösterilerinde.....	126
Şekil 8: "Bir Müslümanı Cezalandır" Başlıklı Mektup.....	127
Şekil 9: Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri	130
Şekil 10: Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri	131
Şekil 11: Sayılarla Avrupa'da İslamofobi	132
Şekil 12: Sayılarla Avrupa'da İslamofobi	133
Şekil 13: Penguen Dergisi, 2011, (5), s.10.....	136
Şekil 14: Penguen Dergisi, 2014, (19), s. 7.....	136
Şekil 15: Penguen Dergisi, 2008 (35), s.8.....	137
Şekil 16: Uykusuz Dergisi, 2014, (1), s. 9.	137
Şekil 17:Uykusuz Dergisi, 2014, (41), s. 3.	137
Şekil 18: Deli, 1993, (112), s.2.	138
Şekil 19: Leman, 2014, (33), s.4.	138
Şekil 20: İzmir, 1997, (6), s.5.	139
Şekil 21: Türbanlı Domuz	139
Şekil 22: Türkiye Devleti Şeriatle Yönetiliyor	140
Şekil 23: Özgür Kadın Anlayışı	140
Şekil 24: Olmak veya Olmamak	141
Şekil 25: Çarşafı Kadın Zihniyet Algısı.....	141
Şekil 26: Cumhuriyeti Yıkma Hakkı İsterük	142
Şekil 27: FETÖ'nün 50 Yılına Bakış.....	145

ÖNSÖZ

Dünyanın karşı karşıya kaldığı önemli sorunların başında öteki ile ilişkiler yani birlikte yaşama kültürünün oluşmaması yer almaktadır. Bunun neticesinde farklı din, etnisite, ırk ve kültürlerin çatıştığı görülmektedir. İslam da diğer din ve kültürler tarafından ötekileştirilerek bunun üzerinden çatışma çıkarılmakta, kin ve nefret oluşturulmakta ve İslam, bazı terörize olmuş Müslüman gruplar eliyle terör dini olarak “fobi” oluşturulmaktadır. Bunun yakın zamandaki en canlı örnekleri Hizbullah, Taliban, DAESH, Boko Haram, FETÖ gibi örgütler eliyle oluşturulan fobi bütün dünyaya servis edilmektedir.

Ülkemizde Batı dünyası ve Türkiye’de vuku bulan islamofobinin ayrıntılarıyla incelendiği akademik çalışmalar sınırlıdır. Ayrıca islamofobi ile ilgili yayınlanan raporlar, analizler, araştırma ve incelemeler sürekli güncellenmekte ve bunlar akademik çalışmalara ivedilikle yansımamaktadır. Yukarıda bahsi geçen, tüm çalışmalarını din üzerinden yürüten örgütlerin saldırıları ve politikaları sebebiyle bütün cemaat ve dindarların aynı kefeye konularak potansiyel terörist algısı oluşturulmaya çalışılması gözlerden kaçmamaktadır.

Batı dünyası ve Türkiye’de islamofobinin incelendiği çalışmanın Birinci Bölümünde, islamofobi kavramının tanımı yapılmış; kavramın tarihi serüveni hakkında bilgi verilmiş; islamofobiyi anlama hususunda bize rehberlik edecek olan xenofobi, anti-semitizm ve anti-İslamizm, öteki algısı, oryantalizm, oksidentalizm, fundamentalizm, kolonyal-postkolonyal söylem, medeniyetler çatışması tezi, göç, eurabia, Bassam Tibi ve euro İslam, fortress europe, nefret suçu ve nefret söylemi ve medya kavramları açıklamış ve ayrıntılarıyla ele alınmış ve incelenmiştir. İkinci Bölümde ise islamofobinin günümüz yansımaları olan dijital oyunlarda, filmlerde islamofobi örnekleri verilmiş; ülke bazında ve sayılarla islamofobi örnekleri üzerinde durulmuş; ardından Türkiye’de islamofobi konusu karikatürler, filmler ile örneklendirilerek aktarılmış ve de Türkiye için büyük önemi haiz 15 Temmuz darbe girişimi ve FETÖ konusu ele alınmış, tüm açıklama, tanım ve verilen örnekler neticesinde varılan sonuçlar paylaşılmış ve islamofobi sorununa çözüm önerileri getirilmiştir.

Tezimi bitirme hususunda sağladığı motivasyondan dolayı başta Prof. Dr. Kemalettin TAŞ hocama, yazım süresince destekleri için aileme ve her daim yanımda olan desteğini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşime teşekkür ediyorum. Çalışmanın hayırlara vesile olmasını diliyorum.

Isparta-2018

Rukiye SÖZER

GİRİŞ

1.ARAŞTIRMANIN KONUSU VE PROBLEMİ

Sosyolojinin mühim bir dalı olan din sosyolojisi, toplumsal bir kurum olan dini ele alarak din ve toplum etkileşim ve ilişkilerini ve bu etkileşim sonucu ortaya çıkan süreç, olgu, teşkilat ve gruplaşmaları sosyolojik bir yaklaşım perspektifinde bilimsel olarak araştırıp inceleme gayretindedir.¹

Din, insanlığın her döneminde toplumların hayatını etkileyen aşkın bir güç ve sosyal bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Din, bir yaşam biçimi olarak toplumdaki sosyal davranışların oluşmasında önemli bir unsur olmakla birlikte toplumun sosyal, iktisadi, siyasi, kültürel ve daha pek çok alanda varlığını hissettirmektedir. Ayrıca din, sosyal bir karaktere sahip olmasından ve inananlarına birtakım değerler ve semboller sistemi kazandırarak bir zihniyet oluşturması nedeniyle ciddi önemi haiz bir konu olma özelliği göstermektedir. Din sosyolojisi, dinin mahiyetinden ziyade onun toplum içerisindeki yeri ve diğer toplumsal kurumlar ile olan ilişkileri ile ilgilenmektedir. Din sosyolojisi, dini toplumsal bir fenomen olarak ele almakta ve insanın dinden kaynaklanan sosyal faaliyetlerini incelemektedir.²

Din, geniş kitleleri etkisi altına alan ve inananları görünmez sıkı bir bağ ile birbirine bağlayan, kendi kuralları ile bir toplum ve dünya düzeni oluşturmaya çalışan kapsamı oldukça geniş bir olgudur. İnsan fıtrat itibarıyla inanma eğilimindedir. Bu inanmış olduğu şeye bağlılığı kişiyi var kılmaktadır. Dinler de bu inanma isteği ve arzusunu karşılayan en önemli unsurlardır. İslam dini de tarih sahnesine çıktığı günden itibaren diğer dinlerde ve inanış şekillerinde olduğu gibi kişinin huzur ve mutluluğunu ve buna bağlı olarak da dünya huzur ve barışını hedeflemektedir. Çalışma konumuzu teşkil eden İslam dini ve Müslümanlara karşı önyargı, kin, nefret, dışlama, ötekileştirme, ırkçı tavır ve korkuyu mündemiç islamofobi olgusu, köklü bir geçmişe dayanmaktadır.

İslam, İslam dininin kendisi için kullanmış olduğu Kur'an-ı Kerim'de geçen bir kelimedir. "Allah'a teslim olmak yoluyla barış ve huzura kavuşmak" anlamına

---

¹ Ünver Günay, "Din Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Temel Sorunları", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2002, S.12, s. 1.

² Kemaleddin Taş, "Dinin Sosyolojik Tanımı Problemi Üzerine Bir Değerlendirme", Dini Araştırmalar, 2003, C.6, S.16, s.199-201.

gelmektedir. İslam hem bir inanç sistemini hem de bir kültür ve medeniyeti mündemiç bir kavramdır. Batı ise bir medeniyet ve coğrafyayı ifade etmektedir. Bir din olan İslam ile bir kültürü ifade eden Batı kavramlarının karşılaştırılması birtakım sıkıntıları beraberinde getirmektedir. Buna ek olarak Batı, modern dönem için belirli bir yaşam biçimini, dünya görüşünü, siyasi sistemi, ekonomik düzeni ve kültür formunu ifade etmektedir.³

İngiliz şair Rudyard Kipling'in ifadesiyle, Doğu, Doğu' dur; Batı, Batı'dır ve bu ikisinin hiçbir zaman bir araya gelmesi mümkün değildir. Doğu ve Batı medeniyetleri birbirini, kendi tarihine, coğrafyasına, giyim kuşamına, siyasi yönetimine müdahale eden veya müdahale etmek isteyen bir öteki olarak algılamaktadırlar.⁴

Batı medeniyetinde var olan, ancak bir milat olarak kabul edilen 11 Eylül saldırılarının ardından görünürlüğü oldukça artan aynı zamanda nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde de güçlü bir şekilde hissedilen islamofobi, dünya barışı ve düzeni için büyük bir tehdit ve tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu islamofobi tehlikesi Batı'nın ve Batılılaşma ve modernleşme hayali içerisinde olan Doğu insanının takmış olduğu at gözlüğünden; bununla birlikte Müslümanların fundamentalist düşünce yapısı ve eylemlerinden kaynaklanmaktadır.

Araştırmanın konusu; toplumların önyargısız bir şekilde barış, huzur ve güven içerisinde yaşamasının önündeki engellerden biri olan ve hem Batı toplumlarını hem de İslam dünyasını azımsanamayacak şekil ve boyutlarda etkileyen islamofobi olgusudur. İslamofobinin tarih sahnesinde nasıl ve hangi dönemde ortaya çıkıp yükselişe geçtiği, birtakım kavramlarla birlikte ne şekilde kullanıldığı ve anıldığı, özellikle yakın dönem ve günümüzde yoğun olarak ne tür platformlarda, hangi boyutlarda ve nasıl görünürlük kazandığı, anti-islamist tavrın kitleleri göz göre göre nasıl manipüle ettiği, Türkiye özelinde ise islamofobinin hangi dönemde nasıl görünürlük kazandığı ve FETÖ darbe girişiminin ardından dine ve dini gruplara bakışın ne şekilde değiştiği gibi sorular araştırmamızın ana problemini oluşturmaktadır.

---

³ İbrahim Kalın, *İslam ve Batı*, TDV Yayınları, Ankara, 2016, s. 25-28.

⁴ Kalın, *İslam ve Batı*, s.13.

2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

İslamofobi hakkında en kapsamlı tanımı yapan düşünce kuruluşu Runnymede Trust, hazırladığı raporda Müslümanlara yönelik eğitim, ticaret, medya, siyaset ve daha birçok alanda gerçekleştirilen ayrımcılık, aşağılama ve de ırkçı tavrı gözler önüne sermekte; bir dünya problemi olan anti-İslamizm ve İslamofobinin görünürlüğünü azaltmak üzere çözüm önerileri getirmektedir.

Köklü bir geçmişe dayanan, İslam dini ve Müslümanlar hakkındaki olumsuz tavrın ekonomik, dini, askeri, kültürel, siyasi pek çok etkileşimden kaynaklandığını söylemek mümkündür. İslam dini tevhit akidesine ters düşse de günümüz Hıristiyanlığı ve Yahudiliğine saygı duymakta, peygamberlerini kabul etmektedir. Ancak aynı saygılı tavrı bahsi geçen iki dinden ne din olarak İslam ne Müslümanlar ne de bir peygamber olan Hz. Muhammed görmektedir. Bu türden ötekileştirici tavrı iki medeniyetin arasını açmakta, sonu gelmeyen bir düşmanlığa neden olmakta, medeniyetlerin çatışmasını zorunlu kılmaktadır.

Bahsi geçen düşmanlığa katkı sağlayan önemli etmenlerin başında Batı dünyasının İslam dini ve ritüelleri ile filmler, karikatürler, sosyal medya, bir eğlence unsuru olan dijital oyunlar ve daha pek çok mecrada tahkir eden ve kötüleyen, topraklarında yaşayan göçmenlere uyguladığı asimilasyon politikalarıyla ayrımcı, ırkçı tavrından geri durmaması gelmektedir. Bu türden bir yaklaşıma karşın bazı çevreler ise oksidentalist bir tavrı ile Batı'yı yok saymakta, fundamentalist eylemlerle aradaki düşmanlık bağlarını kuvvetlendirmektedir.

Halkın büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkelerde ise islamofobi daha farklı bir boyutuyla karşımıza çıkmaktadır. Bahsi geçen türden bir ülke olan Türkiye'de islamofobi, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte izlenen katı laiklik/laikçilik ve din karşıtı bir savaş olarak yapılandırılan modernleşme politikalarının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan yakın dönemde ise filmler, karikatürler, islamofobik yazılar medya aracılığı ile servis edilmekte, kendi içimizde bir "öteki" oluşturulmaya çalışılmaktadır. FETÖ'nün gerçekleştirmiş olduğu darbe girişiminin ardından sallantıda olan dini yaşayış ve dini grupların güvenilirliği hususu büyük oranda zedelenerek yerli islamofobide artış gözlemlenmiştir.

Toplum ve din ilişkilerinin incelendiği çalışmanın amacı; Batı dünyasında köklü bir geçmişe dayanan ve özellikle günümüz Türkiye’inde yoğun bir şekilde hissedilen islamofobi olgusunu hem tarihi hem de günümüz yansımalarıyla ele alarak ve mümkün olduğunca ayrıntılarıyla inceleyerek toplumsal yapıda nasıl bir dönüşüm meydana getirdiğini ortaya koymak ve çözüm önerileri sunmaktır.

Ülkemizde Batı dünyası ve Türkiye’de vücut bulan islamofobinin bir arada ve ayrıntılarıyla işlendiği kaynaklar sınırlıdır. Buna ek olarak çoğunlukla güncel verilerin kullanılmış olması ve de konu itibarıyla islamofobinin her daim canlılığını koruyor olması ve bu türden çalışmalara katkı sağlayacak olması çalışmayı değerli kılmaktadır.

3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal bilim araştırmalarında geçerliliği kabul edilen iki temel paradigma olan, “Pozitivist/Natüralist Paradigma”ve “Anlayıcı/Yorumlayıcı Paradigma”, akademik çalışmalarda izlenecek rota konusunda ışık tutmaktadır. Konu itibarıyla izlenmesi gereken rota “Anlayıcı/Yorumlayıcı Paradigma” olarak belirlenmiştir.

Anlayıcı yaklaşımda temel amaç, insan davranışlarının altında yatan mana ve ruhu keşfetmek, ortaya çıkarmaktır. Yorumlayıcı yaklaşım, insanların toplumsal dünyalarını nasıl oluşturduğu ve devam ettirdiğine dair anlayış ve yorumlamalara varmak için doğal ortamlarında toplumsal olarak anlamlı eylemin doğrudan ayrıntılı gözlem yoluyla sistematik olarak analiz edilmesidir. Esas amaç, insanların bir fiili gerçekleştirirken dayandığı anlamlı sebepleri aramak olmalıdır. Çünkü bir eylemi ancak dinsel inançlara, toplumsal ölgülere, kurallara ve geleneklere başvurularak anlamlandırmak mümkündür. Buna ek olarak anlamının üç epistemolojik şartını şu şekilde sıralamak mümkündür; insan tabiatını tanımak, kültürel ortam hakkında bilgi sahibi olmak ve bağlamı bilmektir.⁵

---

⁵ Kemaleddin Taş, *Sosyal Bilim Paradigmaları Açısından Sosyolojik Metodoloji*, Rağbet, İstanbul, 2011, s. 67,74,75.

Çalışmada, genel itibariyle doküman analizi metodu kullanılmıştır. Bu doğrultuda konu ile ilgili kitap, tez, makale, bildiri, rapor, inceleme ve araştırmalardan istifade edilmiş, ihtiyaç duyulduğunda yayınlanan basılı ve elektronik gazete ve dergiler taranmış ve başlık ve makalelerde konu ile ilgili olan hususlar araştırılmıştır. Tezin ana konusu olan islamofobi kavramı çalışma boyunca sosyokültürel ve tarihi bağlam içerisinde değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAMOFOBİ: TARİHSEL, KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

İslamofobi, “İslam” ve “fobi (phobos)” kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir kavramdır. Yunan mitolojisinde dehşet ve korku tanrısı Phobos’tan gelen “fobi” kelimesi sözlükte; belirli bir durumun, etkinliğin ya da nesnenin neden olduğu ve bireyin bizzat kendisi tarafından da aşırı ve yersiz kabul edilen yoğun, inatçı ve de usdışı bir korku olarak tanımlanmaktadır.⁶ Kapalı alan korkusu (claustrophobia), yükseklik korkusu (acrophobia), sosyal fobi (social phobia) gibi “İslamofobia”yı da bir tür patolojik durum olarak ele almak mümkündür.⁷ Küresel bir sorun ve olguyu mündemiç “islamofobi” kavramı, en temel tanımıyla; İslam’a ve de Müslümanlara karşı beslenen önyargı, kin, nefret ve düşmanlığı yansıtmaktadır. İslamofobi, İslam’dan ve Müslümanlardan korkma, çekinme, ürkme ve onlardan hoşlanmama şeklinde kendisini gösteren; irrasyonel bir korkudan kaynaklanan çeşitli tavır, söylem ve tutumlar bütününden oluşan bir olguyu ifade etmektedir.⁸

Oxford Sözlüğü, İslamofobi kavramının ilk olarak 1991 yılında Amerika’da yayınlanan Insight isimli bir dergide kullanıldığını ileri sürse de gerçekte bu kavramın ilk kullanımının 1925 yılında Fransa’da yayınlanan “Acces De Delire Islamophobe” başlıklı metin olduğu bilinmektedir.⁹

İslamofobi ile ilgili en kapsamlı tanım 1997 yılında İngiliz düşünce kuruluşu Runnymede Trust tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre islamofobinin sekiz özelliği şu şekilde sıralanmaktadır:

- İslamofoblar, İslamı tek bir blok gibi görmekte ve değişime direnç gösterdiğini; İslam’ın farklı ve öteki olduğunu, başka kültürlerle bir ortak yönü olmadığını ve iletişime geçmediğini düşünmektedir.

---

⁶ Sait Kar, “Felsefi Açıdan İslamofobi ve Eleştirisi”, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi (ILTED) 2017, S. 47, s. 201.

⁷ Mehmet Evkuran, “Bir Kimlik Politikası Olarak İslamofobi”, İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliğleri, Sivas, Sivas Kemal İbn-i Hümmam Vakfı, 2010, s. 164.

⁸ Kar, a.g.m., s. 201.

⁹ Kar, a.g.m., s. 203.

- İslam, Batı medeniyetine kıyasla geri kalmış, barbar, irrasyonel, gelişmemiş ve seksist bir din olarak görülmektedir.
- İslam, şiddet taraftarı, baskıcı, tehditkâr, terörü destekleyen ve medeniyetler çatışmasına girişmiş bir din ve kültür olarak kabul edilmektedir.
- İslam, siyasi bir ideoloji olarak görülmekte ve İslami rejim ve partiler tarafından siyasi ve askeri kazanımlar için kullanılmaktadır.¹⁰

AB Temel Haklar Ajansı'na göre islamofobi (2003):

“(…) 11 Eylül 2001 tarihinde meydana gelen olaylar sonrasında terör ile mücadele kapsamında, aralarında Arapların, Musevilerin, Müslümanların, bazı mülteci grupların göçmenlerin ve sığınmacıların ve kimi azınlıkların da bulunduğu gruplara bağlı kişi veya kişiler, eğitim, istihdam, barınma, hizmetler ile kamu alanlarına erişim, toplumsal katılım ve hareket serbestliği gibi bazı alanlarda ırkçı ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Bu çerçevede islamofobi, İslam dinine mensup olan bireylerin maruz kaldıkları ayrımcı muameleye verilen genel isimdir.”¹¹

Petit Robert Sözlüğünün 2006 tarihli 1. baskısında İslamofobia, “Fransa’da Mağrib kökenli göçmenlere karşı kötü niyetli eylemler ve etnik ayrımcılıkla tezahür eden İslam ve Müslümanlara yönelik ırkçılık şekli” olarak tanımlanmıştır. 2014 baskısı, “İslam ve Müslümanlara karşı husumet” tanımına yer vermekte; “Büyük Larousse” da 2014 baskısında benzer bir tanımla, “İslam ve Müslümanlara yönelik düşmanlık” ifadesini kullanmaktadır.¹²

Görüldüğü üzere islamofobi kavramı yapısı itibariyle sosyal ve de karmaşık bir fenomen olma özelliği göstermektedir. İslamofobi üzerine yapılan sayısız tanım incelendiğinde dikkatleri celbeden hususlar şunlardır:

- İslamofobinin irrasyonel bir korku olma özelliği göstermesi,
- İslamofobik yaklaşımın Müslümanlara karşı ciddi anlamda baskıcı, ırkçı ve ayrımcı bir yapıda olması,
- Müslümanların potansiyel terörist ilan edilmesi,
- İslamofobinin bir rant unsuru olarak kullanılmaya çalışılması.

¹⁰Kadir Canatan-Özcan Hıdır, *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm*, Eski-Yeni Yayınları, Ankara, 2007, s. 31.

¹¹Talha Övet, “Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi”. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2016, C. 5, S. 1, s. 123.

¹²Ergin Ergül, “İslamofobi Olgusu Bağlamında Terörle Mücadele Dili ve Politikaları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD)*, 2015, C. 6, S. 22, s. 305.

1. İSLAMOFOBİ OLGUSUNUN TARİHSEL SEYRİ

Bugün dünya genelinde yaygın olan düşünceye göre islamofobi, 11 Eylül 2001 saldırısı sonrasında ortaya çıkan bir fenomen olarak ifade edilmektedir. Bu düşünce birkaç husus itibariyle hatalı görülmektedir. Öncelikle böyle bir bakış açısı anti-islamizmin Batı tarihindeki derin köklerini yok saymakta; ikinci olarak ise 11 Eylül'den bağımsız olan ırkçı ve islamofobik eğilimlerin varlığını görmezden gelmektedir. İslamofobi olgusunun tarihini spesifik olarak belirlemek zor olsa dahi onu Haçlı seferleri yıllarına hatta İslam'ın doğduğu yıllara götürmek ve İslam karşıtlığının köklü bir tarihi geçmişe sahip olduğunu söylemek mümkündür. İslam'ın bir tehlike olduğu fikri İslam'ın doğuşu ile birlikte Katolik Kilisesi'nde ortaya çıkmıştır. Onlara göre; İslam'ın görünürdeki peygamberi Hz. Muhammed olsa da gizli lideri Katolik Kilisesi'nden uzaklaştırılmış bir papazdır, Hıristiyanlığı yıkmaya gelmiştir ve elbette ki İslam'ın kitabında Hıristiyanlık ve Yahudilik'ten bilgiler bulunacaktır. Orta Çağ boyunca İslam topraklarını dolaşan Avrupalı seyyahlar, kaleme aldıkları eserlerle İslam'ı ve Müslümanları tanıtan tasvirler yaptıklarını iddia etmişlerdir. Onlar, Müslümanları barbar, şehvetperest, sahtekâr ve kâfir olarak tasvir etmiş; Müslümanların güçlü siyasal egemenliklerini dahi cinsel güçleri ve barbarlıklarıyla ilintilemişlerdir.¹³

İslam'ın tarih sahnesine çıkmasının hemen ardından, hızla geniş alanlara yayılması, diğer dinlerin İslam'ı kendileri için tehdit olarak algılamasına sebebiyet vermiştir. Bizans kontrolündeki Orta Doğu ve Kuzey Afrika'nın büyük kısmının 7. ve 8. yüzyıllarda İslam hâkimiyeti altına girmesiyle birlikte İslam, bilhassa Hıristiyan dünya için yeni bir dini-siyasi düşman olarak algılanmaya başlanmıştır. 8. ve 10. yüzyıllar arasında isabet eden İslâm-Hıristiyanlık karşılaşmasının ilk aşaması olarak kabul edebileceğimiz bahsi geçen hadise, pek çok siyasi ve askeri reaksiyona ön ayak olan Haçlı Seferleri'nin yaşanmasına neden olmasının yanında Hıristiyan entelektüellerin İslâm'ı araştırma ve tanıma arzularını harekete geçirmiştir. 8. yüzyılda İspanya'da Endülüs'ün Müslümanlar tarafından fethedilmesi; 12 ve 13. yüzyıllardaki Haçlı Seferleri; çok sayıda kuşatmadan sonra 1453 yılında İstanbul'un fethi; 1538 yılında Preveze deniz savaşı; 1571 yılında İnebahtı deniz savaşı; 1529-1683 yıllarında Osmanlı'nın iki kez Viyana'ya kadar gelerek Avrupa'nın kapılarına dayanması bu uzun tarihî süreçte önemli kabul edilebilecek

¹³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 19, 21, 83, 84.

karşılaşmalar olarak sayılabilir. Söz konusu fetih hareketleri Orta Çağ Batılı dimağının İslâm'ı algılama biçiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Tüm bu yaşananlar ise günümüzde olduğu gibi Hıristiyan entelektüellerinin dengeli ve makul bilgilere dayanan bir İslâm görüşü ortaya koymalarının önüne set çekmektedir.¹⁴ Maxime Rodinson'un da ifadeleriyle, Batı Hıristiyanlığı için İslam ve Müslümanlar bir sorun ve tehdit iken sonraları bir problem haline geldiler.¹⁵

İslam fobisinin ilk büyük askeri ve siyasi ifadesi olarak bilinen ve 1096-1099 yılları arasında ilki düzenlenen Haçlı Seferleri ile Avrupalılar; Ortadoğuya, kutsal toprakları kurtarmak bahanesi ile gelmiş ve bu bölgedeki zenginliklere ulaşma girişiminde bulunmuşlardır. Ortadoğu'da büyük yıkımlara sebep olan bu din savaşları, "Allah sevgi istiyor" sloganıyla başlatılmış ve 9 büyük sefer şeklinde 1272 yılına kadar devam etmiştir. Haçlı Seferleri'nde öncü ülkeler, günümüzde islamofobi konusunda başı çeken ülkeler ile aynı kökenlere sahip olan Fransa, İngiltere ve Almanya'dır.¹⁶

İslam ve Müslümanların imajı açısından bir kırılma noktası olarak kabul edilen İran İslam Devrimi'nden itibaren islamofobi ve anti-islamizmin seyrini şu şekilde incelemek mümkündür:

1) İran Devrimi'nden Berlin Duvarı'nın Yıkılmasına (1979-1989)

Batı dünyasında 70 li yıllara kadar aşırı sağ ve ırkçılar tarafından ifade edilmekte olan islamofobik söylem, İran Devrimi'nin ardından yerini İslam karşıtı propaganda dönemine bırakmıştır. Bu dönemde İslam fundamentalizmi üzerine kitaplar yazılmış ve buna binaen sıklıkla bir "İslam Tehdidi"nden bahsedilmiştir. Bu ideolojik yapı, seksenli yılların başında Avrupa'da geçici olduğuna inanılan Müslüman kökenli göçmenlerin kalıcı olduğunun fark edilmesi üzerine toplumda ciddi bir direniş ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu direnişte rahatsız olunan temel unsur, göçmenlerin beraberinde getirdikleri kültürel farklılıklar ve İslam'dır. İkinci Dünya savaşından bu yana ortaya çıkan "modern ırkçılık", fenotipik, deri rengi ve fiziksel özellikleri dışlama biçiminde değil "kültürel dışlama" şeklinde kendisini göstermiştir. Bu bağlamda kültürel temelli

¹⁴ Kar, a.g.m., s. 201-202.

¹⁵ Maxime Rodinson, *Batıyı Büyüleyen İslam*, (Çev: Cemil Meriç), Pınar Yayınları, İstanbul, 1983, s.15.

¹⁶ Oya Akgönenç, "İslamofobyaya İle Mücadele", İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri, Sivas Kemal İbn Hümam Vakfı, Sivas, 2010, s. 31-32.

yeni ırkçılıktan yani neo-rasizmden bahsetmek mümkündür. Kültürel dışlama yani neo-rasist yaklaşımın aslında anti-İslamizm olduğu kolaylıkla farkedilmektedir. Çünkü yeni ırkçılık ile anti-islamizmin temel varsayımları birbirine oldukça benzemektedir. Görüldüğü üzere anti-islamizm olarak başlayan süreç islamofobiye gebe dir. Temelinde ideolojik ve politik olan anti-islamizm, sosyolojik bir olgu olan islamofobiyi doğurmuştur. Seksenli yıllarda gerçekleşen Salman Rüşdi olayı ve Fransa'daki başörtüsü krizi kısa sürede tüm Avrupa'yı ve dünyayı etkileyen bir durum haline gelmiştir. Yetmişli yıllardaki "zavallı göçmen" imajı yerine dışlı ve tehdit edici "militan" Müslüman imajı benimsenmeye başlamıştır.¹⁷

2) Berlin Duvarı'nın Yıkılmasından 11 Eylül'e (1989-2001)

Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Komünist Blok'un çözülmesi, Müslümanlar ile Batı arasındaki ilişkinin kırılma noktasıdır. Bu tarihten sonra İslam bir "dış düşman" olarak tarif edilmeye başlanmıştır. Bu kırılmayı ideolojik olarak temellendiren ve medeniyetler kavgasından bahseden ilk kişi "Medeniyetler Çatışması" teziyle Huntington olmuştur. Huntington'un bu fikri NATO'da kısa zamanda kabul görmüş ve genel sekreter Willy Claes'in "İslam fundamentalizmi Avrupa için en büyük tehdittir." ifadeleri ile varlığını göstermiştir. 1990 yılında Muhammed Resul mahlasıyla Pakistan kökenli olduğunu ifade eden kişi "Hollanda'nın Çöküşü" isimli kitabı piyasaya sürmüş ve İslam tehdidi efsanesinin ekmeğine yağ sürmüştür. Hollanda Liberal partisi VVD'nin lideri Bolkestein, "Müslümanlar bize uymak zorundadır" sözleriyle entegrasyon tartışmalarının önünü açmıştır. O, uyumsuz ve Batı değerlerine karşı Müslüman tiplemesinin zihinlerde canlanmasına neden olmuştur. Yine Pim Fortuyn "Dünya barışı için en büyük tehdit İslam'dan geliyor. Burada liberal islam ile fundamentalist islam arasındaki ayırım oldukça nisbidir." diyerek liberal İslam ile fundamentalist İslam arasında ayırım yapmamış ve İslam'a toptan savaş açmıştır. 1990-1991 yılları arasında meydana gelen Körfez Savaşı, Batı ile İslam Dünyası arasındaki ilişkilerin giderek daha kötü bir hal almasına neden olmuştur. Batı'nın duyarsız hali ve Müslüman göçmenlere olumsuz bakış, Müslümanların zihninde farklı bir Batı imgesinin oluşmasına neden olmuştur.¹⁸

---

¹⁷ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 45-52

¹⁸ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 45-52

3) 11 Eylül Sonrası

11 Eylül 2001 tarihinde ikiz kulelere gerçekleştirilen saldırılar İslam'a karşı yeni bir haçlı seferinin başlatılmasına neden olmuştur. Siyasetçiler saldırının ardından halkı adeta galeyana getirmeye çalışmıştır.¹⁹ Berlusconi'nin "İnsan haklarına ve dine saygı duyulmasını garanti eden, ülkelerimizdeki zenginliğin de temelinde yatan değerlerin oluşturduğu uygarlığımızın üstünlüğünden kuşkumuz olmamalı. İslâm Dünyası'nda böyle bir saygı yok ve bu sebeple geri. Üstün değerlere sahip Batı yeni insanları Batılaştırıp (Occidentalize) fethetmek zorunda. Komünist Dünya ile İslâm Dünyası'nın bir bölümünde bu oldu, ama maalesef İslâm Dünyası'nın bir bölümü 1400 yıl geride."²⁰ açıklaması siyasetçilerin İslam korkusu üzerinden rant elde etme çalışmalarının bir göstergesi olma özelliği gösterirken, Batı'nın din özgürlüğü konusundaki fikriyatını gözler önüne sermektedir. Bu tarihten itibaren bilhassa Batı'da İslam'a ve Müslümanlara yönelik düşmanlık ve dışlama davranışlarında ciddi oranda artış gözlemlenmektedir.

Tarih boyunca İslam dünyası ve Batı arasında gerçekleşen askeri, siyasi, kültürel, ekonomik pek çok etkileşim dönem dönem bu iki dünya ilişkilerinin toparlamasına neden olsa da özellikle 11 Eylül, bu ilişkilerin bir daha düzelmeyeceği üzerine düşüncelerin ortaya çıktığı ve yoğunlaştığı tarih olarak kabul edilmektedir. Bunun en büyük sorumlusu ise yönetici ve entelektüel kesimin kitleleri etki altında bırakarak onları kışkırtıcı ve de harekete geçirici anti-islamist çalışmalarıdır.

1.1. Runnymede Trust Raporu

İlk kez İngiltere'de 1997 yılında The Runnymede Trust isimli, kendisini kültürel çalışmalara adanmış olan bir vakıfta Sussex Üniversitesi profesörlerinden Gordon Conway başkanlığında çeşitli dinlere mensub üyelerden oluşturulan, "İngiltere'deki Müslümanlar ve İslamofobi'yi İnceleme Komisyonu" tarafından "İslamofobia: A Challenge For Us All" isimli bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada siyaset, medya, ticaret ve eğitim gibi alanlarda müslümanlara yönelik "ayrımcılıklar" (discriminations) ve "aşağılamalar" somut örneklerle ve bilgilerle birlikte aktarılmakta, bunların sosyal psikolojik yansımaları

¹⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 45-52.

²⁰ "Berlusconi Gerçekte Ne Dedi", <https://www.yenisafak.com/yazarlar/fehmikoru/berlusconi-gercekte-ne-dedi-2035872> , (03/05/2018).

irdelenerek, Batı'da ve özellikle İngiltere'de anti-islamizm ve islamofobinin ivedilikle aşılmasına yönelik çözüm önerileri sunulmaktadır.²¹

Komisyon başkanı Prof. Gordon Conway, bilhassa Britanya'da islamofobinin varlığı ile ilgili kuşku duyanları bir hafta süreyle yayımlanan yerel ve ulusal gazete ve dergileri okumaya davet etmektedir. Rapora göre, islamofobik söylem şu temel iddiaları içermektedir:

- 1) İslam, Batı kültüründen aşağıdır. Tutum olarak ilkel, barbar, cinsiyetçi ve irrasyonel bir yapıya sahiptir.
- 2) İslam kültürleri değişime kapalı, yeknesak ve tek tipçi bir yapıya sahiptir.
- 3) İslam kültür itibariyle diğer tüm kültürlerden farklı bir yapıya sahiptir.
- 4) Müslümanların Batı kültürü eleştirisinin hiçbir ehemmiyeti yoktur.
- 5) İslam, tehlikeli, acımasız ve tehditkâr bir dindir.
- 6) Müslümanlar, İslam dinini askeri ve siyasal çıkarları için kullanmaktadırlar.
- 7) İslam dinine karşı beslenen düşmanlık, Müslümanlara yönelik ayrımcı davranışları ve Müslümanların dışlanması meşrulaştırmak üzere kullanılmaktadır.
- 8) İslamofobi, yapısında sorun barındırmayan ve doğal bir fenomen olarak görülmektedir.²²

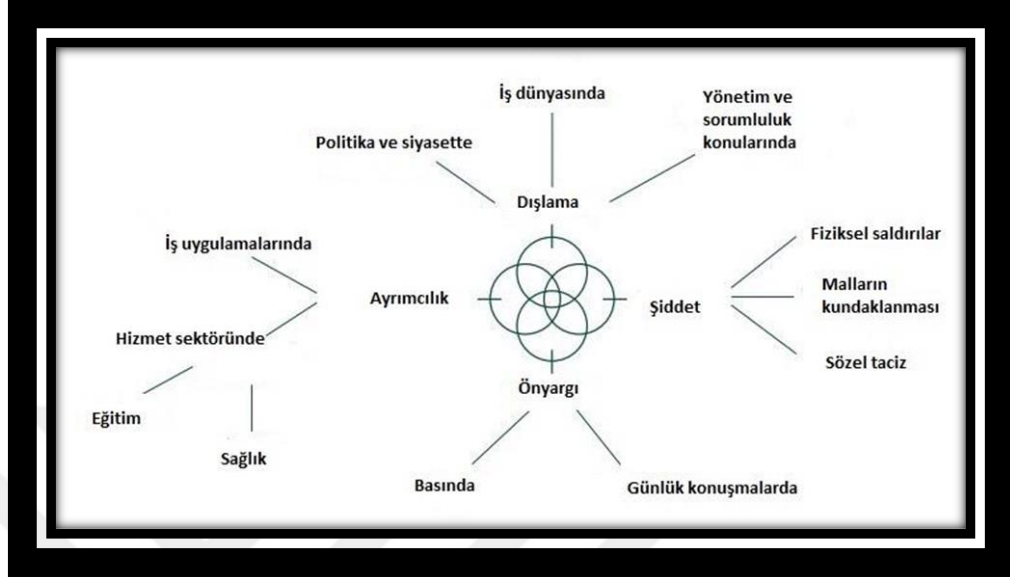
Komisyon, aynı zamanda islamofobianın dört boyutlu bir fenomen (komisyonun kavramsal çerçevesine göre) olduğundan da bahsetmektedir. Bu fenomenler; önyargılar, ayrımcılık, dışlanma ve fiziki şiddettir. Kısaca açıklamak gerekirse; İslamofobinin en derin boyutunu medya ve günlük konuşmalarda karşımıza çıkan önyargılar oluşturmaktadır. Önyargılar kendi başına ve soyut olmayıp, ayrımcılık ve dışlanma olarak karşımıza çıkmakta ve gözle görünür bir hal almaktadır. Ayrımcılık iş dünyası, eğitim ve sağlık sektörlerinde kendisini gösterirken; dışlanma, siyaset ve yönetim pozisyonlarında

²¹ Bülent Şenay, "Avrupa Birliği'nin 'Dînî Kimliği' ve Avrupa'da Dinler: Hristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm ve İslam", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2002, C. 11, S. 1, s. 144.

²² Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 23.

varlık göstermektedir. Son olarak (11 Eylül'den sonra büyük önemi haiz) fiziki şiddet; vandalizm, fiziksel saldırı ve sözlü şiddet ile görünürlük kazanmaktadır.²³

Şekil 1 İslamofobi: Kavramsal Çerçeve²⁴

Raporu hazırlayan komisyon iki temel amaç gütmektedir. Birincisi, İslam'ın gelişime, farklılıklara ve diyaloga kapalı yekpare sistem olduğu şeklindeki islamofobik tavırlara karşı koymak; ikincisi ise islamofobinin ve Müslümanları kızdırmanın neden olduğu esas tehlikelere vurgu yaparak toplumun tamamının mutluluğunu sağlamaktır.²⁵

Runnymede Trust, ikinci raporunu, 2004 yılının haziran ayında "İslamofobi: Sorunlar, Meydan Okumalar ve Eylemler" ismiyle yayınlamıştır. Raporu hazırlayan komisyon, ilk rapordaki İslamofobi çerçevesini olduğu gibi korumaktadır. Raporda islamofobinin, Avrupa tarihinde yeni bir kavram olmadığı belirtilmekte ve farklı zamanlarda farklı görünümle karşımıza çıkan bir olgu olduğunun altı çizilmektedir. Ek olarak komisyon "kurumsal ırkçılık" kavramından hareketle, "kurumsal İslamofobi" kavramını ortaya koymaktadır. Raporda kurumsal İslamofobi, sistemli bir şekilde toplumda Müslümanlarla Müslüman olmayanlar arasında eşitsizlikler üreten yerleşik pratikler, yasalar ve alışkanlıklar olarak ifade edilmektedir. İlk raporda da değinildiği gibi bu raporda da Batı'da görülen kapalı İslam görüşünün karşısına açık bir İslam görüşü

²³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 24.

²⁴ Büşra Kepenek, Avrupa'da İslam Düşmanlığı, Diaspora Araştırmaları Merkezi, Sakarya, 2016, s. 2.

²⁵ Necmi Karşlı, "İslamofobi'nin Psikolojik Olarak İncelenmesi", Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2013, C. 13, S. 1, s. 90.

ortaya koymanın gerekliliğine vurgu yapılmaktadır. Kapalı İslam görüşü, tümüyle “öteki” olanı simgelerken, açık İslam görüşü, ortak değerlere ve pozitif etkileşime dikkat çekmektedir. Kapalı ve açık İslam görüşlerini açıklamak gerekirse:

Kapalı İslam: Statik, otoriter, tektip yapıda bir İslam anlayışını benimsemektedir. Kapalı İslam anlayışı Müslümanları inançlarında yamuk ve kendini üstün gören bir anlayışa sahiptir. Kapalı İslam anlayışı, islamofobiyi doğal ve ortak bilinç ürünü olarak kabul etmektedir.

Açık İslam: Farklı ve dinamik bir İslam anlayışını benimsemektedir. Açık İslam anlayışı, Müslümanları samimi ve özgün görmektedir. Açık İslam anlayışı, islamofobiyi sorunlu bir ideoloji ve özeleştirici vesilesi olarak görmektedir.²⁶

Runnymede Trust Raporları, Batı’da varolan islamofobik yaklaşım ve eylemleri gözler önüne sermektedir. 1997 yılında yayınlanan ilk rapor, 11 Eylül öncesinde pek çok alanda islamofobinin varlığını kanıtlamaktadır. Her iki çalışmanın da üzerinde durduğu temel husus, Müslümanların dinamik bir İslam anlayışı benimseyerek, toplumdaki statik İslam algısını zihinlerden silmesi ve bunun sonucunda sorunlu islamofobik yaklaşımın minimuma indirilebileceğidir.

1.2. 11 Eylül 2001 Terör Saldırıları ve Sonuçları

11 Eylül 2001 tarihinde El-Kaide terör örgütüne bağlı teröristler tarafından kaçırılan uçaklar ile Amerika Birleşik Devletleri’nde iki farklı noktaya yapılan saldırılarda 2 bin 996 kişi hayatını kaybetmiştir. İngilizce’de 9/11 olayları olarak da bilinen bu saldırılar, Dünya Ticaret Merkezi ve Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı karargâhı Pentagon’a gerçekleştirilmiştir.

Dönemin Amerika başkanı George W. Bush, 11 Eylül’ün akabinde “Teröristler Dünya Ticaret Merkezi’ne saldırdılar; biz onları dünya ticaretini genişleterek ve teşvik ederek yeneceğiz.” ifadelerini kullanmıştır.²⁷ Ayrıca büyük tepkiye yol açan bir diğer açıklamasında Bush, “(...) bu Haçlı Seferi, terörizme karşı savaş, zaman alacak” sözlerini sarfetmiştir.²⁸

11 Eylül saldırılarının sonuçlarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

²⁶ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 35, 36, 37.

²⁷ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 240.

²⁸ “Bush, Haçlı Seferi Demek İstememiş”, <http://arsiv.ntv.com.tr/news/107413.asp> , (05/06/2018).

- Amerika ve müttefikleri 11 Eylül olaylarından sorumlu tuttuğu iki Müslüman ülke olan Afganistan ve Irak'ı bombalamıştır. Bu durum ise Batı ile Müslüman dünya arasındaki ilişkileri zedelemiştir.²⁹ Birleşik Devletler, dışarıdaki düşmana karşı kendini korumak üzere Afganistan'dan Irak'a kadar savaşması gerektiğine odaklanma kararı almıştır.³⁰

- Amerikan hükümetinin küresel terörizme karşı küresel savaş adı altında Lübnan, Irak, Filistin, Afganistan'da izlediği politikalar ve savaşlarla İslam dünyasında kargaşa, şiddet, terör ve savaşa neden olmuştur.³¹

- 11 Eylül'ün ardından Oryantalist Bernard Lewis, Bush yönetimini Orta Doğu politikası konusunda ciddi şekilde etkilemiş ve yönlendirmiştir. İslamofobinin Batı'daki önemli fikir babası ve körükleyicisi olmuştur.³²

- 11 Eylül saldırısı sonrasında “yeni-köktencilik (selefilik)” terminolojisi El Kaide'nin de eylemleriyle sıkça duyulmaya başlanmıştır.³³

- 11 Eylül'den sonra Avrupa'da camiler, ibadethaneler büyük riskli bölgeler olarak algılanmış ve namaz çıkışlarında sıkı kontroller ve kimlik kontrolleri yapılmaya başlanmıştır.³⁴

- 11 Eylül terör saldırılarının ardından İslam karşıtlığı marjinal bir durum olmaktan çıkarak, herkes için sıradan bir hal almaya başlamıştır. Aşırı-sağ partilerin dar kitleye hitap eden İslam karşıtı söylemleri, daha önceleri bu söylemlere ilgi göstermeyen ana akım parti seçmenleri nezdinde de etkili olmaya başlamıştır.³⁵

- 11 Eylül'ün ardından terörün kaynağı olarak Müslümanları gösteren İngiliz Hükümeti, önlem almak maksadıyla proaktif terör karşıtı tedbirleri insan haklarına aykırı bir yapıya sahip olan “Anti-Terör, Suç ve Güvenlik Kanunu”nu yürürlüğe koymuştur.³⁶

---

²⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 53.

³⁰ Deepa Kumar, İslamofobi: İmparatorluğun Siyaseti, Pınar Yayınları, İstanbul, 2016, s. 225.

³¹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 253.

³² Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 54.

³³ Erhan Akdemir, “11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarından Ardından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2009, C. 8, S. 1, s. 2.

³⁴ Nesrin Akıncı Çötök, H. Musa Taşdelen, “Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi”, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2013, C. 8, S. 6, s. 6.

³⁵ Cihan Uzunçayır, “Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı”, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 2014, C. 2, S. 2, s. 142.

³⁶ Karslı, a.g.m., s. 92.

- Avrupa Birliği, Aralık 2001’de terör ile mücadele bağlamında “Common Positions and Frame Work” isimli bir belgeyi kabul etmiş ve üye ülkeler bunu kendi yasalarına uydurmuştur. Bu vesileyle içerideki yabancı düşmanlar dini profil olarak fişlenmeye başlanmıştır³⁷
- Batı’nın Müslümanlar tarafından ele geçirilmesi tehdidi inancında birleşen aktivistlerin, bloggerların ve organizasyonların oluşturduğu İslam karşıtı bir akım ve network olan “Counterjihad” hareketi bilhassa 11 Eylül’ün ardından ciddi bir momentum kazanmıştır.³⁸
- “910 ismi birçok İslamofobik hareketin oluşmasını tetikleyen ve bir sembol haline gelmiş 11 Eylül (9/11) saldırılarının tarihine atfen, bunun bir gün öncesi olan 9/10 tarihi felaketi önceden haber vermeyi temsil ederek 910 olarak isimlendirilmiştir. Grubun sembolü de ikiz kuleler enkazının küllerinden doğan bir anka kuşu olup ‘İslamofaşizm’in’ saldırısına direnişi sembolize etmektedir. 910 grubu dünyanın farklı noktalarından üyeleri bulunan uluslararası bir grup olduklarını ve ortak amaçlarının her nerede olursa olsun tehdit olarak gördükleri ‘İslami faşizme’ karşı çıkmak olduğunu belirtmişlerdir.”³⁹
- 11 Eylül’ün ardından Amerika’nın izlediği politikaların bir sonucu olarak Amerikan karşıtlığı had safhaya ulaşmıştır. Bu tarihten itibaren Türkler de Amerika’yı dünya barışının önündeki en büyük engellerden biri olarak pek çok Fransız, Hindistanlı veya Endonezyalı gibi görmeye başlamıştır.⁴⁰
- 11 Eylül’ün ardından yapılan araştırmalar neticesinde İslami bir sembol olan başörtüsüne bakış açısının pek iyi olmadığı ve başörtüsü takan Müslüman hanımların ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir.⁴¹

³⁷ M. Ali Kirman, “İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu mu”, İslami Araştırmalar Dergisi, 2010, C. 21, S. 1, s. 30.

³⁸ Mücahit Bilal Doğan, “Batıda İslamlaşma Karşıtı Counterjihad Hareketi ve İslamlaşmayla İlgili Dini Terminolojiyi Kullanımları”, İbn Haldun Üniversitesi, Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2017, s. 9.

³⁹ Doğan, a.g.t., s. 10.

⁴⁰ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 162-163.

⁴¹ Tanju Deniz, “Yükselen İslamofobi’nin Avrupa Kimliğine Etkisi”, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2014, s. 20.

- 11 Eylül'den sonra birçok hükümet yurtdışındaki Müslüman ülkelerde eğitim alan imamların farklı dillerden dini öğretmesini güvenlik ile ilgili endişelerinden dolayı istememektedir.⁴²
- 11 Eylül'ün ardından hoşgörüsü en yüksek AB üyesi toplum olarak bilinen İspanya da İslam=Terör anlayışına sahip ülkeler guruhuna katılmıştır.⁴³
- 11 Eylül saldırısından sonra Hollywood film endüstrisinin İslam dinine yönelik dili değişiklik göstermiştir.⁴⁴
- 11 Eylül sonrasında anti-semitist söylem yerini büyük ölçüde islamofobiye bırakmıştır. Hıristiyanlığın yeniden hatırlanmasına benzer şekilde Avrupa kültürünün oluşumundaki Yahudiliğin etkisi daha fazla dile getirilir hale gelmiştir. Aşırı sağ ile arası iyi olmamasına rağmen Hıristiyanlık ve Yahudilik, İslami tehdit algısı karşısında yerli oluşları nedeniyle tercih edilmeye başlanmıştır. Buna binaen oluşturulan Judeo-Hıristiyan Avrupa kültürü, İslam'a karşı savunulması gereken bir değer olarak öne çıkarılmıştır.⁴⁵
- İslam karşıtlığı 11 Eylül öncesinde ekonomik kaygılarla öne çıkan bir durumken, terör saldırılardan sonra Müslümanların kültürel özellikleri de islamofobiklerin gözünde dikkat çekmeye ve tepki toplamaya başlamıştır. Ve nihayetinde ekonomik dışlama ile kültürel dışlama örtüşür hale gelmiştir.⁴⁶
- Bilhassa 11 Eylül öncesinde komünizm, Batı için en büyük tehdit olarak görülmekteyken 11 Eylül sonrasında ise komünizmin yerini küresel terör ve göçün neden olduğu islamofobi almıştır.⁴⁷
- 11 Eylül saldırılarının ardından yaşananlar, dinsel kimliğin diğer kimlikler arasından sıyrılarak ön plana çıktığını, uluslararası yapıyı belirleyen kurallar arasında görünürlüğü artırdığını göstermektedir.⁴⁸

⁴²Mine Baloğlu, "Avrupa'da Yükselen Yabancı Düşmanlığı ve İslamofobi Sorununda Türkiye'nin Tutumu", Bilecik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik, 2016, s. 12.

⁴³ Akdemir, a.g.m., s. 11.

⁴⁴Tarkan Demir-Nuh Aşan, "Hollywood Kamerasında İslam'ın Ötekileştirilmesi", Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2014, C. 9, S. 5, s. 743.

⁴⁵ Uzunçayır, a.g.m., s. 144.

⁴⁶ Uzunçayır, a.g.m., s. 142.

⁴⁷ Deniz, a.g.t., s. 44.

⁴⁸ Deniz, a.g.t., s. 12.

- AB'nin terörizmle mücadele politikası, 11 Eylül saldırılarının ardından hukuki, ekonomik, diplomatik ve idari birtakım önlemleri içerisinde barındıracak şekilde ciddi bir değişim geçirmiştir.⁴⁹
  - 11 Eylül sonrası kargaşasında Arap terörist yaratıkların en tehlikelisi ve nefret edilmeyi en fazla hak eden olarak algılanmaktadır.⁵⁰
  - 11 Eylül'ün ardından İslam'ı, yayılmacı bir din ve militarist ideolojiye indirgeyen bakış açısı yaygın hale gelmiştir.⁵¹
  - 9/11 olayları, Hıristiyan "sağ-neocon" ve "Siyonist" ittifakını güçlendirmiştir.⁵²
  - Terör saldırılarının ardından İslam sıklıkla radikalizmin, aşırılığın ve terörizmin bağlamı değil sebebi olarak görülmektedir.⁵³
  - 11 Eylül'ün ardından başta Araplar olmak üzere Müslümanlara karşı dini, eğitimsel, askeri, ulaşım, polisiye, ekonomik, siyasal, sosyal ve daha birçok alanda ayrımcılık ve ırkçılık ciddi oranlarda artış göstermiştir.⁵⁴
  - 11 Eylül'ün ardından islamofobi, özelde Avrupa'da genelde Batıda kitaptan dergiye, tiyatrodan sinemaya, gazeteden radyo ve televizyona, karikatürden çizgi filme, bilgisayar oyunlarından sosyal medyaya kadar çeşitli iletişim araçlarında yeniden üretilmiş büyük bir endüstri haline gelmiştir.⁵⁵
  - 11 Eylül'ün ardından Müslümanları tahkir eden ve ön yargılar oluşturan makale ve karikatürlerin sayısında artış yaşanmış; siyasetçi ve toplum önderleri Müslüman karşıtı söylemlerde bulunmuşlardır. Bilhassa İtalya ve Danimarka bu konuda aşırıya gitmiştir.⁵⁶
  - 11 Eylül sonrası 11 Avrupa ülkesinde yapılan araştırmalar sonucunda 2005 yılında hazırlanan bir raporda (IHF), Müslüman azınlıkların güvensiz ve düşmanca bir tavırla karşılaştıkları belirtilmiştir.⁵⁷

⁴⁹ Akdemir, a.g.m., s. 4.

⁵⁰ Nathan Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, Ankara, DİB Yayınları, Ankara, 2015, s. 57.

⁵¹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 165.

⁵² Kumar, a.g.e., s. 258.

⁵³ Lean, a.g.e., s. 20.

⁵⁴ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 248.

⁵⁵ Murat Sadullah Çebi, "İsviçre'deki Minare Karşıtı Referandum Afişlerinde İslamofobi'nin Söylemsel İnşası", *Bilgi: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2015, S. 73, s. 105.

⁵⁶ Akdemir, a.g.m., s. 19.

⁵⁷ Akdemir, a.g.m., s. 19.

- 11 Eylül’ün ardından yaşananlar, dünyanın Batı bakış açısı ve İslami cihatçılar düşüncesi olarak kozmolojik açıdan ikiye ayrılmasına neden olmuştur. Batı, modernleşmeyi deklare etmekte ve yaymaya çalışmakta; cihatçı selefi gruplar ise modernleşme karşısında dimdik ayakta durmayı yeğlemekte ve modernleşmenin öğretilerini yok etmeye çalışmaktadır.⁵⁸

- Amerika, İslam karşıtlığıyla tarihsel, demokratik, özgürlükçü çizgisinden uzaklaşarak kendi değerleriyle çelişmektedir.⁵⁹

- 11 Eylül sonrasında yaşanan süreci, SSCB’nin yıkılmasının ardından kendisine yeni bir düşman arayan, bu ihtiyacını İslâm’a ve Müslümanlara yönelik tarihsel öfkesini yeniden ve güçlü bir biçimde tedavüle sokarak gidermeye çalışan bilinçli ve sistematik bir çabanın sonucu olarak değerlendirmek mümkündür.⁶⁰

- 11 Eylül’ün etkisiyle göçmenler ve Müslümanlar, Avrupa ve Amerika’da oluşturulan korku zemininin nesnesi olarak şekillenmektedir. Korku, güvenlik sorunlarını ön plana çıkarmış ve bu ikisi olgu yabancı düşmanlığı ve islamofobiyi kabullendirme hususunda başrolü oynamaktadır. Bahsi geçen korku ile baş etme yöntemi ise göçmenleri ve Müslümanları denetim altında tutmak ve var olan denetimi artırmak şeklinde belirlenmektedir. Buna binaen entegrasyon çalışmalarına hız verilmekte ve göç edenler topluluğu “onlar, ötekiler” ifadesi ile kendi içlerinde birlik oluşturmaya yönlendirilmektedir. Bu aşamadan sonra göçmen topluluklarının arasında oluşan güç ve birlik daha büyük tehdit unsuru olarak algılanmaya başlanmaktadır.⁶¹

- 11 Eylül sonrasında artışa geçen İslam ve Hz. Muhammed’e yönelik saldırılar İslam’a karşı ciddi bir merakı da beraberinde getirmiştir.⁶²

- 11 Eylül’ün ardından Batı dünyasında, İslam imajı iyice aşağılara çekilmiş ve İslam ile “şiddet ve terör” olguları birlikte anılmaya başlanmıştır. İslamın kötü imajı Müslümanlara negatif bakışı beraberinde getirmiştir.⁶³

- 11 Eylül’ün ardından islamofobinin görünmez yüzü olan tarihsel ve kültürel önyargılar yeniden gün yüzüne çıkmıştır.⁶⁴

---

⁵⁸ Deniz, a.g.t., s. 101.

⁵⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 254.

⁶⁰ Kar, a.g.m., s. 213.

⁶¹ Akıncı Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 3.

⁶² Kirman, a.g.m., s. 37.

⁶³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 53.

⁶⁴ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 53.

- Batı, İslamiyeti 11 Eylül sonrası değişmesi ve modernleşmesi gereken bir öteki olarak algılamaya başlamıştır.⁶⁵

- 11 Eylül’ün ardından Müslümanlar, sadece bir “dış düşman” olarak değil aynı zamanda bir “iç düşman” olarak algılanmaya başlanmıştır.⁶⁶

Görüldüğü üzere 11 Eylül’den itibaren İslam Dünyası ve Müslümanlar için hiçbir şey eskisi gibi olmamıştır. Bu tarihten itibaren tarihsel ve kültürel önyargılar yeniden ortaya çıkmış, görünürlüğüne ayrımcılık, dışlama, aşağılama ile kazanmıştır. 11 Eylül’ün ardından basın veyayın organları islamofobiyi aktarma hususunda adeta bir yarış içerisine girmiştir. İslam, “dış düşmanlıktan”, “iç düşmanlığa” terfi etmiştir. İslamofobi bu tarihten itibaren adeta bir endüstriye dönüşmüştür. Müslümanlar üzerine yeni ve gizli bir Haçlı Seferi başlatılmıştır. Bu tarih, harekete geçmek isteyen islamofobikler için bir fırsat olarak görülmüş ve değerlendirilmiştir. İçerilerde bir yerlerde gizlenmekte olan İslam düşmanlığı ve Müslüman karşıtlığı hortlamıştır. Bahsi geçen karşıtlık ve düşmanlığın bedeli masum Müslümanlara ödetilmektedir. Terör karşısında alınan insan haklarına aykırı çoğu tedbir, taze yarayı bıçakla kazırcasına, Müslüman halk ve göçmenler üzerinde uygulanmaktadır. Uygulanan tüm ayrımcı, ırkçı tedbir ve asimilasyon politikaları; çocuk, genç, yaşlı fark etmeksizin onarılması güç travmalara neden olmakta, dimağlara kazınmaktadır.

1.3. İki Büyük Din ve İslamofobi

1.3.1. Hıristiyanlık

Batı’da bugün varlığını sürdüren islamofobinin temelinde Hıristiyan inanç, kültür ve değerleri yer almaktadır. İslamofobi, Hıristiyan polemik yazılarından kaynaklanan teolojik bir temele dayanmakla birlikte zamanla ideolojik bir yapıya dönüşmüştür.⁶⁷ İslam’ın ilk yıllarında Kur’an-ı Kerim, Hz. Peygamber ve Müslümanlar aleyhinde ortaya çıkan söylem ve çalışmalar Hıristiyanlar tarafından ortaya konmuştur. Bunun ilk ve en ilgi çekici örneği kilise babalarının sonuncusu Jhon Demescen/Yuhanna ed-Dımeşki’ye⁶⁸

---

⁶⁵ Akdemir, a.g.m., s. 3.

⁶⁶ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 57.

⁶⁷ Kirman, a.g.m., s. 25.

⁶⁸ VIII ve IX. yüzyıllarda, Bede, Yuhanna ed-Dımeşki ve öğrencisi Theodore Ebu Kurre gibi isimler eserlerinde İslam, Kur’an ve Hz. Muhammed’in ismini zikreden ilk Hıristiyan teologlardır.

ait Yunanca “De Heresibus” isimli risaledir. Bu risale, islamofobinin bugünkü temellerine kaynaklık etmesi bakımından ciddi önemi haizdir. Yuhanna ed-Dımeşki bu risale içerisinde yer alan İslam’a reddiye olarak yazdığı “İsmaili Sapıklık” başlığı altındaki bölümde İslam’ı, özünde heretik/sapık bir dini hareket olarak göstermeye ve anlatmaya çalışmıştır. Bu temel algı sayesinde Orta Çağ boyunca İslam dini; heretik, sapık ve yakın döneme kadar Avrupalı zihinde “putperest” olarak algılanmıştır.⁶⁹

Batı Hıristiyanlığı tarafından İslam ve Hz. Muhammed hakkında savaş, cihat şiddet, fanatizm, yayılma, cinsellik, şehvet temelleri üzerine inşa edilmiş ideolojik bir perspektif geliştirilmiştir.⁷⁰ Bizans literatürü karıştırıldığında İslam, putperstlik ve Maniheizm gibi sapma inanış, Hz. Muhammed de bir Aryan [Hıristiyan inancına göre sapkın Arius yanlısı] olarak karşımıza çıkmaktadır.⁷¹ Oryantalist kaynaklarda Hz. Muhammed’in cesedinin domuzlar veya köpekler tarafından yenildiği, ölmeden önce ruhunu kurtarmak için vaftiz olduğu ve Hıristiyanlığı kabul ettiği türünden efsaneler aktarılmıştır. Bu tür tasvirlerle paralellik gösteren bir başka hadise ise Edinburgh Üniversitesi rektörü ve aynı zamanda ünlü oryantalist olan William Muir’in, “Life of Mahomet” isimli eserinde Hz. Muhammed’i “psikopat” olarak nitelendirmesidir.⁷²

Roma İmparatorluğunun hakimiyetinin son döneminde, Hıristiyanlığı resmi din olarak kabul etmesi ve kiliseyi kurumsal bir yapıya büründürmesi; 8. yüzyıldan itibaren, Avrupa’nın Hıristiyan kıtası olarak anılmaya başlanmasına ve İslam’ın güçlü bir öteki olarak algılanmasına neden olmuştur.⁷³ Müslüman-Hıristiyan karşılaşmaları tarihi ilk dönemler dışında pek çok çatışmayı bünyesinde barındırmaktadır. Bu karşılaşma tarihinin önemli hadiselerinden bir kısmı; 8. yüzyılda Endülüs’ün Müslümanlar tarafından fethi, 12. Ve 13. Yüzyıl Haçlı Seferleri, 1453 İstanbul’un Fethi, 1538 Preveze Deniz Savaşı, 1571 İnebahtı Deniz Savaşı, 1529 ve 1683 yıllarında Müslümanların Viyana’ya kadar gelerek Avrupa’nın kapılarına dayanması, Kuzey Afrika ve Anadolu’nun işgali gibi sömürgecilik yıllarında Avrupalı milletlerin İslam milletleriyle ilişkisi, yakın dönemde 1960’ların başından itibaren Avrupa’nın artan işgücü ihtiyacını karşılamak için Üçüncü Dünya ülkelerinde vasıfsız işçi alması ve bunun neticesinde Müslüman göçmenlerin

---

⁶⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 83-84.

⁷⁰ Kirman, a.g.m., s. 30.

⁷¹ Arthur F. Buehler, “İslamofobi: Batı’nın “Karanlık Tarafı”nın Bir Yansıması”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2014, C. 55, S. 1, s. 125.

⁷² Kalın, *İslam ve Batı*, s. 84.

⁷³ Deniz, a.g.t., s. 34.

Avrupa'ya yerleşmesi, bir yakın dönem hadisesi ise Soğuk Soğuk Savaşın ardından “kızıl komünist tehlike”nin yerini “fanatik Müslüman imajı”nın alması zikredilebilir.⁷⁴

732 yılında meydana gelen “Poitiers” harbi, Hıristiyanların bakış açısıyla ‘işgalci’ Müslümanları yendiği savaştır. Bugün, Poitiers harbi Avrupa tarihi açısından en önemli savaş olarak görülmektedir. Poitiers harbinin ardından 8. yüzyıl papazı Isadore Pacensis, Europenses (Avrupalılar) terimini üretmiştir. Bu terim, savaşta Müslüman ordularını yenen Hıristiyanların yeni kimliğini ifade etmektedir⁷⁵

Haçlılar, İslam topraklarına ayak basan ilk Avrupalılar olarak bilinmektedir. Haçlı seferleri boyunca Doğu İslam topraklarından Avrupa'ya pek çok şey geçiş yapmıştır. Bunlar; hikayeler, efsaneler, kelimeler, kitaplar, koku, baharat, ipek, haritalar ve pek çok kültürel meta olarak zikredilebilir. Avrupa bilincinde yer alan dini argümanlara dayalı nefret duygusuna zamanla kültürel hayranlık eklenmiştir. Rönesans'ın İslam algısının bu doğrultuda olduğu açıkça görülmektedir. Haçlılar döneminin en kayda değer gelişmelerinden biri ise dönemin büyük ilahiyatçılarından olan Aziz Peter'in Kettonlu Robert isimli bir İngiliz'e Kur'an'ı Latince'ye tercüme ettirmesidir. Bu hareketin amacı tahmin edileceği üzere düşmanı yakından tanımak ve onu kendi silahıyla alt etmektir.⁷⁶

Haçlı seferleri, Avrupa kimliğinin oluşumunda önemli yapı taşlarından biri olma özelliği göstermektedir. Haçlı seferleri ile farklı etnik kökendeki toplumlar, İslam karşısında kültürel manada birleşme fırsatı bulmuşlardır. Yine Haçlı Seferleri, Orta Çağ Avrupası'nda bölgesel bir dinsel kimliğin oluşmasında başat neden olmuştur. Bu seferlerde sembolü haç ve kılıç olan ordunun askerleri Tanrı'nın ordusu duygusuyla, Hıristiyanlığın ortak bir alanda hareket etmesini sağlamışlardır.⁷⁷

Protestanlığın kurucusu Martin Luther (ö. 1546), Türkler yani Müslümanlar hakkında azımsanamayacak ölçüde olumsuz düşüncelere sahiptir. O, Türkler'in Tanrı'nın kendileri için bir cezası olduğunu ifade etmiş; Türkler hakkında “siyah şeytan” ifadesini kullanmış; Türklerin, Tanrı'nın falakası ve şeytanın hizmetçisi olduğunu söylemiştir. Luther, Türkleri kendilerini geliştirici, Tanrı'dan korkmayı ve dua etmeyi öğretici bir hoca, Hıristiyan toplumun kendine gelmesi için bir fırsat olarak değerlendirmektedir. Luther'in reform hareketini başlattığı 31 Ekim 1517 tarihinde Wittenberg Kilisesi

---

⁷⁴ Kirman, a.g.m., s. 25- 26.

⁷⁵ Buehler, a.g.m., s. 124.

⁷⁶ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 79, 80.

⁷⁷ Deniz, a.g.t., s. 35.

kapısına astığı 95 maddelik bildirinin 5. Maddesinde “Türklerle (Müslümanlarla) savaştan başka yol olmadığını” söylemekte; 1520’de kaleme aldığı “Alman milletinin Hıristiyan soylularına Hıristiyanlığın durumunun düzeltilmesi hususunda” başlıklı yazısında “Türlere karşı savaşmak istiyorsak şimdi onların en az olduğu yer olan buradan başlayalım...” ifadeleriyle Viyana kuşatması sürecinde Türkler’e/İslam’a yönelik şekillenecek olan tutumun temellerini oluşturmaktadır. Bu süreç zarfında Luther’in söylemlerini Türkler üzerinden yapma nedeni ise Türkler’in bahsi geçen dönemde Müslüman milletlerin öncüsü/lideri olmasından kaynaklanmaktadır.⁷⁸

Luther’in İslam hakkındaki düşünceleri kötü bir Latince tercümeden (Ricoldus’un tercümesi) Almanca’ya tercüme etmeye çalıştığı metne ve bu metne eklediği çoğunlukla İslam ile uyuşmayan yorumlara dayanmaktadır. Luther’in Basel Kent Konsili’ne Kur’an tercümesinin yayınlanması için yazdığı mektupta kullandığı ifadeler anti-islamist tutumunu açıkça gözler önüne sermektedir: “Kur’an’larının ne kadar Tanrı belası, ne kadar bozuk, ne kadar umutsuz, yalanlarla ve uydurma efsanelerle dolu bir kitap olduğunu Hıristiyanlara göstermek sureti ile Muhammed’e ve Türkler’e bundan sonra çok can sıkacak ve daha fazla zarar verecek (bütün silahlardan da fazla) şey olmaması beni buna sevk etti.” Luther, İslam’ı “heretik” bir mezhep olarak tanımlamakta, Hz. Peygamber’i beklenen deccal olarak görmektedir. Luther, Papalığı ve Türkleri Hıristiyanlığın baş düşmanı olarak benimsemekte ve ikisini de “iki Antichrist” olarak nitelendirmektedir. Ona göre Papalık “yalancı”, Türkler ise “cani/katil” dir. Zaman zaman Luther bu gruba Yahudiler’i de dahil etmekte ve Papalık ve Türkler ile aynı kefeye koymaktadır.⁷⁹

Osmanlı’nın Viyana’yı kuşatmasıyla Luther’in, komşu kültürü oluşturan İslam dinine yönelik tutumu teolojik olmaktan ziyade politik/siyasal nedenlere dayanmaktadır. O, yaşadığı dönemin siyasal olaylarından ve İslam’a yönelik negatif atmosferden etkilenmiştir. Luther’in İslam hakkındaki düşünceleri pek çok noktada eksik, yanlış ve önyargılardan ibarettir.⁸⁰ Ayrıca İslam, Katolik Kilisesi’nin tanrı-birey-toplum arasında zorunlu aracı olarak görülen din adamları sınıfını reddetmiş ve buna binaen Orta Çağ Avrupası’nda yer yer “avamın dini” olarak görülmüştür.⁸¹

⁷⁸ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 89, 90, 169, 170.

⁷⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 152, 154, 162, 163, 172, 173.

⁸⁰ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 155.

⁸¹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 50.

Dünya tarihinin hüznü verici olaylarından biri olan Engizisyon (1478-1834) ile İspanyol Yahudileri ve Müslümanlar Hıristiyanlığa döndürülmeye çalışılmış ve bunun neticesinde 250.000 kişi hayatını kaybetmiştir.⁸²

Hıristiyan dünyası tarihine göz atıldığında dini nedenlerle gerçekleştirilmiş ağır şiddet içeren savaş, işgal ve ölümlerle karşılaşmaktadır. Kaya, Hıristiyan tarikatların da belli dönemlerde teröre başvurduklarını ifade etmiş ve bu grupları verdiği dipnotta şu şekilde sıralamıştır: “Uganda'daki Tanrı'nın Direniş Ordusu, Orta Afrika Cumhuriyeti'ndeki Antibalaka, Hindistan'daki Tripura Ulusal Kurtuluş Cephesi ve Negaland Ulusal Sosyalist Konseyi, Lübnan'daki Marunî Hıristiyan militanları ve Kuzey İrlanda'daki IRA ve Protestan Orange Gönüllüleri.”⁸³ Görüldüğü üzere din bazlı terör eylemleri sadece İslam dinine mensup olduğunu belirten radikal gruplar tarafından gerçekleştirilmemektedir.

Evanjelic Hıristiyanlık 18. Yüzyılda ortaya çıkmış, Tanrı ile bireyin doğrudan ilişkisini ve dini aktivizmini esas alan ve daha çok “Muhafazakâr Protestanlar” için kullanılan bir ifadedir. Evanjelicler, apolojetik yapısıyla Amerika'daki en büyük Hıristiyan hareketi konumundadır. Evanjelic literatür incelendiğinde İslam, dışlanmış ve “ötekileştirilmiş” bir konumda yer almaktadır. Bu literatürde İslam, özünde şiddeti barındıran, çok lanetli ve şerli bir din; Müslümanlar şeytanın etkisinde kalmış bir topluluk, Hz. Muhammed cani, şeytanın içine girdiği pedofil, soyguncu, eşkıya, terörist, vahşi bir insan olarak tanımlanmaktadır.⁸⁴

“Teavangelicals” (Çay Partisi ve Evanjelic kelimelerinin birleşiminden oluşan bir kavram) grubu ABD ve dünyada şeriat korkusunu yaymakta, İslam hukukunun Amerikayı ele geçirdiği konusunda, Hıristiyanlığın tek yol olduğu konusunda, Filistinlilerin topraklarını Yahudilere bırakması gerektiği konusunda ve Müslüman tehdidin önünün alınması için kanunlar çıkarılması gerektiği hususunda çalışmalar yapmışlardır.⁸⁵ Yine Evanjelic Tony Perkins'e göre, Amerika'yı daha parlıtlı günlere götürecek tek şey Müslümanların Hıristiyanlığa ihtida etmesidir. Buna ek olarak Perkins,

---

⁸² Buehler, a.g.m., s. 136.

⁸³ Sezgin Kaya, “Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu”, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2017, C. 10, S. 1, s. 64.

⁸⁴ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 268–272.

⁸⁵ Lean, a.g.e., s. 43.

radikal İslam'ı durduracak tek gücün İsa Mesih'in sevgisi ve insanları özgürleştiren İncil olduğunu ifade etmektedir.⁸⁶

Kültürü şekillendiren yedi gücün Hıristiyan dünyanın kontrolü altına girmesiyle İsa'nın gelmesini sağlamayı amaçlayan asimilasyonist Seven Mountains Dominionizm teolojisine göre bahsi geçen yedi güç; medya, hükümet, iş, sanatlar, aile, eğitim, eğlence ve dindir.⁸⁷

Avrupa'daki Müslüman algısı çoğunlukla yalancı, kaba saba gibi somut ve tikel gözlemlere dayanan negatif tasvirlerle kendisini göstermekte ve bu özelliği ile teolojik temelli bir şeytanileştirme ve ötekileştirme olarak karşımıza çıkmaktadır. Müslüman kaynaklarda Haçlılar ile ilgili yapılan tasvirlerde ise olumsuz değerlendirmelerin somut ve tikel örneklerle dayandığı ve teoloji temelli bir şeytanileştirme ameliyesine dönüşmediği görülmektedir.⁸⁸ Ortalama bir Avrupalının zihninde İslam, şiddete dayalı, irrasyonel, kılıç yoluyla yayılmış, takipçilerinin dünyevi ve shevi arzularını kamçılayan ötekini asimile ve nihayetinde yok etmeye odaklı bir din olarak varlık göstermektedir.⁸⁹ Müslümanlar ve İslam, Hıristiyanlar için, Hıristiyan ve Avrupalının düşmanıdır, vahşet, ancak Müslümanlardan beklenebilecek bir davranıştır, İslam ile medeniyetin doktrinlerinin örtüşmesi mümkün değildir ve İslam, barbarlıktan başka bir şey değildir.⁹⁰

II. Dünya Savaşı sonrasında Amerikalı şair T. S. Eliot'un, pan-Avrupa (Hıristiyanlık merkezli) tanımı bahsi geçen konu hakkında ehemmiyet arz etmektedir. Ona göre:

“Din, farklı kültürlerle sahip insanlar arasında ortak bir kültürün yaratılabilmesi için en temel unsurdur. Avrupa'yı Avrupa yapan Hıristiyanlığın ortak geleneklerinden ve Hıristiyanlığın getirdiği ortak kültürel unsurlardan bahsediyorum. Hıristiyanlık sayesinde ki sanatlarımız gelişmiştir, Hıristiyanlık sayesinde ki Avrupa'nın hukuku kök salmıştır. Ancak Hıristiyan kültürü bir Voltaire veya bir Nietzsche yetiştirebilirdi. Hıristiyanlık inancının kaybolması durumunda Avrupa kültürünün ayakta kalabileceğine inanmıyorum.”⁹¹

---

⁸⁶ Lean, a.g.e., s. 164.

⁸⁷ Lean, a.g.e., s. 187.

⁸⁸ İbrahim Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2016, s. 127.

⁸⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 85.

⁹⁰ Ergül, a.g.m., s. 303.

⁹¹ Deniz, a.g.t., s. 21.

Kendisini, “Hıristiyan bir ateist” olarak tanımlayan İtalyan yazar Oriana Fallaci, Avrupa’yı İslam’a karşı koruyan tek kültürel ve entelektüel zırh Hıristiyanlıktır, diyerek Hıristiyanlığın Batı Medeniyeti’nin şekillenmesinde kurucu unsur olduğunu ifade etmektedir.⁹² Öte yandan Owen Harries, Batı’nın siyasi oluşumunu şu şekilde açıklamaktadır: “Siyasi anlamda Batı doğal değil, fakat büyük ölçüde yapay bir oluşumdur. Onu meydana getiren, Doğu’nun hayati ve açık tehdidinin mevcudiyetidir.”⁹³

Hıristiyanlık ve İslam arasındaki tarihi karşılaşmalar Orta ve Yeniçağ’larda kültürel hegemonya, savaş ve güç üzerine bina edilmiştir. 7. yüzyıldan itibaren ise Avrupa’nın Osmanlı karşısında toprak kaybetmesi, Avrupa’da etkin olan islamofobinin tarihi kökenlerine destek olmaktadır.⁹⁴

XVI. Benedictus’ın Papa seçilmeden önce yaptığı konuşma, Batı Hıristiyanlığı’nın İslam Hakkındaki düşüncesini açıkça ortaya koymaktadır. Papa, 2006 yılında Regensburg Üniversitesi’nde yapmış olduğu konuşmada İslam’ın akla önem vermeyen, akli yok sayan bir din, İslam’ın kılıç dini olduğunu, Muhammed’in yeni bir şey getirmediğini, dini ancak şiddet ve savaş yoluyla yaydığını dile getirmiştir.⁹⁵

Batı’da yoğun bir şekilde görülen İslam düşmanlığına benzer bir şekilde İslam dünyası ve Türkiye’de bir Hıristiyan düşmanlığından söz etmek mümkün değildir. SETA’nın yayınladığı araştırmanın bulguları bu konuda dikkat çekicidir. Buna göre Kuzey Amerika ve Avrupa’dakine benzer şekilde bir İslam karşıtlığından Türkiye örneği baz alınarak İslam coğrafyasında bir Hıristiyan ve Batılı düşmanlığından bahsetmenin mümkün olup olmadığı araştırılmaktadır. Araştırmanın sonuçları bize İslam dünyasında bir Hıristiyan düşmanlığından ziyade Batılı politikaları ve Batı siyasetini eleştiren bir fikir yapısının var olduğunu kanıtlamaktadır.⁹⁶

Müslümanlar, İslam dininin inaç yapısı gereği İslam’ı hak din olarak kabul etmektedir. İslam dinine göre Tanrı bir, tek ve eşsiz kabul edilmektedir, “(Yahudiler) Allah’ı bırakıp bilginlerini (hahamlarını); (Hıristiyanlar da) râhiplerini ve Meryemoğlunu (İsa’yı) rabler edindiler. Halbuki hepsine (herkese) de tek olan Tanrıya (Allah’a) kulluk etmekten başka şey emrolunmadı. O’ndan başka hiçbir ilah yoktur. O, bunların ortak

---

⁹² Kar, a.g.m., s. 240.

⁹³ Deniz, a.g.t., s. 52.

⁹⁴ Umut Kedikli – Mehmet Akça, “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa’da Artan İslamofobi”, TESAM Akademi Dergisi, 2017, C. 4, S. 1, s. 72.

⁹⁵ Kirman, a.g.m., s. 31.

⁹⁶ Kirman, a.g.m., s. 26.

koştuıkları şeylerden uzaktır.” (Tevbe Suresi 9/31) ayeti ve diğer ayet-i kerimelere binaen, Hıristiyanlık hak din olarak kabul edilmekle birlikte tevhit kaidesi noktasında Müslümanlar tarafından problemli olarak görülmektedir.

1.3.2. Yahudilik

Hız. Peygamber'den modern dönemlere kadar olan süreç içerisinde Yahudi ve Hıristiyanlar dinlerini diledikleri gibi yaşayabilmiş ve ibadetlerini yerine getirebilmiş, düşünce özgürlüğüne sahip olmuş, zanaat ve sanatlarını diledikleri gibi icra edebilmiş, siyasi anlamda kendilerini temsil etme hakkına sahip olmuş ve ikamet ettikleri ülke ve şehrin asli unsuru olarak görülmüşlerdir.⁹⁷ Günümüzde, Hıristiyanlık destekli Yahudilik İslam'a saldırmaktadır. Yahudiler, dinlerinin doğmuş olduğu bölgeyi ele geçirip, İslam tehlikesinden arındırıp, homojenleştirme gayesiyle hareket etmektedir.⁹⁸ İslam ne kadar Yahudi ve Hıristiyanları tevhid inancını zedelemekle suçlasa da onlara hukuki statü ve din özgürlüğü vermiş ve bunları güvence altına almıştır.⁹⁹

“Yahudilik, Tanrı'nın Yahudiler için takdir ettiği dindir.” sözü, Yahudilik olgusunun ahid yoluyla birbirine bağlı tek bir etnik grup meydana getirme idealini gözler önüne sermektedir. Bilindiği üzere Yahudilik için dini benimsemeden ziyade bir topluluğun parçası olmak esastır.¹⁰⁰ İslam ise Yahudilerin “seçilmiş topluluk” inancına karşı çıkmış ancak Yahudi din adamlarının muhalefetiyle karşı karşıya kalmıştır.¹⁰¹

Ünlü oryantalist Abraham Geiger (1810-1874) “Muhammed Yahudilikten Ne Aldı?” isimli eserinde Hız. Muhammed'in Medineli Yahudilerin inançlarını taklid ederek ortaya bir din çıkardığını ve bu nedenle İslam'ın Yahudilik ve Hıristiyanlığın uyarlaması, karması yeni bir din olduğunu; Rudi Paret (1901-1983), “Hız. Muhammed ve Kur'an”

---

⁹⁷ Şenol Korkut, “Batı Düşüncesinde İslam ve Hız. Muhammed (s.a.s) İmajı (Genel Bir Okuma)”, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2008, C. 34, S. 34, s. 7.

⁹⁸ Haydar Gölbaşı – Ayhan Dever, “Medeniyetler Çatışması Teorisi ve Dinler Çatışması 'Kendini Gerçekleştiren Kehanet’”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2007, C. 8, S. 1, s. 65.

⁹⁹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 49.

¹⁰⁰ Salime Leyla Gürkan, “Yahudilik Maddesi”, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2013, C. 43, s. 188.

¹⁰¹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 49.

isimli eserinde İslam'ın Yahudilik ve Hıristiyanlığın etkisi altında, sosyalist bir deneme olduğunu, Hz. Muhammed'in eski kâhinlerden ilham aldığını ifade etmektedir.¹⁰²

1956 Süveyş Krizi sonrası Mısır'dan sürülen Yahudilerden biri olan Bat Ye'or, Batı'nın İslamizasyonu ile ilgili yazılarında Yahudi-Hıristiyan Batı dünyasının İslam dünyasından aldığı göçler ile zimmi medeniyetine dönüştüğünü ifade etmektedir.¹⁰³

Bir başka islamofobi örneği ise Filip Dewinter'ın 28 Ocak 2005'te Yahudiler'in İslam algısına müdahale etmek amacıyla Jewish Week'e yaptığı islamofobik mesajlar içeren konuşmasıdır. Yaptığı konuşmada Avrupa'nın İslamlaşması karşısında Yahudilerin dimdik ayakta durması ve bununla savaşması gerektiğini ifade etmektedir. Aldığı tepkiler üzerine açıklama yapan Filip Dewinter ırkçı olmadığını ancak islamofobik olduğunu, halkı İslam'a karşı olan düşmanlığını açıkça ifade etme konusunda yüreklendirmeye çalıştığını söylemektedir. Aynı zamanda Dewinter'e göre islamofobia, Avrupa'yı Doğu ülkelerinden gelmekte olan kültür ve insan istilasından koruyan bir kalkandır görevini üstlenmektedir.¹⁰⁴

İslamofobik Counterjihad Hareketi de Batı medeniyetinin Yahudi-Hıristiyan kimliğe sahip olduğunu ve Aydınlanmacı liberal değerleri temel aldığını düşünmektedir. Buna binaen İslam ile Batı medeniyeti birbirinin antitezi konumundadır. İslam, Batı medeniyeti için varlıksal bir tehdit unsuru olarak görülmektedir.¹⁰⁵

Dini kimlik açısından Avrupa tarihine göz attığımızda Judeo-Christian gelenek ile karşı karşıya kalmaktayız. Hem Hıristiyan hem de Yahudi dinleri İslam'ı varoluşlarının önünde ciddi bir engel olarak görmekte ve varlığından rahatsız olmakta, görünürlüğünü azaltmaya çalışmakta, islamofobiyi hem zihinsel hem de fiili bir kalkan olarak kullanmaktadır.

1.4. Türk Algısı ve İslamofobi

Batı'da meydana gelen olumsuz Türk imgesinin başat nedenlerinden biri olarak Haçlı Seferleri'ni göstermek mümkündür. 11. ve 13. Yüzyıllarda Türkler Yakındoğu'ya

---

¹⁰² Sami Özarlan, "Batı'da İslamofobinin Artması Cami Saldırıları ve Bu Eylemlerin Altında Yatan İslam ve Hz. Peygamber Tasavvuru", İslami Araştırmalar Dergisi, 2016, C. 27, S. 2, s. 196.

¹⁰³ Doğan, a.g.t., s. 47.

¹⁰⁴ Mehmet Zeki Aydın-Müşerref Yardım, "Belçika'da İslamofobi ve Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2008, C. 12, S. 1, s. 28.

¹⁰⁵ Doğan, a.g.t., s. 6.

hâkim olmuş ve yerleşik hayata geçmişlerdir. Bu yayılmanın büyük tehlikeleri beraberinde getireceğini hisseden Doğu Roma İmparatoru Alekios Komnenos, Haçlı Seferlerinden on yıl önce, 1088 yılında Flamenk kontu, Araplar ve Farslarla özdeşleştirdiği Türklerin dinsiz, kaba, hoyrat, yıkıcı, vicdansız, hoşgörüsüz, acımasız, en korkunç günahı dahi işlemekten çekinmeyen insanlar olduklarını anlatan bir mektup yazmıştır. Komnenos mektubunda zikrettiği hususlardan ötürü Avrupalı Hıristiyanları yardıma çağırmıştır. Bu anlatımların ve Haçlı Seferleri'nde kanlı savaş ortamında karşılaşılmasının etkisiyle Türk milleti Batı zihninde “düşman “öteki” imgesiyle yaşamaktadır. 1492 yılında Amerika keşfedilmiş ve İspanya, bünyesinde bulunan İspanyol Emevilerini (Avrupa'daki Müslümanlar) ve Yahudileri ülkeden kovmuştur. İspanya bu tarihte, içsel ötekileri (Mağribiler, Yahudiler) kovmuş; dışsal ötekileri (Amerika'daki yerli halk) ise keşfetmiştir. 1492, Müslüman-Türklerin yaşadığı Doğu'nun “öteki” olarak imgelemesinde önemli bir dönüm noktasıdır. Türklerin gücünün yoğun olarak hissedildiği bu tarihlerde Avrupa'da ciddi bir Türkofobi baş göstermeye başlamıştır.¹⁰⁶

Ekümenik konsil (1512-1517) Türkler'i (Osmanlıları) “Hıristiyan milletlerin önemli bir düşmanı” olarak tanımlamıştır. Bu ise Avrupa' da var olan Türk-Müslüman korkusunun ve karşıtlığının bir göstergesidir.¹⁰⁷

İstanbul'un fethiyle başlayan “Türk şoku”, Osmanlı'nın Avrupa'nın hasta adamı olarak ilan edilmesine kadar (19. y.y.) devam etmektedir. 18. ve 19. yüzyıllarda oryantalist ressamlar ve Avrupalı seyyahların inşa etmiş olduğu Türk ordusu, yeniçeri, çarşı, köle pazarı, kahvehaneler, saray, harem, sultan, Türk kadını tasvirleri günümüze kadar devam etmekte olan Türk-Müslüman imajını hafızalara kazımıştır. Bahsi geçen imajlar ve şiddet ve şehvet temaları Osmanlı'nın ve İslam toplumlarının anlaşılması hususunda adeta “şifre” vazifesi görmektedir.¹⁰⁸

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nin Avrupa Kıtası'na gerçekleştirdiği fetihler toplumların hafızalarında önemli izler bırakmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dönemin İslam uygarlığı içerisindeki en büyük güç olması, Türklerin İslam'ın temsilcileri olarak

¹⁰⁶ Mürsel Gürses, “Meşrutiyet Dönemi Gezginlerinin Gözlemleriyle Avrupa'da Türk İmgesi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2012, C. 5, S. 21, s. 136.

¹⁰⁷ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 89.

¹⁰⁸ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 118.

ele alınmasını beraberinde getirmektedir. Birçok eserde Türk kavramına olumsuz anlamlar yüklenmiş Müslüman kavramı yerine kullanılmıştır.¹⁰⁹

Lewis'e göre, yüzyıllar boyunca Batı'da Müslüman denildiğinde Türklerin (Osmanlılar) akla gelmesi ciddi manada bir medeniyet çatışmasının yaşandığını açıkça göstermektedir. Yıllarca devam eden mücadelelerin ardından Avrupalılar, Osmanlılar karşısında ciddi yenilgiler almış ve Müslümanları baş edilmesi mümkün olmayan büyük bir tehdit olarak algılamışlardır. Bu tehdit algısının ilk boyutu, İslam'ın Hıristiyanlık'a karşı ciddi bir rakip olarak görülmesi, ikinci boyut ise Avrupa'nın tümüyle Türkler tarafından fethedilip "zamanın korku simgesi (terör) olan Türk (Osmanlı) İmparatorluğuna" katılma ihtimalinden kaynaklı korkudur.¹¹⁰ İslam; sekülerizme, demokrasiye ve böylelikle Batı medeniyetine karşı bir tehdit olarak algılanmaktadır; İslam ve dolayısıyla Müslümanlar Orta Çağ'a ait bir fenomen olarak görülmekte; tüm bu nedenler ise İslam korkusu ve düşmanlığının yaygınlaştırılmasında doğrudan etkili olmaktadır.¹¹¹

Aydınlanma Çağından Osmanlı'nın yıkılışına kadar geçen süre zarfında bilhassa Avrupalı düşünürlerin etkisiyle Türkler artık bir korku nesnesi olmaktan ziyade aşağı bir ırk olarak algılanmaya başlanmıştır.¹¹² Bu durumun bir kısım örnekleri şu şekildedir:

Osmanlı'nın en güçlü olduğu dönemde yaşamış olan Shakespeare'in, "IV. Henry" isimli tiyatrosunda V. Henry'e, "İstanbul'a varıp Türk'ü sakalından asacağım." dedirtmesi, sahip olduğu Türkofobinin ciddi bir yansımasıdır.¹¹³ Wilhelm Leibniz, Orta Çağın olumsuz Türk imgesinden etkilenmiş ve akıldışı durumları anlatmak için sıkça kullandığı "fatum Mahometanum" (Muhammed yazgıcılığı) kavramını Türklerle özdeşleştirmiştir. Şöyle ki Leibniz, söz konusu kavramın akıl dışılığını açıklamak üzere kullandığı "Türkler, veba salgınının kasıp kavurduğu yerlerden sakınmazlar" önyargısını sıklıkla dile getirmiştir. Leibniz'e göre Türkler, bu akıldışı davranışı sergileyen Asyalı ve Müslüman topluluklardandır. Günümüzde Avrupa'da ciddi oranlarda okunan birçok Aydınlanma filozofunun eserinde, İslam ve Türklerle ilgili olumsuz ifadeler açıkça görülmektedir. 18. yüzyılda Voltaire, Türkleri, "köle ticareti yapan", gayri-müslim

¹⁰⁹ Murat Aktaş, "Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2014, C. 13, S. 1, s. 41.

¹¹⁰ Aktaş, 2014, s. 42.

¹¹¹ Enes Bayraklı – Turgay Yerlikaya, "Müslüman Toplumlarda İslamofobi: Türkiye Örneği", Ombudsman Akademik, 2017, C. 4, S. 7, s. 55.

¹¹² Gürses, a.g.m., s. 139.

¹¹³ Gürses, a.g.m., s. 136.

tutsakları “gâvur, köpek” diye çağıran insanlar olarak anlatmakta, Osmanlı’da sürgün ve”kelle kesme”nin sıradanlaştığını ifade etmektedir. Müslümanlar ve Türklere ilişkin oryantalist ve olumsuz önyargılı yaklaşımlar Alman literatüründe sıkça karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Türklerin çirkin, yıkıcı, baskıcı ve başka halkların uygarlaşmasını önleyen bir millet olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda Türklerin “soylu” Yunanlıları uzun süre egemenlik altında tutarak, Yunan halkının daha da uygarlaşmasını engelledikleri ileri sürülmektedir. Osmanlıların, Avrupa kültürünün önemli kaynaklarından biri olan Yunanlıları boyunduruk altında tutmuş olmaları, Avrupa, özellikle de bazı Alman filozoflarca (bilhassa Herder, Kant ve Hegel) barbarlığın kanıtı olarak değerlendirilmektedir. Onlara göre; “soylu” ve “uygar” toplum olan Yunanlıların, Türkler ile uyruklaştırılması bağışlanamaz bir hatadır. Eserlerinde uzun uzun İslam ve Türklerle ilgili değerlendirmeler yapan Hegel, “kaba saba Türklerin buluntu insan usu ve doğal duygusu ölçüt alındığında, iğrenç ilkeler doğar” ifadelerini kullanmaktadır. Denemeleriyle Türklere atıfta bulunan Francis Bacon eserlerinde, Türkleri tarih boyunca dünya görüşlerini yaymak ve başkalarına kabul ettirmek için savaşlar yapmış, acımasız, tiran, vahşi ve barbar bir toplum olarak tanımlamaktadır. Aydınlanma çağıının önemli düşünürlerinden Dante; Hz. Peygamberi ve Hz. Ali’yi bölücü ve bozguncu olarak tasvir etmiş ve layık oldukları gibi cehennemın sekizinci katına yerleştirmiştir.¹¹⁴

Yine Montesquieu, ılımlı yönetim şeklinin Hristiyan dinine, despotik yönetim biçiminin ise Müslümanlığa daha uygun olduğunu söylemektedir. Schlegel *Philosophy of History* isimli eserinde İslam’ı, anlamsız bir gurur ve boş bir kibir dini olarak; Hz. Muhammed’i de inançsız bir peygamber olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda ona göre İslam; uzlaşma, merhamet, sevgi ve saadet gibi bütün kurtuluş unsurlarını göz ardı etmiş medeniyetsiz bir toplumdur; İslam, ruhanî ve maddî otoritenin Hristiyan karşıtı bir karışımından ibaret olup yakıp yok edici bir coşkuyla, fethettiği ülkelerdeki bütün kalıntıları ve yüksek uygarlıkların kırıntılarını ortadan kaldırmıştır.¹¹⁵

Türklere yönelik farklı dillerde ayrımcı deyiş, deyim ve atasözlerinden bazıları şunlardır:

“En iyi Türk, ölü Türk’tür.” (“Τουρκος καλος μονο νεκρος”): Kıbrıs Cumhuriyeti askeri talimlerinde kullanılan ve 2008’de kullanımı yasaklanan ırkçı bir deyiştir.

---

¹¹⁴ Aktaş, 2014, s. 44, 45.

¹¹⁵ Aktaş, 2014, s. 46.

“Bir Türk gibi bencil” (“Ljubomorán kao Turčin”): Çoğunlukla ileri yaştaki insanların kullandığı ırkçı bir Sırpça deyiştir.

“Anneciğim, Türkler geliyor.” (“Mamma li Turchi”): Türkleri korkunç bir millet olarak lanse eden ırkçı bir İtalyanca deyiştir.

“Bir ite bir de Türk'e güvenilmez.” (“Keru i Turčinu nikad ne veruj”): Açıkça hakaret eden ırkçı bir Sırpça deyiştir.

“Bir Türk aptal değilse, o Türk değildir.” (“Если турок не придурок – значит он не турок”): İrkçı bir Rusça deyiş.

“Eşek Türk!” (“Tork-e khar”): Öncelikle Osmanlı Türklerini, ardından İranlı Azerileri aşağılamak üzere kullanılan ırkçı bir Farsça deyiştir.

“Gerçek bir Türk” (“C'est un vrai Turc”): Acımasız ve Kaba insanları betimlemek üzere kullanılan ırkçı bir Fransızca deyiştir.

“Neden ters bakıyorsun, Türk'ün domuz etine baktığı gibi?” (“Ի՞նչ էս թարսն անի, ո՞նց որ թռչի թռչի խոզի ստի նայի”): İrkçı bir Ermenice deyiş.

“(Öfkesinden) Türk oldu.” (“Εγινε Τούρκος”): Fazlaca öfkelenen kişiyi tanımlamak üzere kullanılan yaygın bir ırkçı Yunanca deyiştir.

“Seni Türk!” (“Măi, turcule”): Cahil kişiyi betimlemek üzere kullanılan ırkçı bir Rumence deyiştir.

“Türk'e benzemek” (“eruit zien als een Turk”): Kirli ya da iğrenç anlamlarına gelen ırkçı bir Flemenkçe deyiştir.

“Türk evi” (“թռչի խոզի ստի նայի”): Düzensiz ve kirli bir yeri betimlemek üzere kullanılan ırkçı bir Ermenice deyiştir.

“Türk gibi” (“à la turque”): Bir kişi ya da şeyle pervasız bir şekilde ilgilenmek anlamında kullanılan ırkçı bir Fransızca deyiştir.

“Türk gibi (araba) sürmek” (“rijden als een Turk”, “Vozi kao Turčin”): Kötü araba kullanmak anlamına gelen ayrımcı bir Flemenkçe ve Sırpça deyiştir.

“Türk gibi sinirli olmak” (“Sint som en tyrker”): İrkçı bir Norveççe deyiş.

“Türk ile dostluk yap, ama sopayı elinden bırakma, her an ısırabilir.” (“Թռչի խոզի ստի նայի ինչ որ թռչի խոզի ստի նայի, բայց փայտը ձեռքից թաց սի թռչի”): Türk'ün dostluğu menfaatleri bitene kadardır, daha sonra zarar verir.” Anlamında kullanılan ırkçı bir Ermenice deyiştir.

“Irgat” (“Türkenknecht”): İrkçı bir Almanca deyiştir.

“Türk zevkinde” “Turquerie”: Kaba, zalim ve açgözlü davranışları ifade etmek üzere kullanılan Fransızca ırkçı bir deyiştir.

“Türk köpeği” (“Türkenhund”): İrkçı bir Almanca deyiştir.

“Türk, Türk kalıyor.” (“Թուրքը թուրք է սփռվում”): “Türk değişmez, hep barbar kalır.” manasında kullanılan ırkçı bir Ermenice deyiştir.

“Türk müsün?” (“թուրքես՞ու”): “Aptal mısınız?” anlamında kullanılan ırkçı bir Ermenice deyiştir.

“Türk gibi pis kokmak” (“Puzza come un Turco”): İrkçı bir İtalyanca deyiştir.

Türk kelimesinin çeşitli dillerdeki anlamları:

Flemenkçe’de kirli, barbar veya kana susamış anlamında; İspanyolca’da birini aşağılamak üzere; Malta’da istenmeyen ve korkulan kişiyi betimlemek üzere; Rusça’da cahil birini betimlemek üzere; Sırpça’da kadınlara haksız ve eşit olmayan bir şekilde davranan geleneksel erkek tipini betimlemek üzere; Ukranyaca’da aptal kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.¹¹⁶

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1990 yılından bu yana başlıca gelişme sorunları, eğilimleri ve politikalarına ilişkin olarak yayınlanan 2016 İnsani Gelişme Raporu’na göre Türkiye, “Yüksek İnsani Gelişme” gösteren ülkeler kategorisinde ve 71. Sırada yer almaktadır.¹¹⁷

Türk yani bir anlamda Müslüman karşıtlığı dizi ve film sektörüne de sıçramış, geniş halk kitlelerinin zihninde gerçek dışı olumsuz algılar inşa etme konusunda ciddi adımlar atmıştır.

İngiliz kanalı BBC Two’da ve ardından Netflix’te yayınlanan “Collateral” isimli dizide geçen Kırıkkale diyalogu Türkiye’ye hor bakışı gözler önüne sermektedir.¹¹⁸

War Dogs isimli 2016 yapımı filmde görüntü üzerine olayları anlatan anlatıcı, savaşların temelde ekonomik nedenlerle bağlantılı olduğunu ifade ettiğinde “And that's what war is really about” (Ve aslında işte savaş budur) sözü ile birlikte Altay tankları,

¹¹⁶ Türklere Yönelik Türkçe ve Yabancı Dillerde Ayrımcı Deyiş, Deyim ve Atasözleri, <http://ayrimcisozluk.blogspot.com/2012/02/turklere-kars-yabanc-dillerde-ayrnc.html>, (16/04/2018).

¹¹⁷ 2016 İnsani Gelişme Raporu, <http://ingev.org/wp-content/uploads/2017/10/HDR-2016-Overview-TR.pdf>, (17/04/2018).

¹¹⁸ Batı'nın Türk ve Müslüman Düşmanlığının Propagandası Dizi ve Filmler, <http://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/03/16/batinin-turk-ve-musulman-dusmanliginin-propagandasi-dizi-ve-filmler>, (18/04/2018).

Otokar ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eli silahlı görüntüleri birkaç saniye boyunca gösterilmektedir.¹¹⁹

Lost dizisinin dördüncü sezon dokuzuncu bölümünde kendini çölde bulan Benjamin Linus, atla dolaşan silahlı iki teröriste “Türkçe biliyor musunuz?” sorusunu yöneltmiştir.¹²⁰

2014 yapımı Taken 3 filminde ise Murat 131'li sahneleri ile ülkemiz sanki 1980'lerde kalmış izlenimi verilmekte; İstanbul her gün bombaların patladığı polislerin ve halkın ise bu durumu artık normal karşıladığı tehlikeler ile dolu bir şehir olarak aktarılmaktadır. Ayrıca film boyunca neredeyse her sahnede kara çarşafli kadınlar gösterilmektedir.¹²¹

2016 yapımı “13 Saat: Bingazi'nin Gizli Askerleri” filmi Libya'nın devrik lideri Kaddafi'nin öldürülmesinden ardından ABD'nin Libya için görevlendirdiği CIA ajanlarını koruyan SEAL timinin hikâyesi anlatılmaktadır. Filmde SEAL Team'e karşı savaşarak, ön plana çıkarılan teröristler Türk bayraklı tişört giymekte ve terör örgütü DAEŞ'in bayrağı altında savaşıyor gibi gösterilmektedir.¹²²

1.5. Karikatür Krizi

Hobbes'un Alay Teorisi'ne dayanan “Mizahta Üstünlük Kuramı”na göre mizah, kişinin kendisini bir başkasıyla kıyaslamasının ardından kendisini üstün görme düşüncesinin bir ürünüdür. Daha net bir ifade ile Üstünlük Kuramı'nın temel dayanağı, insanların başkalarına gülme eyleminin temelinde onlara karşı bir zafer veya üstünlük elde etme isteği yatmaktadır. İnsan, kendisi ile bir başkasını kıyası neticesinde karşı tarafın olumsuz bir durumu ile kendisini üstün hissetmektedir. Üstünlük kuramına göre mizahi içeriği ileten ile iletilen grup arasında muhalif sosyal ilişkiler yer almakta ve

---

¹¹⁹ Batı'nın Türk ve Müslüman Düşmanlığının Propagandası Dizi ve Filmler, <http://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/03/16/batinin-turk-ve-musulman-dusmanliginin-propagandasi-dizi-ve-filmler>, (18/04/2018).

¹²⁰ Batı'nın Türk ve Müslüman Düşmanlığının Propagandası Dizi ve Filmler, <http://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/03/16/batinin-turk-ve-musulman-dusmanliginin-propagandasi-dizi-ve-filmler>, (18/04/2018).

¹²¹ Batı'nın Türk ve Müslüman Düşmanlığının Propagandası Dizi ve Filmler, <http://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/03/16/batinin-turk-ve-musulman-dusmanliginin-propagandasi-dizi-ve-filmler>, (18/04/2018).

¹²² Batı'nın Türk ve Müslüman Düşmanlığının Propagandası Dizi ve Filmler, <http://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/03/16/batinin-turk-ve-musulman-dusmanliginin-propagandasi-dizi-ve-filmler>, (18/04/2018).

muhataba karşı alay kullanılarak aşağılama söz konusu olmaktadır. Alay farklı olana karşı yürütülen psikolojik bir mücadele, küçümseme, karşı tarafın gülünç yanlarını sıklıkla vurgulayarak olumsuz imgeler atfetme hadisesidir. Oluşturulan “gülmece” unsurunun altında ise küçümseme yoluyla üstünlük kurma kaygısı yer almaktadır.¹²³

Mizahta Üstünlük Kurma kuramı karikatür sanatında da oldukça sık kullanılmaktadır. Karikatürü bir toplumun görsel belleği olarak tanımlamak mümkündür. Karikatür bazen gülmece ambalajının içerisinde bir örtük mesaj içermekte, bazen ise söylemek istediğini açık, net bir ifade ile dile getirmektedir. Karikatürlerin verdiği mesajı dikkatlice okumak, o toplumdaki ideolojik farklılıkları, algıları görme noktasında ışık tutmaktadır.¹²⁴

2005 Eylül ayında Danimarka'nın en çok okunan gazetelerinden biri olan Jyllands-Posten, “İslâm dünyasındaki reform sürecine yönelik bir haberin görsel yönden desteklenmesi” amacıyla karikatüristlerinden Hz. Muhammed'in içinde yer aldığı bir çizim hazırlamaları talebinde bulunmuş, ancak karikatüristler bu isteği geri çevirmiştir. Bu durum üzerine gazete yönetimi, İslâm'la ilgili düşünce özgürlüğünün derecesini görmek amacıyla bir karikatür yarışması düzenmiş ve katılımcılardan gelen 12 karikatürü 30 Eylül 2005 tarihinde gazetede yayınlamıştır. Karikatürlerin birinde Hz. Peygamber'in intihar saldırısı eylemcileri olan kızları cennetle müjdelirken bir diğesinde sarığının altında bomba ile karikatürize edilmiştir. Bu ise İslam dünyasında ciddi eylem ve protestolara neden olmuştur. Karikatürler pek çok Avrupa ülkesinde yayınlanmıştır. Karikatürlerin yayınlandığı ülkeler ve dergiler; Magazinet (Norveç) France Soir ve Le Monde (Fransa), Die Welt (Almanya), El Periodico ve El Mundo (İspanya) ve La Stampa (İtalya).¹²⁵ Karikatürlerin yayınlandığı ülkelerde hükümetler ve yargı organları bu durumu ifade özgürlüğü olarak değerlendirmiş, karikatürist veyaynevlerini cezalandırma veya karikatürleri yasaklama yoluna gitmemişlerdir.¹²⁶ Cihat, cinsellik ve de terörizm içeren karikatürlerin yayınlanmasının ardından pek çok Müslüman, Danimarka mallarını boykot etmiştir.

¹²³ Nurdan Akner, Mustafa Sami Mencet, “Türkiye’de İslamofobi: Mizah Dergilerinde İslam’ın Temsili”, Akademik İncelemeler Dergisi, 2016, C. 11, S. 2, s. 171.

¹²⁴ Akner – Mencet, a.g.m., s. 171.

¹²⁵ Veysel Uysal-Ali Ayten, “Karikatür Krizi Bağlamında Yerel-Evrensel Tutumlar ve Dindarlık”, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2005, C. 29, S. 2, s. 27-28.

¹²⁶ Seyfettin Aslan-Müslüm Kayacı – Rukiye Rojda Ünal, “İslamofobi ve Batı Dünyasındaki Yansımaları”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, C. 8, S. 16, s. 455.

Yayınlanan karikatürlerin İslam'a ve Müslümanlara hakaret etmesi üzerine Müslümanların tepki göstermesi, protesto yürüyüşleri düzenlemesi Batı medyası tarafından bir koz olarak kullanılmış; Müslümanların mizaha ve farklı düşüncelere tahammülü olmayan, tutucu ve geri kalmış insanlar olduğu vurgulanmıştır.¹²⁷ Karikatür krizinin hemen ardından İslam dünyasından yağın tepkileri, Salman Rüşdi ve arkadaşları da Müslümanların ifade özgürlüğüne karşı oldukları ve bunu kısıtladıkları şeklinde yorumlamışlardır.¹²⁸

Karikatür krizinin ardından Vatikan, yaşananlardan dolayı üzüntü duyduğunu belirtmiş ancak teolojik nedenlerden dolayı resmi özür açıklamasında bulunmamıştır.¹²⁹

Ülke bazında Karikatür Krizini değerlendirecek olursak:

a) Hollanda, karikatür hadisesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiş, durumu tasvip etmeyenler olmakla birlikte genel itibariyle krize destek verenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmüştür.

b) Almanya bünyesinde yaşayan yoğun Müslüman nüfus göz önüne alındığında, Almanya'nın Karikatür Krizi ile ilgili tutumu büyük önem arz etmektedir. Durumu ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirenlerin yanında dini değerlere saygı duyulması gerektiğine inanan kesimler de azımsanamayacak sayıdadır. Almanya başbakanı Merkel; "karikatürlerin yayınlanmasının kabul edilemez olduğunu, buna karşılık Müslümanların yapmış olduğu protesto gösterilerini anlayışla karşıladığını, fakat gösteriler esnasında şiddet hareketlerine kesinlikle hoş bakmadığını, insanların duygularının yaralanmış olabileceğini ancak bunun şiddet için bir neden olamayacağını" ifade etmiştir.

c) Fransa'nın tavrı bu süreçte dikkat çekmektedir. Fransa'nın bilinen gazete ve dergileri (France Soire Gazetesi, Charlie Hebdo Dergisi, Le Monde Gazetesi) karikatürleri yayınlamış; ancak Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac karikatürlerin Fransız Basınında yer almasından duyduğu rahatsızlığı dile getirmiş ve bakanlar konseyinde, "Tehlikeli bir şekilde öfkeleri körüklemeye yol açacak her türlü provokasyonu kınıyorum" ifadelerini kullanmıştır.

d) Karikatürlerin İngiliz basınında da yer alması üzerine Müslümanlar durumu protesto etmiş ve tepki göstermişlerdir. Başbakan Tony Blair ve Dış İşleri Bakanı

¹²⁷ Akiner – Mencet, a.g.m., s. 172.

¹²⁸ Korkut, a.g.m., s. 42.

¹²⁹ Korkut, a.g.m., s. 46.

Jack Straaw kamuoyunu teskin etmek üzere; “(...) ifade özgürlüğü vardır ve biz buna saygılı olmak zorundayız. Ancak ifade özgürlüğü kullanılırken hakaret etmek veya tahrik etmek gerekmez. Karikatürlerin yeniden yayınlanması ise gereksizdir. Başlangıçtan itibaren bu iş yanlış yapılmıştır.” şeklindeki basın bildiriyle karikatürlerin yayınlanmasının kabul edilemez olduğunu ifade etmişlerdir.¹³⁰

20 Ocak 2006 tarihinde Mekke ve Medine’de camilerde yapılan konuşmalarda halk, Danimarka ürünlerini boykot etmeye davet edilmiş ve ardından bu çağrı e-posta ve cep telefonu mesajlarıyla kitlelere ulaştırılmıştır. Boykot girişimi amacına ulaşmış ve Danimarka ekonomisini sarsmaya başlamıştır. Boykot nedeniyle zarar gören firmalar bunun tek sorumlusu olarak Jyllands-Posten gazetesini göstermiş ve bir an önce neden olduğu problemi çözmesini istemiştir. Karikatürlerin yayınlanmasının ardından Ortadoğu ülkelerinde Danimarka bayrakları yakılmış, büyükelçilik ve konsolosluk binaları kundaklanmıştır. Durumun ciddiyetinin farkına varan başbakan Rasmussen, 2 Şubat 2006 tarihinde Al-Arabiya Televizyonuna verdiği demeçte Danimarka’nın bütün dinlere saygılı olduğunu, dünya Müslümanlarını rencide etme niyetinde olmadıklarını ifade etmiştir. Ancak bu açıklamanın ardından durum beklenildiği gibi olmamış, Müslüman dünyada kızgın kitleler protestolarına devam etmişlerdir. Tüm bu yaşananlara rağmen Fransa özür dilememe adetini yine bozmamıştır. Krizin meydana geldiği dönemde ölçüyü aşan şiddet olayları, dünya kamuoyunun Danimarka’nın yanında yer almaya başlamasına neden olmuştur. Danimarka’daki yabancı düşmanı dernek ve kuruluşlar, krizden olabildiğince yararlanmaya çalışmıştır. Karikatürle ilgili tartışmalar Mart 2006’nın sonlarına kadar devam etmiştir.¹³¹

Danimarka’da Hz. Muhammed’in karikatürlerinin yayınlanmasının ardından İslami kesimler itirazlarını Batı’daki İslam düşmanlığı söylemi üzerinden değil, din özgürlüğü çerçevesindeki ortak Avrupa değerlerine uygun şekilde davranılması gerektiği şeklinde dile getirmişlerdir.¹³²

Charlie Hebdo veya Jyllands Posten karikatürlerinde Hz. Muhammed ve Müslümanlar korkunç, çirkin, insanlıktan çıkarılmış (de-humanize) şekilde karikatürize

---

¹³⁰ Fikret Karaman, “İslam ve Batı: Batı Medyasında İslam ve Hz. Muhammed (sav) Tasavvuru”, Uluslararası Yanlış Algılar ve Doğru İslâm Sempozyumu Tebliğleri, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Şanlıurfa, 2016, s. 162 –166.

¹³¹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 421, 426.

¹³² Hakan Samur, “Avrupanın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamofobi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, 2017, C. 15, S. 29, s. 163.

edilmiştir. Bu durum ise İslamofobik düşünce yapısının kökenlerinin skolastik çağa dek uzandığının, İslam'a hala klişeler, Orta Çağ'dan kalma mitler üzerinden bakıldığının bir kanıtıdır.¹³³ Yaşanan karikatür krizleri, medeniyetler arasında din savaşlarının yaşandığı ve yaşanacağını önemli göstergelerinden biri olmuştur.¹³⁴

Söz konusu gazeteye daha önce Hz. İsa'nın yeniden dünyaya gelişiyle ilgili hiciv içeren karikatürler gelmiş, ancak gazete yönetimi Hıristiyanlar arasında infiale neden olacağı gerekçesiyle karikatürleri yayınlama konusunda geri adım atmıştır.¹³⁵ Fakat söz konusu İslam dini, gerekleri ve peygamberi olunca İslam'ın varlığından rahatsızlık duyan kesimler bu dini aşağılamaktan, gülmece unsuru olarak kullanmaktan ve de ona saldırmaktan geri durmamakta aksine teşvik etmektedir. Oysa ki İslam dini daha önceden ifade edildiği üzere tüm dinlere saygı duymakta ve Müslümanlara her daim bunu öğütlemektedir.

1.6. İsviçre Minare Karşıtı Referandum

29 Kasım 2009'da İsviçre Halk Partisi ve Federal Demokratik Birlik Partisi öncülüğünde başlatılan minare karşıtı kampanya sonucunda gerçekleştirilen referandum neticesinde İsviçre halkının %57'si yeni inşa edilecek olan camilere minare yapılmaması

¹³³ Akıner – Mencet, a.g.m., s. 173.

¹³⁴ Gölbaşı – Dever, a.g.m., s. 64.

¹³⁵ Karşlı, a.g.m., s. 87.

¹³⁶ Çebi, a.g.m., s. 99 – 140.

yönünde oy kullanmıştır. Şu an İsviçre’de sadece 4 tane minare bulunmaktadır.¹³⁷ Bu referandum öncesinde kullanılan afişler ve yapılan propagandalar ile seçmen, islamofobik düşünceye yönlendirilmiş; korku, tehdit, uyarı, tavsiye, telkin ve müzakere yoluyla minare yasağına ikna edilmeye çalışılmıştır. Hükümet bu süre zarfı içerisinde İslam’ı ötekileştirici tavrını açıkça ortaya koymaktan çekinmemiştir.¹³⁸

Camilere minare yasağı getirilmesini öneren İsviçre Halk Partisi’nin iki lideri Ulrich Schlüer ve Oscar Freysinger, minarelerin masum dini yapılar olarak görülemeyeceğini; minarelerin generallerin stratejik askeri haritalarda fethettikleri bölgeyi işaretlemek için kullandıkları bayrakla aynı işleve sahip olduğunu; minare bulunan bölgelerin, Müslümanların işgal ettikleri yerleri simgelediğini iddia etmiştir.¹³⁹

Çebi’nin İsviçre Minare Karşıtı Referandum afişlerini inceleyerek yaptığı analiz neticesinde toplumun, islamofobik düşünce tarzını yansıtan üç ana algı üzerine inşa edildiği görülmektedir. Bunlar:

- 1) İsviçre’ye karşı toplumsal ve kültürel alanlarda rakip olan, meydan okuyan ve tehlike oluşturan bir İslam algısı,
- 2) İsviçre’ye karşı politik anlamda rakip olan, meydan okuyan ve tehlike oluşturan bir İslam algısı,
- 3) Hıristiyanlığa karşı teolojik anlamda rakip olan, meydan okuyan ve tehlike oluşturan bir İslam algısı oluşurmaya çalışılmaktadır.¹⁴⁰

Cami ve minare, İslamiyet’in varlığının önemli simgelerindedir. Minare karşıtı referandum ile Müslümanların kamusal alanda görünürlüğü kısıtlanmaya çalışılmaktadır. Bu ise temel insan haklarıyla bağdaşmamaktadır.¹⁴¹

1.7. 11 Eylül’ün Ardından Sözde İslami Terör Örgütlerinin Gerçekleştirmiş Olduğu Belli Başlı Eylemler

- a) 11 Mart 2004 Madrid saldırısı:

İspanya’nın başkenti Madrid’te, 11 Mart 2004 sabahı erken saatlerde, merkezdeki Atocha veyakın ilçelerdeki Santa Eugenia ve El Pozo tren istasyonlarına girmekte olan 3

¹³⁷ Aslan – Kayacı – Ünal, a.g.m., s. 455.

¹³⁸ Çebi, a.g.m., s. 99.

¹³⁹ Uzunçayır, a.g.m., s. 143.

¹⁴⁰ Çebi, a.g.m., s. 99 – 100.

¹⁴¹ Aslan – Kayacı – Ünal, a.g.m., s. 455.

trende meydana gelen patlamalarda 191 kişi hayatını kaybetmiş, 1841 kişi ise yaralanmıştır. İspanya yakın tarihinin en kanlı saldırısını El Kaide, Londra merkezli El Kuds El Arabi gazetesi aracılığıyla üstlenmiştir.

b) 2 Kasım 2004, Hollanda’da yönetmen Theo Van Gogh’un öldürülmesi:

Theo Van Gogh’un 2004 yılında yayınlanan filmi “Submission” (Teslimiyet) gerek konusu gerekse islamofobik içeriği ile büyük tepki toplamıştır. Filmde görücü usulü evliliğe zorlanan ve şiddete maruz kalan Müslüman bir kadının hikayesi anlatılmaktadır. Filmin ulusal kanalda yayınlanmasının ardından Theo Van Gogh tepki ve tehditler almış ve 02. 11. 2004 tarihinde Faslı bir suikastçı tarafından öldürülmüştür. Bu hadisenin ardından Hollanda’da Müslüman kökenli vatandaşlara psikolojik baskı uygulandığı belirtilmektedir.

c) 7 Temmuz 2005, Londra bombalamaları:

İngiltere’nin başkenti Londra’nın simgelerinden biri haline gelmiş, yerin altında dört katlı olarak inşa edilmiş Londra Metrosu, 7 Temmuz 2005 tarihinde saat 08: 50’de başlayarak 50 saniye aralıklarla üç adet patlamaya; yaklaşık bir saat sonra 09: 47’de dördüncü bir bomba ile Londra’nın diğer bir simgesi olan çift katlı gezi otobüslerinden birinde gerçekleşen başka bir patlamaya sahne olmuştur. Olaylarda eylemciler dahil, biri Türk vatandaşı 54 kişi hayatını kaybederken, 700’den fazla kişi yaralanmıştır. Saldırıyı el-Kaide üstlenmiştir.

d) 11-22 Mart 2012, Fransa Toulouse ve Montauban saldırıları:

Fransa’nın Toulouse ve Montauban kentlerinde 11-19 Mart tarihleri arasında 3 askere ateş edip öldürdükten sonra Yahudi kolejinde 3 çocuğun öldürülmesi hadisesidir. Eylemi gerçekleştiren Muhammed Merah, eylemleri El Kaide adına düzenlediğini söylemiştir.¹⁴²

e) 13 Kasım 2015 Paris Saldırıları:

Paris’te 13 Kasım 2015 tarihinde akşam saatlerinde başlayıp 7 farklı noktada düzenlenen saldırılar sonucunda en az 152 kişi hayatını kaybetmiş, 99’u ağır 352 kişi de yaralanmıştır. Saldırıyı resmî açıklama ile IŞİD üstlenmiştir. Düzenlenen saldırıların ardından 1961 yılından bu yana Fransa’da ilk kez olağanüstü hâl ilan edilmiş ve bu saldırı 2. Dünya Savaşı’ndan bu yana gerçekleşen en kanlı saldırı olarak tarihe geçmiştir. Olay üzerine Fransa, IŞİD’in kalesi olan Rakka’ya hava saldırısı düzenlemiş, 20 farklı noktayı

¹⁴² Fransa’nın Terör Sicili, <http://www.hurriyet.com.tr/fransa-nin-teror-sicili-36345619> (10/04/2018).

bombalayarak Suriye İç Savaşı'na direkt olarak dahil olmuştur. Saldırıların ardından birçok Avrupa ülkesi mültecilere kapılarını kapatmıştır.

f) 7 Ocak 2015 Charlie Hebdo Baskını:

2011 yılında Fransa'da haftalık olarak yayınlanan Charlie Hebdo Dergisi'nde Hz. Muhammed'i ve bununla bağlantılı olarak Müslümanları aşağılama düşüncesi ile yayınlanan karikatürler büyük tepki almıştır. Derginin ön kapağında "Gülmekten ölmezseniz 100 kırbaç" diyen Hz. Muhammed ve arka kapağında ise palyaço kıyafetleri içerisinde bir Hz. Muhammed karikatürize edilmekte, "Helal Apatif" başlığı ile bir köşe yazısı bulunmakta ve "Madam Şeriat" isimli kadın eki yer almaktadır. Bu çizimler Müslümanları tahrik etmiş ve dergi merkezini yakmaya, 7 Ocak 2015'te ise dergi binasının silahlı saldırganlar tarafından basılıp 11 kişinin hayatını kaybetmesine kadar varan olayların cereyan etmesine neden olmuştur.¹⁴³

g) Tunus Plaj Baskını:

Tunus'un Susa kentindeki ünlü bir otelin plajında gerçekleşen ve 39 kişinin hayatını kaybettiği saldırıyı IŞİD üstlenmiştir. Saldırıyı gerçekleştiren şahıs, yabancıları hedef almış ve hiçbir Tunusluyu öldürmemiştir.

h) 2003/15-20 Kasım İstanbul Saldırıları:

15 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da arka arkaya meydana gelen iki intihar saldırısının ilki, 09: 14'te Kuledibi Neve Şalom Sinagogu önünde, ikincisi ise iki dakika sonra 09: 16'da Şişli Beth İsrail Sinagogu önünde gerçekleştirilmiştir. Patlamalar sonucunda 27 kişi yaşamını kaybetmiş, 669 kişi ise yaralanmıştır. Saldırıyı el-Kaide üstlenmiştir.

20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul'da iki ayrı intihar saldırısı gerçekleşmiştir. Saat 10: 55'Te Levent'teki HSBC Türkiye Genel Merkezi ve 11: 00'da Beyoğlu'ndaki İngiliz Konsoloslugu'na düzenlenen bombalı intihar saldırılarında 31 kişi hayatını kaybetmiş, 400'den fazla kişi ise yaralanmıştır. Saldırıyı el-Kaide üstlenmiştir.

i) 18 Mart 2015 Tunus Müze Saldırısı:

Tunus'un en prestijli müzelerinden biri olan Bardo Müzesi'ne gerçekleştirilen saldırıda, 21 turist ve bir polis hayatını kaybetmiş ve saldırıyı yine IŞİD örgütü üstlenmiştir.

---

¹⁴³Aslan-Kayacı – Ünal, a.g.m., s. 455.

j) 23 Temmuz 2005 Mısır Şarm el-Şeyh Saldırısı:

Mısır'ın Sina yarımadasının gözde tatil mekanlarından biri olan Şarm El-Şeyh'te 23 Temmuz 2005'de art arda üç saldırı gerçekleşmiştir. Meydana gelen saldırılarda aralarında Batılı turistlerin de bulunduğu 68 kişi yaşamını yitirmiş ve saldırıları dört ayrı grup üstlenmiştir.

k) 11 Nisan 2002 Tunus El-Griba Sinagogu Saldırısı:

Tunus'un Cerbe adasında yer alan El-Griba Sinagogu'na düzenlenen saldırıda 14'ü Alman turist olmak üzere 21 kişi yaşamını yitirmiştir. Saldırıyı ise El Kaide örgütü üstlenmiştir.

l) 12 Ocak 2016 Sultanahmet Saldırısı:

İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda 12 Ocak 2016 tarihinde meydana gelen saldırıda çoğu Alman vatandaşı 12 kişi hayatını kaybetmiş, 16 kişi ise yaralanmıştır. Saldırıyı DAESH üstlenmiştir.

m) 22 Mayıs 2017 Manchester Arena Saldırısı

İngiltere'nin Manchester kentinde ABD'li pop şarkıcısı Ariana Grande'nin konseri esnasında düzenlenen intihar saldırısında 22 kişi hayatını kaybetmiş, 59 kişi ise yaralanmıştır. Saldırıyı IŞİD üstlenmiştir.

n) 3 Haziran 2017 London Bridge ve Borough Market Saldırıları:

İngiltere'nin başkenti Londra'nın merkezindeki London Bridge ve köprü yakınlarındaki Borough Market'ta 3 Haziran 2017 gecesi düzenlenen ve 7 kişinin hayatını kaybettiği ve en az 48 kişinin yaralandığı saldırıyı IŞİD üstlenmiştir. Olayda üç saldırgan önce bir kamyoneti London Bridge'de yayaların üzerine sürmüş, ardından araçtan inip birkaç kişiyi Borough Market'te bıçaklamışlardır.

o) 28 Haziran 2016 İstanbul Havalimanı Saldırısı:

İstanbul Atatürk Havalimanı'nda Dış Hatlar Terminali'nde IŞİD üyesi olduğu tesbit edilen 3 teröristin, çevreye ateş açtıktan sonra üzerlerindeki bombaları patlattığı saldırıda, 42 kişi yaşamını yitirirken, 238 kişi yaralanmıştır.

En kapsamlı tanımı düşünce kuruluşu Runnymede Trust tarafından yapılan islamofobi kavram ve olgusu, İslam'ın doğuşu ile başlayan uzun bir tarihi geçmişe dayanmaktadır. Dönem dönem iniş çıkışlara sahip bu olgu, 11 Eylül terör saldırılarının ardından kavram kullanımı ve toplumsal yansımaları açısından tarihindeki üst seviyeye ulaşmıştır. Tarih sahnesine göz atıldığında İslam dışındaki iki büyük din olan

Hıristiyanlık ve Yahudilik, genel itibariyle İslam dinine ve Müslümanlara “ötekileştirici” bir gözle bakarak dinlerin birbirine hoşgörüsü ile barış içerisinde yaşanabilecek dünya umudunu tüketmektedir. Tarihi süreçler incelendiğinde uzun bir dönem İslam’ın temsilcisi olarak kabul edilen “Türk Milleti” gıyabında, ciddi manada ırkçı, ayrımcı ve düşmanlık içeren ifadeler ve eylemlerle islamofobik tavır görünürlük kazanmıştır. İslamofobik düşünce ve tavrı besleyen sözde İslami terör örgütlerinin gerçekleştirmiş olduğu saldırılar, zihinlerde var olan ancak söndürülmeye çalışılan ürkütücü, savaştı ve düşman İslam ve Müslüman algısını alevlendirmektedir. Buna binaen Danimarka’da Hz. Muhammed dolayısıyla Müslümanları tahkir eden karikatürlerin yayınlanması üzerine İslam dünyası, haklı tepki göstermiş ve durum küresel bir kriz haline dönüşmüştür. Diğer taraftan İsviçre yönetimi ülkedeki cami ve minarelerinden rahatsız olduğu gerekçesiyle ülkede, minarelerin yasaklanması için düzenlediği referandum ve kullandığı afişlerde İslam dini ve Müslümanlara olan düşmanlığını açıkça ortaya koymuştur.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL BOYUTLARIYLA İSLAMOFOBİ

İslamofobi olgusu, kapsam itibariyle pek çok kavramla ünsiyet içerisindedir. Bu bölümde, anti-islamizm, anti-semitizm, xenofobi, oryantalizm, oksidentalizm, fundamentalizm, kolonyalizmi ve post-kolonyalizm kavramları islamofobi ile ilişkilendirilerek kavramlar hakkında bilgi verilecektir. Ayrıca islamofobinin toplumsal yansımalarına ön ayak olan fikirlerden Medeniyetler Çatışması Tezi, Eurabia ve bağlantılı olarak Bassam Tibi ve Euro İslam düşüncesi, Fortress Europe hedef ve hayali, tüm bunlara ana etmen “göç” olgusu incelenecek; bilhassa nefret suçunun müsebbibi, nefret söylemini servis eden “medya” ana hatlarıyla ve islamofobik bağlamıyla açıklanacaktır.

2.1. Xenofobi

Xenofobia, Yunanca “Xenos” (yabancı) ve “phobos” (korku) kelimelerinin birleşimi ile meydana gelmiş, “yabancı korkusu” anlamına gelen bir kavramdır. Korku, bünyesinde düşmanlığı barındırması sebebiyle yabancı korkusu kavramının yerini “yabancı düşmanlığı” almıştır. Yabancı düşmanlığı içerisinde iki içkin boyut

barındırmaktadır. Öncelikle korku duyulan kişi etnik, fiziksel, kültürel olarak farklıdır ve yabancıdır ki bu nedenle toplumun bir parçası olarak görülmemektedir. İkinci husus ise saflığı koruma endişesidir. Yabancı etkilerin saflığı bozduğu düşüncesidir. Tam da bu noktada belirtilmesi gereken husus, İslamofobi kavramının “xenofobi” yani yabancı düşmanlığı kavramının geliştirilmesiyle ortaya çıkmış olmasıdır.¹⁴⁴

Yabancı korkusu, kendinden farklı olana karşı duyulan bir korkuyu ifade etmektedir. Bu korku bir adım sonrasında yabancı düşmanlığını beraberinde getirir ki bu düşmanlık, dinleri, kültürleri, fiziksel özellikleri farklı olan ve toplum içinde sayıca göze çarpanlara karşı fazlaca yöneltilmektedir. Yabancı düşmanları, toplumu “biz” ve “onlar” olarak sınıflandırarak, “onlar” topluluğunu eleştirirken “biz” topluluğunun ise ötekinden daha uygar olduğunu her fırsatta dile getirme endişesindedir.¹⁴⁵ Aynı zamanda bahse konu xenofobik tutum, hoşgörüsüzlüğü beraberinde getirmektedir.¹⁴⁶

İslamofobinin yaygınlık kazanmasında sosyal, kültürel, tarihî, dinî... vb. çeşitli sebeplerin yanı sıra, xenofobinin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu yaklaşımın, kendinden olmayanı “öteki” ve doğal olarak korkulması gereken bir tehdit unsuru olarak görmesi, islamofobinin mantıksal temelini oluşturmaktadır.¹⁴⁷

Aydınlanma ile birlikte ideal manada bir Batılı'nın muhakkak “modern seküler” olması gerektiği iddia edilmiş ve “rasyonalite ve bilime” sürekli olarak vurgu yapılmıştır. Bahsi geçen Batılı-akılcı retorik, yabancı düşmanlığı ve islamofobinin beslediği önemli kaynaklardan biri olarak görülmektedir. İslamofobi ve xenofobi kavramları pek çok noktada birleşse dahi unutulmaması gereken husus; yabancı düşmanlığı temelinde ırkçılığı barındırırken, islamofobinin din ve kültür temelli bir düşmanlık olduğudur.¹⁴⁸

Yerlilerin yabancılardan üstün tutulmasını ve yerlilerin hak ve çıkarlarını koruma siyasetini ifade eden “nativizm” kavramının da xenofobi olgusunu anlamaya giden yolu aydınlatması nedeniyle ciddi önemi haiz olduğunu söylemek mümkündür.

Temellerinde yabancıya karşı yoğun korku ve düşmanlığı barındıran iki kavram olan islamofobi ve xenofobi, birbiri ile pek çok hususta birleşmekte ve birbirinden etkilenmektedir. Her iki olgu da yaygın şekilde bir “öteki” resmi çizerek, bunun üzerinden kendi varlığını hissettirmeyi tercih etmekte ve de amaçlamaktadır.

---

¹⁴⁴ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 26.

¹⁴⁵ Akıncı Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 3.

¹⁴⁶ Lean, a.g.e., s. 33.

¹⁴⁷ Kar, a.g.m., s. 201.

¹⁴⁸ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 27, 326.

2.2. Anti-semitizm ve Anti-İslamizm

Avrupa’da, Yahudilik denilince her Yahudi’nin aklına trajik bir antisemitizm tarihi gelmektedir.¹⁴⁹ Anti-semitizm kavramı “judeofobia; Yahudi korkusu” veya “anti-judaizm” kavramlarıyla birlikte anılmaktadır. Anti-semitizm nitelemesi, ilk defa 1880 yılında Alman gazeteci Wilhelm Barr tarafından Yahudi Almanlara karşı yazılan eleştirel bir metinde kullanılmıştır. “Semitik-Sami ırk kavramı” Yahudi ve de Arapları mündemiç bir kavram olma özelliği göstermekle birlikte; “Semitik-Sami dilleri” olarak bilinen Arapça, İbranca ve Aramca dilleri arasında epeyce yakınlık ve benzerlik bulunmaktadır.¹⁵⁰

Anti-islamizmi, “Müslümanlar ve İslam hakkında önyargılı negatif bir imaja dayalı olarak onlar karşısında nefret, korku, aşağılama veya itham duygularını içeren ifade biçimleri” olarak tanımlayan ve İngilizce ve Flemenkçe dillerini iyi bilen Sajida Abdulsettar, “anti-islamizm” kavramına ilk kez Leidenli araştırmacı Shadid ve P. S. van Koningsveld’in kitabında rastladığını ifade etmekte, İngilizce literatüründe daha çok “Müslüman karşıtlığı” (anti-müslimizm) ve “islamofobi” (islamophobia) kavramlarının kullanıldığını belirtmektedir. Anti-islamizm, Müslümanların azınlıkta olduğu toplumlarda pek çok olumsuz duygunun yanı sıra dışlama, ayrımcılık ve dahi fiziksel şiddeti mündemiç bir olguyu ifade etmektedir.¹⁵¹

Anti-islamizmin en az üç varsayıma dayandığını söylemek mümkündür:

Farklılık Tezi: Bu yaklaşıma göre İslam, farklı ve başka bir dindir. Bahse konu farklılık, Batı dünyasında yaşayan Müslümanların göçmen veyabancı kökenine her daim atıfta bulunularak pekiştirilmekte; Batı medeniyetinin temelleri Yunan, Roma, Aydınlanmaya dayandırılmakta ve bununla birlikte İslam, Batı medeniyetinin dışında ve de uzakta gösterilmeye çalışılmaktadır.

Eş değersizlik tezi: Batılı kültür, bu teze binaen İslam’ın Batılı değerler karşısında aşağı, geri bir kültür, demokrasi, laiklik, insan haklarından ve modern değerlerden yoksun olduğunu iddia etmektedir.

Çatışma tezi: Anti-islamizmin bu noktada ulaştığı sonuca göre aşağı ve de geri bir din olan İslam’ın ileri ve üstün olan Batılı değerlerle bağdaşması mümkün değildir. Bu

¹⁴⁹ Şenay, a.g.m., s. 138.

¹⁵⁰ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 64-65.

¹⁵¹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 25, 26, 58.

tür çatışma durumunda ise Müslümanlara, “uyum ya da geri dönüş” seçenekleri sunulmaktadır.¹⁵²

Anti-islamizm kavramı, anti-semitizm olgusuyla benzerliği nedeniyle türetilmiş bir kavramdır. Her iki olgu Batı dünyasında tarihsel derinliğe sahiptir. Ancak bu iki kavram arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

1) Anti-semitizm, hem ırksal hem de dinsel-kültürel temellere dayanmaktadır. Ancak anti-islamizm, saf anlamda dinsel-kültürel temellere dayanmaktadır. Bir anti-islamist, her müslümanı (etnik kökeni ne olursa olsun) tehlikeli ve tehdit edici bulmakta ve hatta Avrupalı müslümanları (muhtediler) yabancı Müslümanlarla iş birliği yapan “hainler” olarak görmektedir.

2) Yahudiler, Hıristiyanların gözünde Tanrı'nın oğlu İsa'yı öldürdükleri için Tanrı düşmanıdır. Hıristiyan dünyasındaki anti-semitizm teolojik bir kökene dayanmaktadır. İslama karşı duyulan düşmanlık ise tarihsel ve ideolojiktir. Tarih boyunca, Hıristiyan Batı dünyası İslamı tehdit edici bir güç olarak görmüş ve görmeye devam etmektedir.

3) Anti-semitizm bir ırka veya ırklara, anti-islamizm ise siyasi bir doktrine işaret etmektedir.

4) Yahudiler, anti-semitizm konusunda oldukça duyarlı iken aynı duyarlılığın anti-islamizm konusunda Müslümanlarda bulunmadığı açıkça görülmektedir. Bu türden duyarlılık var olsa dahi Müslüman çevre Yahudilerde görülene benzer anti-islamist eylem ve söylemlere engel olacak her türlü mekanizma konusunda ciddi bir eksiklik yaşamaktadır.

5) Günümüzde, Batı topraklarında yaşayan Müslüman halk, II. Dünya savaşı öncesinde Batı'da yaşayan Yahudilerin yüksek toplumsal statüsü ve asimile olmuş durumlarından tamamen uzakta bulunmaktadır.

6) Bir başka farklılık ise hukukta görünürlük ile ilgilidir. Çoğu ülkede anti-semitizm suç olarak kabul edilmekte ve bu suç, yasalarla cezalandırılmaktadır. Lakin anti-islamizm için böyle bir durum mevzu bahis değildir. Aksine anti-islamizm ve islamofobi pek çok alanda maalesef ki teşvik edilmektedir.

7) Son olarak, Müslümanların Avrupa ve Amerika'da yeni bir grup olması ve yerleşik toplumla bütünleşememiş olması, Müslümanlara yabancı gözüyle bakılmasını

---

¹⁵² Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 43-44.

kolaylaştırmaktadır. Ancak, Yahudilerde bu hadise farklı bir şekilde cereyan etmektedir. Onlar, diyaspora dönemlerinden hem toplumla bütünleşik yaşamaya hem de kendi farklılıklarını korumaya alışkın bir toplum olarak varlıklarını sürdürmektedir.¹⁵³

Anti-islamizm ve anti-semitizm kavramlarının benzer birtakım yönlerini şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- 1) Anti-semitizm ve anti-islamizmin tarihleri, bu dinlerin tarihleri kadar eskiye dayanmaktadır.
- 2) Her iki fenomen de İslam ve Yahudilik'in ideolojik söylemlerine karşı duruşu ifade etmektedir.
- 3) Her iki ifade de analitik-fenomenolojik bir bakış açısıyla olmaktan ziyade totalci bir yaklaşımla ortaya konmuş kavramlar olma özelliği göstermektedir.¹⁵⁴
- 4) Berlin duvarının yıkılması ile birlikte anti-semitizm ve anti-islamizm, aynı paralelde ilerleyen kavramlar halini almıştır.¹⁵⁵

Tüm bunların üzerine zihinsel inşası yapılması gereken, Batı dünyasında asıl mücadele edilmesi gereken fenomen elbette islamofobinin görünür hale gelmesini halkın zihnine yerleşmesini sağlayan aydın çevrelerin empoze etmeye çalıştığı anti-islamizmdir. İslamofobi, halk arasında var olan Müslüman karşıtı aşağılama, korku ve nefret türünden duyguları ifade etmekte iken; anti-islamizm, aydın olarak adlandırılabilir çevrelerin bilinçli İslam karşıtlığını ifade etmektedir. İslamofobi sosyolojik bir olgu olma özelliği gösterirken, anti-islamizm ideolojik ve politik bir tavır olarak ele alınmalıdır.¹⁵⁶

2.3. “Öteki” Algısı

Batı Medeniyeti ve İslam arasında ciddi bir öteki ve ben ilişkisi bulunmaktadır. Batı Medeniyeti kendisine miras bırakılan korku, tasavvur, öncelik, hayal, hesap ve çıkarlar neticesinde “öteki” olarak İslam'ı kurgulamıştır. İslam Medeniyeti ise bu durumdan pek de geri kalmamıştır. Batı merkezliği ve sömürgeciliğe karşı çıkmak adına ben merkezci tepkiler üretmiştir.¹⁵⁷

¹⁵³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 28, 29, 95.

¹⁵⁴ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 93-94.

¹⁵⁵ Kedikli – Akça, a.g.m., s. 64.

¹⁵⁶ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 58.

¹⁵⁷ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 453.

Psikoloji bilimi gözüyle öteki algısına bakıldığında; Sigmund Freud'un modern psikolojiye katkılarında biri olan bireylerde yansıtma ilkesi, bu mefhumu açıklama hususunda epeyce yardımcı olmaktadır. Freud; bireylerin, itiraf edilmemiş olumsuz karakter özelliklerini diğer insanlara yansıttıklarını keşfetmiş, bu olumsuz özellikler bütününe ise "karanlık taraf" olarak adlandırmıştır; çünkü, bu özellikleri bireyin görmesi pek mümkün değildir. "(Kötücül) öteki" psikolojik zeminde bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Aynı yansıtma ilkesinin kabile, din veya millet gibi grupları için de geçerli olduğu söylenebilir. Şöyle ki; insan grupları bir "öteki" ya da "düşman" oluşturmak amacıyla kendi karanlık taraflarını diğer insan gruplarına var olabilmek için yansıtmaktadır. Birey, olumsuz bulduğu ve itiraf edemediği bazı özellikleri başka bir bireye ya da gruba bilinçdışı olarak yansıtmakta ve bu noktada kötünün somutlaştırılması durumu ortaya çıkmaktadır. Biz "öteki" yi ya da "düşman"ı kendi kötücül öznel ya da nesnel imgelerimizi dışsallaştırmak amacıyla kullanırız; başka bir ifadeyle, kabul edilemez düşüncelerimizin yansıtılmalarını bu imgelere zemin yapar veya bu imgelere "karılmış" hale getiririz.¹⁵⁸

Ben tasavvuru ve öteki algısı arasındaki üç ilişki biçimi, modern toplumsal ilişkileri şekillendirmektedir. Bunlar:

a) Mutlak "ben" ile mutlak "öteki" nin karşılaştırılması. Burada mutlak iyi, haklı, mükemmel "ben", mutlak kötü, eksik ve haksız "öteki" nin karşısında yer almaktadır. Bu durumda ise ne kazanan ne de kaybeden bellidir. Mutlakiyetçi ve dışlayıcı bakış açısı İslam-Batı ilişkilerinin modern tarihinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. "Öteki Müslüman" tipolojisi bunun ilk akla gelen örneklerindedir.

b) Mutlaklaştırılmış bir "ben" ile yok sayılan ve yok edilmek istenen "öteki" arasındaki ilişki. Kendi dışındakileri yok sayan "ben" tasavvuru, bir yok etme tavrını benimser. Kendisini merkezde gören düşünce, gücü ve zorbalığı kullanır. Avrupa sömürgeciliği, Avrupa dışındaki dünyaya maalesef ki bu gözle bakmaktadır. Dünyaya emperyalist, ırkçı ve Avrupa merkezci pencereden bakanlar bu tahakküm ve sömürge ilişkisini kurarken tarihin en büyük suçlarını işlemektedirler. (Tıpkı bugün Trump'ın İsrail'in başkenti olarak Filistin'i göstermesi, kabul etmesi hadisesi ve kabul ettirme çabaları gibi)

---

¹⁵⁸ Buehler, a.g.m., s. 135.

c) Üçüncü ilişki biçiminde ise içeriği boşaltılmış bir “ben” tasavvuru ile sulandırılmış bir “öteki” arasında etkileşim vardır. Bu evrenselci-liberal yaklaşımın söylemidir. Bu düşünce sistemine göre herkes kendi kimlik iddiasından vazgeçerek ortak bir kimlik oluşturmalıdır. Bu pek mümkün görünmemektedir. Küresellik ve çoğulculuk sloganıyla kendi kimliğinden feragat etmek, toplumları birbirine yakınlaştırmak yerine yeni meşruiyet krizlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kendi içinde birtakım kültürel unsurları hoşgörüle karşılayan Avrupa toplumları, Müslüman azınlıklar ve göçmenler söz konusu ise ivedilikle Avrupalı, Hıristiyan ve laik olduğunu hatırlamakta ve ötekileştirme tavrı içine girmektedir. Benzer durum Müslümanlar için de geçerlidir. İslam tarihi boyunca çoğulcu olduğunu söyleyen Müslümanlar Batı, Yahudi ve Hıristiyanlarla ilişkiler mevzubahis olduğunda dışlayıcı ve ötekileştirici tutumlar sergileyebilmektedir.¹⁵⁹

“Öteki kültürler” konusu, Herodot’tan bu yana antropolojinin üzerinde durduğu temel sorunlardan biridir. Öteki algısı, yabancı kültürlerin “büyük var oluş zinciri” içerisinde nasıl yer bulacağı konusunda derin teolojik problemleri meydana getirmiştir.¹⁶⁰ Batılıların, Doğu’yu anlamaya çalışırken biz ve öteki ayırımına gittiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu ayırımın temelinde ise karşımıza din olgusu çıkmaktadır. Batı, Doğu’yu açıklamaya çalışırken Doğu’yu güçsüz, fakir, sömürülen “öteki” olarak görmekte; kendisini ise güçlü ve sömüren “biz” şeklinde tanımlamaktadır. Huntington’un konuyla ilgili şu sözleri önemlidir: “İnsanlar, kimliklerini etnik ve dini terimlerle tanımladıkça, farklı din ve etnik yapılara mensup insanlarla kendileri arasında birbirine karşı ‘biz’ ve ‘onlar’ ilişkisinin var olduğunu muhtemelen göreceklerdir.” Huntington’a göre; öteki ve biz kavramının ortaya çıkış nedeni dindir. Batı, dengi olarak görmediği Doğu’ya karşı dini saikler temelinde davranmaktadır.¹⁶¹ Batı Medeniyeti, tarih boyunca, İslam’ı karşı durduğu ontolojik bir “öteki” olarak vasıflandırmıştır.¹⁶² İslam’ın Avrupa içlerine kadar girmesi, Hıristiyanlarda bir şok etkisi uyandırmış ve Hıristiyan halk savunma refleksleri geliştirmiştir. Ancak bu tavır, askeri anlamdaki karşı koyuşun ötesinde, “ötekileştirme” algısı üzerinden dini tandanslı bir düşman ortaya çıkarmak biçiminde şekillenmiştir.¹⁶³

¹⁵⁹ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 454 – 455.

¹⁶⁰ Çebi, a.g.m., s. 105.

¹⁶¹ Baloğlu, a.g.t., s. 52.

¹⁶² Korkut, a.g.m., s. 52.

¹⁶³ Mehmet Gökhan Genel, “Avrupa’daki Türk Medya Perspektifinden, Batı’nın bir “Ötekileştirme” Dili Olarak Kullandığı İslâmofobi’ye Bakış”, *Atatürk İletişim Dergisi*, 2014, S. (6), s. 109.

Ötekileştirme ve öteki algısı sadece günümüze ait bir mefhum değildir. Geçmiş dönemlerde Yunanlılar, kendilerini “özgürlük aşığı” ve “uygar” bir topluluk olarak tanımlarken, kendilerine göre Doğu’da kalan toplulukları (Persleri) “despot ve barbar” olarak tanımlamıştır. Avrupalılar da aynı rotada ilerleyerek başlangıçtan bu yana kendi kimliklerini kendi sınırları dışındaki toplulukları esas alarak tanımlamış ve de şekillendirmiştir. Onlar, Asya’da yaşayan Arap ve Persleri İslam’dan çok önceki zamanlarda dahi “alt, aşağı, ikinci sınıf” toplumlar olarak görmüştür. Antik Yunan ve Roma dönemindeki ilk Avrupalılar, kendi sınırları yakınındaki bu Asyalı düşmanlardan korkmakta ve de nefret etmekte; benzer şekilde Romalı yazarlar ise henüz Araplar Müslüman olmadan önce onları “Arabistan haydutları, Arabistan’ın kurtları” şeklinde betimlemekteydi. Avrupalılar, “barbar öteki”ne karşı “medeni biz” anlayışını 4. yüzyılda tesis etmişlerdir.¹⁶⁴

Kuran’ın Latince’ye 1243’te tercüme edilmesi ve Endülüs’te yaklaşık olarak beş asır süren birlikte yaşama tecrübesi dahi Batı zihninde yer alan İslam tasavvurunu değiştirme veya iyileştirme konusunda katkı sağlayamamıştır. İslam, “bilinmeyen öteki” veya “karşı çıkılması gereken öteki” olarak kalmaya devam etmiştir.¹⁶⁵

11 Eylül öncesi ve sonrasında yapılan kamuoyu araştırmaları, Müslüman ve Batılı toplumların birbirine karşı derin şüpheler taşıdığını göstermekte ve de bu iki dünya arasındaki mesafenin giderek açıldığını ortaya koymaktadır.¹⁶⁶ Batılı bireylerin çoğunluğu Müslümanları fanatik ve şiddet yanlısı olarak tasvir ederken, Ortadoğu ve Asya’daki Müslümanlar’ın çoğunluğu Batılıları bencil, ahlaksız ve açgözlü olarak betimlemektedir.¹⁶⁷

Avrupa, göç eden ve göçmen kökenli olanları “öteki” olarak karşılamakta ve tehdit unsuru, güvenlik problemi olarak algılamaktadır. Avrupa, yabancı ve öteki kavramlarını eş tutarak sivil yaşamda, hedef gösteren ayrımcı politikaları göçmen siyasetine yerleştirmiştir.¹⁶⁸ Öteki, bir zenginlik ve fırsat olarak görülme yerine Sartre’nin ifadesiyle “cehennem” olarak algılanmaktadır. Kendisini ontolojik manada

---

¹⁶⁴ Aktaş, 2014, s. 39.

¹⁶⁵ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 85.

¹⁶⁶ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 411 – 412.

¹⁶⁷ Müslüman-Batı Gerilimleri Devam Ediyor, <http://www.pewglobal.org/2011/07/21/muslim-western-tensions-persist/>, (22/05/2018).

¹⁶⁸ Akıncı Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 2, 10.

dünyanın merkezinde gören bir topluluk elbette ötekini “parya, köle” olarak nitelendirmektedir.¹⁶⁹

Az önce ifade edildiği üzere kendisini merkezde gören Batı fikir yapısı, seçkinci milli kimlikler oluşturmak ve dini seçkinciliği gerekçelendirmek maksadıyla İslâm’ı, düşman ve “öteki” olarak tanımlama mecburiyetindedir; çünkü ötekini tanımlamak, bir manada kendini tanımak ve kendi kimliğinin farkında olmak anlamına gelmektedir.¹⁷⁰ Avrupa ülkelerindeki takdir edilen dayanışma ise sanıldığı üzere barış ile değil “ötekine” duyulan korku ve nefret üzerine bina edilmiştir.¹⁷¹

Batı’da ve Avrupa’da farklı olanı “ötekileştirmek”, günümüzde kitlelerin algısını değiştirme konusunda büyük başarıya sahip olan medyanın üstlendiği bir görev haline gelmiştir.¹⁷² Medya, çoğunlukla var olduğu toplumu yüceltmekte, diğer toplum ve ülkeleri anlatırken kendi bakış açısıyla yorumlayarak onları yererek tanıtmaktadır. Medya sayesinde tanıtılan “öteki” (bu durum yaşadığımız toplum medyası için de geçerlidir) çoğu zaman doğru olmamakla birlikte, ifade edilirken aşırıya kaçılabilir.¹⁷³

Bahsi geçen “öteki’yi indirgeme” ve ona olumsuz özellikler atfetme süreci, yalnızca Batı toplumlarına has bir durum değildir. Çoğunluk nüfusu Müslüman olan ülkelerin çoğu, ahlaki açıdan uygun olmayan haberleri hükümet denetimi ve kontrolündeki medyada ön plana çıkarmakta ve bu yolla Batı’yı “ahlaksız ve tefessüh etmiş” olarak göstermeye çalışmaktadır. Birçok İslam ülkesi hükümeti, mevcut problemlerinin müsebbibi olarak, problemleri çözmeye yönelik sorumluluk almaktan ziyade tarihi süreçte meydana gelen hadiseleri göstermektedir. Bu tavır çoğunlukla eski Avrupalı sömürgeci güçlere yönelmiş psikolojik transfer şeklinde kendisini göstermektedir. Arap dünyasında ise bu tavır, günümüz problemlerinin müsebbibi olarak Osmanlı Türklerini suçlamak şeklinde ortaya çıkmakta ve görünürlük kazanmaktadır.¹⁷⁴ Batı Medeniyeti’ni “öteki” haline getirmek ne İslam ahlakına ve geleneğine ne de Müslüman toplulukların bugünkü gerçekleriyle uyumsuzdur. Müslümanlar, Batı’ya kendilerini eleştirdikleri için kızmakta ancak aynı hasmane tavrı takınarak gaflete düşmektedir. Batı’yı günah keçisi ilan etmek ve Batı’yı “öteki” haline getirmek ise kendi

---

¹⁶⁹ Kalm, *İslam ve Batı*, s. 7.

¹⁷⁰ Kar, a.g.m., s. 209.

¹⁷¹ Deniz, a.g.t., s. 45.

¹⁷² Genel, a.g.m., s. 113.

¹⁷³ Baloğlu, a.g.t., s. 27.

¹⁷⁴ Buehler, a.g.m., s. 138.

sorunlarımızı ötelememize ve sorunlarımız ile yüzleşmekten kaçmamıza neden olmaktadır.¹⁷⁵

Unutulmamalıdır ki kılık-kıyafeti, dili, cinsiyeti, ten rengi, dış görünüşü veya fiziki engeli gibi nedenlerden dolayı “öteki”ne karşı duyulan önyargı, nefret suçunun temel motiflerinden biridir.¹⁷⁶ Ötekini dışlama hadisesi, terörün en tehlikeli olanıdır ki bu zihinsel terör önlenmedikçe, şiddet ve kanla beslenen insanlık düşmanlığının önlenmesi çok da mümkün görünmemektedir.¹⁷⁷

Her “ben” iddiası “öteki”nin varlığını tazannum ederken, her öteki vurgusu da ben tasavvurunu gerekli kılmaktadır.¹⁷⁸ İslam-Batı kavram ve algılarının varlığının ardında yerleşik bir “öteki” algısı bulunmaktadır.

2.4. Oryantalizm

Oryantalizm, din, dil düşünce, sanat, tarih vs alanlarında Doğu dünyasını (Çin, Hint, Araplar ve diğer doğu toplumları) inceleyen ve değer yargıları üreten Batı kaynaklı kurumsal bir faaliyettir. Oryentalist ise Doğu araştırmaları alanında uzmanlaşmış kişidir. Oryantalizmi Hıristiyan misyonerliği ve sömürgecilik ile iş birliği içerisindeki (Edward Said) bir dünya görüşü olarak değerlendiren görüşler de bulunmaktadır.¹⁷⁹ Oryantalizm, Doğu’yu incelemeye adanmış Batı merkezli araştırma alanlarının tümüne verilen isimdir.¹⁸⁰

Oryantalizmi bir başka deyişle, “Doğu kültür ve medeniyetlerinin mühendisliği”, “Batı’nın Doğu’yu okuma biçimi” olarak da tanımlamak mümkündür.¹⁸¹ XIX. yüzyılın ekonomik, siyasi, kolonyal ve sosyal yapısı İslam dünyasının bilinmesini bir zorunluluk haline getirmiş ve “bilgi güçtür” ilkesi siyasi bir nitelik kazanmıştır. Bu dönem itibariyle ürkülen, merak edilen bir İslam ve İslam dünyası değil, bilinmeyi ve yeniden inşa edilmeyi hak eden ve bekleyen bir İslam dünyası algısı ortaya çıkmıştır. Oryantalizmin kurucu babaları ise bu tür bir algı inşasının başrolünde yer almaktadır.¹⁸² On dokuzuncu

¹⁷⁵ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 453.

¹⁷⁶ Övet, a.g.m., s. 133.

¹⁷⁷ Kar, a.g.m., s. 216.

¹⁷⁸ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 13.

¹⁷⁹ Yücel Bulut, “Oryantalizm Maddesi”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, 2007, C. 33, s. 428.

¹⁸⁰ Kumar, a.g.e., s. 44.

¹⁸¹ Genel, a.g.m., s. 110.

¹⁸² Kalın, *İslam ve Batı*, s. 138.

yüzyıl oryantalistlerinin Doğu'ya bakışının temeli, Müslümanların ırk ve uygarlık itibariyle kötülenmesi temeline dayanmaktadır.¹⁸³ Oryantalizmin bilinen temsilcilerinden, İslam karşıtı görüşü ortaya koyan ilk kişi VIII. yüzyılda yaşamış Yuhanna ed-Dımeşki (Johannes Damascenus)'dir. O, Hz. Muhammed'i sahte peygamber olarak suçlamıştır. Yenilere gelindiğinde ise Amerikalı Evangelist Jerry Falwell'in Hz. Muhammed'in terörist olduğunu söylemesi oryantalistlerin sürekliliğinin bir göstergesidir.¹⁸⁴ Oryantalistler, İslam'a ve Hz. Muhammed'e "savaş", "şiddet", "şehvet" ve "cinsellik" temelinde kurgulanmış ideolojik bir perspektiften bakmayı yeğlemişlerdir.¹⁸⁵

Oryantalizmi insan gerçeklerine uzak bir ilim olarak tanımlayan, onun kültürel ve siyasal bir olgu olduğunu belirten, "Oryantalizm" (1978) adlı eseriyle bilinen Edward Said, 20. yüzyılın önemli entelektüellerinden biridir. Said'e göre Şark ile Garp arasında varolan ilişki, iktidar ve egemenlik ilişkisi aynı zamanda dengelerin sürekli değiştiği bir hakimiyet savaşıdır.¹⁸⁶ Şarkiyatçılık sadece coğrafi bir ayırmadan (Şark-Garp) ibaret değildir. Şarkiyatçılık, araştırmaya dayalı filolojik, sosyolojik, psikolojik araçlarla üretilen ve kalıcı kılınmaya çalışılan bir çıkar öbeğidir. Şarkiyatçılığın en önemli özelliklerinden birisi de Şark ile ilgili olmaktan daha çok Batı dünyası ile ilintili bir kavram olmasıdır.¹⁸⁷

Edward Said, "şarkiyatçılık" kavramının içerisinde yer alan ve birbiri ile bağlantılı olduğunu düşündüğü birkaç hususu şu şekilde açıklamaktadır:

- Öncelikle Şarkiyatçılık akademik bir olgudur. Şark hakkında yazan, ders veren, araştıran ve fikir üreten kişi Şarkiyatçı; yaptığı iş ise Şarkiyatçılık olarak isimlendirilmektedir.
- Şarkiyatçılık, düşünce yapısı olarak Şark ile Garp arasındaki ontolojik ve epistemolojik ayrıma dayanmaktadır.
- Şarkiyatçılık, Şark hakkında saptalamalarda bulunarak, ona ait görüşleri meşrulaştırarak, onu öğreterek, Şark'a yerleşip Şark'ı yöneterek, Şark'a egemen olmak ve yeniden yapılandırmak üzere kullanılan bir Batı bilimidir.¹⁸⁸

---

¹⁸³ Kumar, a.g.e., s. 53.

¹⁸⁴ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 14 – 15.

¹⁸⁵ Kar, a.g.m., s. 208.

¹⁸⁶ Edward Said, *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları*, Metis Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 15.

¹⁸⁷ Said, *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları*, s. 22.

¹⁸⁸ Said, *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları*, s. 12 – 13.

Batı oryantalizmi, tek taraflı, donuk, hayatiyetten uzak, geri veya çökmekte olan bir İslam medeniyeti resmi çizerken, zihinlerde bahsi geçen türden bir İslam algısının inşa etme gayretindedir.¹⁸⁹ İslam dünyasında kadınların baskı altında olması Kur'an öğretisi nedeniyle; Müslümanların girişimcilik ruhundan yoksun olması İslam geleneği nedeniyle; çağdaşlaşmanın yadsınması ise yine Kur'an'ın kabahati olarak görülmektedir. Kısaca, Batı'nın sahip olduğu niteliklerin İslam dünyasında olmayışı, dinsel metin kaynaklı olarak görülmektedir. Unutulmamalıdır ki oryantalistler, Müslümanlığın bir ırk olduğu düşüncesiyle "İslam zihniyetini" kötücül olarak tasvir etmektedir. Bu düşünce biçimi, şair Rudyard Kipling'in "İslam zihnini, asla iskandil edemeyeceksin. De ki, ettin, yorulmana değmez." sözleriyle açıkça kendisini göstermektedir. Görüldüğü üzere oryantalistler, Avrupalı beyazları ırksal hiyerarşinin en tepesine yerleştirmektedir.¹⁹⁰

Oryantalizmin temel paradigmasına göre Batı dünyası dinamik, yenilikçi, gelişime açık, girişimci; İslâm dünyası ise gelenekçi, kapalı bir toplum yapısına sahip, statik, pasif ve gelişmeye karşı bir dünyadır.¹⁹¹ Oryantalistlerin önerdiği dünya görüşüne binaen Batı, kendi dinine veya başka bir unsura indirgenemeyecek kadar girift, dinamik ve sürekli bir değişim içerisinde olan bir yapıya sahipken; İslam alemi ise barbar, değişime kapalı, kadın düşmanı, vahşi ve despot olarak tanımlanmaktadır. Bu tür bir tablo karşısında yapılması gereken en doğru şey, durağan toplumlarda değişimi gerçekleştirmek üzere Batı'nın sorumluluk almasıdır.¹⁹²

Deepa Kumar, oryantalizmin anahtar nitelikli 4 vasfını şu şekilde açıklamaktadır:

- 1) Tarih uygarlıkçı bakış açısıyla temellenmekte bu ise uygarlıkların doğup, zenginleşip, battığı görüşünü ifade etmektedir.
- 2) Tarihsel ve karşılaştırmalı bir çalışma alanı olan filolojiden sadır olması nedeniyle bir uygarlığa ilişkin bilinmek istenen her şeyin metinlerde ve dillerde varolduğunu vehmetmektedir.
- 3) İslam'ın klasik metinlerinin anlaşılması, çağdaş Müslüman toplumların tanınması için bir anahtar görevi üstlenmektedir
- 4) Irk kuramları çerçevesinde, Müslümanların apayrı bir ırk olduğu fikrini savunmaktadır.¹⁹³

---

¹⁸⁹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 140.

¹⁹⁰ Kumar, a.g.e., s. 51, 54.

¹⁹¹ Genel, a.g.m., s. 110.

¹⁹² Kumar, a.g.e., s. 54.

¹⁹³ Kumar, a.g.e., s. 50.

Oryantalizmin kullandığı yöntemlerden biri de “evcilleştiremediği” anlayışı, “şeytanlaştırarak” ötekileştirmek ve yok etmeye çalışmaktır.¹⁹⁴ Rölativize edilmeye çalışılan İslam dünyası anlayışının popüler kültüre yansıma biçimi; harem ve cariyelerin, sultan ve kölelerin ihtişamlı ve yarı mitolojik çok sayıda stereotipin üretilmesine sebebiyet vermektedir.¹⁹⁵

Oryantalistlerin esatir ve söylemleri şunlardır:

- 1) İslam, monolitik bir dindir.
- 2) İslam’ın özünde şiddet vardır.
- 3) İslam, cinsiyet ayrımcılığı yapan yegâne dindir.
- 4) Müslüman akli muhakeme ve usallıktan yoksundur.
- 5) Müslümanlar, demokrasi ve otonomiden acizdir.¹⁹⁶

11 Eylül’den sonra farklı bir boyut kazanan (sertleşen) siyasi oryantalizme malzemeyi klasik oryantalizmin verdiği söylenirse doğru bir tesbit yapılmış olur.¹⁹⁷ İslamofobi kurgusunun öncelikle oryantalist/kolonyal söylem, ardından yeni kolonyal/yeni emperyalist söylemler içinde ve aracılığı ile inşa edildiği ve yayıldığı söylenebilir.¹⁹⁸

Günümüz ünlü oryantalisti Bernard Lewis’e göre İslam dünyasının, tüm dünya toplumları ve bilhassa Batı ile barış içerisinde yaşayabilmesi için sekülerleşmesi ve modernleşmesi gerekmektedir. Ona göre İslam’ın temel hukuki ve dini öğretilerinde çatışmacı ve mütehakkim bir dünya düzeni öngörülmektedir.¹⁹⁹

Lewis, İslam uygarlığının Batıyı reddettiğini ifade etmekte ve bunun nedenini şu şekilde açıklamaktadır; “(...) İslam’ın yayılmakta ve dış etkileri kabul etmekte olduğu zamanlarda Hıristiyan Batının verecek bir şeyi olmadığı gibi, gözle görülür ve elle dokunulur derecede aşağı olan bir kültür görünümüyle İslam gururunu okşuyordu. Bundan başka bizzat Hıristiyan olması gerçeği nedeniyle peşin olarak güvensizlikle karşılanıyordu. Muhammed’in son peygamber olduğu anlayışıyla en yüksek noktaya

---

¹⁹⁴ Mehmet Yanmış, “Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%C4%B0ZM_KORKUSUNU_N_M%C3%9CSL%C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%C4%B0LER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME, (13/06/2018).

¹⁹⁵ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 140.

¹⁹⁶ Kumar, a.g.e., s. 65 – 91.

¹⁹⁷ Korkut, a.g.m., s. 36.

¹⁹⁸ Çebi, a.g.m., s. 130.

¹⁹⁹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 164 – 165.

varan, Müslümanlığın birbirini izleyen vahiyler doktrini, Müslümana, yalnız kendisinin tüm olarak sahip olduğu şeyin ilk ve eksik şekli olarak Hıristiyanlığı reddetmek ve Hıristiyan düşüncesini ve uygarlığını küçük görmek gücünü verdi. (...)”²⁰⁰

Bir başka ifadesinde Lewis, “(...) otoriter bir toplumda otoriteye uygun olmayan fikirlerin ilk ortaya çıkışı, ancak çürütmeler ve yasaklamalardan bilinir; olumlu karışıklıklar ortaya çıkınca, bunlar dağınık ve gizli olur ve özellikle İslam toplumlarında, geleneksel olarak kutsallaştırılmış geçmişe dönüş şeklinde kıyafet değiştirir.”²⁰¹

Sömürgeciliğin keşif kolu olarak ifade edilen oryantalizm, Batı’nın güneş gözlükleriyle doğuya bakmakta, kültürünü, dinini ve de değerlerini aşağılamakta, yarı mitolojik Doğu tasvirleriyle beyinleri yıkamaktadır. Beyaz adamın en önemli görevinin Doğu’yu derleyip toplamak ve düzeltmek olduğunu düşünen oryantalist zihin yapısı, günümüzde siyasi oryantalizm şeklinde hortlamış ve görünürlüğü islamofobi ile tekrardan kazanmıştır.

2.5. Oksidentalizm

Oksidentalizm, Fransızca kökenli bir kelime olup Batı anlamında “occident” kelimesinden türemiştir. Arapçada, Batı kelimesi “ğarb”, oksidentalizm ise “istiğrâb” kelimeleri ile Türkçede ise, “occidental” Batılı, “occidentalism” ise, batı algısı olarak ifade edilmektedir.²⁰²

Mısırlı İslam düşünürü Hasan Hanefi, oksidentalizmi bir ilmi disiplin şeklinde ilk ele alan ve “Mukaddime fi İlmi’l-İstiğrâb” (1991) adında oksidentalizm ile ilgili ilk müstakil bir eseri yazan kişidir. Alman şarkiyatçı Rudi Paret, “oksidantalizm” terimini ilk kullanan şarkiyatçı ve oksidentalistik çalışmalara olan ihtiyacı dile getiren kişi olarak bilinmektedir. Paret, İslâm dünyasının Batıyı tanıma ve anlama hususunda ciddi çalışmalar yapmasının, “Batı Araştırmaları” veya “Garbiyat Araştırmaları/OccidentalStudies” adı altında enstitülerin kurulmasının önemini dile getirmektedir. Paret, 1957 yılında İslâm hakkında Lahor’da yapılan bir toplantıda, Muhammed Rehber isimli bir tebliğcinin oksidentalistik çalışmalar yapacak enstitüler

²⁰⁰ Bernard Lewis, *Modern Türkiye’nin Doğuşu*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, s. 41,42.

²⁰¹ Lewis, a.g.e., s. 73, 74.

²⁰² Ali Karakaş, “Bir Kavram Olarak Oksidentalizm”, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD), 2015, S. 25, s. 170.

açılması yönünde görüş bildirdiğini, ancak yoğun bir tepki ile karşılaştığını ifade etmektedir.²⁰³

“Müstağrip/Oksidentalist” kavramını Cemil Meriç, “Bu Ülke” isimli eserinde Ahmet Mithat’ın: “Biz, son devir muharrirleri, maarif-i garbiyyeyi Şarka ithale çalışan birer mustağribiz.” şeklindeki ifadesiyle kullanmaktadır.²⁰⁴ Meriç, bir başka ifadesinde, “Tanzimat sonrası Türk aydınına en fazla yakışan sıfat müstağrip. Edebiyatımız bir gölge-edebiyat; düşüncemiz bir gölge-düşünce. Üç edebi nevi itibardadır: Taklit, intihal, tercüme.”²⁰⁵ sözleriyle oksidentalizm hakkındaki görüşlerini ortaya koymuştur.

İslam dünyasının “ben” tasavvuru incelenecek olursa öncelikle klasik dönem ile modern dönemi birbirinden ayırmak gerekmektedir. Klasik İslam medeniyeti, hakikatin evrenselliğine inanmış, kendi dışındaki din ve kültürleri kucaklayan, dini değerler ile evrensel değerleri bütünleyen bir yapıya sahipti. Ancak modern dönem, İslam dünyasında ciddi kırılmalara neden olmuştur. Bu dönemde İslam dünyasının toprakları işgal edilmiş, insanları köleleştirilmiş, medeniyeti ve tarihi saçma bir kültür olarak görülmüş ve reddedilmiş ve tüm bu sebeplerden ötürü İslam dünyası moderniteye tepki göstermek mecburiyetinde kalmışlardır. Son iki asırlık süre zarfında Müslümanlar kendilerini, tarihin dışında ve kültürel geri kalmışlık sendromu ile başbaşa bulmuştur. Müslüman dünya, “kurban edilmişlik” psikolojisi ile umutsuzlğa düşmüş, kırılmalı ve öfke duygularını yoğun bir şekilde hissetmiştir. İşte tüm bunlar ve sayamadığımız birçok sebep neticesinde Batı, İslam dünyasının “modern öteki”si haline gelmiştir.²⁰⁶

Müslüman dünyanın modernleşme tarihi, Avrupa kolonyalizminin tarihi olarak karşımıza çıkmaktadır. Müslüman toplumların XIX ve XX. yüzyıllarda uzun süre işgal altında kalması, son iki yüzyıldır Batı medeniyetine bir “öteki” olarak bakmasına neden olmuştur. Bu “öteki”, “ben idrakimizi” belirleyen unsurlardan birini ifade etmektedir. Klasik İslam medeniyeti ile Batı toplumları arasında yapılmakta olan mukayeseler bu tür bir “psikolojik bağımlılık” halinin yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşım ise popüler düzeyde komplo teorileri olarak ortaya çıkmakta, Müslüman toplumların yaşadığı sorunlar dış mihrakların bir oyunu olarak görülmektedir. Bu dış güçler (Asyalı olmaktan ziyade) Avrupa ve Amerika’dır.²⁰⁷

²⁰³ Karakaş, a.g.m., s. 171.

²⁰⁴ Cemil Meriç, *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1996, s. 129.

²⁰⁵ Meriç, a.g.e., s.137.

²⁰⁶ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 19-20.

²⁰⁷ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 40-41.

Oksidentalizm, Batı toplumlarının basmakalıp hükümler ve önyargılar üzerinden ötekileştirilmesidir. Batı kültür ve siyasetine yönelik eleştirilerin özcü-kültürcü reddiyeler haline dönüşmesi, oksidentalizm tavrının temel özelliklerindedir. Oksidentalizm, Batı'nın rahatsızlık verici oryantalist tavrına benzer bir şekilde Batı toplumlarının kültürel, siyasi ve dini farklılıklarını yok sayarak tekdüze bir tahlil çerçevesi içerisinde hareket etmektedir. Oksidentalizm, İslam-Batı ilişkilerini doğru bir şekilde anlamamızı zorlaştıran bir tuzak olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁰⁸

Batı karşısında yaşanan hezimet ve aşağılanma duygusuyla yakından ilgili bir kavram olan oksidentalizm²⁰⁹; “Tarihsel gecikme” söylemi, psikolojisi ve bilinciyle de yakından ilişki içerisindedir.²¹⁰

Öz olarak Doğu'nun, Batı'yı (Öteki) sorgulayarak ve kendisiyle mukayese ederek kendini bulma çabası olan oksidentalizm²¹¹ ile Batı, özne olma özelliğini yavaş yavaş kaybetmeye ve nesne olmaya başlamakta; Doğu ise nesne konumundan özneye doğru bir yol almaktadır.²¹²

Oksidentalizm, Doğu'da Batı'yı Batılı olmayan bir gözle incelemektedir. Hükmetme çabası içerisinde olan ötekinin kendisini tanımlamasına izin vermez ve ona karşı bir imaj oluşturmaya çalışır, aynı zamanda kendi bağımsızlığını üretmeye yönelik çabalar gösterir.²¹³

Oksidentalizm, Batılılaşma eğilimlerine karşı bir denge oluşturmayı hedeflemektedir. Ulusal bazda Batı'nın taklidi olmak elit yönetici kesimin tercihi olmaktaydı ve tam da bu noktada oksidentalizm, ulusal karaktere, ulusal yaşam tarzı ve ulusal kültüre yabancılaşmaya karşı bir dik duruşu ifade etmekle birlikte “ben”in “öteki”nden daha değerli olduğuna işaret eden, özünden büyümeyi dışarı kaynaklı büyümeye tercih eden bir yaklaşımdır. Aynı zamanda, gelişmekte olan ülkeleri bilgi

---

²⁰⁸ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 432.

²⁰⁹ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 434.

²¹⁰ Serpil Aydos, “Türkiye'nin Ortadoğu'da Yumuşak Güç Olma Çabası: 'Batı'ya Doğru Akan Nehir' Belgeseli Üzerinden Bir Okuma”, *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 2013, C. 6, S. 2, s. 120.

²¹¹ Demet Koçyiğit, “Batı'yı Kurgulamak-Doğu'yu Sunmak, Doğu'yu Kurgulamak-Batı'yı Sunmak: Oksidentalizm'de Ben ve Öteki”, *İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2017, C. 57, S. 57, s. 136.

²¹² Hasan Hanefi, “Oryantalizmden Oksidentalizme”, *Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu Tebliğleri*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları, 2007, s. 80.

²¹³ Hanefi, a.g.m., s. 81-83.

transferi basamağından, kültürel yaratıcılık basamağına taşıma çabası içerisindedir. Oksidentalizm, yönetenlerin seçimi olan oryantalizme karşı yönetilenlerin seçimidir.²¹⁴

Oksidentalizm, Doğu gözüyle Doğu-Batı ilişkilerini gözden geçirip yeniden tasarlamayı hedeflemekte; farklılıkların kimliği oluşturduğu düşüncesinden hareketle, öteki üzerinden ben'in kimliğini oluşturup güçlendirme gayretiyle hareket etmektedir. Oksidentalizm, milliyetçiliğin savunuculuğu ile kolonyalizm karşıtlığını birleştirmekte ve bununla geleneğin savunuculuğunu üstlenmektedir.²¹⁵

Oksidentalizmi sadece din kaynaklı bir eleştiri olarak okumak da hatalı bir yaklaşım olacaktır. Zira oksidentalist eleştiriler sadece İslam ülkelerinde değil Çin, Japonya ve Asya gibi Müslüman olmayan toplumlarda da yapılmaktadır. Ayrıca oksidentalizmi sadece modernlik karşıtı bir eleştiri olarak algılamak bizi hatalı bir yola yönlendirmektedir.²¹⁶

Oryantalizm, merkezin yani üreten, efendi olan kesimin ürünü, oksidentalizm ise çevrenin yani tüketen, itaat eden kesimin ürünüdür. Oksidentalizm, bu ilişkiyi yani efendi, itaat eden ilişkisini tersine çevirip rolleri değiştirmektedir.²¹⁷

Oksidentalizm, Doğunun merceğinden Batıya bakma ve Batı hakkında bir algı oluşturma çabası olmakla birlikte öte yandan oksidentalist bakış açısı, oryantalizmden farksız olarak, toplumların birbirine düşmanca tavır geliştirmesi altyapısını oluşturmakta ve bunu çoğunlukla kitle iletişim araçları vasıtasıyla yaygınlaştırmaktadır.²¹⁸

Oksidentalizm ve oryantalizmin düşünce üslupları arasında birtakım farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları siyasi ve ontolojik olarak isimlendirmek mümkün görülmektedir. Oryantalizm, sistematik bir şekilde ilerlemekte, bir akademik disiplin özelliği taşımakta, sömürge kurumlarının birikimlerinden yararlanmaktadır. Oksidentalizmin ise oryantalizmle kıyasla daha az sistematik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Oksidentalizmin tarihine göz atıldığında, Doğu olarak nitelendirebileceğimiz kültürlerin aydınlarının Batı hakkındaki gözlemlerine, sömürge

---

²¹⁴ Hanefi, a.g.m., s. 83-84.

²¹⁵ Koçyiğit, a.g.m., s. 145-147.

²¹⁶ Koçyiğit, a.g.m., s. 147.

²¹⁷ Hanefi, a.g.m., s. 81.

²¹⁸ Hülya Önal-Kemal Cem Baykal, "Klasik Oryantalizm, Yeni Oryantalizm ve Oksidentalizm Söylemi Ekseninde Sinemada Değişen 'Ben' ve 'Öteki' Algısı", Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, 2011, C. 3, S. 3, s. 116.

karşıtı söyleme ve yerel kültürel özelliklere yapılan atıflara dayandığını ve bu birikimle ilerlediği söylemek mümkündür.²¹⁹

Türk düşünürü Cemil Meriç, Batı'nın iki ayrı çehresi olduğunu ifade etmektedir. Ona göre birinci Avrupa; hürriyetçi, adalete, terakkiye gönül vermiş, beşeriyetin refahı peşindedir. İkinci Avrupa ise; çıkar ve kazanç odaklı bir zihniyete sahiptir. Meriç, düşünen ve dost olmak isteyen birinci Avrupa'yı her daim benimsemiş ve takdir etmiştir. Kolonyalist ve kapitalist ikinci Avrupa'yı ise yoğun olarak tenkit etmiştir.²²⁰

Her şeye rağmen Edward Said, oksidentalizmin oryantalizme bir cevap niteliğinde olduğu düşüncesinin hatalı olduğunu dile getirmektedir.²²¹ Oksidentalizm, Doğu bilim adamlarının objektif olarak Batıyı incelemeleri, Batının kendilerine faydalı olacağını düşündükleri kısmı alıp, zarar verecek şeylerinden uzak durmalarıdır. Bu meyanda düşünüp hareket eden oksidentalistler, yalnız şarkın değil, ayırım gözetmeksizin tüm insanların refahı yönünde bir uygulamaya girişmiş olacaktırlar. M. Fuat Sezgin de İslâm dünyasının sahip olduğu kültürü doğru bir şekilde öğrenmesinin yanında, günümüz modern batı medeniyetini tanıması, anlaması ve ondan ilmi terakki adına bütün olumlu ilmi gelişmeleri mümkün olduğu kadar almasının gerekliliğini ehemmiyetle dile getirmektedir.²²²

2.6. Fundamentalizm

Fundamentalizm ya da köktencilik, kelime olarak “temel”, “esas”, “kurucu fikir” anlamlarını ihtiva etmektedir. İdeolojik olarak ise dinin temel kural, fikir ve eylemlerine sıkı sıkıya bağlanmak gerektiğini ifade eder. Köktencilik tarihin her döneminde silik de olsa görülmüştür. Bilimsel olarak modern manada “fundamentalizm” kavramı 1900'lerin başında ABD'de modernleşmeye tepki olarak doğan Evanjelik Kilise'nin faaliyetlerine dayandırılabilir. Evanjelikler, İncil'in okunması ve yorumlanması noktasında modernist bakış açılarına karşı durmuştur. Aynı dönemlerde İslam Dünyası'nda da Abduh, Afgani, Reşit Rıza gibi modernist ve yeni Selefilik'in ünlü isimleri, Kur'an'a dönüş, İslam'ı hurafelerden ve bid'atlardan arındırma konularında çalışmalar yapmaktaydı. Fakat ne

²¹⁹ Önal-Baykal, a.g.m., s. 117.

²²⁰ Kemaleddin Taş, *Din ve Toplum Görüşleriyle Cemil Meriç*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2017, s.78.

²²¹ Koçyiğit, a.g.m., s. 154.

²²² Karakaş, a.g.m., s. 172, 173.

kadar faal olursa olsun köktencilik meselesi bu dönemlerde üzerinde tartışılan popüler bir olgu halini almamıştır.²²³

Mark Juergensmeyer, fundafobinin “yeni soğuk savaş’ın (The New Cold War?)” nesnesi olduğunu ifade etmektedir. Ona göre fundafobi bir stratejidir. Seküler ve dindar çevreler arasında Aydınlanmanın başından bu yana varolagelen tartışmalarda sekülerlerin dine karşı geliştirdiği ve bazen de gereksiz nefretle beraber korkuya dönüşebilen bir strateji örneğidir. Bahsedilen nefret ve korku çoğunlukla elle tutulur bir nedenle varlık göstermeyip hayal ürünü bir fundamentalizm korkusundan beslendiği için “fundafobi” ya da “anti-fundamentalizm” olarak ifade edilebilir.²²⁴

Farklı dini anlayışlara mensup çevrelerce terörizmin eylemleştirilmesinin en erken örneği olarak Yahudi Sciarri ve Zealots örgütleri verilebilir. Bunun dışında Şii Haşhaşiler veya Hindu Haydutlar (Thugs) hareketi gibi terörist gruplar herhangi bir din ile terörist eylem ve gruplar arasında ilinti kurulamayacağı hususunda bizlere örnek teşkil etmektedir.²²⁵

Modern/post-modern küreselleşme ideolojisi, metafiziğin otoritesine son vermiş olmanın mutluluğunu yaşamakta ancak fitrattan gelen dine olan ihtiyacı yok edememektedir. Bu ideoloji dîmî canlılıklar için yeni bir paradigma üretme çabasına yönelmiş, ortaya koyabildiği en güzel ürünü kamuoyuyla paylaşmıştır; Fundamentalizm-Köktencilik. Üretilen bu harikulade teorinin en son örneklerini ‘sonculuk’ teorisyenleri olarak bilinen tarihin sonunun liberalizm olduğunu savunan F. Fukuyama (The End of History-Tarihin Sonu)²²⁶ ve S. Huntington (The Clash of Civilisations- Medeniyetler Çatışması) ortaya koymuştur. Avrupa’nın bu tür yaklaşımlarıyla üretmiş olduğu Avrupamerkezcilik, öncesini ve sonrasını reddetme girişimleri, inanmış ve sıkı sıkıya bağlanmış olduğu “Avrupa Uygarlık Mucizesi”nin birer ürünü olarak karşımıza

---

²²³ Mehmet Yanmış, “Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”,https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%C4%B0ZM_KORKUSUNU_N_M%C3%9CSL%C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%C4%B0LER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME, (13/06/2018).

²²⁴ Mehmet Yanmış, “Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”,https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%C4%B0ZM_KORKUSUNU_N_M%C3%9CSL%C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%C4%B0LER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME, (13/06/2018).

²²⁵ Kaya, “Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu, s. 63.

²²⁶ Francis Fukuyama, Batılı, liberal, kapitalist toplum modelinin en iyi yönetim anlayışı olduğunu ve tarihin burada sona erdiğini bundan daha iyi model ve modeller üretilmesinin mümkün ve gerek olmadığını söylemekte ancak bu tarihsel yürüyüşe direnen tek gücün İslam dünyası olduğunu ifade etmektedir. (Kalın, İslam ve Batı, s. 168.)

çıkmaktadır. Batı, devam edegelen şekilde karşısına her daim birilerini konumlandırarak medeniyetler ve dinler arası problemlerin doğmasına neden olmaktadır.²²⁷

Edward Said'e göre neredeyse dünyada olan her kötülüğün sorumluluğunun başına İslam kelimesinin iliştirilmesi, Fundamentalizm/Köktendincilik tezinin²²⁸ tektipleştirici yaklaşımına destek olmak anlamına gelmektedir. Zira 11 Eylül'ün ardından dünya Müslümanları, çeşitli şekillerde ortaya çıkabilecek bir Müslüman Holokostu'ndan korkar hale gelmiştir.²²⁹ Ona göre fundamentalizm, oryantalizmin bir çeşididir ve "Batı'nın "Doğu"yu tahakküm altında tutmak için geliştirdiği yeni bir taktiktir. Afganistan, Bosna, Çeçenistan, Irak ve Arap Baharı sonrasındaki Kuzey Afrika-Suriye olayları İslam'ın hâkim olduğu topraklarda radikal grupların güçlenme vesilesi olmuştur. Bunun yanında, İslam topraklarında modern sömürgecilik, yöneticilerin Batı sempatisini tavırları, sekülerleşme yanlısı politikalar, işlenen insan hakları suçları, Müslüman halkın fakirlik ve eşitsizlikle mücadele ediyor olması, internet ve medyanın cihatçı grupların insan ve ekonomik kaynak bulmasını kolaylaştırması gibi nedenler radikalleşme sürecini beslemiştir. Aynı zamanda Vahhabilik ve yeni Selefilik'in silahlı eylemlerle ilgili normları, Suudi Arabistan, Katar, Pakistan gibi ülkelerin kendileri ile aynı düşünceye

---

²²⁷ Şenay, a.g.m., s. 150.

²²⁸ 1988 yılında Amerikan Bilim ve Sanatlar Akademisi tarafından Fundamentalism Project isimli bir proje oluşturulmuş ve finanse edilmiştir. Bu çalışma, 20. y. y. 'da farklı dinlerde ve kültürlerde seküler moderniteye karşı oluşan dînî canlanış/tepki hareketlerini incelemek üzere ortaya konmuştur. Chicago Üniversitesi Yayınevi tarafından 5 dev cilt halinde yayınlanmıştır. Serinin "Köktenci Hareketler Üzerine Bir İnceleme" olarak isimlendirilen birinci cildinde (1991) Hıristiyanlık, Yahudilik, İslam, Hinduizm, Sihizm, Budizm ve Konfüçyanizm dinlerindeki muhtelif hareketler incelenmektedir. "Köktenci Hareketler ve Toplum" isimli ikinci ciltte (1992), İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik dinlerinde 'köktenci' (fundamentalist) hareketlerin dünya görüşlerinin, bilim, teknoloji, aile, kadın ve eğitim alanlarındaki örnekler dile getirilmiştir. Üçüncü cilde (1993), "Köktenci Hareketler ve Devlet" adı verilmiştir. Bu ciltte ise Müslüman, Yahudi, Hıristiyan, Hindû, Sih ve Budist geleneklerdeki birtakım hareketlerin, ilgili ülkelerdeki hukuk, ekonomi ve sosyal çatışma konularına yaklaşımları çözümlenmektedir. "Köktencilik ve Sonuçları" olarak tercüme edilebilecek dördüncü cilt (1994), 'köktenci' hareketlerin yapısal özellikleri ile değişen dünya görüşleri, ideolojileri ve programları arasındaki ilişkileri, sonuçta içinde yaşadıkları toplumlardaki değişimler hakkında evrimci ya da devrimci mi, aktivist ya da pasivist mi olarak ele aldıkları noktasından incelemeler yapmaktadır. 5. yani son cilt (1995), "Köktenci Hareketler: Bir Karşılaştırma" ismiyle yayınlanmış, önceki ciltlerde verildiği düşünülen bilgiler temelinde farklı dinlerdeki ve medeniyetlerdeki 'dînî canlanış hareketleri' üzerine küresel bir açıklayıcı model ortaya koymaktadır. Bu teşebbüs, bizzat köktendincilik kavramının dînî hareketleri açıklamada ne kadar yetersiz ve subjektif olabileceğine delildir. (Şenay, "Avrupa Birliği'nin 'Dînî Kimliği' ve Avrupa'da Dinler: Hıristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm ve İslam", s. 146-147)

²²⁹ Şenay, a.g.m., s. 146-147.

sahip olan grupları desteklemesi ve 79 İran Devrimi'nin "cihatçılara" sağladığı motivasyon fundamentalist grupların güçlenmesine neden olmuştur.²³⁰

Fundamentalistleri görünür kılan önemli özelliklerden biri, Müslüman ülkelerde Batı yanlısı politika güden yönetimlere karşı yapılan saldırılardır. Yemen, Mısır, Tunus, Afganistan, Kenya, Suriye, Somali gibi ülkelere; BokoHaram, IŞİD, el Kaide gibi terörist grupların yaptıkları eylemlerde sıklıkla en büyük zarara uğrayan taraf Müslüman halk olmuştur. Cihat adı altında yapılan saldırıların büyük kısmı Müslüman halk içerisindeki ötekileştirilen "iş birlikçi", "kâfir", "münafık" olarak adlandırdıkları kesime yönelmiştir. Hizbullah ise Türkiye için bu anlamda verilebilecek en iyi örnektir. Hizbullah, 1990 döneminde kendi ideolojisine ters düşen dini grup veya kişilere ve PKK'ya karşı yürüttüğü cihatta, şiddet içeren eylemlerde bulunmuştur. Bir kısım ise grup tarafından kâfir ve münafık olduğu iddiasıyla, ki bu kesime din görevlileri de dahil olmak üzere, öldürülmüştür. Grubun tehditleri üzerine çok sayıda din görevlisi kendisini toplumdan soyutlamak veya terk-i diyar eylemek zorunda kalmıştır. Köktenci hareketin bir başka tercih ettiği ve de kitleleri oldukça rahatsız eden yöntem ise tebliğ ve irşattır. Bu ideolojiye göre, İslamın ilk ve asıl şekline yöneliş ile birlikte toplumdaki asayiş berkemal hale gelecek, sosyo-ekonomik tüm problemlerimiz nihayete erecektir. İslam dışı gelenekler ve bid'atlar ivedilikle terkedilmelidir ki toplumda sukûnet sağlanabilsin.²³¹

Suriye, Irak, Tunus, Şah döneminde İran, Mısır gibi ülkeler ve Türkiye de buna dahil olmak üzere radikal laik çevreler, irtica, şeriat söylemleri üzerinden fundamentalizm korkusunu üretmiş; dindarlara ciddi baskılar uygulanmış ve din, yeni ulus-devletlerin en büyük tehdidi ve engeli olarak kamuoyuna sunulmuştur. Günümüze gelindiğinde ise IŞİD'in eylemleri, sadece bu grubu değil bölgedeki tüm dindarları ve dini grupları etkilemekte, onların ötekileştirilmesine ve fundafobik pencereden bakılmasına neden olmaktadır.²³² Batılı siyasi aktörler ise tüm bunları fırsat bilerek fundamentalist İslam'a

---

²³⁰ Mehmet Yanmış, "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%20M%20ZM_KORKUSUNU_N_M%20C3%9CSL%20C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%20C4%B0LER%20C4%B0_%20C3%9CZER%20C4%B0NE_B%20C4%B0R_DE%20C4%9EERLEND%20C4%B0RME, (13/06/2018).

²³¹ Mehmet Yanmış, "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%20M%20ZM_KORKUSUNU_N_M%20C3%9CSL%20C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%20C4%B0LER%20C4%B0_%20C3%9CZER%20C4%B0NE_B%20C4%B0R_DE%20C4%9EERLEND%20C4%B0RME, (13/06/2018).

²³² Mehmet Yanmış, "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%20M%20ZM_KORKUSUNU_N_M%20C3%9CSL%20C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%20C4%B0LER%20C4%B0_%20C3%9CZER%20C4%B0NE_B%20C4%B0R_DE%20C4%9EERLEND%20C4%B0RME, (13/06/2018).

vurgu yapmakta, Ortadoğu'ya yönelik politika, strateji ve eylemlerine meşruluk kazandırmaya çalışmaktadır.²³³

Yeni-Köktencilik (Selefilik) hareketi, İslam'ın saf haline dönüşü tek kurtuluş olarak gören, Batılı modellerden kopuş için İslam cemaatinin bir arada yaşaması ve güçlenmesini öğütleyen, Batı ile uzlaşmayı reddeden ve bu fikrinin dayanağı olarak İslam'ı gösteren sert bir ideolojidir. Toplumun temelini İslam'ın öğretileriyle atmaya hedefleyen ve insanın çoğu meselede düşünmek yerine kendisini tamamen imana bırakması gerektiğini savunan, siyasal olmaktan ziyade kültürel bir düşünüş ve yaşayış biçimidir.²³⁴ Selefilik, toplumun getirmiş olduğu kültürel birikimi reddetmekte ve bu tavrı ise Batı dünyasındaki anarşist akımlarinkine benzer bir özellik göstermektedir.²³⁵

Sancar'ın ifadeleri, Selefiyye ve Modern Selefilik'in iddialarını anlama hususunda yardımcı olacaktır. Ona göre "Mutlak hakikatçi bu yaklaşım sadece erken dönem selefiligi için geçerli değildir. Modern selefi grupların ötekileştirici tutumlarının altında da benzer şekilde inanç ve ideolojilerinin doğruluğu hususundaki kesin kanaatlerinin yattığını söylemek yanlış olmaz. Bu konudaki mutlak kabulleri bir taraftan tedhiş eylemlerinin meşruiyeti noktasında vicdanlarında oluşabilecek istifhamları ortadan kaldırırken; diğer taraftan kendi aralarındaki bölünmenin fitilini ateşlemektedir. Zira değişen şartlara göre dinî metinler sürekli yorumlanırken zorlanılan yerde ortaya atılan farklı görüşler, geleneği temsil eden anlayışlarla yeninin peşinden gitmek isteyen akımlar arasında cepheleşmeye sebep olmakta ve tartışma kısa bir süre içerisinde bidat, küfür ve şirk kavramları etrafında alevlenmektedir (...)"²³⁶

İslam dinini, dünya üzerindeki en radikal politik ideoloji olarak tanımlayan CJH ideolojisine göre İslam'ın Batı'da yayılmasının önünün kesilmesi gerekmektedir. Bunu sağlamak için korku senaryoları ve komplo teorileri üretme girişimlerinde bulunmaktadır.²³⁷ Görüldüğü üzere radikal grupların eylemleri gerek İslam coğrafyasında gerekse Batı dünyasında fundamentalizm korkusuna yol açmakta, islamofobinin artışı

²³³Vahap Göksu-Rukiye Saygılı, "Amerikan Medyasının İslam Algısı", İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı, Sivas, 2010, s. 277.

²³⁴ Akdemir, a.g.m., s. 2.

²³⁵ Kaya, "Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu", s. 67.

²³⁶ Faruk Sancar, "Selefilik Bir Mezhep Mi Yoksa Bir Düşünce Tarzı Mı? Selefi Düşüncenin Şifrelerine Dair Bir Değerlendirme", Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2015, C. 15, S. 3, s. 43.

²³⁷ Doğan, a.g.t., s. 100.

tetiklemektedir.²³⁸ Aynı zamanda köktenci (fundamentalist) akım, Batı’da yer alan xenofobik, ırkçı ve şiddet yanlısı davranışların nedeni olarak gösterilmektedir.²³⁹

Yanmış, fundamentalizmin dini yaşam üzerinde oluşturduğu baskıyı üç kategoride ele almaktadır. Bunlar:

- a) Kimlik problemi ve İslam’dan uzaklaşma
- b) Radikalleşmenin yaygınlaşması
- c) Dinin kamusal alandan dışlanması²⁴⁰

Yeni-köktenci akımın daha fazla görünür hale gelmesi, Batı’nın ekonomik ve siyasal politikalarından mütevellittir. ABD’nin Afganistan ve Irak’ı işgal etmesi, bu grubun içindeki bir oluşum olan “cihatçılar”ın dünyadaki terör eylemlerini artırmasına yol açmıştır. ²⁴¹Avrupa’da önyargı ve ayrımcılığa maruz kalan, bu duruma sessiz kalamayan, yasal yollardan hakkını arayamayan genç nesil çareyi radikal ideolojiye dahil olmakta aramaktadır. Polis ve yargının Müslümanlara zan ile bakması ve kötü davranması gibi nedenler genç nesili Buruma’nın ifadesiyle IŞİD’in Avrupalı yeni üyeleri haline getirmektedir.²⁴²

9 Eylül 1993’te “İslam fundamentalizmi hızlı bir şekilde dünya barışı ve güvenliği için bir tehdide dönüşüyor” satırlarını yazan International Herald Tribune, bu tehdit “1930’lu yıllardaki nazizm ile faşizm tehdidine ve 1950’li yıllardaki komünistlerinkine benziyor” sözlerini sarf ederek İslam ile faşizm ve nazizmi aynı kefeye koymuştur. Ayrıca 1994-1995 tarihleri arasında NATO Genel Sekreterliği görevinde bulunan Willy Claes, 2 Şubat 1995’te bir gazeteğe verdiği demeçte İslami köktendinciliğin NATO ittifakı için önemli bir tehlike olduğunu belirtmiştir.²⁴³ İslam hakkında kullanılan bu tür ifadeler, fundamentalizm kaynaklı korkuyu gözler önüne sermektedir.

Ekim-Aralık 2008’de Avrupa Birliğine üye olan sekiz ülke vatandaşlarının İslam’a ve Müslümanlara bakış açısını saptamak amacıyla Almanya Bielefeld Üniversitesi Disiplinerlerarası Pan-Avrupa Çalışma Enstitüsü koordinasyonunda

---

²³⁸ Lean, a.g.e., s. 20.

²³⁹ Genel, a.g.m., s. 113.

²⁴⁰ Mehmet Yanmış, “Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”,https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%20B0ZM_KORKUSUNU_N_M%20C3%9CSL%20C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%20C4%B0LER%20C3%9CZER%20B0NE_B%20C4%B0R_DE%20C4%9EERLEND%20C4%B0RME, (13/06/2018).

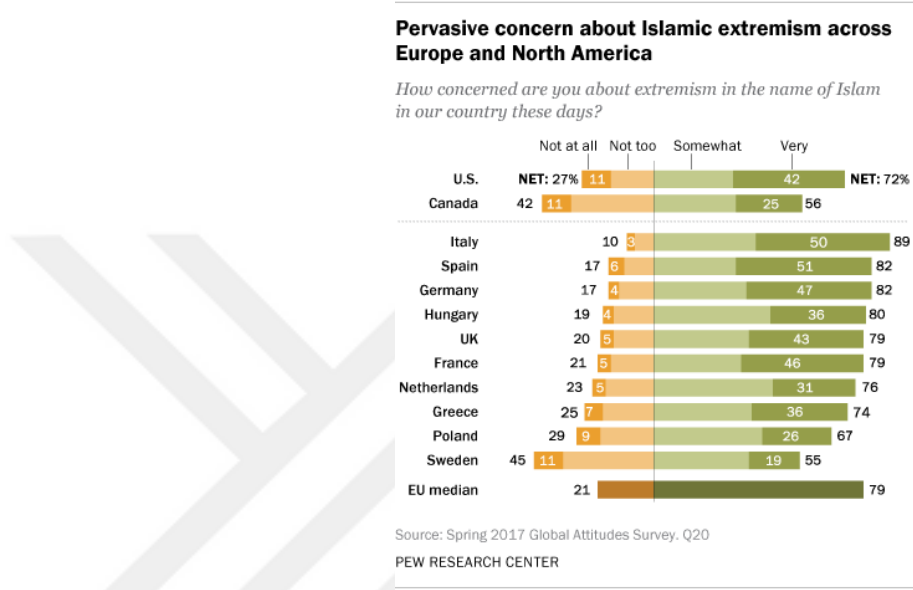
²⁴¹ Akdemir, a.g.m., s. 2.

²⁴² Samur, Avrupanın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamofobi, s. 164.

²⁴³ Aktaş, 2014, s. 47.

gerçekleştirilen araştırmada İşlam sözcüğü ile ne çağırştırıldığı sorusuna cevaben “kóktendincilik”, “kadınlar üzerinde baskı” ve “şiddet eğilimli” sözleri durumun vahametini gözler önüne sermektedir.²⁴⁴

Pew Araştırma Merkezi'nin sonuçlarına göre İşlami radikalizme karşı duyulan korku ve endişe tabloda verilmiştir:

şekil 3: PEW, İşlami Radikalizme Karşı Duyulan Korku Raporu²⁴⁵

Selefi gruplar, kendilerini hakikatin yegâne temsilcileri olarak görmekte, her daim tebliğ dürtüsü ve gayesiyle hareket etmekte, bu tavırları ile iletişim içinde oldukları şahısları adeta boğmakta, öncelikle dinden ve ardından kendilerinden uzaklaştırmakta ve soğutmaktadırlar. Fundamentalist İşlam'ın savunucuları sözde adına hareket ettikleri İşlam'ın adını lekelemekte, dimağlarda iyileşmesi mümkün olmayan yaralar açmaktadır. Fundamentalist grupların eylemleri nedeniyle ortaya çıkan İşlam'a karşı nefret ve korku sadece eylemi gerçekeştiren gruba değil tüm İşlam alemine maledilmekte, suçun asliligi ilkesi gözden kaırılmaktadır. Mazlum bir Müşlüman fundamentalist olaylara karışmasa dahi terörist olarak yaftalanmaktadır. İşlam dini ve peygamberi her daim barışı, adaleti, hoşgörüyü, güzel ilişkileri emretmekte ve de öğütlemektedir. Fundamentalist grup ve

²⁴⁴ Orhan Gökçe, “Avrupa Medyasının ve Kamuoyunun İşlam Algısı”, İşlamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliğleri, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı, Sivas, 2010, s. 103-104.

²⁴⁵ PEW, İşlami Radikalizme Duyulan Korku Raporu, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/05/24/majorities-in-europe-north-america-worried-about-islamic-extremism/>, (05/02/2018).

yaklaşımlar, benimsedikleri yapı gereği dinin emirlerine ters düşmekte, bir Müslümanın asla kabul edemeyeceği eylemlerde ve açıklamalarda bulunmaktadır.

2.7. Kolonyal-Postkolonyal Söylem

Batı dünyası, islamofobiyi öncelikle oryantalist/kolonyal söylem ile ardından yeni kolonyal/yeni emperyalist söylemler yardımıyla inşa etmeye çalışmıştır. Kolonyal söylem aracılığı ile Batı dünyası, ötekileştirmeye çalıştığı Doğuyu, bilgi yoluyla tahakküm altına almaya ve sövmürmeye çalışmakta; yeni kolonyal/yeni emperyalist söylem ile ise oryantalizmin devamını ve ancak evrim geçirmiş bir halini gözler önüne sermektedir. Yeni kolonyalist/yeni emperyalist söylem vasıtasıyla günümüzde, bir öteki olarak olumsuz bir İslam imgesi, Batı tarafından oluşturulmaktadır. Yeni imgeye göre İslam; sömürgeci, şiddet, terör, yıkım, saldırganlık yanlısı, daha güçlü, kontrol edilemez bir hal almıştır. Bilhassa medyanın yardımıyla üretilen bu algıya göre İslam'ın ilerleyişi derhal durdurulmalıdır. Aksi halde tüm dünyayı ciddi tehlikeler beklemektedir.²⁴⁶

Kolonyal söylem, postkolonyal teori üzerine çalışan Hintli teorisyen Homi Bhabha'ya göre sömürgeci gücün farklılığını tanımlamak için kullandığı bir araçtır. Kolonyalizm, ekonomik, politik, düşünsel ve kültürel birtakım süreçlerin biçimlendirilmesi, sağlamlaştırılması ve parçalanması hususunda büyük görev üstlenmektedir. Kolonyalizm, sömürgeleştirdiği "öteki"ni her daim eksik, bozuk, çarpık olarak göstermeye odaklanmıştır. Sabitleştirme, kolonyal söylemin en önemli silahıdır ki bu değişmezliği ve yerinde saymayı ifade etmektedir. Kolonyalizm, stereotipleştirerek sabitleştirilmiş kolonyal imgeler ve kolonyal kimlikler inşa etmeyi hedeflemektedir.²⁴⁷

Postkolonyalizm ve postkolonyal söylem, kolonyalizmin aksine farklılığa vurgu yapmaktadır. Farklılık, dili ve kimliği inşa ettiği için postkolonyalizmde önemli yer tutmaktadır. Farklılığın, benliği ortaya çıkarması bizi yanıltmamalıdır. Çünkü benlik, bir taraftan kimliği ortaya koyarken diğer taraftan ötekinden izler taşımaktadır. Tarihe gömüldüğü düşünülen oryantalizm, yeniden doğarak yeni kolonyal söylem halini almıştır. Yeni kolonyal söylem ise küresel manada islamofobi kurgularını inşa etmekle

---

²⁴⁶ Çebi, a.g.m., s. 130.

²⁴⁷ Çebi, a.g.m., s. 102.

görevlendirilmiştir.²⁴⁸ Kolonyal-post kolonyal söylemi idrak etme hususunda önemli yere sahip kavramlardan biri de “madun-yeni madun” kavramlarıdır.

Madun, her bakımdan alt, aşağıda yer alan yoksul kesimler için özel olarak kullanılan bir tabirdir. Madun aynı zamanda kendini sömürenlerin her türlü hak ve olanaklarından yoksun kimseler için de kullanılmaktadır. Yeni madun kavramı, post-sömürgeciliğin kurulumuna ilişkin teorileri ile bilinen Gayatri Spivak tarafından 2000’li yıllarda önerilmiştir. Ona göre yeni madun, madunun yersiz yurtsuzlaştırılarak küresel kapitalizmin yayılmasına destek olması için kullanılmıştır.²⁴⁹

Avrupa kolonyalizmi, “modern” ve “Batı” kavramlarını tanımlayan ve derin anlamlar içeren bir olgudur.²⁵⁰ 19. yüzyılda Ernest Renan’ın bahsi geçen derin anlamların göstergesi niteliğindeki, Müslümanlar yeni bir şey öğrenmeye açık değildir, sözleri Avrupa kolonyalizmini meşrulaştırma amacını ortaya koymaktadır.²⁵¹

Said’in de sömürgecilik sonrası dönem olarak kabul ettiği postkolonyalizmi, Ali Behdad, “Kolonyal Çözüm Çağında Oryantalizm” eserinde, “pratique sauvage” (vahşi uygulama) olarak tanımlamaktadır. Ayrıca ona göre; “(...) postkolonyal eleştiri sömürgeleştirilmiş kadın ve erkeğin tarihini inkâr eden sömürgeci amnezinin yapısını alt üst eden bastırılanın geri dönüşüdür”²⁵²

Postkolonyalizm ile kimse bağımsızlığını ilan etmiş sayılmamaktadır. Aksine bağımsız olduğunu zanneden ulus Spivak’ın deyimiyle, uluslararası iş bölümünde farkında olmadan sömürülmüş kesim halini almaktadır. Postkolonyalizm ile gece-gündüz çalıştığını zanneden kimseler yoksulluğa terkedilmektedir.²⁵³

Sömürgeci paçasını kurtarmış uluslar kimlik ve kültür arayışında iken bu ihtiyacı karşılamak için iktisat ve eğitim alanları ön planda olmak üzere fırsatlar sunulmuş postkolonyal teori üretilmiştir. Batı, modernleşme vaatleriyle Doğu’nun değerlerini ve kültürünü kontrol altına almayı ve yok etmeyi hedeflemiştir. Bununla birlikte ise kendi

---

²⁴⁸ Çebi, a.g.m., s. 103-104.

²⁴⁹Ebru Yetişkin, “Postkolonyal Kavramlar Üzerine Notlar”, <http://www.ebruyetiskin.com/postkolonyal-kavramlar-uzerine-notlar/>, (28/05/2018).

²⁵⁰ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 155.

²⁵¹ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 55.

²⁵² Yunus Kaya, “Oryantalizm-Postkolonyalizm ve Sanat”, *İdil Dergisi*, 2017, C. 6, S. 30, s. 657, 660.

²⁵³ Tuğrul İlter, “Modernizm, Postmodernizm, Postkolonyalizm: Ben-Öteki İlişkileri”, *Küresel İletişim Dergisi*, 2006, S. 1, s. 10.

kültürüne yabancılaşma ve kültürel anlamda melezlik ortaya çıkıp yayılmaya başlamıştır. Sonuç olarak Doğu tarihinden bihaber, uyuşuk, geri bir toplum haline gelmiştir.²⁵⁴

Postkolonyal düşünce ile birlikte farkında olmadan Doğu'nun, Batı'ya olan hayranlığı bir kere daha artmış, Batı gibi yaşamak, onun imkanlarına sahip olmak en büyük hayali haline gelmiştir. Ancak onun gibi yaşamak için sürekli tüketmekte ve olduğunca maddi ve manevi değerleri ithal etmeyi, ithal ettiklerini ise övmeyi tercih etmektedir.

2.8. Medeniyetler Çatışması Tezi

1993 yılında Foreign Affairs isimli dergide “The Clash of Civilizations/Medeniyetler Çatışması” tezi makale formatında yayınlanmış, ardından genişletilerek kitap olarak Medeniyetler Çatışması (1996) ismiyle basılmıştır. Medeniyetler Çatışması, Soğuk Savaş'ın ardından ülkeler arasındaki ilişkiyi belirleyen temel yapı taşının “kültür” olduğunu düşünen Samuel Huntington tarafından kaleme alınmıştır.

Huntington'dan birkaç sene evvel Bernard Lewis tarafından da dile getirilen Medeniyetler Çatışması Tezi'nin asıl sahibi Arnold Toynbee'dir. Ancak Huntington, tezini Lewis'in “The Root of Muslim Rage” makalesi üzerine bina etmiştir.²⁵⁵

Huntington, dünyayı Batı'daki Katolik Hıristiyan, Çin'deki Konfüçyüs, Japon, İslam, Hindu, Slav-Ortodoks, Latin Amerika ve Afrika olarak sekiz medeniyet bölgesine ayırmakta, ilerleyen yıllarda bahsi geçen medeniyetlerin birini diğerinden ayıran kültürel fay kırıkları boyunca çatışmaların meydana gelerek yayılacağını belirtmektedir.²⁵⁶

“Medeniyetler Çatışması” tezine göre Soğuk Savaş sonrası medeniyetler arası etkileşim artacak; medeniyet bilinci artacak ve yerel kimliğin farkına varılarak yüceltilecek; din, adeta yeniden doğacak ve de dine yönelik artacak; Doğu devletleri Batılılaşacak, medeni hale evrilecek ve bununla birlikte ecdat fenomeni artarak yerelleşecek; ekonomik ilerleme ile birlikte Doğu, Batı'ya direnç gösterecek ve de böylelikle güç dengeleri değişecektir.²⁵⁷

²⁵⁴ Kaya, “Oryantalizm-Postkolonyalizm ve Sanat”, s. 662.

²⁵⁵ Samuel P. Huntington, *Medeniyetler Çatışması*, Vadi Yayınları, İstanbul, 2017, s. 17, 463.

²⁵⁶ Huntington, a.g.e., s. 26.

²⁵⁷ Huntington, a.g.e., s. 26-29.

Medeniyetleri birbirinden ayıran önemli hususlar; tarih, dil, kültür, gelenek ve en mühimi de dindir. En büyük çatışmalardan biri ise Huntington'a göre, Batı ve İslam medeniyeti ile Çin'deki Konfüçyüs uygarlığı arasında gerçekleşecektir. Medeniyetler Çatışması paradigmasının savunduğu görüş, İslam ile Batı Medeniyeti arasında dinsel ve kültürel anlamda ciddi çatışmaların meydana geleceği gerçeğidir. Huntington, çatışmanın İslamın özünde var olduğunu ve bu nedenle İslam uygarlığının kanlı sınırlara sahip olduğunu belirtmekte; dünyadaki fay hattının Müslümanlar ve gayrimüslimler arasından geçmekteğini ifade etmektedir.²⁵⁸

Huntington'a göre medeniyetlerin çatışması iki seviyede ortaya çıkmaktadır:

“Mikro seviyede, mücavir gruplar, medeniyetler arasındaki fay kırıklıkları boyunca, toprak ve birbirleri üzerinde kontrol kurmak için çok kere şiddetli biçimde mücadele ederler. Makro seviyede (ise) farklı medeniyetlere mensup devletler izafî bir askerî ve ekonomik üstünlük uğruna rekabet eder, milletlerarası müesseseler ve üçüncü taraflar üzerinde kontrol kurmak için mücadeleye girişir ve kendi hususî politik ve dinî değerlerini rekabetçi bir anlayışla öne çıkarırlar.”²⁵⁹

Sovyetler Birliğinin çöküşü ile birlikte Huntington, İslam ve Çin uygarlığını Avrupa'nın ilerleyişini durduracak olan yeni düşmanlar olarak belirlemiştir.²⁶⁰ Aynı zamanda o, dünya üzerinde yaşanacak olan gerilim ve savaşlarının kaynağı olarak İslam'ın hoşgörüsüzlüğünü, Çin'in aşırılıkçılığını ve Batı'nın kibrini göstermektedir.²⁶¹

Huntington, Batı medeniyetinin üstünlüğünü şu hususlara dayandırmaktadır:

- Uluslararası banka sistemini, üretimi, sermayeyi, tüketimi elinde bulundurması,
- Askeri-operasyonel güce, deniz aşırı denetimi gücüne sahip olması,
- Pek çok topluma ahlaki anlamda önderlik etmesi,
- Batı medeniyetinin Doğu medeniyetine nazaran teknik eğitim, kalifiye eleman ve Ar-Ge üstünlüğü, uzay endüstrisi, yüksek teknolojiyle üretilen silah endüstrisi, iletişim ağı egemenliği.²⁶²

²⁵⁸ Huntington, a.g.e., s. 26, 50, 111, 491, 508, 519.

²⁵⁹ Huntington, a.g.e., s. 31.

²⁶⁰ Huntington, a.g.e., s. 468.

²⁶¹ Murat Silindir, “Stratejik Bir İnşa Planı Olarak Medeniyetler Çatışması”, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 2016, C. 6, S. 1, s. 61,63.

²⁶² Silindir, a.g.m., s. 61-62.

Huntington'un tezinin, 1995 yılında NATO genel sekreteri Willy Claes'in Alman gazetesine verdiği demece binaen NATO'da kabul gördüğü gün yüzüne çıkmıştır. O, İslam fundamentalizminin Avrupa için en büyük tehdit olduğunu, dile getirmiştir.²⁶³ Bir başka kayda değer nokta ise Bill Clinton'un, "Batı yalnızca aşırı İslamı tehdit olarak görmektedir aksi halde Batı'nın İslam ile hiçbir sorunu yoktur", ifadesine Huntington katılmadığını belirtmektedir. Huntington İslam ve Batı'nın değişmedikleri ve var oldukları müddetçe çatışma içinde olacaklarını ifade etmiştir. O İslamı, Batı'nın varlığını tehdit eden bir medeniyet olarak görmektedir.²⁶⁴

11 Eylül'ü fırsat olarak gören Batı'da bu olayla Huntington'un tezinin doğrulandığı, din savaşlarının içinde bulunduğumuz yüzyılda yapılmaya başlandığı, Bush'un deyimiyle, Tanrı tarafından adaleti sağlamak için görevlendirilen kutsal ulusun yani Batı'nın görevini yapmaya başladığı fikri yaygınlaşmıştır.²⁶⁵

11 Ocak 2004'te yayınlanan "War of Ideas /Fikirler Savaşı" isimli yorumunda Thomas Friedman, İkiz Kulelere yapılan saldırının Batı ve Doğu medeniyetleri arasında gerilime neden olduğunu belirtmiş ve şu sözleri sarfetmiştir:

"Bu gerilimin gerçek bir medeniyetler çatışmasına dönüşüp dönüşmemesi, Batı ile İslam arasındaki üç kilit noktada karşılıklı köprüler oluşturulabilmesine bağlıdır. Bu üç noktayı Türkiye, Irak ve İsrail- Filistin oluşturmaktadır."²⁶⁶

Avrupa'da devam eden kültürel ırkçılık ve 11 Eylül saldırıları neden gösterilerek "Medeniyetler Çatışması" söylemine güç kazandırılmak istenmesi, İsrail-Filistin çatışmalarının desteklenerek silah sanayisinin çıkarlarının gözetilmesi, Neo-Conların Ortadoğu ile ilgili planları Batı'ya duyulan anti-patiji artırmaktadır; işte tam da bu noktada medeniyetlerin aksine çıkarların çatıştığı söylemek mümkündür.²⁶⁷

Huntington'a göre demokratik değerleri kucaklayacak esnekliğe sahip bir yapıya sahip olmayan İslam²⁶⁸, Batı'nın bir güvenlik bölgesine dönüşmesinin önündeki en büyük engeldir ve Batı ile İslam medeniyeti arasındaki çatışma 1400 yıl öncesine

---

²⁶³ Canatan – Hıdır, a.g.e., s. 49.

²⁶⁴ Silindir, a.g.m., s. 73.

²⁶⁵ Gölbaşı-Dever, a.g.m., s. 64.

²⁶⁶ Gökhan Korkmaz, "Çerçeveleme Kuramı Açısından Türk-Amerikan İlişkileri ve Türkiye İmajı (The New York Times Örnek Olayı: 2001-2005)", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2015, s. 207.

²⁶⁷ Aydos, a.g.m., s. 125.

²⁶⁸ Kalın, İslam ve Batı, s. 169.

dayanmaktadır.²⁶⁹ Görüldüğü üzere İslamofobik Batılı, dininin ortaya çıktığı bölgeyi geri kazanıp homojenleştirmek ve Haçlı Seferleri'nin rövanşını alabilmek için İslam'a ve Müslümanlara her daim saldırmaktadır.²⁷⁰

Counterjihad Hareketinin çatışma söylemleriyle örtüşür durumda olan²⁷¹ Medeniyetler Çatışması tezi, büyük tepkiler almış ve ülkeler arasında güvensizliğe neden olmuştur. Nüfus bakımından oldukça yoğun bir bölge olan Çin ile jeopolitik bakımdan üstünlüğü elinde bulunduran İslam dünyasını, düşman medeniyet kutupları olarak dile getirmenin dünya düzeni için riskli olduğu apaçık ortadadır. Bill Clinton, 1999-2000 yıllarında gerçekleştirdiği Türkiye ve Hindistan ziyaretinde medeniyet geçmişlerinin insanlık birikimine yapabilecekleri katkılara özel atıfta bulunarak Medeniyetler Çatışması tezinin neden olduğu güvensizlik ortamını yok etmeye çalışmıştır.²⁷²

Tarihçi Richard W. Bulliet ise İslam ve Batı medeniyetlerinin aynı kökten gelen medeniyetler olduğunu ve bu medeniyetlerin oluşum dönemlerinde ciddi benzerlikler gösterdiklerini ileri sürmekte ve bununla gerçekleşeceği varsayılan medeniyetler çatışmasının önüne geçebilmeyi hedeflemektedir.²⁷³

İslam'ı Batı'nın "kızıl komünist tehlike" sinin yerini alan 'yeşil tehlike' olarak nitelendiren²⁷⁴ Huntington, bir Amerikalıdır ve tezini hazırlarken Amerika'yı merkeze almıştır. Bu tez Amerika dışındakileri düşman addederek bir dış politika aracı oluşturmayı hedeflemektedir.²⁷⁵

Medeniyetler Çatışması tezi ırkçı bir söyleme sahiptir. Tezde, Batı dünyasının yeni düşmanları olarak İslam ve Budist dünya lanse edilmektedir.²⁷⁶ Anlaşılacağı üzere Huntington, dünyayı iki ana bölüme ayırmaktadır: Doğu-Batı. Ona göre Batı, her zaman için güç ve medeniyeti temsil ederken Doğu için aynı şeyleri söylemek pek de mümkün değildir.

---

²⁶⁹ Silindir, a.g.m., s. 76.

²⁷⁰ Gölbaşı-Dever, a.g.m., s. 62.

²⁷¹ Doğan, a.g.t., s. 34.

²⁷² Aktaş, 2014, s. 49.

²⁷³ Hakan Olgun, "Tarihsel Bir Kurgu Ürünü Olarak İslamofobyaya". Diyanet İlmî Dergi, 2008, C. 44, S. 3, s. 45.

²⁷⁴ Kadir Canatan, " 'Batı'nın 'Doğu'da Bir Şeytan Yaratma Girişimi Olarak İslamofobi ve Anti-İslamizm: Tarihsel Bir Yaklaşım", İlahiyat Akademi Dergisi, 2017, C. 5, S. 6, s. 88.

²⁷⁵ Gölbaşı-Dever, a.g.m., s. 56.

²⁷⁶ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 48.

Huntington'un İslam medeniyetine yönelik menfi bakış açısı ve Türkiye'yi medeniyetler karşısında en fazla "bölünmüş ülke" olarak değerlendirmesi²⁷⁷ ve de göstermesi, onun tezinin islamofobi açısından incelenmesi mühim bir konu olduğunu ispatlar niteliktedir.

2.9. Göç

Dünya tarihi boyunca daha iyi şartlara ulaşmak amacı ve ümidiyle gerçekleştirilen göç hadisesi, sosyolojik açıdan pek çok değişim ve problemi bünyesinde barındırmaktadır. Özellikle Müslümanların Batı topraklarına göç etmesinin ardından ortaya çıkan birtakım problemler, konu itibarıyla islamofobiye önemli doneler sunmaktadır. Yönetimler tarafından uygulanan politikalar ve aşırı sağ partilerin ötekileştirici islamofobik çalışmaları ve bununla birlikte Müslümanların göç edilen topraklara uyum sağlama konusunda sorun yaşaması "göç" ve "göçmen" algısını olumsuz yönde etkilemektedir.

2.9.1. Göç Olgusunun Tanımı ve Tarihi

İnsan doğası gereği; savaş, doğal afet, baskıdan kurtulma, refah ve istihdam arayışı, düşünce ve fikir hürriyetine sahip olma isteği gibi nedenlerle güvenli, huzurlu ve özgür bir ülkede yaşama arayışına girmektedir. Yüzyıllardır meydana gelen göç hadiseleri toplumlarda sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere sebebiyet vermektedir.²⁷⁸ Bu tür değişimler karşısında ise toplumlar, kendi varlıklarını ve güvenliklerini tehdit altında hissettikleri andan itibaren, korkunun nedeni olduğunu düşündükleri unsurlara karşı spontane bir tepki geliştirmektedir. Bu tepki çoğu zaman, toplumsal türdeşliği bozan "öteki" gruplara karşı gerçekleşmektedir. Batıda ise bu türden tepki yabancılara, göçmenlere, Müslümanlara ve diğer azınlıklara karşı gösterilmektedir. Bilindiği üzere çoğu AB üyesi ülkenin bakış açısına göre göçmenler, Müslümanlar,

²⁷⁷ Huntington, a.g.e., s. 17.

²⁷⁸ Abdulğalib Aslan, "Uluslararası Göç ve Müslüman Kadınlar (Avrupa Bağlamında)", Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi, 2017, C. 1, S. 1, s. 46.

Pakistanlılar, Türkler, Cezayirli, Faslılar ve diğerleri potansiyel suçlular olarak algılanmaktadırlar.²⁷⁹

Avrupa Birliği ülkelerinde yaşayan Müslümanların büyük çoğunluğu, buraya 1960'lardaki ekonomik kriz sırasında gelmiş, aileleri ile beraber ilk göçmen işçiler ise Avrupa'ya 1970'ler ve 1980'lerde göç etmişlerdir. 1990'lı yıllarda ise mülteciler diğerlerini takip etmiştir. Sömürülen ülkelere gelen göçmen sayısı da azımsanamayacak durumdadır. Örneğin Fransa göçü, Mağrip, Cezayir, Fas ve Tunus'tan alınırken, Hollanda Endonezya'dan, Birleşik Krallık ise genellikle Pakistan ve Bangladeş'ten göçmen kabul etmiştir. Etnik bakımdan Avrupa Müslümanları çeşitlilik göstermektedir. En büyük grup Kuzey Afrikalılardan oluşan Araplar iken onları ikinci sırada bazıları Türkiye'den gelen etnik Kürtlerin de dâhil olduğu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları takip etmektedir. Türkler, büyük ölçüde Almanya'da olmakla birlikte, farklı oranlarda neredeyse tüm Avrupa ülkelerinde bulunmaktadır. Son grup ise Güney Asya-Hindistan bölgesi kökenliler, bilhassa Pakistanlılardır. Buradan da anlaşılacağı üzere Avrupa'daki Müslüman nüfus tek bir etnik kökenden oluşmamış ve belirli bölgelere orantılı olarak dağılmamıştır.²⁸⁰ Avrupa ülkeleri arasında en fazla göç alan ülke ise Almanya'dır. Bunun temelinde, II. Dünya Savaşından sonra ciddi bir nüfus kaybı ile karşı karşıya kalan Almanya'dan gelen iş gücü talebi yer almaktadır.²⁸¹

Müslüman kökenli işçi ve göçmenlerin Avrupa'ya gelmesiyle 'Müslüman' ile 'göçmen' kavramları beraber anılmaya başlanmıştır.²⁸² İslam'ın hem Doğu'da hem de Batı dünyasında en hızlı yayılan din olduğu alanın uzmanlarınca sıkça dile getirilmektedir. 20-30 yıl önce Müslümanlar Batı'da belirsiz bir konumdayken bugün Batı'daki çoğu şehir ve kasabanın dinî çehresi, kilise ve sinagoglardan ayrı olarak cami ve İslam merkezlerinin varlığıyla büyük değişim geçirmiştir. Bugün, dünya üzerinde çok sayıda Müslüman'ın yaşadığı Kahire, Şam, İslamabat ve Kuala Lumpur gibi şehirler dışında, Londra, Bradford, Paris, Marsilya, New York, Washington, Detroit ve Los Angeles gibi şehirler de yer almaktadır.²⁸³

Avrupa ülkelerinin geçmişte tercih etmiş oldukları göçmen politikaları şunlardır:

---

²⁷⁹ Akdemir, a.g.m., s. 13.

²⁸⁰ Tuba Er-Kemal Ataman, "İslamofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2008, C. 17, S. 2, s. 752, 753.

²⁸¹ Aslan, a.g.m., s. 46.

²⁸² Akdemir, a.g.m., s. 9.

²⁸³ Er-Ataman, a.g.m., s. 752.

a) Fransız göç politikası “Etnik Merkezli Asimilasyon” olarak adlandırılmaktadır. Bununla, göçmenlerin kendi dil ve kültürlerini terk etmeleri istenmekte, Fransız dili ve kültürünü benimsemeleri amaçlanmaktadır. Bahsi geçen politika ile 19. yüzyıldan itibaren ülkenin demografik ve ekonomik ihtiyaçları paralelinde göç teşvik edilmeye başlanmıştır. Bu dönemde Fransız cumhuriyetçi anlayışını ifade eden millet tanımındaki “etnik kökenin belirleyici unsur olarak kabul edilmemesi” ilkesinden hareketle, ülkeye kabul edilen göçmenlerden “Fransız” oluşturulması yönünde bir politika izlenilmesi öngörülmüş, yani gelen ülkeye gelen göçmenlerin ‘Fransızlaştırılması’ hedeflenmiştir. Ülkenin buradaki amacı ise bölgesel ve etnik farklılıkların görmezden gelinerek Fransız vatandaşlığı altında uyumlaştırılması ve toplumsal birliğin sağlanmasıdır.²⁸⁴

b) İngiliz göç politikası ise “Eşit Olmayan Çoğulculuk” olarak isimlendirilmektedir. Fransız göç politikasının aksine bu politikada, farklı kültürel ve etnik grupların varlıklarını sürdürebilmekte ve özerk yönetimler kurabilmektedirler. Ancak bir şart ile İngiliz otoritesinin üstünlüğünü kabul etmeleri ve İngiliz yasalarına tam olarak uymaları. İngiliz sisteminde ulusal birliğin sağlanmasında devlet ve toplumsal kuruluşlar beraber hareket etmektedir. Meydana gelen sorunların çözümünde her olay biricik, kendine has kabul edilmekte ve yapıcı çözüm yolları tercih edilmektedir. Bunun sağlanabilmesi için ise adalet ve karşılıklı saygı temeline dayalı sivil ahlak kuralları gözetilmektedir.²⁸⁵

c) Alman modelinde göçmenler iki ana gruba ayrılmaktadır: Alman kökenli olanlar ve olmayanlar. Doğu Avrupa ve Doğu Almanya’dan gelen Alman kökenlilerin oluşturduğu grup, doğal Alman vatandaşı olarak görülmektedir. Alman kökenli olmayanlar ise “misafir işçi” olarak görülmekte ve bunlara, Almanya’ya sadece çalışmak için gelmiş ve bir gün ülkelerine dönecek yabancılar gözüyle bakılmaktadır. Misafir işçilerin kalıcı yerleşimlerini özendirici politikalar götürmek yerine yabancı olarak kalmaları gerektiği düşünülmektedir. Göçmen ailelere vatandaşlık verilmemekte, sadece geçici çalışma izinleri verilmektedir. Özellikle dini eğitim konusunda devlet denetiminde birtakım esneklikler tanınmakta, Müslümanların dini eğitim taleplerini karşılamak amacıyla Almanya hükümetinin denetiminde bir müfredat oluşturulmaktadır.²⁸⁶

---

²⁸⁴ Deniz, a.g.t., s.106.

²⁸⁵ Deniz, a.g.t., s. 106.

²⁸⁶ Deniz, a.g.t., s. 107.

Ancak 20. yüzyılın sonuna gelindiğinde bu modellerin başarısız olduğunun farkına varılmıştır. Bu dönemde yükselişe geçen milliyetçi akımlara bu başarısızlık sebebiyet vermiştir. Yaşanan sorunların üç nedenden kaynaklandığı düşünülmektedir:

- 1) İşçi sınıfı hareketinin gerilemesi,
- 2) Ulusal kimlik konusunda yaşanan kriz,
- 3) Refah devleti mekanizmasının bozulması.

Günümüz Avrupa'sında revaçta olan ırkçılığın altında, bu üç nedenden en az birinin varlığından söz edilmektedir.²⁸⁷

II. Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen göç hadiselerinin ardından oluşan yeni azınlık gruplar, Avrupa ülkelerinde farklı biçimlerde isimlendirilmektedir. Almanya, Belçika ve İsviçre gibi ülkelerde “yabancılar”, Fransa’da “göçmen işçiler”, Hollanda ve İsveç’te “göçmenler”, İngiltere’de ise “ırksal azınlıklar” kavramları kullanılmaktadır.²⁸⁸ Bunzl’a göre islamofobi, göçmenlere karşı ulus ötesi Avrupa kimliğini güvence altına almak amacıyla üretilmiş bir olgudur. 1990’lı yıllardan itibaren ise Batı medyası bunu gerçekleştirmek için genelde göçmenler, özelde ise Müslüman göçmenlerle ilgili olumsuz imajlara ziyadesiyle yer vererek islamofobiyi körüklemiştir.²⁸⁹ Dolayısıyla İslamofobi ve yabancı korkusu, göç olgusunun negatif doğurgusudur.²⁹⁰

2.9.2. Göç Olgusu ve Aşırı Sağ Partiler

İslamofobinin uçakların kulelere çarptığı günden bu yana artış göstermesi, sağ kanat korku tacirlerinin sıkı dokunmuş ve iç bağlantılı ittifakının ürünüdür. Onlar, Batı’da Müslüman etkisinin tehlikeli bir şekilde hızla arttığına ikna etmeye çalışmakta; buna ek olarak ırkçı politikacılar, bağınaz blog yazarları, köktenci dini liderler, dindar siyonistler, bir kısım medya nefret endüstrisi kısacası islamofobi endüstrisini el birliğiyle inşa etmektedirler.²⁹¹

Soğuk Savaş’ın bitiminin ardından değişen güvenlik algısıyla birlikte göç olgusu ve göçmen kitleler ‘güvenlik sorunu’ olarak görülmeye başlanmıştır. 11 Eylül hadisesi; Paris, Londra, Madrid saldırıları; saldırıları gerçekleştiren teröristlerin göç yollarını

---

²⁸⁷ Deniz, a.g.t., s. 107.

²⁸⁸ Deniz, a.g.t., s. 105.

²⁸⁹ Kirman, a.g.m., s. 29,31.

²⁹⁰ Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 2.

²⁹¹ Lean, a.g.e., s. 40.

kullanmış olmaları; saldırıların gerçekleşmesinde yerleşik göçmenlerin payının bulunması durumu iyiden iyiye kızıştırmış, göçmenlerin güvenlik sorunu olduğu düşüncesi aşırı sağın kullandığı en büyük kozlardan biri haline gelmiştir. Aşırı sağ partiler göçmenlerle ilgili toplumda varolan olumsuz önyargıları ve onların dışlanması gerektiği düşüncesini adeta temcid pilavı haline getirmiştir. Göçmenler hakkındaki önyargılar hemen hemen her ülkede benzer kalıplar üzerinden empoze edilmektedir. Bunlar; göçmenlerin suç oranını artırdığı, ülkeye hastalık getirdikleri, yerli halkın iş imkanlarını ellerinden aldıkları, ülkede ücretlerin düşmesine sebep oldukları, refah devletini suistimal ettikleri, buldukları ülke kendilerininmiş gibi davrandıkları, paralel toplum inşa ettikleri, okullardaki eğitim standartlarını düşürdükleri, kendi içlerinde kadınları dışladıkları düşünceler olarak varlık göstermektedir.²⁹²

Batı Avrupadaki göçmen nüfus, özellikle Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa ve Eski Yugoslavya'dan 1980 sonu ve 1990'ların başından itibaren yapılan göçler nedeniyle artış göstermiştir. Aşırı sağ partiler ise göçmenlerin artmasıyla beraber toplumda meydana gelen suç, işsizlik oranlarında artış gibi problemlerin toplumun düzenini bozduğu düşüncesini ince ince işlemiş ve bu durumdan şikayetçi olan kitleleri kendi safına çekmeyi başarmıştır.²⁹³

11 Eylül saldırılarının ardından aşırı sağ, Samuel Huntington'ın ortaya attığı Medeniyetler Çatışması (1993) tezine sıkça atıfta bulunarak İslam'ın, Avrupa ve Hıristiyan medeniyetine savaş açtığını iddia etmiş ve İslam'ı dışlayıcı tavrın içerisinde yer almıştır. Bu dışlayıcı tavır o kadar ileri gitmiştir ki İslam'ı Nazizm ile kıyaslamaya kadar varmıştır. Hollandalı Partij voor de Vrijheid lideri Geert Wilders 2007 senesinde Kur'an'ın yasaklanması çağrısında bulunmuş, Kur'an'ı Hitler'in "Kavgam" kitabı ile bir tutmuş ve onun gibi modern Batı demokrasisinin simgesi olan her şeyi yıkmak isteyen, ölüm ve yıkıma teşvik eden hasta ve faşist bir ideolojinin kaynağı olarak göstermiştir. Yine Avusturya FPÖ lideri Heinz Christian Strache İslam'ı yirmibirinci yüzyıl faşizmi olarak nitelendirmiştir. Strache, Müslüman ülkelere gelen göçü "üçüncü Türk kuşatması" olarak adlandırmış ve buna direnilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁹⁴

Avusturya aşırı sağ partisi FPÖ, islamofobiyi popülist siyasetinin temel aracı olarak kullanmakta, kültürel düzlemde gündeme getirmekte ve böylelikle Müslümanların

---

²⁹² Uzunçayır, a.g.m., s. 139-140.

²⁹³ Uzunçayır, a.g.m., s. 134.

²⁹⁴ Uzunçayır, a.g.m., s. 142.

kültürel farklılıkları nedeniyle Hıristiyan Batı kültüründen dışlanmaları için çaba göstermektedir.²⁹⁵

Avusturya Özgürlük Partisi adaylarından Susanne Winter bir seçmen grubuna hitaben yaptığı konuşmada, Graz'ın "Müslüman göçmenlerin oluşturduğu tsunamiye" maruz kaldığını söylemiş, İslam'ın Akdeniz'in öte tarafına ait olduğunu dile getirmiştir. Terörist saldırıların ardından Danimarka'da aşırı sağ parti DFP (Danimarka Halk Partisi) bütün Müslümanların acilen sınır dışı edilmelerini savunmuş, Belçika'da aşırı sağ ayrılıkçı – milliyetçi VB (Vlaams Blok), etnik topluluğun varlığına yönelik en ciddi tehdit kaynağı olarak göçmenleri hedef göstermiş ve Müslümanları değer sistemleri ve yaşam biçimleriyle Batı uygarlığıyla bağdaşması imkânsız yabancılar olarak tanımlamıştır.²⁹⁶

Ünlü islamofob Pim Fortuyn, göçmen meselesi konusunda özellikle Hollanda'nın asla taviz vermemesi gerektiğini söylemiş; yeni göçmenlerin alınmaması, var olan göçmenlerin ise entegrasyonu konusunda hızlı adımların atılması gerektiğinin altını çizmiştir.²⁹⁷

Aşırı sağ partiler, yalnızca göçmenlere ve Müslümanlara karşı değil Avrupa Birliği'ne karşı da propaganda yaparak milliyetçi ve ırkçı görüşler yaymaktadırlar.²⁹⁸

Aşırı sağın deklare ettiği iki düşünce "refah şovenizmi" ve "ulusal kimlik" tanımıdır. Refah şovenizmi düşüncesine göre, yerli halk devletin zenginliğini göçmenlerle paylaşmak istememektedir. Refah seviyesi yüksek devletlerin imkanlarından göçmenlerin fazlasıyla faydalanıyor olması yerli halka yapılan büyük bir haksızlıktır. Yerli halk devletin her türlü imkanından öncelikli olarak yararlanmalıdır. Refah devleti uygulamalarının yaygın olduğu ülkelerde göçmenlerin bir kısmının vergi ödememesi ya da diğer sosyal harcamaların finanse edilmesinde herhangi bir katkı vermemesi nedeniyle yerli halk kızgınlık yaşamaktadır. Diğer bir düşünce olan 'ulusal kimlik' tanımı ise 'ulusal kimlik' anlayışıyla örtüşmektedir. Şöyle ki; Farklı etnik kültürlerin karışması bir kültürün yok olmasına neden olabilir. Bu farklı etnisitelere hiyerarşik olarak üstünlük ya da aşağılık gözüyle bakılmaz. Bunların yalnızca farklı ve karşılaştırılmaz oldukları iddia edilir.²⁹⁹

---

²⁹⁵ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 369.

²⁹⁶ Akdemir, a.g.m., s. 12,14.

²⁹⁷ Uzunçayır, a.g.m., s. 141.

²⁹⁸ Aktaş, 2014, s. 34.

²⁹⁹ Uzunçayır, a.g.m., s. 140.

Aşırı sağ partiler, ana akım siyasi partilerin görmezden geldiği suç, Avrupa entegrasyonu, yolsuzluk ve göç gibi toplumun temel problemlerini önemsemekte ve bu tür sorunlara seçmenin hoşuna gidecek çözüm önerileri sunmaya çalışmaktadırlar. Aşırı sağın yükselişindeki başarısının bir başka nedeni ise medyayı yetenekli bir şekilde kullanmasıdır. Ayrıca son dönemde yükselişe geçen sosyal medya kullanımında aşırı sağ kesimin algı yönetimindeki başarısını gözden kaçırmamak gerekir. Buradan hareketle gençlerin fikir yapılarının aşırı sağa daha yatkın olduğunu söylemek mümkündür.³⁰⁰

Aşırı sağ partiler sağ milliyetçilik, çok kültürlü bir toplum inşasından, göçmenlerin işgalinden, Amerikan kültürünün hegemonyasından, bürokratik devletten kendisini özgürleştirmiş “otantik bir sivil toplum” fikri üzerine kuruludur. Onlar, Taguieff’in (Taguieff, 2001) “farklılıkçı ırkçılık” olarak tanımladığı yeni ırkçılık tipini savunmaktadırlar. Bu bakış açısı ayrımı biyolojik farklılıklar üzerinden değil de kültürel farklılıklar üzerinden kurma eğilimindedir. Biyolojik üstünlük fikri yerini farklılık, gelenek veya yaşam biçimlerinin uyumsuzluğuna bırakmaktadır.³⁰¹

Batı siyaset çevrelerine göre İslam, Müslüman göçmenlerin entegrasyonunu ve kişisel gelişimini engelleyen bir dindir.³⁰² Görüldüğü üzere Batı siyasetçi gözüyle de göçmen nüfusun dini İslam, tüm geri kalmışlığın, yobazlığın, uyum problemlerinin, kültürel ve maddi fakirliğin kaynağı olarak görülmekte; asıl itibarıyla bir dinden ziyade kültür olarak algılanmaktadır.

2.9.3. Günümüz Göç ve Göçmen Algısı

Sosyal dinamizmi sağlayan en temel faktör olan göç olgusunun, göç eden ve ev sahibi topluluk ilişkilerinin üretilmesi sürecinde etkisini yadsımak pek de mümkün görünmemektedir. Son dönemlerde popüler eğilim olan farklı kültür ve kimliklerin kendilerini ifade ederek “farklılık içinde birlik” oluşturma idealinin de temelinde göç gerçeği yer almaktadır. Göç olgusu öncelikle siyasetin bir malzemesi olarak görülmekte ve ülkelerin göç politikaları da buna binaen oturtulmaktadır. Göç edenlerin tehdit olarak algılanması insan hakları ve demokrasi ile aynı zamanda popüler eğilim olan çok kültürlü

---

³⁰⁰ Uzunçayır, a.g.m., s. 133-134.

³⁰¹ Uzunçayır, a.g.m., s. 138.

³⁰² Kirman, a.g.m., s. 31.

toplum modeli ile de örtüşmemektedir. Avrupa'da göç olgusunun yönetiminde karşılaşılan problemlerin kökeninde sağ partilerin yükselişi ciddi önemi haizdir.³⁰³

Terörist saldırıların ardından Avrupa'da, bilhassa Müslümanlara, göçmenlere ve yabancılara yönelik baskıcı tutumların, ayrımcılığın, ırkçılığın hatta sözlü veya fiziksel saldırıların da ortaya çıktığı ve de arttığı görülmektedir.³⁰⁴

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (International Labour Organization-ILO) kriterleri çerçevesinde, yapılan bir araştırmada AB'de istihdam konusunda göçmenler ile yerli halk arasında ayırım yapıldığı, göçmenlerin kötü muamelelere maruz kaldığı görülmüştür. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty) 24 Nisan 2012 tarihinde yayımladığı raporunda, Avrupalı hükümetlerin Müslümanlara yönelik, bilhassa eğitim ve istihdam alanında ayrımcılık ve önyargılarla mücadele etmek için daha fazla çaba göstermesi gerektiğini ifade etmektedir. Raporda; Belçika, Fransa ve Hollanda'da ayrımcılık karşıtı yasaların tam olarak uygulanmadığı, bahsi geçen ülkelerde işverenlerin ise göçmenlere ayrımcılık yapmasına izin verildiği dile getirilmiştir. Örgütün Avrupa sorumlusu Marco Perolini, istihdam alanında din ya da inanç meselelerinde ayrımcılığı yasaklayan AB yasalarının Avrupa'da yaptırım gücü bulunmadığını söylemiş, Müslümanlar arasında bilhassa yabancı uyruklu Müslüman kadınlar arasında yüksek oranda işsizlik bulunduğunu ifade etmiştir.³⁰⁵

İş yerlerinde dini ayrımcılığı suç sayan kanuna rağmen, tesettürlü kadınlar ciddi oranda ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Belçikalı iş verenlerin %44'ü tesettürün işe almayı olumsuz yönde etkilediğini dile getirmişlerdir. İş bulup çalışma şansına sahip Müslüman kadınlar, işyerlerinde ayrımcılık, görevde yükselememe, işten atılma gibi olaylar yaşamaktadırlar.³⁰⁶

İslamofobi, kimlik üzerine kurulu bir yapıyı teşkil ettiğinden, göçmen Batı topraklarında yaşayan kimi Müslümanlar savunmacı tavrı benimsemekte ve kimlik vurgusunu geri çekmektedirler. Örneğin kimi hanım mühtediler namaz kıldığı, oruç tuttuğu halde örtünmeyi ertelemekte ve gizli ayrımcılığa uğramaktan çekinmektedirler. Kimi mühtediler ise Müslüman olduğunu gizlemekte ve ayrımcılığa maruz kalma endişesiyle isimlerini değiştirmektedirler.³⁰⁷

---

³⁰³ Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 1.

³⁰⁴ Akdemir, a.g.m., s. 12.

³⁰⁵ Aslan, a.g.m., s. 52.

³⁰⁶ Aslan, a.g.m., s. 52-53.

³⁰⁷ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 127.

İslamofobik Counterjihad Hareketine göre Batı'ya göç hadisesinin ardında ciddi bir İslamlaşma projesi yatmaktadır. Yine bu hareket, göçmenleri kabul eden Batı liderlerini, mültecileri destekleyen organizasyonları ve şahısları bu gizli projeye ortak olmakla suçlamaktadır.³⁰⁸

Counterjihad Hareketi, Avrupa'da göçmenler ve yerli Avrupalılar arasında bir iç savaş çıkacağını dile getirmiş ve bunun nedenlerini ise şu şekilde sıralamıştır:

- a) Avrupa'nın siyasi elit kesim tarafından ihanete uğraması,
- b) Müslüman doğum oranlarının yerli Avrupalıların doğum oranlarından fazla olması,
- c) İslam'ın reforma veya sekülerizasyona karşı kapalı olması nedeniyle agresif bir din olması.³⁰⁹

Counterjihad Hareketinin hedeflerinin yer aldığı manifestoda, Batı ülkelerine Müslüman göçünün durdurulması, ifadesinin yer alması müslüman göçmenlerin “içimizdeki düşman” olarak algılandığını bizlere göstermektedir. CJH'nin düşünce yapısına göre hicri takvimin başlangıcı olarak kabul edilen hicret hadisesiyle Mekke'de göçmen konumunda bulunan Müslümanlar, Medine'ye hicretin ardından gücü ve idareyi ele geçirmişlerdir. Bu bağlamda çağımızda yaşanan göç hadiselerinin sonucu da tıpkı hicretin sonucu gibi olacak ve Müslümanlar Batı'ya, Avrupa'ya hâkim olacaklardır.³¹⁰

Barbara Corcoran, hicreti bir Müslüman göçü olarak tanımlamış ve hicretin Batı'ya karşı bir cihat olduğunu söylemiştir. Müslüman göçünün de şiddet kullanılmadan yapılan İslamlaştırma olduğunu ifade etmiştir. Robert Spencer, hicreti Corcoran'a benzer bir şekilde “Göç ederek cihad” olarak tanımlamıştır. CJH ideoloğu olan Sam Solomon Elias Al Maqdisi ile beraber “Modern Truva Atı Hicret: Göçün İslami Doktrinini” isimli bir kitap neşretmiş olmaları Müslüman göçüne olan bakışı gözler önüne sermektedir.³¹¹

Ancak CJH ve onunla aynı ideolojiye sahip kesimin yanılttığı husus, Batı'ya göç eden Müslümanların çoğunluğunun onların zannettiği gibi dini saiklerden ziyade ekonomik nedenlerden dolayı göç etmiş olmaları gerçeğidir.³¹²

Son yıllarda halk düzeyinde Almanya, İtalya, Fransa ve Çekya'daki Türk, Arnavut ve diğer göçmen veya konuk işçilere yönelik şiddetli bir nefrete tanık olunmaktadır.

---

³⁰⁸ Doğan, a.g.t., s. 8.

³⁰⁹ Doğan, a.g.t., s. 40.

³¹⁰ Doğan, a.g.t., s. 43, 70.

³¹¹ Doğan, a.g.t., s. 69.

³¹² Doğan, a.g.t., s. 102.

ABD'nin önemli düşünce kuruluşlarından biri olan German Marshall Fund (GMF)'un yaptığı bir araştırmaya göre ise Avrupalıların %76'sı ülkelerindeki göçmen sayısının çokluğunun önemli bir tehdit oluşturduğu düşünülmektedir. Avrupa'da göç olgusunu "son derece önemli bir tehdit" olarak gören ülkelerin başında %49'luk bir oranla İspanya, %42'lik oranla İngiltere ve %41'lik oranla ise Portekiz gelmektedir. Avrupalıların %56'sı İslami değerlerle demokratik değerlerinin bağdaşabileceğine düşünmemektedir.³¹³

Avrupa'da göçmenlerin vatandaşlığa geçişi durumunda da yabancı korkusu ile ilgili olduğu söylenebilecek birtakım sıkıntılar mevcuttur. Örneğin Almanya'da vatandaşlığa geçiş için 10 yıl ikamet koşulu ve köken vatandaşlığından feragat etme şartı aranmaktadır. Aynı şekilde Fransa'da 5 yıl ikamet koşulu aranırken köken vatandaşlığından feragat şartı aranmamaktadır. ABD, Kanada ve Fransa vatandaşlığa geçişi kalıcı yerleşimin doğal bir sonucu olarak algılarken; Almanya'da vatandaşlığa alınmayı destekleyen bir siyasal kültür bulunmamaktadır. Fransa doğumlu göçmen çocuklarına 18 yaşına ulaştıklarında otomatik olarak Fransız vatandaşlığı verilmektedir ancak aynı durum Almanya'da söz konusu değildir. Almanya'da vatandaşlık nesep esasına dayanmaktadır. Vatandaşlığa geçişte yaşatılan bu tür zorluklar, geçmek isteyen kabulüne karşı bir direnç olarak veya kendi ırkından olanı üstün tutma şeklinde "öteki" olanın altını çizmek olarak da yorumlanabilir.³¹⁴ Yaşanan bu tür sorunlara bağlı olarak Batı Avrupa'da yaklaşık 3 milyon kimliksiz çocuk bulunmaktadır.³¹⁵

Türkiye Cumhuriyeti başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar başkanlığı'nın yapmış olduğu "Avrupa'da yaşayan Türkler (2011)" konulu araştırmada Türk göçmenlere yöneltilen "Avrupa'da yaşadığınız sorunlar" sıralamasında yabancı düşmanlığı sorunu %54,1 ile ilk sırada yer almıştır. Diğer sorunlar ise sırasıyla işsizlik, dil, fırsat eşitliğinin olmayışı, çocukların eğitimi, kuşak çatışması, uyuşturucu, alkol kullanımı, örgütlenme eksikliği olarak birbirini takip etmiştir. Araştırmaya katılanların büyük bir kısmı yaşadıkları ülkede fırsat eşitliği noktasında yasalarda eşit fakat uygulamada farklılıklar olduğunu ifade etmiştir. "Yaşadığınız ülkede yabancı düşmanlığıyla ilgili olarak aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katılıyorsunuz" sorusuna katılımcıların %56,6'sı "son yıllarda yabancı düşmanlığında bir artış yaşanıyor" cevabını

³¹³ Akdemir, a.g.m., s. 17,20.

³¹⁴ Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 3- 4.

³¹⁵ Kirman, a.g.m., s. 28.

vermiş olmakla birlikte %19,7'si ise “yabancı düşmanlığı nedeniyle Avrupa'dan ayrılmayı dahi düşünüyorum” ifadesine katıldıklarını dile getirmişlerdir.³¹⁶

Batı devletlerini, uluslararası göç söz konusu olduğunda üç kategoride değerlendirmek mümkündür:

1) Almanya, Avusturya ve İsviçre katı misafir işçi modeline göre ülkeye göçmen kabul etmektedir. Bu ülkelerin önemli ortak özellikleri; aile birleşmesini önlemeye çalışmaları, yerleşim statüsü verme konusunda isteksiz davranmaları ve göçmenlerin vatandaşlığa kabul edilmesini katı kurallara bağlamalarıdır. Dolayısıyla bahsi geçen ülkeler göçmenler konusunda düşüncelerini destekleyen politikalar gütmektedirler.

2) Fransa, Hollanda ve İngiltere eski sömürgelerinden gelen göçmenleri, ülkeye giriş yapmalarıyla birlikte vatandaş olarak kabul etmektedir. İstisnaları olmakla birlikte sürekli yerleşime ve aile birleşmelerine çoğunlukla izin verilmektedir. Ancak diğer ülkelerden gelen göçmenlerin vatandaşlığa kabul edilme oranlarının oldukça düşük olduğu belirtilmelidir.

3) ABD, Kanada ve Avustralya aile birleşmesini ve sürekli yerleşimi teşvik etmekte, yasal göçmenlere geleceğin vatandaşı gözüyle bakmaktadır.³¹⁷

Almanya, Fransa ve Hollanda'daki politikacıların çok kültürlülüğe bakışı incelendiğinde sistematik tez ve argümanlarla hareket ettikleri görülmektedir. Bunlar:

a) Çokkültürlü toplum yapısında farklı etnik kimlikler arasında kültürel çatışmalar çıkmaktadır. Bunun sebebi ise kültürlerin uzlaşmasının mümkün olmadığı gerçeğidir.

b) Etnik grupların yerleşik topluma uyumuna ve entegrasyonuna, kültürel farklılıklar engel olmaktadır. Göçmenler, kendi kültürlerine yabancılaşma endişesiyle kendilerini toplumdan uzak tutmaktadırlar.

c) Öteki kültürler yerleşik topluma ve göçmen gruplara sorun çıkarmaktadırlar. Batı kültürünün örnek ve üstün bir kültür olması hasebiyle Batı toplumuna katkıda bulunmaları mümkün değildir.

---

³¹⁶ Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 4.

³¹⁷ Deniz, a.g.t., s. 85-86.

d) Entegrasyon problemi, ancak göçmenlerin asimilasyonu ile çözüme kavuşabilir. Göçmenlerin ve azınlıkların, bilhassa kamusal alana egemen olan norm ve değerlere uymaları gerekmektedir.³¹⁸

PEW'in 2017 yılı sonuna doğru yayınladığı "Avrupa'da Müslüman nüfus hakkında 5 gerçek" isimli rapora göre;

- 1) Fransa ve Almanya, Avrupa'daki en büyük Müslüman nüfusa sahiptir.
- 2) Avrupa'nın toplam nüfusunun Müslüman payı giderek artmakta ve artmaya devam edeceği öngörülmektedir.
- 3) Avrupa'daki Müslüman nüfus genç olmakla birlikte Müslümanlar Avrupalılardan daha fazla çocuk sahibi olmaktadır.
- 4) 2010-2016 arasında meydana gelen göç, Avrupa'daki Müslüman nüfusun büyümesini sağlayan en büyük etken olmuştur.
- 5) Müslümanların görüşleri, Avrupa ülkelerinde büyük farklılıklar göstermektedir.³¹⁹

Amerikalı ve Avrupalı Müslümanlar yalnızca "Müslüman" olarak görülmektedir. Bu yabancıların dini kimlikleri, birincil kimlik haline gelmekte ve bunun neticesinde Müslüman olmayan Avrupalı ve Amerikalılardan aşağı görülmektedirler.³²⁰ Bahsi geçen üstün ırk algısına binaen xenofobik bir yaklaşım ortaya çıkmakta, bu yaklaşım ise islamofobiyi ortaya çıkarmakta ve de tetiklemektedir. İslamofobik yaklaşım ise birtakım paranoyaları beraberinde getirmektedir: Müslüman göçmenlerin entegrasyonu reddederek Batı'da var olan düzeni bozmaya çalıştığı, ortaya çıkan ekonomik gerilemenin göçmenlerden ileri geldiği düşüncesi, hızla artan Müslüman nüfusun Batı'yı ele geçireceği korkusu, göçmenlerin Batı'da gerçekleşen ilerlemelere ket vurmaya çalıştığı düşüncesi, yaşanan terör saldırılarının ardından her Müslüman'a terörist gözüyle bakılıyor olması, Müslümanların Batı'yı İslamlaştırmak için buraya hicret ettiği algısı ve daha sayamadığımız pek çok nedenden ötürü Müslüman göçmenler Batı dünyası topraklarında ayrımcılığa, ırkçılığa ve de dışlanmaya maruz kalmaktadır. Müslüman göçmenler, ekonomik saiklerle göç ettiği Batı topraklarında dini inançları nedeniyle pek de insani olmayan muamelelerle karşılaşmakta; bir kısmı geri dönmeyi tercih etmekte,

³¹⁸ Kadir Canatan, "Avrupa Toplumlarında Çokkültürcülük: Sosyolojik Bir Yaklaşım". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2009, C. 2, S. 6, s. 83.

³¹⁹ Avrupa'da Müslüman nüfus hakkında 5 gerçek, <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>, (24/01/2018).

³²⁰ Lean, a.g.e., s. 35.

bir kısmı gettolaşmayı yani Müslüman mahalleleri kurarak yerli halktan izole olarak hayat sürmeyi tercih etmekte; bir kısmı ise dini inancını saklayarak kabul görmeye çalışmaktadır.

2.10. Eurabia

Eurabia kelimesi, 1970'li yıllarda Avrupa ile Arap kültürü arasında köprü kurmak amacıyla yayımlanan bir derginin başlığı olarak kullanılmıştır. Ancak bir süre sonra Avrupa'nın Müslüman istilasına kurban gideceği korkusunu yaymaya çalışan islamofoblar tarafından popüler olarak kullanılan bir kavram haline almıştır.³²¹

Eurabia, Avrupa'daki düşük doğum oranları (buna yapılan kürtajları da eklemek mümkündür) karşısında artan Müslüman göçleri (özellikle Arap ülkelerinden) nedeniyle yakın zamanda göçmelerin sayısının yerli nüfusu geçip Avrupa'nın radikal İslamcı bir hal alacağını düşünen zihinlerin ortaya koymuş olduğu bir terimdir. Eurabia korkusunu, özellikle aşırı sağcı gruplar ve partiler tedirgin toplum üzerindeki etkilerini artırmak amacıyla kullanmaktadır.³²²

Bat Yeor (Gisele Littman (d. 1933)) İslamlaşma karşıtı İslamizasyon korkusu had safhada olan araştırmacı bir yazardır. Kullandığı Bat Yeor mahlası İbranca "Nil'in Kızı" manasındadır. Bat Yeor ünlü islamofoblar tarafından, örneğin; Pamela Geller, Robert Spencer, kaynak olarak gösterilmiştir. Eurabia kavramıyla olan bağlantısı 'Eurabia: Avro-Arap Ekseni' (2005) isimli eseriyle diğer yazarlardan onu ayırmaktadır. Bat Yeor, eurabia düşüncesini 1973 petrol krizi sonrası Fransa öncülüğündeki Avrupa devletleri ve Arap devletleri arasındaki Euro-Arab diyalog oluşumuna kadar götürmektedir. Yeor'un Teorisine göre Avrupalı devletler ve Araplar arasındaki anlaşmalar ve diyaloglar Avrupa'nın Müslüman/Arap toplumu olmasıyla neticelenecek bir sürecin başlangıcına işaret etmektedir. 2004 yılında Fransa Senato Binasında verdiği bir seminer esnasında yaptığı değerlendirmede; Fransız Devlet başkanı Jacques Chirac'ın 1996'da Kahire'de yaptığı Arap yanlısı konuşma, Eski Avrupa Konseyi başkanı Romano Prodi'nin kültürler ve medeniyetler arası diyalog çalışmaları gibi İslamizasyon korkusunu pekiştirerek

³²¹ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 445.

³²² Mehmet Yüksel, "İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış: Oryantalizm ya da Batı ve "öteki". İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliğleri, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı, Sivas, 2010, s. 230.

Avrupa'yı ve Arap ülkelerini kapsayan yeni bir 'eurabia' kıtasının meydana geldiğini ifade etmiştir.³²³

İslamlaşmayı Gözlemlene Merkezi ve Avrabia (Eurabia), 21. yüzyıl başlarında tamamen İslam'a karşı mücadele amaçlı çalışan kuruluşlar arasında yer almaktadır. Etkin olarak çalışan bu örgüt, Müslümanların Avrupa'yı istila etmek için ciddi planlar ve de hazırlıklar içerisinde olduğunu; Avrupa'nın hızla Arapların (Müslümanların) etkisine gireceği fikrini savunmaktadır. Bunun için Arap-Müslüman-Avrupalı gizli bir eksen olduğunu ileri süren Avrabia'nın kurucusuna göre İslam ülkeleri, 1970'li yıllardaki petrol krizlerinden bu yana ekonomik sıkıntı çeken Avrupa'yı petro-dolarlarla satın almış, Avrupa ise bunun karşılığında sınırlarını sonuna kadar Müslümanlara-Araplara açmış ve İslam'a karşı sınırsız bir dostluk göstermiş, Arap yanlısı kör bir siyaset izlenmiştir. Yine bu iddiaya göre Avrupa'ya göç konusunda yoğun ilgi gösteren Müslüman göçmenlere karşı önlem alınmaması nedeniyle kıta aşamalı olarak tekelleşmeye doğru gitmektedir.³²⁴

Bernard Lewis, "Avrupa ve Batı Arap dünyasının ya da Mağrib'in bir parçası olacak", "Eğilimler bu şekilde devam ederse, 21. yüzyılın sonunda Avrupa'nın nüfusunun çoğunluğu Müslümanlardan oluşacaktır" gibi ifadelerle İslam'ın yayılmasında duyduğu korkuyu dile getirmiştir. Bu duruma neden olarak ise Avrupalıların geç evlendiğini, az sayıda çocuk sahibi olduğunu ve göç eğiliminin güçlü olmasını göstermektedir.³²⁵

Arap-Müslüman nüfusun Avrupa'ya göç konusunda istekli oluşu, hızla artan doğum oranları, hükümetlerin bir kesimin istediği üzere göçü ciddi sınırlayıcı önlemler almaması, Avrupa yerli nüfusunun düşük doğum oranlarına sahip olması ve pek çok nedenden ileri gelen "eurabia" korkusu paranoyak zihinlerin üretmiş olduğu gerçeği yansıtmayan bir düşüncedir. Avrupa kıtası yaşam tarzı, hayata bakışı, nüfus yoğunluğu, kültürü ile bahsi geçen korkudan uzak bir yapıya sahiptir. Arap-Müslüman dünya ise üzümlere belirtmek gerekir ki tek amacı Avrupa'nın gelişmişliğinden, hayran olduğu kültüründen, tüketim pazarından ve her türlü imkanından faydalanmaktan başka hayali olmayan; ağır bir ifade olsa da tembel, geleceğe dönük hedef, yaşam şartlarını iyileştirme konusunda umursamaz bir yapıya, günü geçirmekten başka çok da büyük kaygısı olmayan bir yaşam tarzına ve anlayışa sahiptir.

---

³²³ Doğan, a.g.t., s. 32, 88, 89.

³²⁴ Murat Aktaş, "AB Ülkelerinde İslamofobi ve Terörizm", Ombudsman Akademik, 2017, C. 4, S. 7, s. 130.

³²⁵ Kirman, a.g.m., s. 27.

2.11. Bassam Tibi ve Euro İslam

Bassam Tibi “Avrupa’daki Müslüman Göçmenler: Euro-İslam ile Gettolaşma Arasında” isimli makalesinde, Batının çokkültürlülük karşısında nasıl bir duruş sergilemesi gerektiğine ilişkin geliştirdiği çözüm önerisiyle, “Euro-İslam” düşüncesinin fikir babasıdır. Bassam Tibi, Avrupa’daki Müslümanlar’ı üç kategoriye ayırmıştır:

- 1) Türkiye ve Ortadoğu’dan gelen Müslümanlar: Bu kesimin yaklaşık 2 milyondan fazlası Almanya’da yer almaktadır,
- 2) Mağribiler: 4 milyonu Fransa’da ikamet etmektedir,
- 3) Güney Asyalılar: Bu grubun büyük çoğunluğu İngiltere’de yaşamaktadır.³²⁶

Bassam Tibi, Avro İslam’ı Avrupalı sekülerlik ve bireysel vatandaşlık düşüncelerini modern seküler demokrasi çerçevesine uygun olabilecek liberal bir İslam türünü ortaya çıkarmak ve Müslüman göçmenlerin Avrupa toplumları tarafından kabul edilmesini sağlamak olarak açıklamıştır.³²⁷ Tibi’nin Avrupa İslamı laik, modern ve ehl-i kitabın sınırlı hoşgörü anlayışını aşan bir forma sahiptir. Tibi’nin projesi siyasal bir projedir, ancak devlet eliyle uygulanabilmektedir. Bu proje bir demokratik uyum projesi özelliği göstermektedir.³²⁸

“Avrupa İslamı”, göçmenleri Batılı kılmayı hedefleyen bir projedir. Bununla birlikte ise farklı etnik, dinsel, politik ve kültürel yönelimleri, Batılı öz ile meczetmek hedeflenmektedir. Euro-İslam ile İslami talepler entegrasyon ile evrilerek Avrupai bir çerçeveye oturtulmaya çalışılmaktadır.³²⁹

Tibi, Müslümanların kendi kültürlerini getto ortamlarına sıkışarak değil, modern kültürle harmanlayarak yaşamlarının önemli olduğunu ifade etmektedir.³³⁰ Müslüman göçmenler ise Bassam Tibi’nin ortaya attığı üzere İslam egemenliği iddiasında bulunmayan ve kültürel-dinsel bakımdan çoğulcu bir ortamda liberal demokrasinin, sivil

³²⁶ Halise Kader Zengin, “Almanya’da İslam Din Öğretimi Vasıtasıyla Oluşturulmak İstenen/Oluşturulan Müslüman Kimliği Üzerine”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2010, C. 51, S. 1, s. 251.

³²⁷ Kader Zengin, a.g.m., s. 255.

³²⁸ Baloğlu, a.g.t., s. 11-12.

³²⁹ Necdet Subaşı, “Entegrasyon Politikalarında Yeni Arayışlar: Avrupa İslamı”, Avrupa’da İslam, K. Canatan, Beyan Yayınları, İstanbul, 2005, s. 38-66.

³³⁰ Erkan Perşembe, “Almanya’da Çokkültürlü Yapının Ayrıştırılan Unsuru Olarak Müslümanlar ve Entegrasyon Deneyimleri”, Milet ve Nihal, 2009, C. 6, S. 2, s. 251.

toplum düzenine ve insan haklarına uyum içerisinde yaşayan bir Avrupa İslam'ını kabul etmeye hazır durumdadırlar.³³¹ Amaç her Avrupa ülkesine uygun bir İslam modeli oluşturmaktır.

Euro-İslam'ın tanımı içerisinde islamofobinin ortaya çıkış sebeplerinin yer aldığı görülmektedir. Bunlar, çoğulcu demokrasi, sanayi toplumu normları ve şeriat gibi kavramlardır. Tibi'ye göre Euro-İslam fikri, Müslümanların asimile olmalarını engelleyecek bir unsurdur. Ancak bunu gerçekleştirmek için Müslümanlar azınlık talebinde bulunmamalıdır aksi takdirde bu durum, xenofobik ve aşırı sağcı grupların dikkatini çekecektir. Euro-İslam yaklaşımını benimseyen Faruk Şen, şahsına ait fikirleriyle euro-İslam'ı şu şekilde tanımlamaktadır: “Şeriat anlayışına karşı çıkmak, laikliği benimsemek, yaşanılan ülkenin anayasasına uymak, İslami yaşam tarzını sanayi toplumunun normlarına uyarlamak ve çoğulcu demokrasiyi benimsemek.” O, euro-İslam'ı benimseme fikrinin Avrupadaki Müslümanların faydasına olduğunu ifade etmektedir. Bir kısmına göre ise euro-İslam, bir asimilasyon projesi olmaktan öteye gitmemektedir. Ayrıca unutulmamalıdır ki İslam evrensel bir dindir ve bütünlük içerisindedir.³³²

Genel itibariyle entegrasyon hadisesinde Avrupa ülkeleri ile Müslümanlar arasında çift taraflı fayda sağlayacak bir rota izlenmelidir. Bu ise ülke-göçmen arasında barış ortamı sağlama açısından büyük önem arz etmektedir. Aksi halde gettolaşmalar, düşmanlıklar, karşılıklı nefret söylemlerinin sayısı artacak söz konusu iki taraf bakış açılarını değiştirmeme konusundaki ısrarlarını devam ettireceklerdir. İzlenmesi gereken rotada öncelikle önyargıların yıkılması; İslam'ın bir din olduğunun ve temel kaidelerinin bölgeden bölgeye değişiklik göstermesinin mümkün olmayacağını idrak edilmesi; kültürel özelliklerin birer zenginlik olduğu ve her kültürün farklılık gösterdiğinin bilinciyle hoşgörü çerçevesinden çıkılmaması gerektiğinin unutulmaması; diğer taraftan kültürden getirilen birtakım özelliklerin yaşanılan topraklara uyum süreci içerisinde esneyebileceği gerçeğinin kabul edilmesi gerekmektedir.

---

³³¹ Samur, *Avrupanın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamofobi*, s. 165.

³³² Deniz, a.g.t., s. 41-42.

2.12. Fortress Europe

“Fortress Europe”, “Kale Avrupa” anlamına gelen bir kavramdır. Bu kavram, özellikle 1980’lerin sonundan başlayarak devam eden göçmenlerin Batı’ya yerleşmesiyle sosyo-ekonomik problemlerin nedeni olduğu iddiasıyla ortaya çıkan bir kavramdır. AB ülkelerinde yaşanan olumsuzluklar ve göçmene duyulan kin, giderek AB’nin diğer ülkeler tarafından algılanış biçimini değiştirmiş ve AB’nin Schengen Anlaşmasıyla (1985) iç sınırları kalkan ancak dış duvarları yükselen bir kale (Fortress Europe) olarak algılanmasına sebebiyet vermiştir.³³³

Fortress Europe kavramı ilk olarak II. Dünya savaşı sırasında Nazi Almanya’sının Birleşik Krallığa karşı koruması gereken Avrupa topraklarını ifade eden bir kavram olarak kullanılmıştır. İlk kullanıldığı dönemde askeri bir propaganda aracı görevini üstlenen kavram, coğrafi konum esaslı bir propagandayı ifade etmektedir. Bu strateji ile ele geçirilecek Avrupa toprakları ile Birleşik Krallığa karşı korunaklı ve güçlü bir hale gelinecektir. Bahsi geçen strateji Hitler ve Wehrmacht planları olarak bilinmektedir.³³⁴

Bugün ise Fortress Europe terimi, AB ülkelerine gerçekleşen yasadışı göç ile birlikte konuşulmaya başlanmıştır. Bu durum ise geçmişte dile getirilmiş Nazi planının göçmenlere karşı bir ırkçılık ortaya çıkarıp çıkarmadığı sorusunu akla getirmesi nedeniyle tartışmalara kapı aralamıştır. AB’nin ardından Amerika Birleşik Devletleri de Fortress Europe fikrini benimsemiş, bu idealin yalnızca ekonomik saikler nedeniyle değil aynı zamanda güvenlik amacıyla oluşturulduğu ifade edilmiştir.³³⁵

---

³³³ Ayhan Kaya, “Avrupa Birliği’nde Nüfus Hareketleri ve Entegrasyon Tartışmaları: Çokkültürcülük ve Cumhuriyetçilik”, Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2013, s. 103-104.

³³⁴ Hanifi Sever-Muhammed Sever, “Avrupa Birliği ve Türkiye Ekseninde Yasadışı Göç ve İltica Paradoksu: Domino Etkisi Sonrası Yaşananlar”, Polis Bilimleri Dergisi, 2013, C. 15, S. 2, s. 89.

³³⁵ Sever-Sever, a.g.m., s. 89, 92.

Şekil 4: Fortress Europe'yu Temsil Eden Harita³³⁶

1993 yılında bir eğitim projesi ile kurulmuş olan Asian Dub Foundation isimli müzik grubu; Asya'nın flütünü, Avrupa'nın elektronik müziği ve Amerikanın rap müziği ile harmanlayıp, yaptıkları müzik ile ırkçılık ve insan haklarına dikkat çekmektedirler. Bahsi geçen grup 2015 yılında çıkardığı Fortress Europe isimli şarkı ile Kale Avrupa'yı eleştirmektedir.

Fortress Europe ile AB, daha seçici bir göçmen profili oluşturmaya ve göçü engellemeye yönelik göçmen politikaları sağlamayı hedeflemektedir.³³⁷

2.13. Nefret Suçu ve Nefret Söylemi

Nefret söylemi, Avrupa Ak Bakanlar Komitesi tarafından "ırksal nefret, yabancı düşmanlığı, Yahudi düşmanlığını veya saldırgan milliyetçiliğin veya yabancı düşmanlığının, ayrımcılığın ve azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara karşı düşmanlığın ifadesi olan hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret şekillerini, bu nefretin yayılmasını, teşvik edilmesini, desteklenmesini ya da haklı çıkarılmasını sağlayan her türlü düşünce açıklaması" şeklinde tanımlanmaktadır. Nefret söylemini yasal olarak suç sayan devletler; Danimarka, İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Kanada, Almanya'dır.³³⁸

³³⁶ Fortress Europe'yu Temsil Eden Harita, <https://www.antiwarsongs.org/canzone.php?lang=it&id=12133>, (20/02/2018).

³³⁷ Deniz, a.g.t., s. 86.

³³⁸ Övet, a.g.m., s. 111-112.

Nefret söyleminin ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmemesi hususunda iki saik mevcuttur:

- 1) Nefret söylemi, temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanıldığı bir formdur,
- 2) Nefret söylemleri sınırlandırılmaz ise hedef alınan kişi veya gruba yönelik saldırıların önü açılmış olacak ve nefret söylemiyle mücadele edilmemesi durumunda temelde yatan ayrımcı davranışın bir süre sonra normalleşmesi durumu ortaya çıkacaktır. Nefret içerikli ifadeler temel hak ve özgürlükler ile çatışması nedeniyle nefret söylemleri sınırlandırılmalıdır.³³⁹

AGİT'in nefret suçunu: “Mağdurun, mülkün ya da suçun hedefinin, gerçek veya ırk, etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı işlenen her türlü suçtur” şeklinde tanımladığı görülmektedir.³⁴⁰

Herek'in tanımına göre ise “bir kişinin bir azınlık grubuna dahil olması nedeniyle zarar verici ya da aşağılayıcı davranışlara veya sözlere maruz kalması olarak açıklanabilecek nefret suçu; önyargıdan kaynaklı motivasyon ile gerçekleştirilen saldırı, cinayet, tecavüz ve mülke karşı suçlar ile birlikte şiddet tehdidi ve diğer türlü aşağılayıcı hareketler”dir.³⁴¹

Nefret suçunda bulunan iki özellik:

- 1) Ceza kanununca düzenlenmiş bir suçun işlenmiş olması,
- 2) Failin, suçu mağdurun belirli bir gruba aidiyetinden kaynaklanan önyargı ve nefret duygusu ile işlemiş olması.³⁴²

Nefret suçlarını diğer suçlardan ayıran önemli özellikler ise şunlardır:

- Nefret suçları, toplum içerisinde huzursuzluk ve tedirginlik yaratmakta ve kamu düzenini bozmaktadır.
- Nefret suçları çoğunlukla zalimce ve aşağılayıcı bir şekilde işlenmektedir.

³³⁹ Timur Demirbaş, “Nefret Söylemi ve Nefret Suçları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2017, C. 19, Özel Sayı, s. 2696.

³⁴⁰ Övet, a.g.m., s. 116.

³⁴¹ Demirbaş, a.g.m., s. 2699.

³⁴² Demirbaş, a.g.m., s. 2700.

- Kurbanların kendileri ve aileleri hayal kırıklığına uğramış bir şekilde güçsüz hissetmekte ve bunun sonucunda büyük bir travmatik durum ortaya çıkmaktadır.
- Mağdurun ait olduğu grubun diğer üyeleri de kendilerini savunmasız, mağdur edilmiş ve haksızlığa uğramış hissetmektedir.
- Nefret suçları misilleme eylemlerine kapı aralamakta ve sayılarını artırmaktadır.³⁴³

Nefret suçları İnsan haklarına yöneltilmiş bir saldırı niteliğinde olup uluslararası düzeyde kabul edilen insan hakları sözleşmelerinin önemli maddelerinden biri olan “eşitlik ilkesinin” açık bir şekilde ihlalidir. Yahudilere ve Siyahlara yönelik nefret suçu eylemlerinin ilk engellenme girişimi 1960’lı yıllarda ABD’de gerçekleşmiştir. Nefret suçu kavramı ise 1986’da New York’ta bir grup beyaz genç tarafından bir siyahiye yönelik gerçekleştirdikleri ırkçı saldırının gazete sayfalarında yer alması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.³⁴⁴

Genel itibarı ile nefret suçu mağdurları:

- a) Dini Gruplar: İslamofobi, Anti-semitizm, farklı mezhebe inanan kişiler, Atesitler. . .
- b) Yabancılar: Göçmen ve sığınmacılar
- c) Etnik azınlıklar
- d) Kadınlar
- e) Eşcinseller
- f) Engelliler
- g) Yaşlılar³⁴⁵

Terörizm, şiddet veya şiddet tehdidinin politik amaçlarla kullanılması hadisesi olup insan yaşamına, devletin kurumlarına ve altyapısına zarar vermekte, topluma korku salmaya çalışmaktadır. Fakat terör eylemi bir şahıs ve grubu inancından, ırkından, cinsiyetinden, engelliğinden, cinsel yöneliminden dolayı hedef alırsa bu durum nefret suçu ismiyle nitelendirilmektedir.³⁴⁶

Nefret suçu ile nefret söylemi şu şekilde formülize edilebilir:

³⁴³ Övet, a.g.m., s. 118.

³⁴⁴ Övet, a.g.m., s. 115.

³⁴⁵ Övet, a.g.m., s. 119.

³⁴⁶ Övet, a.g.m., s. 127.

- Nefret Suçu= Önyargı/Nefret+Ceza kanununa göre bir suç teşkil etmeli,
- Nefret Söylemi=Önyargı/Nefret (Ceza kanunlarında bir suç olarak düzenlenmiş olabilir ya da olmayabilir.)³⁴⁷

Çokkültürlü toplumlarda bir arada yaşamının önündeki mühim engellerden biri olan nefret suçları önyargının şiddet manifestosudur. “Öteki”ne karşı hissedilen önyargı, nefret suçunun temel motifi olarak ortaya çıkmaktadır. İslamofobinin görünür hale gelmesi ile Müslümanların, ırkları ve dinleri nedeni ile maruz kaldıkları ayrımcılıklar Müslümalara karşı duyulan şüpheyi artırmakta; tüm bu nedenler nefret suçlarını ortaya çıkarmaktadır.³⁴⁸

Bernard Lewis’e göre İslam adına suç işleyenlerin eylemlerini Allah, Peygamber ve Kuran adına gerçekleştirdiklerini söylediklerinde bir Müslüman açısından büyük bir günah işlemiş olmaktadır. İşte tam da bu noktada atılması gereken adım, “İslamî terör lafi kanımıza dokunuyor” ifadesini kullanmak yerine, din adına terör yoluna başvuranları kınayarak, teşhir ederek, adalete teslim ederek, örgütlerini dağıtarak İslamîyet ile terörü birbirinden ayırmaktır.³⁴⁹

“Radikal dinci terör” veya “İslamî terör” kavramlarından hareketle; terörün hiçbir dinin, inancın konusu olamacağı, referans gösterilemeyeceği; ancak inancın ideolojikleştirilerek ya da siyasallaştırılarak yapılan terörün “radikal dinci terör” olarak kavramlaştırılabileceği kabul edilmektedir. Üzücü olmakla birlikte kabul edilmelidir ki; radikal gruplar gerçekleştirdikleri eylemlerde dini inancı araçsallaştırmakta ve dini inanca yaslanmaktadırlar.³⁵⁰

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “Terörün dini, ırkı, vatani yoktur. Terörizmin ve teröristin hepsi kötü. Senin teröristin kötü, benim teröristim iyi anlayışını ayaklar altına almamız gerekir” ifadeleri İslam veya diğer dinler ile terörizmin yan yana gelemeyeceği savını destekler niteliktedir.³⁵¹

Yakın tarih incelendiğinde bütün dünya dinleri adına şiddet ve terör eylemlerine başvurulmuş, çok sayıda insan öldürülmüştür. Oklahama’daki hükümet binasını

---

³⁴⁷ Övet, a.g.m., s. 118.

³⁴⁸ Övet, a.g.m., s. 115, 124, 133.

³⁴⁹ Necmettin Özerkmen, “Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör”. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2004, C. 44, S. 2, s. 258.

³⁵⁰ Özerkmen, a.g.m., s. 262.

³⁵¹ Erdoğan’ın, Terörün Dini Milleti Irkı Vatani Yoktur, Terörizmin ve Teröristin İyisi Yoktur, Sözleri, <http://t24.com.tr/haber/erdogan-terorun-dini-milleti-irki-vatani-yoktur-terorizmin-ve-teroristin-iyisi-yoktur,316499>, (13/04/2018).

bombalayan Timothy Mc-Veigh, Amerika'daki kürtaj kliniklerini bombalayan Papaz Michael Bray, Kuzey İrlanda'da Katolikler ile Protestalar arasında onlarca yıldır devam edegelen çatışmalar, Amerikan hükümetine savaş açan David Koresh, Bosna katliamı (1992-1995) sırasında Sırp-Ortodoks Kilisesi'nin Müslüman Boşnakların öldürülmesine ve kadınlarına tecavüz edilmesine cevaz vermesi ve katliamı desteklemesi, Amerika'daki Evanjelist cemaatlerin Irak'ta on binlerce masum Iraklı'nın ölmesini Tanrı'nın iradesinin tecellisi olarak görmesi... hadiseleri yakın tarihte Hıristiyanlık adına çok sayıda saldırı ve cinayetin varlığını ortaya koymaktadır. Baruch Goldstein'in el Halil Camii'nde sabah namazı kılan cemaatin üzerine ateş açması ve 38 kişiyi öldürmesi, Meir Kahane isimli Yahudi liderin Filistinlilerin öldürülmesine Yahudi din kitaplarına dayanarak cevaz vermesi, İsrail başbakanı İzak Rabin'in İsrail vatandaşı Yigal Amir tarafından öldürülmesi... hadiseleri Yahudiliğin ve her din veya inancın da terörizm üretebileceğinin göstergelerindedir. Bu kişiler dinleri adına saldırılarını düzenlediklerini itiraf etseler de örgüt üyesi olmalarına rağmen hiçbir zaman onlar ve daha niceleri için "Hıristiyan terörist" veya "Yahudi terörist" denilmemekte; bu şahıslar için "aşırı sağcı" türünden ifadeler yer verilmektedir. Bu türden bir yaklaşım Müslüman bireylerin dahil olduğu terör eylemleri için geçerli olmamakta, "İslami terör, Müslüman terörist" klişeleri ivedilikle kamuoyuna servis edilmektedir.³⁵²

İslam adına gerçekleştirilen eylemlerin kavramsallaştırılması, üzerinde geniş çaplı tartışmaların yapıldığı bir konudur. İslam adına eylem gerçekleştiren kesim en büyük zararı İslam'a vermektedir. Bu tür eylemler, kitlelerin İslam için nefret söylem ve suçlarına yönelmesine neden olmakta ve islamofobinin gittikçe görünür hale gelmesiyle sonuçlanmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki din adına gerçekleştirilen eylemler, suçu işleyen kişiye aittir ve tüm din mensubları aynı kefiye konularak cahilce, acımasızca yargılanmamalıdır.

2.14. Medya

TDK'nın tanımına göre medya; iletişim ortamı ve iletişim araçlarını içermektedir. İslamofobiyi besleyen ideolojik yapı olan anti-islamizm, kendisini en fazla medya ve siyaset alanlarında göstermektedir. Çünkü anti-islamizm, İslamı eleştiren değil

---

³⁵² Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 417.

aşağılayıcı, ötekileştirici ve düşman gösteren bilinçli, kötü niyetli ve organizeli bir tavırdır.³⁵³

İslam'ın medyatik temsili incelendiğinde, oryantalizmin içselleştirilmesi olarak adlandırılabilir bir yönelimin varlığı net bir şekilde görülmektedir.³⁵⁴ Günümüzde önemli finansal kaynaklara ve çoklu kanallara sahip çoğu Batılı medyanın, halka İslamı kaba bir resimle anlatma çabası içerisinde olduğu açıkça ortadadır.³⁵⁵ Batı ana akım medyası İslam ve Müslümanlara ilişkin olumsuz söylem ve imajlar geliştirmektedirler. 11 Eylül öncesi ve sonrasında gazete dilini karşılaştıran bir çalışmaya göre ise İslami fanatizm, İslami köktencilik, İslami aşırıçılık türünden Müslümanları suçlayıcı kelimelerin 11 Eylül'ün ardından daha fazla kullanılmaya başlanmıştır.³⁵⁶

Edward Said, Türkçe'ye "Medyada İslam" ismiyle tercüme edilen, İslam hakkında ciddi tespitleri mündemiç "Covering Islam" eserinde, medyada gerçekleşen (covering kelimesi ile açıkladığı) hem İslam'dan haber alma hem de bu esnada İslam'ı haberler ile örtme çabalarını gün yüzüne çıkarmaktadır. Kitle iletişim araçları, bilgi ve politika aygıtlarından aldıkları malzemeleri imgelere kolaylıkla dönüştürebilmektedirler. Batı medyası, çabaları ile haber tüketicilerinin gözünde İslam tehlikesini (!) abartılı bir korkuya dönüştürmekte; böylece her patlamanın ardında dünya çapında bir komplo olduğu (Yahudi düşmanlığı paranoyasıyla şaşırtıcı bir benzerlik gösteren) tezinin destekçileri azımsanamayacak oranda artmaktadır.³⁵⁷

Said'in "Prenses'in Filmi" isimli film hakkında yaptığı yorumda da görüleceği üzere İslamı kötü lanse eden yapımlarda sahneler imgeler ile sunulmaktadır. Yine Said'in "Amerika'da Cihad" isimli filmin verdiği islamofobik mesajın başarı nedenini açıklarken kullandığı "(...) medyada İslam lehine hiçbir güçlü mukabelenin olmayışından, onun ölçüsüzce şişirdiği marjinal ve küçük gruplarla Müslümanların büyük bir çoğunluğunun ilişkilendirilmemesi gerektiğine dair mantıklı bir düşüncenin ortaya çıkamamasından ileri gelir."³⁵⁸ ifadeleri günümüz islamofobik medya içeriklerini anlama ve yorumlama konusunda kılavuzluk etmektedir.

³⁵³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 58.

³⁵⁴ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 57.

³⁵⁵ Abdulkadir Gölcü-Mustafa Çuhadar, "Batı Toplumlarında İslamofobi'nin Üretilmesinde Medyanın Rolü". Ombudsman Akademik, 2017, C. 4, S. 7, s. 81.

³⁵⁶ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 67.

³⁵⁷ Edward W. Said, *Medyada İslam*, Çev. Aysun Babacan, Metis Yayınları, İstanbul, 2007, s. 54-109-36.

³⁵⁸ Said, *Medyada İslam*, s. 146, 153.

Said'e göre "Her yorumcu aynı zamanda bir okurdur ve tarafsız ya da değer yargılarından bağımsız okuma diye bir şey yoktur. Bir başka deyişle her okur hem özel bir ego hem de bir toplumun üyesidir ve kendisini o topluma bağlayan her türlü ilişkinin içindedir. Yorumcunun anlama becerisini kazanması için yurtseverlik ya da şovenizm gibi milli duyguları ya da kendi şahsi korku ve keder hislerini dikkate alarak, temel eğitimi (ki bu da uzun bir yorumlama sürecidir) sırasında kazandığı bilgileri ve mantığını disiplinli bir tarzda kullanması şarttır. Yorumcunun kendi durumu ile metnin üretildiği yer ve zamandaki durum arasındaki engelleri yıkmak için büyük bir çaba sarf etmesi gerekir. İşte mesafeleri ve kültürel engelleri aşmak için bilinçli bir iradeyle gösterilen bu çaba, diğer toplumlara ve kültürlere dair bilgi edinilmesini mümkün kılar. Bilginin sınırları da aynı şeye gelip dayanır. Yorumcu ancak o anda, kendi insani durumu içinde kendisini, o durumla ilişkili metni ve o metnin türediği insani durumu anlayabilir. Bu ancak uzak ve yabancı ama ne de olsa insan olanı fark etmeyi başlatan bir bilinçlenmenin sonucu olarak gerçekleşir."³⁵⁹

İnternetin, nefret ve önyargıları kışkırtma konusundaki rolünü yadsımak mümkün değildir. Geleneksel iletişim araçlarına dayanan korku kampanyalarının aksine internet, kavga etmek isteyen herkesin mesajlarını geniş bir şekilde yaymasına izin vermekte ve bunu yapmak için sadece bir bilgisayar ve internet bağlantısı yeterli olmaktadır. Bir insan sosyal medyada ne kadar aktif olursa önem ve aidiyet duyguları sağlayan anlamlı bir kimlik geliştirip popüler hale gelmektedir. İnternetin sağladığı retorik kızıştırma, ne kadar uzakta olursa olsun aynı çeşit nefreti üretmek isteyenlerin birbirleriyle iç bağlantılarının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun önemli örnekleri olan Pamela Geller ve Robert Spencer, islamofobik blog yazarlığı endüstrisini kurmuşlardır.³⁶⁰

Said'in medya hakkında dile getirmiş olduğu "Yorumlama ediminin öznel bileşenlerini ve katıksız gücünü kavradığımız an, bildiğimiz pek çok şeyin normalde kabul ettiğimizden daha çeşitli biçimlerde 'bizim' üretimimiz olduğunu gördüğümüz an, kendimiz ve içinde yaşadığımız dünyaya dair birçok mitin, naifliğin ve kötü niyetli görüşün aslını ortaya çıkarma yolunda önemli bir mesafe kat etmiş olacağız. Dolayısıyla 'haberleri' anlamak bile bir bakıma ne olduğumuzu ve içinde yaşadığımız toplumdaki belli bir sektörün nasıl işlediğini anlamak demektir. Ancak tüm bunları anladıktan sonra

---

³⁵⁹ Said, *Medyada İslam*, s. 238.

³⁶⁰ Lean, a.g.e., s. 100, 101, 110.

bizim algıladığımız ‘İslamı’ ve Müslümanlara göre varolan İslamın muhtelif biçimlerini kavramaya başlayabiliriz.”³⁶¹ sözleri medyayı doğru anlama ve yorumlama hususunda takip etmemiz gereken stratejiyi göstermektedir.

Medya, İslam’ı korku ve bilgisizlik üzerine oturttuğu klişeler ile işlemektedir.³⁶² Batı kamuoyunda medya vasıtasıyla yayılan İslam karşıtlığı ve Müslümanlara yönelik toplumsal öfkenin bir türlü engellen(e)memesi; İslamofobinin büyük ve uluslararası bir tasarım olduğunu gözler önüne sermektedir.³⁶³ Bu hususta yapımcılığını ve yönetmenliğini Semra Güzel Korver’in üstlenmiş olduğu “İslamofobik Haberler” isimli belgesel, 11 Eylül’ün ardından Batı medyasında yükselişe geçen islamofobi meselesini bir kez daha gözler önüne serme çabası içerisindedir.³⁶⁴

Günümüz medyası kitleleri manipüle etme hususunda son derece mahir bir yapıya sahiptir. Söz konu İslam olduğunda medya, bilindik sözler üzerinden İslam dinini tanımlamakta, cahilce bir tavırla yaftalamaktadır. Özellikle 11 Eylül’ün ardından artan İslam ve terörizm söylemleri hem terörist grupların amaçlarına ulaşmasına ciddi manada katkı sağlamış hem de İslam hakkında gerçekçi olmayan olumsuz düşüncelerin yayılmasına vesile olmuştur.

Görüldüğü üzere islamofobi olgusu, kapsam itibariyle geniş sınırlara sahiptir. Yönetici ve de yönlendirici kesimin anti-islamist çabalarıyla halk düzeyinde islamofobik yansımalar ortaya çıkmaktadır. Kavram, sonuçları dünya tarihinde ağır olan anti-semitizm benzerlik göstermektedir. Bilindiği üzere “öteki” algısının temelinde yabancı düşmanlığı yatmaktadır. Oryantalist çalışmaların yoğun çabaları, oksidentalit tavrı beraberinde getirmiştir. Kolonyalizm ve postkolonyalizm doğrultusunda izlenen politikalar neticesinde bilhassa Müslüman toplumlar büyük zarar görmüş, çağın imkanlarına ulaşmaları bilinçli bir şekilde engellenmiştir. Yoğun kabul gören, Huntington’un Medeniyetler Çatışması Tezi soru işaretleriyle dolu zihinleri manipüle etme hususunda başarılı olmuştur. İslam ülkelerinden Batı topraklarına doğru gerçekleşen göç hadisesi “eurabia” korkusunu, “fortress europe” başkaldırısını, “Euro İslam” fikrini beraberinde getirmiştir. Günümüz zihinleri yönlendirme konusunda başarılı unsurlardan

---

³⁶¹ Said, *Medyada İslam*, s. 154.

³⁶² Said, *Medyada İslam*, s. 230.

³⁶³ Gölcü-Çuhadar, a.g.m., s. 78.

³⁶⁴İslamofobik Haberler Belgeseli, <http://www.cultureunplugged.com/documentary/watch-online/play/54287/Islamophobic-News>, (16/04/2018).

biri olan medya, nefret söylemlerini yaymakta ve nefret suçlarının artmasına neden olmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

İSLAMOFOBİ: SOSYO-KÜLTÜREL VE İDEOLOJİK YANSIMALAR

Tarih boyunca yansımaları farklı şekillerde ortaya çıkan islamofobi olgusu, günümüzde pek çok alanda görünürlük kazanmaktadır. Birer eğlence unsuru görünümünde olan ancak zihinleri manipüle etme aracı olarak kullanılmaya çalışılan film ve dijital oyunlarda, azımsanamayacak sayıda islamofobik görüntü ve mesaj bulunmaktadır. Bu bölümde, yoğun talep gören ve birer eğlence unsuru olan film ve dijital oyunlar islam karşıtlığı ve düşmanlığı açısından değerlendirilecek; ülke bazında islamofobi örnekleri verilecek; nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan bir ülke özelliği gösteren Türkiye'nin yakın tarihi "yerli islamofobi" bağlamında değerlendirilecek ve FETÖ'nün faaliyetleri ve gerçekleştirmiş olduğu darbe girişiminin Türkiye'de dine ve dini gruplara olan etkisi incelenecek; islamofobi ve anti-islamizm hususunda tespitler ortaya konarak önüne geçmek üzere çözüm önerileri sunulacaktır.

1. FİLMLERDE İSLAMOFOBİ

Amerikan popüler kültüründe, roman, film ve daha pek çok alanda Müslümanlara ve Araplara saldırmak doğal olarak görülmekte; Yahudiler, zenciler veya başka etnik gruplar için yapılmayanlar Araplar için "hiçbir bedel ödenmeden" yapılmaktadır.³⁶⁵ Özellikle Hollywood Filmleri, 11 Eylül saldırılarından çok önce islamofobik çalışmalarıyla kendisini göstermektedir. Bu filmlerin bir kısmında Müslümanlar tehlikeli, terörist, kötü, şiddet yanlısı olarak lanse edilmektedir.³⁶⁶ İslamofobik filmlere birkaç örnek vermek gerekirse:

2 Guns (Zorlu İkili): 2013 yılı Hollywood yapımı film, Müslümanları tehlikeli, tehditkâr, kötü, Allah için adam öldüren insanlar olarak lanse etmektedir.³⁶⁷

³⁶⁵ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 163-164.

³⁶⁶ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 236.

³⁶⁷ Tarkan Demir-Nuh Aşan, "Hollywood Kamerasında İslam'ın Ötekileştirilmesi", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2014, C. 9, S. 5, s. 746.

Aşırı sağcı ve islamofob Hollandalı siyasetçi Geert Wilders çektiği “Fitne” adlı filmde, Kuran’ı “faşist bir kitap” şeklinde nitelendirmekte ve Kuran’daki “nefret dolu ifadelerin” yırtılıp atılması çağrısı yapılmaktadır. Bunlara ek olarak İslam, Nazizm ile eşdeğer görülmektedir.³⁶⁸

The Dictatör: 16 Mayıs 2012’de gösterime giren filmde, İslam veya Müslüman kelimeleri kullanılmasa da Arap kelimesinin kullanılması, karakterlerin giydikleri kıyafetler, “Diktatör” karakterinin kullandığı sakal biçimi ve Taliban’a yardım etmesi gibi unsurlarla islamofobik söylemin Müslümanları nitelendirdiği aşağılayıcı vasıflar filmde kendini göstermektedir. Doğu ülkelerinden biri olan Wadia, “Diktatör” lâkabında bir yönetici tarafından anti-demokratik bir biçimde yönetilmektedir. Ülke, zengin uranyum yataklarına sahip, füzelerin üretildiği, BM’yi ve diğer ülkeleri muhatap almayan bir devlettir. Diktatör, istediğini elde etmek için adam öldürme ve rüşvet gibi etik olmayan her yola başvuran, sevilmeyen, panseksüel, pedofili, beceriksizliğinden dolayı daima komik duruma düşen ve Usame bin Ladin’i sarayında gizleyen bir yönetici olarak gösterilmektedir.³⁶⁹

United 93: 2006 yapımı filmde, 11 Eylül saldırılarında kaçırılan United Airlines adlı şirkete ait 93 sefer sayılı uçağın mürettebat ve yolcularının o gün yaşadığı dehşet varsayımlara dayanarak anlatılmaktadır. Uçağı kaçırın teröristlerin, filmin ilk sahnelerinde Kur’an okuyup, namaz kılarak ibadet etmesi, uçakta insanlara saldırıp onları yaralarken tekbir getirmesi dikkat çekmektedir. Bu türden terör olayları cihad ile özdeşleştirilerek, İslam’ın emri gibi yansıtılıp, bu dinin terörizm içerikli bir ideolojiden başka bir şey olmadığı aşılana çalışılmaktadır.³⁷⁰

Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın projesiyle faaliyete geçen <http://www.farkındayiz.gov.tr> isimli internet sitesinde yayınlanan islamofobik nitelikli film ve çizgi filmler şu şekildedir:

Innocence of Muslims: 2012 yılı Hollywood yapımı “Müslümanların Masumiyeti” isimli filmde, Hz. Muhammed’in, yüzü gösterilmekte, Hz. Peygamber ve Müslümanlar hoş olmayan şekilde işlenmektedir. Peygamber Efendimiz(sav) öldürmekten

---

³⁶⁸ Akdemir, a.g.m., s. 14.

³⁶⁹ İslamofobik filmler, http://www.edebiyatevi.com/yazi/162271_islamofobinin-sinema-sektorune-yansimalari.html ,10/08/2018.

³⁷⁰ İslamofobik filmler, http://www.edebiyatevi.com/yazi/162271_islamofobinin-sinema-sektorune-yansimalari.html ,10/08/2018.

zevk alan erkeklerden oluşan bir ayaktakımının kanlı lideri olarak betimlenmekte ve Müslümanlar acımasız, barbar ve terörist olarak gösterilmektedir.

The Innocent Prophet: İspanya'da bir siyasi mülteci olarak yaşayan, Pakistan doğumlu İslam karşıtı eylemci Imran Firasat tarafından çekilen 2012 yapımı filmde Peygamber Efendimiz, sahte bir dinin peygamberi olarak gösterilmekte ve İslam dini masumları öldüren, terör saldırılarını teşvik eden bir din olarak lanse edilmektedir.

24: Emmy ve Altın Küre ödüllü Amerikan polisiye-aksiyon dizisi olan yapımda; hayal ürünü teröristlerle anti-terör örgütlerinin mücadelesi konu edilmiştir. Bahsi geçen teröristleri Türkiye'den bir Türk terörist grubu yönlendirmektedir.

Da Vinci's Demons: 2013 ABD yapımı dizi filmde, Leonardo Da Vinci'nin 20'li yaşlarında verdiği mücadeleleri tarihsel fantezi kurgusu üzerinden işlenmektedir. 3. sezon 1. bölümün birçok sahnesinde Osmanlı askeri barbar ve acımasız olarak betimlenmektedir.

The West Wing: 26 Emmy ve 3 Golden Globe ödüllü ABD yapımı dizi filmin, 6. sezon 13. bölümde Türkiye, kadınların idam edildiği bir ülke olarak tanıtılmıştır. Amerika'da ilgiyle takip edilen dizide Türkiye aleyhine algı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Sacrificed Survivors: The Untold Story of the Ground Zero Mega Mosque (Kurban Olan Yaşayanlar- Sıfır Noktası Mega Camisi'nin Anlatılmamış Öyküsü): 2010 yapımı belgesel türündeki filmin afişinde ve DVD kapağında, İkiz Kuleler'in enkazı yakınında göndere çekilmiş Türk ve bazı Müslüman ülke bayrakları görülmektedir. Afiş ve kapak üzerindeki resimler ile Müslüman ülkelerin 11 Eylül saldırılarının faili olduğu algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Designated Survivor: 2016 ABD yapımı dizi film ile Türkiye aleyhine algı oluşturulmaya çalışmakta, dizinin 2. sezon 7. bölümünde kanlı 15 Temmuz darbe girişimiyle ilgili terör örgütü FETÖ için "aklama çabası" yer almaktadır.

Family Guys: Griffin adlı bir ailenin yaşamı ve Stewie Griffin adında bir yaşındaki bebeğin planları çerçevesinde geçen çizgi filmin 16. sezon 5. bölümünde "İstanbul'a büyük bir saldırı düzenlenmesi" konu edilmekte; Ayasofya'nın hedef alınıp Şehitler Köprüsü'nün yıkılışı gösterilmektedir. Dizinin 11. sezon 15. Bölümünde ise Müslüman karakter büyük bir terör eylemi düzenlemeye kalkışmaktadır.

South Park: Colorado eyaletinin South Park adlı kasabasında yaşayan bir çocuk grubunun etrafında dönen hikâyenin anlatıldığı ABD yapımı çizgi filmin 14. sezon 9. bölümünde, intihar saldırısı düzenleyen teröristlerin kullandıkları uçakların kuyruğunda Türk bayrağı motifi kullanılmıştır. ABD yapımı çizgi dizinin 14. sezon 5. ve 6. bölümlerinde İslam dünyasının hassasiyetiyle dalga geçilerek Peygamber Efendimiz, oyuncak ayı kostümü giydirilmiş şekilde gösterilmiştir.

Fireman Sam: İtfaiyecilik mesleğini ve birbirine yardım etmeyi çocuklara öğreten çizgi filmin “Sorunlu Sular” başlıklı bölümünde, karakterlerden biri, Kur’an-ı Kerim’den bir sayfanın üzerine basarak düşmektedir. Üzerine basılan sayfa havada süzülürken, Mülk Suresi’nin 13-26. ayetleri olduğu görülmüştür.

Noragami Aragota: 2011 yılında yayınlanan Japon manga serisi Noragami' den uyarlanarak çekilen anime serisi filmin giriş introsunda ve albümünde yer alan "Push Buttons" isimli parçada ezan sesi müzik eşliğinde kullanılmıştır.

Yukarıda sıralanan filmlere tepki olarak ve olumsuz İslam imajı yaratma çalışmalarının gün yüzüne çıkarılması amacıyla çalışmalarda bulunan “İslamofobi” filminin yönetmenliğini ve senaristliğini üstlenen Ömer Sarıkaya: “Her Müslüman’ın terörist olmadığını kanıtlamak için bu filmi çekiyoruz. Bu filmin tüm gelirleri de insani yardıma gidiyor. 48 ülkeden oyuncular buraya gelecek. 18 ülkeden oyuncular şu anda burada, daha çok gelecekler. İslam’ın şefkatini ve merhametini anlatmaya çalışıyoruz” diyerek filmin amacını açıklamaktadır.³⁷¹

2. DİJİTAL OYUNLARDA İSLAMOFOBİ

İslamofobi hayatımızın her alanında olduğu gibi varlığını dijital oyun dünyasında da hissettirmektedir. Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın çalışmaları ile hazırlanan “Dijital Oyunlarda İslamofobi” raporu durumun vehametini bir kez daha gözler önüne sermektedir. Dijital Oyun Sektörü kullanıcı yaş ortalamasının düşük olması, gelecek nesillerin inşası açısından bizleri zor günlerin beklediğinin kanıtıdır.

Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın “oyunlarda islamofobi” isimli sitesinde, dijital oyunlarda islamofobinin varlığı şu şekilde açıklanmaktadır: “Şiddeti şehvetle

---

³⁷¹ “İslamofobi” Belgeseli, <http://www.star.com.tr/kultur-sanat/hollywood-yildizlari-islamofobiye-karsi-haber-1263725/>, (16/04/2018).

küresel bir görünürlüğe kavuşturan, terörizmi Müslümanlıkla eşleştirerek normalleştiren bu medyatik unsur, küresel ölçekte İslam ve Müslüman korkusunu subliminal olarak servis etmektedir. Oyunların içine; İslam'ın kutsal öğeleri, herhangi bir objenin veya işitsel unsurun içine saklanarak oyuncuların algılamayacağı, duyamayacağı şekilde yerleştirilmekte sadece bilinçaltının fark edebileceği şekiller, yazılar, sesler ve mesajlar aracılığı ile verilmektedir. Bu bağlamda bilinçaltına gönderilen mesajların araştırılmasının önemi de ortaya çıkmaktadır, nitekim günümüzde kitle iletişim araçları ile gönderilen ve insanların bilinçaltına yerleşen etik değerler ile örtüşmeyen ya da ihtiyacı olmadan tüketime sevk eden mesajlar bireyleri ve toplumu olumsuz yönde etkileyebiliyor.”³⁷²

İslamofobik Oyunlar:

- GETREADY MİNARETT ATTACK: Oyun, İsviçre Minare Referandumu öncesinde geliştirilmiştir. Aşırı sağcı politikacılar tarafından piyasaya sürülen oyun, minareleri bombalayarak patlatma üzerine kurulu olup minare üzerinde sakallı ve fesli müezzinler ezan okumaktadır.³⁷³
- DAVİL MAY CRY 3 DANTE’S AWAKENİNG: 2005 yılında ABD’de geliştirilen oyun 3. şahıs keskin nişancı ve aksiyon oyunu özelliği taşımaktadır. Oyun içeriğinde kullanılan kapı görseli “Kâbe”nin kapısı olup kötülüğün ve şeytani türevlerin giriş kapısı olarak kullanılmaktadır.³⁷⁴
- RESİDENT EVİL5: Oyun Japonya’da üretilmiş olup, 5 seri oyundan oluşmaktadır. Oyun içeriğinde bulunan Peygamber Efendimizin (s.a.v.) kabrinin kapısı (Mescidi Nebevi), zombilerin karakterlere saldırmadan önceki büyük giriş kapısı şeklinde tasvir edilmektedir.³⁷⁵ Oyunun bir başka serisinde sahnelerden biri kütüphanede geçmekte ve “Kur'an-ı Kerim” hariç tüm kitaplar kitaplıktayken “Kur'an-ı Kerim” yerde bulunmaktadır.³⁷⁶

³⁷² Dijital Oyunlarda İslamofobinin Varlığı, <http://oyunlardaislamofobi.com/#section-2>, (10/04/2018).

³⁷³ Getready Minarett Attack, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/MINARETT-ATTACK>, (11/04/2018).

³⁷⁴ Devil May Cry, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/DEVIL-MAY-CRY-3>, (11/04/2018).

³⁷⁵ Resident Evil 4, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/RESIDENT-EVIL-4>, (11/04/2018).

³⁷⁶ Resident Evil, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/RESIDENT-EVIL-5>, (11/04/2018).

- CALL OF DUTY2: Oyun birinci şahıs nişancı oyunu olup ABD’de geliştirilmiştir. Oyun içeriğinde vurgulanan sahnelerden birinde uçaklar minareye saldırılıp minareyi yıkmaktadır.³⁷⁷
- CALL OF DUTY BLACK OPS 2: Pakistan ve Afganistan hükümetleri Call Of Duty: Black Ops 2 ve Medal Of Honor: Warfighter’ı Pakistan ve Afganistan halklarının terörist olarak lanse edilmesi nedeniyle ülke çapında yasaklamıştır. Oyun içeriğinde Müslümanlar, ellerindeki teknolojiyi dünyanın geleceğini tehdit edecek şekilde kullanırken pek çok yerde Arapça “Allah” ve “Muhammed” yazılı ibareler yer almaktadır.³⁷⁸
- CALL OF DUTY MODERN WARFARE 2: Oyun, 1. şahıs saldırı ve nişancılık oyunu olup ABD’de geliştirilmiştir. Oyunda içeriğinde harabe bir evin tuvaletinde kirli bir klozetin tam üzerinde, “Allah güzeldir. Güzel olanı sever.” Hadis-i Şerif’inin Arapçası ile bezeli olan bir çerçeve bulunmaktadır. Aldığı yoğun tepkiler üzerine firma, yaptığı güncellemenin ardından bu görseli kaldırmıştır.³⁷⁹
- GUITAR HERO 3: Oyun, enstrüman çalma oyunu olup eş zamanlı olarak notalara basma yeteneği üzerine kuruludur. Oyun içeriğinde gitar çalan ve şarkı söyleyen karakterlerin üzerinde durduğu zeminde Arapça “ALLAH” yazmaktadır.³⁸⁰
- AYO DANCE: Oyun Japonya tarafından geliştirilmiş, karakterin dans etmesini sağlamaya yönelik müzik bazlı bir oyundur. Oyun içeriğinde Kuran-ı Kerim, üzerine karakterin ayakları ile bastığı bir platform olarak kullanılmaktadır.³⁸¹
- BOMB GAZA: Oyun tahmin edileceği üzere İsrail tarafından geliştirilmiştir. Oyun içeriğinde oyuncular, Gazze şehrinin üzerinde uçuş yaparak masum sivil halkın üzerine bomba yağdırıp puan kazanmaktadır. Oyun, aldığı yoğun tepkiler üzerine Google Play'den kaldırılmıştır.³⁸²

³⁷⁷Call Of Duty2, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CALL-OF-DUTY-2>, (11/04/2018).

³⁷⁸Call Of Duty Black Ops2, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CALL-OF-DUTY-BLACK-OPS-2>, (11/04/2018).

³⁷⁹Call Of Duty Modern, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CALL-OF-DUTY>, (11/04/2018).

³⁸⁰Guitar Hero, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/GUITAR-HERO-3>, (11/04/2018).

³⁸¹Ayo Dance, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/AYO-DANCE>, (11/04/2018).

³⁸²Bomb Gaza, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/BOMB-GAZZE>, . (11/04/2018).

- **CLIVE BARKERS UNDYING:** Oyun İngiltere yapımı olup tek kişi ile öldürme ve hayatta kalma üzerine kurgulanmıştır. Oyun içeriğinde şeytanın ana karaktere saldırdığı alanda Arapça yazılarla bir hadis-i şerif bulunmaktadır.³⁸³
- **COUNTER STRIKE:** Oyun, İngiltere yapımı olup teröristler ve terörle mücadele ekibi şeklinde iki takım ve devreler halinde oynanmaktadır. Oyunda içeriğinde komandoların teröristleri öldürdüğü esnada, teröristler “Allahuekber, Lailahe İllallah” şeklinde bağırılmaktadır. Müslümanlardan aldığı yoğun tepki üzerine yapımçı firma güncelleme yaparak bu ses efektlerini oyun içeriğinden kaldırmıştır.³⁸⁴
- **MUSLIM MASSACRE:** Oyun, ABD’de geliştirilmiş olup, tek kişilik öldürme ve yok etme üzerine kurulu arcade türünde bir oyundur. Oyun içeriğinde, ilerlemek için Müslüman karakterlerin öldürülmesi gerekmekte ve nihayetinde Hz. Muhammed’ in öldürülmesi istenmektedir.³⁸⁵
- **SAM SERIOUS:** Oyun, ABD’de geliştirilmiş olup, dünyayı istila eden uzaylılara karşı savaşma ve Dünya’yı kurtarma oyunu formatındadır. Oyun içeriğinde Hz. Ali’nin kabri, üzerinde bulunan işleme ve yazıtlara kadar bire bir tasarlanmış olup kabrin içerisinden yaratıklar çıkmaktadır.³⁸⁶
- **ZACK & WİKİ:** Oyun Japonya’da geliştirilmiş olup, korsan karakter ve maymun ile birlikte bölüm geçerek ilerlenen kötü karakterleri öldürmek üzerine kurulu bir oyundur. Oyun içeriğinde karakterler, alevler içerisinde altın bir hazine etrafında dans etmekte ve “Allahu Ekber” sesini duydukları anda, hazineye doğru secde etmektedirler. Firma, aldığı yoğun tepkiler üzerine resmî açıklama ile birlikte güncellenmenin ardından bu ses detayını oyundan çıkarmıştır.³⁸⁷
- **TEKKEN TAG TOURNAMENT:** Oyun Japonya’da geliştirilmiş olup, değişmeli modda (Tag) oynanan bir dövüş oyunudur. Oyunun Suudi Arabistan sahnesinde dövüşçülerin yer aldığı sahne zemininde Arapça “Allah (c.c)” yazmaktadır.

³⁸³Clive Barkers Undying, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CLIVE-BARKERS-UNDYING>, (11/04/2018).

³⁸⁴Counter Strike, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/COUNTER-STRIKE>, (11/04/2018).

³⁸⁵Muslim Massacre, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/MUSLIM-MASSACRE>, (11/04/2018).

³⁸⁶Sam Serious, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/SAM-SERIOUS>, (11/04/2018).

³⁸⁷Zack-Wiki, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/ZACK-WIKI>, (11/04/2018).

Aldığı yoğun tepkiler üzerine firma güncelleme bu detayı kaldırdığını duyursa da oyunun son paketinde (DLC) yazılar hala görünmektedir.³⁸⁸

- **COMMAND CONQUER GENERALS ZERO HOUR:** Oyun ABD’de geliştirilmiş olup, bir strateji oyunudur. Oyun içeriğinde Amerika, Çin ve GLA olarak üç grup bulunmakta ve GLA, İslami terör teşkilatı formundadır. Oyun içeriğinde iki ülke modern teknolojilere sahip olarak resmedilirken, GLA isimli grup, canlı bomba saldırıları, suikastler, sabotajlar yapan, kimyevi silahlar kullanan intihar bombacıları olarak lanse edilmektedir.³⁸⁹

- **FAITH FIGHTER:** Oyun İtalya’da geliştirilmiş olup, dini karakterlerin dövüşmesini konu almaktadır. Dini karakterler kurgulanırken sansür kullanılmamış ve Hz. Muhammed ‘in yüzü görünmektedir. Tepkilerin ardından yapımcı firma oyunu kaldırmamış ancak sansürlü bir versiyonunu eklemiştir.³⁹⁰

- **LITTLE BIG PLANET 3:** Oyun ABD’de geliştirilmiş olup, platform türündeki bir oyundur. Oyun içeriğinde; “Her canlı ölümü tadacaktır” (Ankebut-57) ve “Her canlı yok olacaktır.” (Rahman-26) ayetleri sözlü bir şekilde arka plan müziği olarak sunulmaktadır. Müslümanların yoğun tepkisinin ardından firma, resmî açıklamayla oyundan ve oyunun soundtrack albümünden bu müziği çıkarmıştır.³⁹¹

3. ÜLKE BAZINDA İSLAMOFOBİ ÖRNEKLERİ

Bir dünya problemi olan islamofobi hem İslam topraklarının hem de Batı medeniyetinin huzurunu kaçırmakta, sonu gelmeyen düşmanca tavır ve söylemlere neden olmaktadır. Tarihi süreçler incelendiğinde özellikle oryantalist çalışmalarda başı çeken ülkelerin günümüz islamofobik tutum ve davranışları dikkat çekmektedir. Diğer taraftan İslam dünyası ile problemi olmayan ülke ve milletler, islamofobik tutum furmasına katılmayı tercih ederken aslında dünya huzur ve barışını tehdit eden bir olguya destek verdiklerinin farkında olmadan hareket etmektedirler. Başlık altında Hollanda, İngiltere, Fransa, Almanya ülkelerinin islamofobik tutumları ayrıntıyla açıklanacak, buna ek olarak

---

³⁸⁸Tekken Tag Tournament, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/TEKKEN-TAG-TOURNAMENT-2>, (11/04/2018).

³⁸⁹Command Conquer Generals Zero Hour, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/COMMAND-CONQUER-GENERALS-ZERO-HOUR>, (11/04/2018).

³⁹⁰Faith Fighter, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/FaithFighter>, (11/04/2018).

³⁹¹Little Big Planet 3, <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/LITTLE-BIG-PLANET-3>, (11/04/2018).

diğer ülkelerden islamofobi örnekleri verilecek ve sayılarla islamofobik tutum ortaya konacaktır.

3.1. Hollanda

Hollanda, tarih boyunca almış aldığı göçler nedeniyle çokkültürlü toplum yapısı özelliği göstermektedir. Ancak özellikle 2000’li yıllarda yaşanan gelişmeler bu yapıdan dolayı duyulan rahatsızlığı açıkça gözler önüne sermektedir. Pim Fortuyn, yaptığı açıklamalarla göç karşıtı ve islamofobik olduğunu açıkça dile getirmekteydi. Örnek vermek gerekirse; “İslam’a karşı bir soğuk savaşa taraftarım. İslam’ı olağanüstü bir tehdit ve düşman olarak görüyorum”, ırkçı partilerin kullandığı “Hollanda doldu” ifadesini kullanarak mültecilere kapıların kapatılması gerektiğini söylemiş, İslam’ı geri bir kültür olarak tanımlamış, anayasanın 1. maddesi olan eşit muamele ilkesini kaldıracağını ifade etmiştir.³⁹² Pim Fortuyn, 2000’li yılların başında Hollanda’da aşırı sağcı kesimin bayraktarlığını üstlenmiş ve göç karşıtı ve islamofobik söylemlerini siyasete taşımaya başlamıştır. Pim Fortuyn, bir hayvansever tarafından 2002 yılında öldürülmüş ve partisi mağdur konumuyla yükselişe geçmiştir. Theo van Gogh olayının da yaşanmasıyla Hollanda’da başlatılan “uyum süreci” çalışmaları yerini “asimilasyon” çağrılarında bırakmıştır.³⁹³

Liberal Parti’ye milletvekili olarak seçilen Somali kökenli mülteci Ayaan Hirsi Ali’nin Hz. Muhammed hakkında “pedofil” ve “tiran” benzetmeleri ve İslam karşıtı açıklamaları ile dikkat çekmekte ve tartışmalara neden olmaktadır. Yönetmen Theo Van Gogh’la birlikte yaptıkları kısa metrajlı Submission filmi ortamın gerilmesine neden olmuş, yönetmenin öldürülmesi hadisesi ise yerli halk ile göçmenler arasında tamir edilmesi güç bir kırıklık yaşanmasına sebebiyet vermiştir.³⁹⁴

Pim Fortuyn hareketi ekseninde anti-islamizmin temel özellikleri şunlardır:

1) Batı kültürü modern ve ileri bir kültür olmasına rağmen İslam kültürü geri bir kültürdür.

---

³⁹² Kadir Canatan, “Hollanda Toplumunda Yabancı Karşıtı Tutumların Analizi”, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2008, C. 3, S. 7, s. 223-224.

³⁹³ Kadir Canatan, “Hollanda’da Etnik İlişkiler, Gettolaşma ve Paralel Toplum Tartışmaları”. Sosyo Ekonomi, 2011, C. 15, S. 15, s. 12

³⁹⁴ Canatan, 2008, s. 225.

2) İslam ile Batı kültürü arasındaki farklılıkların giderilmesi ve uzlaştırılması mümkün görülmemektir.

3) İslam gibi farklı ve geri bir kültürle yaşayıp ona karşı hoşgörülü olmak mümkün değildir. Çözüm ise ilerleyen İslam'a karşı Soğuk Savaş'ın ilan edilmesinden başka bir şey değildir. Batı ise Müslüman göçü sınırlandırmalı hatta durdurmalı; içeri girmiş olan Müslüman göçmelere ise Batılı değerleri "kültürel asimilasyon" yoluyla kabul ettirmelidir.³⁹⁵

Hollanda'da yaşanan yabancı düşmanlığı olgusunu şu şekilde açıklamak mümkündür:

- a) Hollanda'ya giderek artan göç yerli halkı endişelendirmektedir,
- b) İşsizlik, kültürel farklılıklar, sosyal mesafe türünden olgular hoşgörüsüzlüğe neden olmaktadır,
- c) 11 Eylül'ün ardından Hollandalıların yabancılara karşı tutumu olumsuz hale geldiği bir gerçektir,
- d) Hoşgörüsüzlüğün, genellikle farklı dini ve kültürel kimliğe sahip Müslüman göçmenlere ve azınlık gruplara karşı olduğu görülmektedir,
- e) Yabancılara karşı olumsuz tutum daha çok kendini korumasız hisseden ileri yaştaki kesimde görülmekte, hoşgörüsüzlük ise dindarlardan ziyade kiliseden uzaklaşmış seküler kesimlerden gelmektedir.³⁹⁶

Hollanda, oryantalist çalışmalar açısından da önemli bir yere sahiptir. 1613 yılında Leiden Üniversitesi'nde kurulan Arapça kürsüsünün ilk sahibi Thomas Erpenius'tur. O, Ebu'l Fida'nın Takvim'ul-büldan isimli eserini, Mirhand'ın Ravzatu's-safa adlı kitabını incelemiş ve Grammatica Arabica isimli eseri yazmıştır. Grammatica Arabica, klasik Arapça alanında yazılmış bir Avrupalıya ait ilk eser olma özelliğini göstermektedir.³⁹⁷

Hollanda PVV lideri islamofobik Wilders, Hollanda'da yapılacak olan genel seçimlerde partisinin başarı ile çıkması halinde; Kur'an-ı Kerim'i yasaklayacağını, İslam ülkelerinden mülteci kabul edilmeyeceğini, kamusal alanda başörtülü gezmeyi yasaklayacağını belirtmiştir.³⁹⁸

³⁹⁵ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 456.

³⁹⁶ Canatan, 2008, s. 226.

³⁹⁷ Bulut, a.g.e., s. 430.

³⁹⁸ Wilders'in Kur'an'ı Yasaklayacağım Sözleri, <https://www.yenisafak.com/dunya/wilders-yine-haddini-asti-kurani-yasaklayacagim-2612486>, (08/05/2018).

Hollanda ve Belçika’da ortaya çıkan ve kendilerine “ex-muslims” (Eski Müslümanlar)ismini veren bir grup ise, “İyi Müslümanlar vardır; fakat iyi İslam yoktur. Müslümanlara değil İslam’a karşıyız. Çünkü biz Müslümanları İslam’ın ilk kurbanları olarak görüyoruz.” ideolojisiyle hareket etmekte ve internet ortamında İslam karşıtı radikal boyutta mücadele vermektedirler.³⁹⁹

29 Kasım 2016’da Hollanda Temsilciler Meclisi’nde yüzü kapatan bir kıyafetin giyilmesini kısmen yasaklayan bir yasa için oy kullanılmıştır. Yasaya milletvekillerinin çoğu destek vermiştir. Yasa teklifine göre devlet kurumları, toplu taşıma araçları ve sağlık hizmet alınan kamusal alanlarda yüzlerin örtülmesi, yasaklanmalı ve yasağa uymayanlar 400 avro para cezasıyla cezalandırılmalıdır.⁴⁰⁰

Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar (PEGİDA) örgütü İslam ve göçmen karşıtı tavrıyla bilinmektedir. Bu örgüt Hollanda da eylemlerini devam ettirmekte ve örgüte hükümet yetkilileri tarafından tepki gösterilmektedir. 2017 Kasım ayında gerçekleştirdikleri eylemin ardından Enschede Belediye başkanı Onno van Veldhuizen, karşı dava açacaklarını ifade etmiştir. Ülkenin doğusundaki kentte yapılması planlanan camiye protesto etmek amacıyla PEGİDA üyesi 14 kişi bir araya gelmiş ve Cami inşaatının yapılacağı alanda üzerine domuz kanı sürüldüğü belirtilen ahşap bir haç taşımışlardır.⁴⁰¹

2016 yılında Hollandalı İslam karşıtı gruplar tarafından, Faslılara ait camilere üzerinde gamalı haç ve kartal resmi bulunan broşürler bırakılmıştır.

---

³⁹⁹ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 126.

⁴⁰⁰ SETA, 2016 Hollanda Raporu, <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>, (20/07/2018).

⁴⁰¹ PEGİDA, Cami İnşaatı Protestosu, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41967953>, (07/03/2018).

Şekil 5: Hollanda'da Faslılara ait camilere bırakılan broşür⁴⁰²

Hollanda 2017 seçiminin ardından yapılan açıklamalara göre Mark Ruttenin liderliğindeki Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi (VVD) seçimi kazandı. İslam ve yabancı karşıtı aşırı sağcı Özgürlük Partisi (PVV) ise ikinci oldu. Türk kökenli milletvekilleri Tunahan Kuzu ve Selçuk Öztürk'ün kurmuş olduğu DENK Partisi ise 3 sandalye elde etti. Son yıllarda Hollanda'da Müslüman ve Türk karşıtlığının giderek artması üzerine sesi duyulmayan insanların taleplerini dile getirebilmek için siyasete atılan DENK'in katılmış olduğu ilk seçimde milletvekili çıkarmış olması önemli bir hadise olarak görülmektedir.⁴⁰³

İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) islamofobi konusunda Hollanda'yı uyarmakta ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Ancak yapılan tavsiyelerin hükümet tarafından pek de ilgi görmediği görülmektedir. Komisyona göre Hollanda işgücü piyasasındaki ayrımcılıkla mücadele konusunda adımlar atmakta ancak sosyal alanlardaki ayrımcılık konusunda ciddi anlamda eksik kalmaktadır. Yine ECRI'ye göre Hollanda hükümeti ayrımcılık karşıtı ulusal politikalarda yetersiz kalmakta, genel ifadeler kullanmayı yeğlemektedir.⁴⁰⁴

PvdA, SP, D66, Groen Links ve DENK işgücü piyasasında ayrımcılıkla mücadele için de önerilerde bulunmakta; PvdA, internet üzerinden şikâyette bulunma gibi metotlar

⁴⁰² SETA, 2016 Hollanda Raporu, <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>, (20/07/2018).

⁴⁰³ Hollanda 2017 Seçim Sonuçları, <http://www.haberturk.com/haber/haber/1426770-son-dakika-hollandada-sandiklar-kapandi-iste-ilk-sonuclar>, (03/03/2018).

⁴⁰⁴ SETA, 2016 Hollanda Raporu, <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>, (20/07/2018).

kullanılarak ayrımcılık konusunda polise yapılacak başvuruların kolaylaştırılmasını istemekte; DENK, ayrımcılık suçu işleyen kişilerin eğitilmesi için özel yasa çıkarılmasını ve bu suçu işleyenlerin kamu görevine alınmamasını ve hükümetin aşırı sağcı şiddetine karşı bir eylem planı geliştirmesini talep etmektedir. Christen Unie ve adı geçen diğer partiler, etnik fişleme uygulamasınatepki göstermekte; çeşitlilik politikaları ve eğitim yoluyla bu konuda ilerleme kaydedileceğini düşünmektedir. VVD, kolluk kuvvetlerinin ayrımcılıkla mücadele için takviyesinin, bilgi ve eğitim alanında çeşitli inisiyatiflerin başlatılmasının önemini vurgulamaktadır.⁴⁰⁵

11 Mart 2017'de Anayasa değişikliği referandumu kampanyası için Hollanda'ya gitmek isteyen Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun uçağına iniş izni verilmemiş ve Hollanda, 15 Mart 2017'deki genel seçimler öncesi Türk bakanların ziyaretinin uygun olmayacağı şeklinde açıklama yapmıştır. Aynı gün Almanya'da bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Betül Sayan Kaya, karayoluyla Rotterdam kentine gelmiş, polis tarafından durdurularak Türkiye'nin Rotterdam Konsolosluğu'na gidişine izin verilmemiştir. Sayan Kaya, polis konvoyu eşliğinde sınır dışı edilmiştir. Yaşananlar nedeniyle Türkiye'nin Lahey Büyükelçisi Sadık Arslan Ankara'ya çağırılmıştır. Türkiye, istişareler için ülkesine giden Hollanda'nın Ankara Büyükelçisi Cornelis van Rij'in dönmesine müsaade etmemiştir. Bu olayın sene-i devriyesinde 2018 Mart ayında BBC Türkçe'nin haberine göre, Gaziantep Büyükşehir Belediye başkanı ve eski Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin'in Deventer kentindeki Merkez Camisi'nde Türkiye kökenli kadınlarla bir araya geleceğini ancak Hollanda Hükümeti'nin istemediği belirtilmiş ve seyahat iptal edilmiştir.⁴⁰⁶

Hollanda genelinde hanım Müslümanların yaşadığı sıkıntılara göz atıldığında, 2015'te "Meld Islamofobie" isimli kuruluşa gelen şikâyetlere göre, Hollanda'da islamofobi kurbanlarının %90'ını kadınlar oluşturduğu görülmektedir.⁴⁰⁷ Görüldüğü üzere Hollanda, güçlü islamofobik tavrıyla uzun süreler boyunca gündemde kalmayı başarmış bir ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Hollanda'da bugüne kadar camiler yasaklanmaya çalışılmış, Müslüman okulların yönetimleri tümüyle Hollanda milliyetine mensuplarca

⁴⁰⁵ SETA, 2016 Hollanda Raporu, <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>, (20/07/2018).

⁴⁰⁶ Türkiye ile Krizin Yıldönümünde Hollanda'dan Yeni Bir Karar, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/krizin-yil-donumunde-hollandadan-yeni-bir-skandal-karar-40766669>, (09/03/2018).

⁴⁰⁷ Aslan, a.g.m., s. 55.

oluşturulmuş, Müslüman okullara aktarılan kamu mali desteğinin sınırlandırılmış, bazı İslami sembollerin yasaklanmıştır.⁴⁰⁸

Sığınmacı ve göçmenlerin ülkeye kabulünü protesto eden grupların sayısı bir hayli fazladır. Bunlar; NVU, Voorpost, Identitarian, Movement, PEGIDA, Demonstranten tegen Gemeenten (DTG) ve Soldiers of Odin isimli gruplardır. Mülteci kabul merkezlerine gerçekleştirilen eylemler, şiddet içeren göçmen karşıtı gösteriler neticesinde hükümet önlem alma gereği hissetmiş ve bunu bir an önce eyleme dökmüştür. Hollanda polisi, sosyal medya üzerinden nefret içerikli paylaşımlarda bulunan kişileri ve eylemcileri yaptığı ev ziyaretlerinde demokratik sınırlara saygılı olmaları hususunda ikaz etmektedir. Yine bu bağlamda mülteci kabul merkezleri ile ilgili bilgilendirme toplantıları yapılmaktadır. 2016 sonbaharında ise 60 bin Hollandalının, COA (mülteci kabul merkezlerinin ana idare kuruluşu)'ya gönüllü yazılarak ülke genelinde faaliyette bulunan mülteci kabul merkezlerine katkıda bulunmak istediği kayıtlara geçmektedir. Tüm bu uygulamalar ve toplumsal bütünleşmeyi teşvik eden faaliyetler göz önüne alındığında yerli halk tarafından aslında sığınmacı kabulünün zannettikleri kadar tehlikeli olmadığı anlaşılmış, yerel halk mültecileri tanımaya ve zaman zaman onların yanında yer almaya, doğrudan temas ile ise halk önyargılarından sıyrılmaya veyavaş yavaş hatalarını farketmeye başlamıştır.⁴⁰⁹

İslamofobi hususunda yaşanan güzel gelişmelerden biri de İslamofobiye karşı gayr-i müslim Batılılardan da tepkiler yükselmesi ve islamofobinin Avrupa güvenliğini ilgilendiren bir tehdit unsuru olduğunun bilinciyle uyarılarda bulunulmasıdır. Örneğin Leiden Üniversitesi profesörlerinden P. S. van Koningsveld Wilders'in açıklamalarını eleştiren türden yazılar yazmış ve hükümet üyeleri ise İslam korkusu söylemlerini dengelemek üzere beyanlarda bulunmuşlardır.⁴¹⁰

Avrupa'da doğan ve burada yaşama niyetinde olan Müslümanlar, hükümetlerin de desteğini alan çalışmalarla bir "Avrupa İslamı" oluşturma çabasıyla hareket etmektedir. Bu çabalardan biri olarak kurulan Hollanda İslam Üniversitesi'ni vermek mümkündür.⁴¹¹ Bahsi geçen türden çalışmalar ile Hollanda'da ve diğer Batı topraklarında

⁴⁰⁸ Betül Duman-Osman Alacahan, "Hollanda'da Müslüman Karşıtlığının Kaynakları Üzerine", İslamofobi Kolektif Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri, Sivas Kemal İbn-i Hümmam Vakfı, Sivas, 2010, s. 263.

⁴⁰⁹ SETA, 2016 Hollanda Raporu, <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>, (20/07/2018).

⁴¹⁰ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 126.

⁴¹¹ Şenay, a.g.m., s. 145.

yaşayan Müslümanlar ile yerli halk arasında dostluk köprülerinin temelleri atılmakta ve dünya barışına katkı sağlanmaktadır.

3.2. İngiltere

İngiltere'ye çok sayıda Müslüman'ın yerleşmesi hadisesi İkinci Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleşmiştir. Ülkede ikamet eden Müslümanlar'ın büyük çoğunluğunu Güney Asya kökenli Müslümanlar oluşturmaktadır. İngiltere, diğer Batılı ülkelerin aksine kurumsal ve toplumsal politikalarda, cemaatlere ve dine önemli bir yer vermektedir. Bununla birlikte, Müslüman toplum, var olan bu durumun direkt muhatabı olarak görülmemektedir.⁴¹² Ayrıca Said, İngiltere'yi oryantalizmin temel figüranı olarak ifade etmektedir.⁴¹³

Bilindiği üzere islamofobi ile ilgili ilk çalışma olan Runnymede Trust raporu, İngiltere'deki islamofobik eğilimlerin hangi neden ve tutumlardan kaynaklandığını araştırmaktadır.⁴¹⁴ Bunun dışında İngiltere topraklarında gelişen ve sayısı günden güne artmakta olan bir Müslüman topluluğun farkına varılması; Salman Rüşdi'nin 1988 yılında "Şeytan Ayetleri (Satanic Verses)" isimli kitabının yayınlanmasının ardından vuku bulan hadiselerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴¹⁵

Hint asıllı yazar Salman Rüşdi Eylül 1988'de "Şeytan Ayetleri" kitabını yazmış ve bu kitap Müslümanlar tarafından ciddi tepkiyle karşılanmıştır. Yazar, İslam'ı pagan putperestliği ile eşit saymakta ve kitabında Hz. Muhammed'i ve İslam'ı küçük düşürücü ifadeler kullanmaktadır. Rüşdi hakkında ölüm fermanı çıkarılmış ve bunun üzerine İngiltere Kraliçesi tarafından korunmuştur. Ancak İngiltere için her şey normal gibi görünürken 2008 yılında Rüşdi'ye "şövalye" ünvanı verilmesi kafaların karışmasına neden olmuş, olayın iç yüzünü gün yüzüne çıkarmıştır. Çünkü şövalyelik ünvanı "İngiltere'ye ve ülkenin çıkarlarına katkıda bulunan kişilere" verilmektedir. BBC ise bu durumu, Rüşdi'nin bu unvan ile ödüllendirilmesinin "bir kez daha Müslümanları yaralamak" olarak yorumlamaktadır.⁴¹⁶

⁴¹² Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 287, 291.

⁴¹³ Kaya, "Oryantalizm-Postkolonyalizm ve Sanat", s. 652.

⁴¹⁴ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 53.

⁴¹⁵ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 293.

⁴¹⁶ Abdullah Tok-Hakan Ayaz, "İSLAMOFOBİ'NİN KÖKENİ VE TARİHSEL SÜRECİ", https://www.bitalebe.com/my_uploads/2016/11/SLAMOFOB% C4% B0% 20% C3% 9CZER% C4% B0NE % 20% 2811-19-16-01-26-16% 29.pdf, (20/11/2017).

İngilizlerin Hindistan'ı işgaliyle tarihte ilk kez modern dönemde Peygamber Efendimizin otoritesi direkt olarak hedef alınmıştır. "İslâm sadece Kur'an'dır" diyen ve sünnet karşılığını benimseyen bu yeni grup kendisini "Kurâniyyûn/Kur'ancılar" olarak isimlendirmektedir. İngilizlerin "Sir" unvanı verdikleri Seyyid Ahmed Han, Hz. Peygamber'in (sas) misyonunu "postacı" misyonuna benzetmektedir. Ona göre nasıl bir postacının görevi emanet olarak taşıdığı mesajı yerine ulaştırdığı anda bitiyorsa Hz. Peygamber'in görevi de Allah'ın mesajını (Kur'an-ı Kerim'i) insanlığa ulaştırdıktan sonra sona ermiştir.⁴¹⁷

İngiltere başbakanı Margaret Thatcher Haziran 1990'da İskoçya'da toplanan NATO Zirvesi'nde "Yeni Düşman İslam Dünyası" diyerek Batı dünyasının İslam'a bakışını bir kez daha gözler önüne sermektedir.⁴¹⁸ Günümüze gelindiğinde ise Şubat 2011'de İngiltere başbakanı David Cameron Avrupa'da çok kültürlülüğün sonunun geldiğini ifade etmekte⁴¹⁹ ve yine başka bir konuşmasında, İngiltere'de farklı kültürlerin birbirlerinden kopuk yaşamlar sürmesinin teşvik edildiğini, insanların aşırılıktan uzak durmasını sağlamak için İngiltere'nin güçlü bir ulusal kimliğe sahip olması gerektiğinin altını çizerek ülkede çok kültürlü yaşam konusundaki sıkıntıların varlığını üstü kapalı da olsa belirtmiştir.⁴²⁰

İngiltere'de yapılan araştırmalar bize Pakistanlı her 8 kadından birinin kanunsuz bir şekilde sorguya çekildiğini; her 4 işverenden birinin müslüman kadınları işe alma konusunda tereddüt ettiğini göstermektedir. Ayrıca iş alanlarında din ayrımcılığını suç sayan kanun var olsa da tesettürlü kadınlar ciddi anlamda ayrımcılık ile karşı karşıya kalmaktadır.⁴²¹

Hanes ve Machin (2013)'nin yaptığı araştırma bizlere 7 Temmuz ve 11 Eylül terör saldırılarının ardından İngiltere'de yaşayan Müslüman nüfusa karşı işlenen nefret suçlarında %25-30 arasında bir artış olduğunu göstermektedir. Yine aynı araştırmaya göre 11 Eylül'ün ardından Araplara ve Asyalılara karşı işlenen nefret suçlarında %28 oranında bir artış olduğu ve bu suçların saldırının sonrası ilk 3 ayda yoğunlaştığı; 7 Temmuz saldırısından sonra ise Asyalılara ve Araplara karşı ilk 1 ay içerisinde nefret

---

⁴¹⁷ Saffet Sancaklı, "Hadis Karşıtlığının Tarihi Arka Planı ve Günümüze Olumsuz Yansımaları". Uluslararası Yanlış Algılar ve Doğru İslam Sempozyumu Bildirileri, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Şanlıurfa, 2016, s. 490.

⁴¹⁸ Gölbaşı-Dever, a.g.m., s. 60.

⁴¹⁹ Aktaş, 2014, s. 35.

⁴²⁰ Aslan-Kayacı-Ünal, a.g.m., s. 457.

⁴²¹ Aslan, a.g.m., s. 52.

suçlarında %27 oranında bir artış yaşandığı görülmektedir.⁴²² Yine İngiltere İçişleri Bakanlığı verilerine göre, inançları hedef alan nefret suçlarında Nisan 2013-Mart 2014 tarihleri arasında yaklaşık %45 yükselme yaşanmıştır.⁴²³

2013-2015 arasında İngiltere ve Galler'i içine alarak gerçekleştirilen nefret suçlarına ilişkin bir araştırmanın sonucu şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

Dinî motivasyonla işlenen nefret suçlarına maruz kalanların toplam oranı: yüzde %0,1

Hindular için bu oran: %0,3

İslam dışındaki geri kalan diğer dinler için: %0,5

Müslümanlar için: %0,8⁴²⁴

İngiltere, Danimarka ve Almanya'da "içerdeki yabancı düşmanları" dini profil kullanılarak fişlenmeye başlanmıştır. Öncelikle Müslüman öğrenciler dahi potansiyel tehdit oluşturdukları gerekçesiyle fişlenmiş ardından fişlemenin kapsamı genişletilmiş ve Müslüman sivil toplum kuruluşları, dernekler ve iş adamları da fişlenmiş ve izlenmeye başlanmıştır.⁴²⁵

2016 Ocak ayında göçmen İslam karşıtı olduğu bilinen PEGİDA İngiltere'de de resmen kurulmuştur. İngiltere'deki PEGİDA'nın başına getirilen ve ırkçı söylemleriyle bilinen Tommy Robinson düzenlediği basın toplantısında "Bu ülkede İslamiyetle ilgili ideolojik bir sorunumuz var. PEGIDA'nın Almanya'da özellikle mevcut sığınmacı istilasına direndiği gibi İngiltere'de de direnmek istiyoruz. Biz İslamiyet karşıtı bir grup değiliz. Müslümanların İslamiyetin kurbanı olduğunu düşünüyoruz." ifadelerini kullanmıştır.⁴²⁶

İngiltere genelinde raporlanan 80.000 nefret suçunda bir önceki seneye göre %29 oranında artış yaşanmış; büyük çoğunluğu Müslümanlara yönelik olarak gerçekleştirilen dinsel kaynaklı nefret suçlarında ise bu oran %35 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte Londra'da gerçekleşen islamofobik saldırılar %40 oranında artış göstermiştir.⁴²⁷

---

⁴²² Övet, a.g.m., s. 128-129.

⁴²³ Gölcü-Çuhadar, a. g. m, s. 91.

⁴²⁴ Hakan Samur, "Avrupa'daki İslamofobinin 'Avrupalı' Sebepleri". Mukaddime, 2016, C. 7, S. 2, s. 302.

⁴²⁵ Akdemir, a.g.m., s. 15.

⁴²⁶ PEGİDA İngiltere Şubesi Açıldı, [http://www.hurriyet.com.tr/dunya/pegida-ingiltere-subesi-acildi-40035980, \(09/03/2018\).](http://www.hurriyet.com.tr/dunya/pegida-ingiltere-subesi-acildi-40035980, (09/03/2018).)

⁴²⁷ Setav United Kingdom İslamofobi Raporu 2017, [http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/UnitedKingdom.pdf, \(16/07/2018\).](http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/UnitedKingdom.pdf, (16/07/2018).)

İngiltere’de gerçekleştirilen 2017 seçim kampanyaları, Londra ve Manchester’daki terör saldırılarından oldukça etkilenmiştir. Tahmin edilebileceği gibi UKIP, seçim kampanyası boyunca bağlantısız konuları birbiriyle ilişkilendirerek güvenlik ile ilgili endişelerini dile getirmiş ve milliyetçi söylemleri ön plana çıkarmaktan geri durmamıştır. Bu türden bir yaklaşımla politikacılar göçmen karşıtı ve islamofobik duyguları tahrik etmeyi hedeflemektedirler.⁴²⁸

İngiltere’de yaşayan Müslümanlar’ın işe alım, çalışma ortamı, kariyer gelişimi ve maaş seviyesi hususlarında halen ciddi manada dezavantaja sahip olduğu bilinmektedir. Tell MAMA’nın 2016 Kasım ayında yayınlamış olduğu grafiğe göre islamofobik nefret suçlarının büyük bir kısmını üstü kapalı korkutma ve şiddet olayları oluşturmaktadır. Nefret suçu olarak nitelendirilen bu kategori içerisinde sözlü veya sözsüz korkutma davranışı (%54), vandalizm ve tehdit (%7), fiziksel şiddet (%19) olayları yer almaktadır. Raporlanan olayların yarısından fazlası kamuya açık alanda, %9’u iş ortamında, %8’i eğitim kurumlarında meydana gelmiştir.⁴²⁹

İslam Medeniyetinin kutsalını savunma hakkı bağnazlık olarak değerlendirilmekte ancak Yahudilik ve Hıristiyanlık söz konusu olduğunda durum değişmektedir. İngiltere’de yer alan “Kâfirlik Kanunu (The Law of Blasphemy)” sadece Hıristiyanların dînî inançlarına yapılan saldırılara karşı Hıristiyanları korumaktadır. Yahudiler ise dini inançlarına yönelik saldırılardan “İrkî İlişkiler Kanunu (Race Relations Act-1976)” ile korunmaktadır. Ancak İngiltere’deki müslümanların inançlarına yapılan saldırılara karşı kanunî bir yaptırım bulunmamaktadır.⁴³⁰

İngiltere ve Belçika’daki yeni Müslüman kuşaklar, yaşanan baskılar ve dışlamalar nedeniyle kendilerini göçmen dindaşlarından ayırarak yeni bir “elit Müslüman kimlik” oluşturmaya çalışmaktadır. Yeni Müslümanlar, ağır bir islamofobik endişe yaşadıklarından kendilerini oryantalist bir tarzda yeniden tanımlayarak topluma entegre olmaya çalışmaktadır. İngiltere’de Müslüman toplumlar üzerine çalışmalar yapan Justin Gest, islamofobinin Müslümanların yaşadıkları toplumla entegrasyonuna engel olduğunu söylemiş ve toplumdaki masum insanların da dışlanmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Bahsi geçen islamofobik durum bir taraftan ikinci-üçüncü kuşak gençlerin kendi

⁴²⁸ Setav United Kingdom İslamofobi Raporu 2017, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/UnitedKingdom.pdf>, (16/07/2018).

⁴²⁹ Setav United Kingdom İslamofobi Raporu 2017, <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/UnitedKingdom.pdf>, (16/07/2018).

⁴³⁰ Şenay, a.g.m., s. 129.

Müslüman kimliklerini tanımlarına neden olurken diğer yandan sosyo-kültürel hayattan dışlanan şahısların radikal gruplara yönelmesine sebebiyet vermektedir.⁴³¹

3.3. Fransa

Tarihe göz atıldığında Fransa'nın Müslümanlar ile olan ilişkisinin köklü bir sömürge geçmişine dayandığı görülmektedir. Said'e göre oryantalizmi icad eden ve yürüten merkezi devletlerden biri olan Fransa'da⁴³² yaşayan Müslümanların çoğu eskiden kolonisi olan Mağrip, Cezayir, Fas ve Tunus'tan göç etmiş Müslümanlardır.⁴³³

Fransa ve "Cumhuriyet" kavramları birbiri ile özdeşleşmiş kavramlardır. Fransa'da bulunan göçmen Müslümanların varlığını tanımlayan belli başlı bir politikanın hayata geçirilmesi, her zaman Cumhuriyet'in değerleriyle çatıştığı gerekçesiyle reddedilmektedir. Çünkü Cumhuriyet anlayışının temel prensipleri, müslüman nüfus alanlarının yaratacağı yeni oluşumların birer tehdit kaynağı olup olmayacağı konusunda endişelere neden olmaktadır.⁴³⁴

Fransa, bünyesindeki Müslüman nüfusu entegre ederek bir "Avrupa İslamı", "Fransa İslamı" hayalleri içerisindedir. "Fransa İslamı", "Avrupa İslamı" kapsamında, öncelikle Cumhuriyet'in gereklilikleriyle uyum sağlaması istenen müslümanlar için entegrasyon vesilesi olarak görülmektedir. Fransa için konuşmak gerekirse Laiklik, "Cumhuriyet" olgusunun varlığı için önemli bir husustur. Ancak laiklik, Fransa itibariyle İslamı da içine alan bir genişliğe sahip değildir. Laiklik, Fransa için kilisenin hükümlerlik alanlarının kısıtlanmasını ya da kademeli olarak yok edilmesini, kendi içindeki din ve mezhep çatışmalarını içeren bir yapıya sahiptir. Çünkü Fransa'da laiklik, dinsel hegemonyanın sınırlarının belirlenmesine ilişkin tarihsel deneyimlerle şekillenmektedir.⁴³⁵

Fransa basını 30 Eylül 2005 tarihinde Danimarka'da gerilime sebep olan karikatürleri 3-4 ay sonra gazetelerinde yayınlamıştır. France Soire gazetesi, "hiçbir dini

---

⁴³¹ Mehmet Yanmış, "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%20M%20KORKUSUNU_N_M%20CSL%20CMAN_TOPLUMLARA_ETK%20LER%20_%20CZER%20BONE_B%20R_DE%20EERLEND%20RME, (13/06/2018).

⁴³² Kaya, Oryantalizm-Postkolonyalizm ve Sanat, s. 652.

⁴³³ Er-Ataman, a.g.m., s. 763.

⁴³⁴ Subaşı, a.g.e., s. 38-66.

⁴³⁵ Subaşı, a.g.e., s. 38-66.

dogma kendini demokratik ve laik topluma kabul ettiremez.” ifadesinin ardından 01 Şubat 2006 günü karikatürleri yayınlamayı tercih etmiştir. Karikatürlerin Le Monde’de de yayınlanmasının ardından Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac; karikatürlerin Fransa basınında yer almasını doğru bulmadığını söylemiş ve bakanlar konseyinde, “Tehlikeli bir şekilde öfkeleri körüklemeye yol açacak her türlü provokasyonu kınıyorum” ifadelerini kullanmıştır. Bunun dışında Chirac, Fransa İslam Konseyi başkanı Dalil Boubakeur ile görüşmüş ve ifade özgürlüğü ile inançlara saygı arasındaki dengenin sağlanmasının önemine vurgu yapmıştır. Fransa Ulusal Cephe Partisi başkanı ve ırkçılığı savunan Le Pen ister Müslüman ister Yahudi ister Hıristiyan olsun inançlara karşı, inançlarının gerektirdiği saygı çerçevesinde davranılması gerektiğini dile getirmiştir.⁴³⁶

Paris’te 2005 yılının Ekim ayında Kuzey Afrikalı iki gencin polisten kaçarken saklandıkları trafo merkezinde elektrik çarpması sonucu hayatlarını kaybetmesi hadisesi, eğitim ve gelir seviyesi düşük, dışlanmışlık psikolojisi içerisinde olan ve kenar mahallelerde yaşayan Kuzey Afrikalı gençleri son raddeye getirmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Sarkozy’nin olayları çıkaran gençler için kullandığı “ayak takımı, haydut” benzetmesi üzerine başkaldırı büyümüş ve ülke genelinde on bin aracın yakıldığı, üç bin kişinin göz altına alındığı üç hafta süren kaos dönemi yaşanmıştır.⁴³⁷

2011 yılında Fransa’da haftalık olarak yayınlanan Charlie Hebdo Dergisi, Müslümanları ve bilhassa Hz. Muhammed’i aşağılayan karikatürler yayınlamıştır. Derginin kapağında yer alan karikatürde “Gülmekten ölmezseniz 100 kırbaç” diyen Hz. Muhammed tasvir edilmiş, “Helal Aperatif” başlıklı bir köşe yazısı yazılmış ve “Madam Şeriat” adlı bir kadın eki çıkarılmıştır. Derginin arka kapağında ise Hz. Muhammed’i palyaço kıyafetlerinde gösteren bir karikatür yer almıştır.⁴³⁸

7 Ocak 2015’de Paris’te bulunan Charlie Hebdo isimli mizah dergisine Hz. Muhammed’in karikatürlerinin yayınlaması nedeniyle yapılan terör saldırısı neticesinde 12 Fransız vatandaşı hayatını kaybetmiştir. Yaşanan bu hadise tüm dünyayı derinden yaralamıştır. Bu hadiseyi Fransa’nın 11 Eylül’ü olarak değerlendirmek mümkündür. Olayın ardından Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande halkı provoke olmamaları

---

⁴³⁶ Karaman, a.g.m., s. 165.

⁴³⁷ Ömer Behram Özdemir, “Fransa’da İslamofobik Söylemin Ana Akımlaşması ve Arap Baharı’nın Etkisi”, Ed: Kemal İnat-Muhittin Ataman, Ortadoğu Yıllığı 2012, Açılım Kitap, İstanbul, 2012, s. 448.

⁴³⁸ Aslan-Kayacı-Ünal, a.g.m., s. 455.

konusunda uyarılmış ve bu hadisenin Avrupa’da ciddi bir İslamofobik hava uyandırmasından endişe ettiğini belirtmektedir. Nitekim olayın ardından islamofobik PEGİDA İslam karşıtı pek çok eylem gerçekleştirmiştir.⁴³⁹

Fransa’da İslamofobi ile Mücadele Derneği’nin yaptığı araştırmaya göre 1 Ocak–18 Haziran 2015 tarihleri arasında, Müslümanları hedef alan fiziksel saldırıların oranının bir önceki yılın aynı dönemine oranla %500 arttığı görülmektedir. Rapor, bizlere Fransa’da Charlie Hebdo dergisine yapılan saldırının ardından kamu kurumlarında çalışan Müslümanlara, okullarda Müslüman öğrencilere, Müslüman kadınlara, hatta uzun etek giyen kadınlara ve Müslüman görünümlü kişilere günlük hayatta her alanda psikolojik ve fiziksel baskı ve saldırıların yaşandığını göstermektedir.⁴⁴⁰

Sarkozy, 2012 yılında Paris Camii’ne yaptığı ziyaret esnasında “Biz Fransa’da var olan bir İslam’ı değil Fransız İslam’ını istiyoruz” açıklamasında bulunmuştur.⁴⁴¹ Yine Sarkozy, çok kültürlülüğün başarısız olduğunu, ancak bunun nedeninin uygulanan yanlış politikalar değil, farklı kültüre mensup kişilerin bilhassa Müslümanların yaşam biçimi olduğunu düşünmektedir. Sarkozy’nin; “Bir kişi Fransa’ya geldiğinde o, Fransız halkının bir parçası olmalıdır, eğer bunu istemiyorsa burada ona yer yoktur. Fransızlar kendi değerlerini yeniden gözden geçirmeyi düşünmüyor; insanların sokaklarda ibadet etmesini, kızların okula gitmesinin yasaklanmasını, kadın ve erkeklerin eşitliğine dair değerleri kaybetmeyi istemiyorlar” sözleri düşüncesini açıkça ortaya koymaktadır.⁴⁴²

Fransa’da 2010 yılında Senato tarafından kamuya açık yerlerde peçe ve burka yasağı onaylanmıştır.⁴⁴³

“Nefret söylemine hayır” kampanyası başlatan Fransa sosyalist hükümetinin Kadın Hakları Bakanı Rossignol’ün 2016 yılında başörtülü kadınları “köleliği seçen zencilere” benzetmesi, Fransız ve dünya siyasetinde tepkilere yol açmıştır.⁴⁴⁴

Fransa’da 10’dan fazla belediye plajında burkini giyiminin yasaklamasının ardından, Cannes şehrinde polis ilk kez bir kadına plajda başörtüsü taktığı için “Laikliğe

---

⁴³⁹ Ozan Örmeci, “Yakın Dönem Türkiye-Fransa İlişkileri: 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Sonrasına Dair Öngörüler”, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2017, C. 10, S. 1, s. 75.

⁴⁴⁰ Gölcü-Çuhadar, a.g.m., s. 90.

⁴⁴¹ Özdemir, a.g.e., s. 456.

⁴⁴² Aslan-Kayacı-Ünal, a.g.m., s. 457.

⁴⁴³ Fransa’da Peçe ve Burka Yasağı, <https://www.yenisafak.com/dunya/fransada-pece-ve-burka-yasagi-onaylandi-278418>, (15/03/2018).

⁴⁴⁴ Fransa’da Bakan, Başörtülü Kadınları Köleye Benzetti, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/basortulu-kadinlari-koleye-benzeten-fransiz-bakana-tepki-yagdi-40078909>, (15/03/2018).

aykırı” davrandığı gerekçesiyle ceza yazmıştır. Cezaya çarptırıldığı gün tesettür mayosu ile değil başörtüsü ve normal bir kıyafetiyle plajda oturduğunu belirten Siham özellikle plajda bulunan diğer kişilerin tavrının kendini şoke ettiğini söyleyerek, “Plajda yalnızca üç-dört kişi yanıma destek için geldi. Geri kalan herkes polisi destekledi. 'Burada işin yok, ülkeneye geri dön' dediler.” şeklinde konuşmuştur. Ayrıca Siham Fransa'da doğduğunu, babasının ve dedelerinin Fransız olduğunu belirtmiş, “Sırf Müslüman oldum diye bana 'Geldiğin yere dön' diyorlar. Halbuki ben zaten kendi ülkemdeyim.” ifadelerini kullanmıştır.⁴⁴⁵

2017’de Fransa'nın Saint Etienne şehrine yakın Lorette’de bulunan gölete burkallı kadınların girmesi ve plajda burkini giyilmesi de yasaklanmıştır. İsmi geçen Belediye, Ramazan ayı başlarında ışıklı panolarda gece sahura kadar olan zamanda yapılan gürültüyü engellemek üzere” Ramazan’ı sessiz yapın” şeklinde mesajlar yayınlamıştır.⁴⁴⁶

Şekil 6: Fransa'da Gölete başörtüsüyle Girmeyi Yasaklayan Tabela⁴⁴⁷

2017 yılında Avrupa Adalet Divanı; iş verenlerin, çalışanların “gözle görülebilir dini sembol niteliğindeki kıyafetleri” giymelerine yasak getirebileceğine dair karar almıştır.⁴⁴⁸

⁴⁴⁵Fransa Plajlarında Tesettür Mayosunun Ardından Başörtüsü de Yasaklandı, <https://aa.com.tr/tr/dunya/fransadaki-tesettur-mayo-yasagi-basortusune-sicradi-/634328>, (15/03/2018).

⁴⁴⁶ Fransa'da Gölette Burka Yasağını Belirten Tabela, <https://www.birgun.net/haber-detay/fransa-da-golette-burka-yasagi-167519.html>, (15/03/2018).

⁴⁴⁷ Fransa'da Gölette Burka Yasağını Belirten Tabela, <https://www.birgun.net/haber-detay/fransa-da-golette-burka-yasagi-167519.html>, (15/03/2018).

⁴⁴⁸ Avrupa'da Çalışanlara Başörtüsü Yasağı, <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/avrupada-calisanlara-basortusu-yasagi-geliyor-40394547>, (15/03/2018).

Araştırmalara göre iş başvuruları esnasında Fransız ismini taşıyan kadınların, tesettürlü ve de Arap ismini taşıyan kadınlardan %71 daha çok tercih edildiği bilinmektedir. Her engeli aşıp iş sahibi olmayı başaran Müslüman hanımlar bir sonraki aşamada iş yerlerinde çeşitli şekillerde ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bilhassa Fransa, laiklik ve tarafsızlık terimlerinin arkasına sığınarak tesettürlü Müslüman kadınları kamudaki işlerinden çıkarmaktadır. “Meld Islamofobie” isimli kuruluşuna gelen şikâyetlere göre, Fransa’da ayrımcılığa maruz kalanların %81,5’ini müslüman kadınların oluşturduğu ifade edilmektedir.⁴⁴⁹

Fransa’da “Vatandaşlık Kabul Töreni” esnasında erkek ile tokalaşmayı reddeden Cezayir kökenli Müslüman kadına vatandaşlık verilmemesi üzerine olay temyize taşınmış ancak buradan da yapılanın haklılığı yönünde karar çıkmıştır. Cezayirli Müslüman kadının 2010 yılından bu yana Fransız vatandaşı bir erkekle evli olmasına rağmen Fransız hükümeti, kadının el sıkımayı reddetmesinin “Fransız toplumuna asimile olmadığını gösterdiğini” söyleyerek vatandaşlık hakkı vermemiştir.⁴⁵⁰

06 Mayıs 2018 tarihinde yayınlanan habere göre Fransa eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy’nin de bulunduğu 300 Fransız yazar ve siyasetçi, şiddet ve Yahudi düşmanlığı içerdiği gerekçesiyle, Kur’an-ı Kerim’den “bazı ayetlerin çıkartılması” isteğinde bulunmuştur.⁴⁵¹ İslam dini, her daim sabırlı olmayı öğütleyen; bir başkasının dinine herhangi bir tenkitte bulunmayı yasaklayan; herkesin inandığı dini yaşama konusunda serbest olduğunu belirten; her daim insaniyet açısından evrensel kurallara sahip olan bir din iken bu türden bir istek ve öneri İslam dininin özünün yanlış anlaşıldığının açıkça göstergesidir.

Fransız sosyolog Shmuel Trigano Batı Avrupa’da Müslüman nüfusun artması ile ilgili “Avrupa’nın Osmanlılaştırılması” tabirini kullanmaktadır. Son dönemde Fransız düşünürler eserlerinde Müslüman azınlıkların yaşadığı şehrin kenar mahalleleri için “Cumhuriyetin kaybedilmiş toprakları”, “laiklik ve demokrasinin geçersiz olduğu vahşi topraklar” ifadelerini kullanmaktan çekinmemişlerdir.⁴⁵²

---

⁴⁴⁹ Aslan, a.g.m., s. 53,55.

⁴⁵⁰ Fransa’da Tören Esnasına Erkeklerle Tokalaşmayan Kadına Vatandaşlık Verilmedi, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43843072>, (23/04/2018).

⁴⁵¹ Fransa’dan, Kur’an’dan Bazı Ayetler Çıkarılsın Önerisi, <https://www.yenisafak.com/dunya/fransadan-skandal-manifesto-kurandan-bazi-ayetler-cikarilsin-3279627>, (08/05/2018).

⁴⁵² Özdemir, a.g.e., s. 449.

Fransa, yerel halk ile ilgili bir problem ortaya çıktığı anda uzlaşma yolunu tercih etmekte ve yeni sorunları belli bir tartışma ve paylaşım zenginliği içinde çözmeye çalışmakta ve bu yapısı ile emsalsiz sayılabilecek kısıtlayıcı kimi özelliklere sahip olduğunu bizlere göstermektedir. Ancak Fransa'nın bu özgül yapısını zedeleyen bir unsur olarak göçmenlere ve bilhassa Müslümanlara karşı takındığı tavır gösterilebilmektedir. Fransa, göçmenlerin birinci sınıf Fransız vatandaşlarıyla aynı statü ve haklara makul bir şekilde sahip olmak istemelerini kabul etmemekte, korunaklı radikal bir sisteme dönüşmeyi öncelemektedir.⁴⁵³

3.4. Almanya

Almanya 1960-1974 yılları arasında Akdeniz komşu ülkelerinden işçi talebinde bulunmuş ve Türkiye, Fas, Tunus, eski Yugoslavya, Libya, İran, Afganistan, Bosna Hersek, Kosova'dan bu talebe karşılık verilmiştir. 1990'ların ortalarından itibaren Alman Devleti, Müslümanların entegrasyonu sorunuyla ilgilenmeye başlamış ve bir Alman İslam'ı üretme çabası içerisine girmiştir.⁴⁵⁴

2015 yılı verilerine göre 82 milyon nüfusa sahip Almanya'da yaşayan 17,1 milyon kişinin göçmen geçmişi bulunmakta yani bu Almanya'da her beş kişiden birinin bir şekilde göçmen geçmişe sahip olduğu manasına gelmektedir. Almanya'da Türk vatandaşlığı ve Türkiye coğrafyasıyla irtibatlı olanların toplam rakamı resmi verilere göre 2.851.000'dir.⁴⁵⁵ Almanya'da yaşayan Türk nüfusu, 3,8-4,3 milyon arasında olduğu tahmin edilen Müslüman nüfusun %60'ından fazlasını oluşturmaktadır.⁴⁵⁶

19. yüzyıl Alman edebiyat ekolü Hz. Muhammed'e daha olumlu bir bakış sergilemektedir. Bu manzarada W. Von Goethe'nin (ö. 1832) büyük etkileri olmuştur. Goethe, gençlik yıllarında Geoge Sale'nin (ö. 1736) Kur'an çevirisini okumuş, Kur'an çevirilerinin iyileştirilmesi için görüş beyan etmiştir. O, Hz. Muhammed ile ilgili olumlu bir tutumdan yana olduğunu belirtmiş ve Türkçe'ye "Muhammed İlahisi" olarak çevrilen "Mahomets Gesang" isimli bir şiir yazmış ve bu şiirde Hz. Muhammed'e olan sevgisini

⁴⁵³ Subaşı, a.g.e., s. 38-66.

⁴⁵⁴ Kader Zengin, a.g.m., s. 254-255.

⁴⁵⁵ Soner Tauscher-Bünyamin Bezci, "Son Dönem Almanya'sında Yabancı Hakları Tartışmaları", Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 2016, C. 2, S. 3, s. 77, 79.

⁴⁵⁶ Mikail Kara-Ali Yaylı, "Almanya'da Türkiye İmajına Yönelik Sivil Toplum Örgütlerinin Görüşleri". Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 2017, C. 5, S. 4, s. 117.

dile getirmiştir. Ayrıca Alman Şair Rilke de “Muhammed'in Elçiliği”⁴⁵⁷ adlı bir şiir kaleme almıştır.⁴⁵⁸

Goethe dışında yakın tarihte, Salman Rüşdi veyazmış olduğu “Şeytan Ayetleri” kitabına ilişkin Alman kökenli araştırmacı Anna Maria Schimmel (1922-2003)’in yapmış olduğu açıklama Batı medyasında ciddi yankılar uyandırmıştır. O, İslam’ın hoşgörülü ve güler yüzünü anlatmış, katıldığı bir televizyon programında; “Salman Rüşdi’nin haysiyetsiz bir şekilde milyonlarca Müslümanın dini duygularını rencide ettiğini buna karşılık onların tepkilerine saygı duyulması gerektiğini” söylemesi üzerine ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak Schimmel’in Almanya Cumhurbaşkanlığı tarafından gerek İslamiyet gerekse diğer akademik çalışmaları takdirle karşılanmış ve dönemin Alman Cumhurbaşkanı Herzog, tüm engelleme ve eleştirilere rağmen Schimmel’e hakettiği ödülü vermekten çekinmemiştir.⁴⁵⁹

Ancak günümüze gelindiğinde işler değişmiş, İslam’a ve Müslümanlara bakış açısı olumsuz bir yapıya bürünmüştür. Gerek siyasetçilerin anti-islamist tavrı gerekse toplumda vücut bulan islamofobik bakış açısı ve eylemler bunu kanıtlar niteliktedir.

Almanya’da yapılan bir araştırmaya göre her 4 kişiden 3’ü İslam’ı bir din olarak değil, ötekine yaşam hakkı vermeyen bir “izm” olarak görmekte ve İslam’ın Avrupa’nın değerleriyle örtüşmediğini ifade etmektedir. Yine Almanya’da sol parti taraftarı olduğunu söyleyenlerin %40’ı İslam’a karşı düşüncede olduklarını; Yahudilik, Budizm, Hinduizm gibi dinlere yaklaşımlarının daha pozitif olduğunu ancak İslam’a karşı aynı hoşgörüyü beslemediklerini belirtmektedir.⁴⁶⁰

Almanya Merkez Bankası eski yönetim kurulu üyesi Thilo Sarrazin’in “Almanya Kendini Yok Ediyor” isimli çalışması islamofobinin altyapısını oluşturmaktadır. 2010 yılında çıkan kitap Almanya’da ciddi tartışmalara konu olmuştur. Müslümanların Alman toplumuna uyum sağlayamadıkları ve Almanya’ya yük oldukları tezini savunan ve yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve İslamofobi olgularını işleyen bu kitap piyasaya çıktıktan kısa bir süre sonra Almanya’nın en çok satan kitapları arasında yerini almayı başarmıştır.⁴⁶¹

---

⁴⁵⁷ Bkz. Alim Kahraman, “Goethe'nin “Mahomets Gesang” Şiiri: Türkçe Çeviri Üzerine”, Diyanet İlmî Dergi (Hz. Muhammed Özel Sayısı), Ankara, 2003, ss. 575-588.)

⁴⁵⁸ Korkut, a.g.m., s. 27.

⁴⁵⁹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 160.

⁴⁶⁰ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 184.

⁴⁶¹ Aktaş, 2017, s. 138.

Almanya’da faaliyet gösteren İslam karşıtı “Eski Müslümanlar Merkez Koseyi”nin lideri Mina Ahadi’nin “Almanya ve başka birçok Avrupa ülkesinde insanlar burkanın yasaklanmasından yanalar zira sokakta kara bir kumaşla kafeslenen ve başkalarıyla ilişki kuramayan, restoranda veya kafede hiçbir şey yiyip içemeyen, varlığı neredeyse hissedilmeyen, çocukların hatta yaşlıların korkuyla veya olumsuz biçimde baktıkları bir kadını gördüklerinde, ona yapılan bu muameleyi kabul edilemez buluyorlar; asıl konu budur. Burka bir insan olarak kadının kişiliğinin yok edilmesi ve görünmezleştirilmesidir, bu yüzden de yasaklanmalıdır. Bu kaba, kara kumaşın altına sokulan kadınların %99’u onu erkeğin mülkü veya malı gibi gören insan düşmanı bir kültürün, ilişkilerin ve geleneğin zoruyla kişiliklerinin bütününe saklamak zorunda bırakılmışlardır. Bunu da eklemek gerekir: Günümüz dünyasında baskıcı, insan düşmanı İslamcı bir hareketle karşı karşıyayız; burka ve tesettür bu hareketin önemli bir simgesidir ve bu yüzden biz bu simgelere karşı daha duyarlı davranmalıyız. Burkayı savunanlar önceki durumlarda kadınların recm edilmesine ve tesettüre uymadıkları için kırbaçlanmalarına karşı gıkları çıkmayan, recmi ve tesettürü “Müslümanların” kültürü sayan, bu kadın düşmanlığı ve insan düşmanı hareketle iş birliği yapmayı azınlıkların haklarını savunma adıyla kamuoyuna yutturanlar ile aynı kişilerdir.” sözleri İslam düşmanlığını gözler önüne sermektedir.⁴⁶²

2017 Almanya genel seçimlerini başbakan Angela Merkel’in liderliğindeki Hıristiyan Demokratik Birlik (CDU/CSU) kazanmış olmakla birlikte Merkel, 4 yıl önceki seçimlere kıyasla %9 oy kaybetmiştir. Seçimlerde dikkat çeken hususlardan biri ise aşırı sağcı İslam ve göç karşıtı Almanya için Alternatif Partisi (AfD) %13,3 oyla Federal Meclis’e (Bundestag) girmeyi başarmasıdır.⁴⁶³

Ayrıca Şubat 2018’de AfD partisi Alman Parlamentosu’nda kamusal alanda peçe ve burka kullanılmasının genel olarak yasaklanması için önerge sunmuş ve Parti öneriyi Müslüman kadınların özgürlüklerinin korunması gerekçesine dayandırmıştır. Ancak yapılan teklif parlamentoda hem iktidar hem de muhalefet kanadında tepkiyle karşılanmış ve CSU milletvekili Stephan Mayer teklifin inanç özgürlüğüne müdahale anlamına geldiğini söyleyerek teklifi, “bariz bir şekilde anayasaya aykırı” olarak nitelendirmiştir. SPD milletvekili Ester Dilcher de öneriyi “AfD bir kez daha İslam’ı damlagalamaya

⁴⁶² Mina Ahadi'nin İslamofobik Sözleri, <http://wpiran.org/turkce/?p=528>, (09/05/2018).

⁴⁶³ AfD Federal Meclise Girmeyi Başardı, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41380859>, (19/03/2018).

çalışıyor” sözleriyle eleştirmiş ve sol partili milletvekili Christine Buchholz teklifin ırkçı ön yargıları kışkırtmak için yapıldığını dile getirmiştir.⁴⁶⁴

Almanya İçişleri Bakanı Horst Seehofer'in “İslam Almanya’ya ait değildir. Almanya Hıristiyanlık kültürüyle yoğrulmuştur” sözleri üzerine Mart 2018’de dinler arasında barışçıl bir birlikte yaşam için çaba harcanması gerektiğine dikkati çeken Merkel, “Ülkemizi Hıristiyanlık büyük ölçüde şekillendirmiştir ve bu hala da sürmektedir. Musevilik damgası da vardır. Ancak günümüzde artık Almanya’da 4 milyon Müslüman yaşamaktadır. Ve burada dinlerini yaşıyorlar. Yani Müslümanlar da Almanya’ya ait ve böylece dinleri olan İslam da. Biz anayasa temelinde ve anayasaya uygun bir İslam istiyoruz. Geçmişte de bunu her zaman açık şekilde ifade ettim. Dinler arasında birlikte yaşamı sağlayabilmek için her türlü çabayı harcamalıyız ve bu alanda İslam Konferansı da önemli bir araç” açıklamasında bulunmuştur.⁴⁶⁵

Çokkültürlülük, farklı kültürel geleneklere izin verilen bir toplumda, bireylerin barış içinde ve bir arada yaşayabilmelerini ifade eden bir kavramdır. Değerler ve yorumları ile ilgili anlaşmazlıkların, bir toplumsal yapı içinde çözümlenemediği yerde ise çokkültürlülük bir problem olarak varolmaktadır.⁴⁶⁶ Almanya başbakanı Angela Merkel’in 1 Ekim 2010’da sarfettiği “(...) çokkültürlülük tamamen başarısız oldu. Almanya, kapılarını göç dalgasına açmadan önce entegre olmayanlara karşı daha katı bir tutum sergilemelidir” sözleri ve çözümsüz hali AfD’ye olan desteği arttırmıştır.⁴⁶⁷

2016 yılında aldığı bir kararla üyelerinin PEGİDA (Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar) gösterilerine katılmalarını yasaklamıştı. Sağ popülist Almanya İçin Alternatif Partisi eş başkanlarından Jörg Meuthen Şubat 2018’de yaptığı açıklamada, göçmen ve İslam karşıtı PEGİDA hareketi ile ortak çalışma konusunda istekli olduklarını ve PEGİDA ile ortak çalışma yasağının mantıklı olmadığını dile getirmektedir. Bir sonraki ay yani Mart 2018’de Almanya için Alternatif Partisi (AfD), göçmen ve İslam karşıtı PEGİDA’nın düzenlediği organizasyonlara üyelerinin katılım yasağını kaldırma

⁴⁶⁴ Afd, Kamusal Alanda Peçe Kullanımının Yasaklanması İçin Önerge Sundu, <http://www.dw.com/tr/afdden-pegida-ile-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-sinyali/a-42703425>, (19/03/2018).

⁴⁶⁵ Merkel'in, İslam ve Müslümanlar Almanya'ya Ait, Sözleri, <http://tr.euronews.com/2018/03/16/almanya-basbakan-merkel-islam-ve-muslimanlar-almanya-ya-ait>, (20/03/2018).

⁴⁶⁶ Perşembe, a.g.m., s. 239.

⁴⁶⁷ Fatmanur Kaçar, “2017 Almanya Federal Meclis Seçimi ve Almanya için Alternatif Partisinin Yükselişi: Avrupa’da Sağ Popülizmin Bir Değerlendirmesi”, Türkiye – Almanya Araştırmaları Dergisi, 2017, C. 6, S. 1-2, s. 35.

kararı almış ve AfD üyelerinin herhangi bir yaptırıma maruz kalmadan parti flamaları ve sembolleri ile birlikte PEGİDA gösterilerine katılabilecekleri açıklaması yapılmıştır.⁴⁶⁸

Şekil 7: Afd Üyeleri PEGİDA Gösterilerinde⁴⁶⁹

3.5. İslamofobik Eylemler, Diğer Ülkelerden İslamofobiye Örnekler

Dünya genelinde yaşanan terör saldırılarını ve hızlanan İslamlaşmayı bahane göstererek cesaretlenen birtakım grup veya şahıslar islamofobik eylemler gerçekleştirmekte, hastalıklı zihinler eleştirdiği üzere masum insanları katletmektedir. Aşağıda, zihinlerde çokça yer etmiş bir kısım islamofobik eylem zikredilmektedir:

ABD'nin Florida Eyaleti'nde 2010 yılında kilise tarafından 11 Eylül'ü protesto maksadıyla "Kur'an Yakma Günü" etkinliği düzenlenmek istenmiş ancak Gainesville kenti yönetimi yasalara aykırı olduğu gerekçesiyle bu eyleme izin vermemiştir.⁴⁷⁰

22 Temmuz 2011 tarihinde Norveç'te Andres Breivik isminde İslam karşıtı ve aşırı sağcı köktenci bir Hıristiyan tarafından gerçekleştirilen çok sayıda yaralının bulunduğu eylemlerde 89 kişi hayatını kaybetmiştir. Breivik, yayınladığı manifestosunda

⁴⁶⁸ Afd'nin PEGİDA Kararı, <http://goevakfi.org/afdinin-pegida-karari>, (20/03/2018).

⁴⁶⁹ Afd, PEGİDA ile İşbirliği İçerisinde, <http://batiraporu.com/islamofobi/almanyenin-bir-sonraki-ana-muhalefet-partisi-afdden-islam-karsiti-pegida-ile-isbirligi-aciklamasi/>, (20/03/2018).

⁴⁷⁰ "Kur'an Yakma Günü" Etkinliği, <http://www.milliyet.com.tr/-kur-an-i-kerim-yakma-gunu-girisimi-dunya/dunyadetay/19.08.2010/1278339/default.htm>, (16/04/2018).

eylemlerinin Avrupa'yı ele geçirmekte olduğunu iddia ettiği İslam'a karşı “savunma” niteliğinde olduğunu ifade etmektedir.⁴⁷¹

2017’de İngiltere Finsbury Park Camii yakınında bir kamyonetin teravih namazı sonrası kaldırımdaki kalabalığın üzerine sürüldüğü saldırıda bir kişi hayatını kaybedip, 10 kişinin de yaralandığı saldırıda en dikkat çeken husus zanlının “Müslümanları öldürmek istiyorum” şeklindeki sözleridir.⁴⁷²

İngiltere’de 03 Nisan 2018 tarihinde çeşitli kentlerde dağıtılan ve halkı Müslümanlara karşı şiddete çağıran “Bir Müslüman'ı Cezalandır” başlıklı mektupta, sözlü saldırı, Müslüman bıçaklama, camilere saldırma, Kabe’ye nükleer saldırı düzenlemeye kadar bir dizi saldırı seçeneği puanları ile birlikte sıralanmaktadır.⁴⁷³

There will be rewards based on action taken. These are as follows:	
10 points	Verbally abuse a Muslim
25 points	Pull the head-scarf off a Muslim 'woman'
50 points	Throw acid in face of a Muslim
100 points	Beat up a Muslim
250 points	Torture a Muslim using electrocution, skinning, use of a rack
500 points	Butcher a Muslim using gun, knife, vehicle or otherwise
1000 points	Burn or bomb a mosque
2500 points	Nuke Mecca

Şekil 8 "Bir Müslümanı Cezalandır" Başlıklı Mektup⁴⁷⁴

Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) cinayetleri ve “kayıp” ilanları (Almanya’da radikalleştiği iddia edilen gençler için verilen kayıp ilanları) islamofobinin başka bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁴⁷¹ Andres Brevik Saldırısı, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2011/07/24/katillik-ruhunda-var>, (13/04/2018).

⁴⁷² Finsbruy Park Camii Saldırısı, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40325802>, (13/04/2018).

⁴⁷³ “Bir Müslümanı Cezalandır” Başlıklı Mektuba İnceleme, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/03/11/ingilterede-bir-muslumani-cezalandir-mektubuna-inceleme>, (13/04/2018).

⁴⁷⁴ “Bir Müslümanı Cezalandır” Başlıklı Mektup, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/03/11/ingilterede-bir-muslumani-cezalandir-mektubuna-inceleme>, (13/04/2018).

Geçtiğimiz günlerde, Avusturya Hükümeti, anaokulu ve ilkokullarda başörtüsünü yasaklayan uygulama konusunda kararlı olduğunu dile getirmiştir. Avusturya başbakanı Sebastian Kurz, ilkokul ve anaokullarında başörtüsü yasağına ilişkin Avusturya'da Müslümanları temsil eden, Avusturya İslam Cemaatinin (İGGÖ) başkanı İbrahim Olgun ve Kadın Biriminin Temsilcisi Carla Amina Baghajati ile bir araya gelmiştir. Olgun, başörtüsünün bir siyasi sembol olmadığını belirtmiş ve “Sayın başbakan'a başörtüsünün dini bir konu olduğunu, Müslümanların kendi özgür iradeleri ile başörtüsünü tercih ettiklerini, bu konuda herhangi bir zorlama ya da baskının olmadığını, halihazırda ülkede yaşayan Müslüman ailelerin büyük bir çoğunluğunun çocuklarına anaokulu ve ilkokulda başörtüsü taktırmadığını izah ettik. Ancak Başbakan'ın bu tutumunu anlamlandıramıyoruz. Bu konuyu diyalogla çözemediğimiz takdirde her türlü hukuki mücadeleyi vereceğiz.” sözlerini sarfetmiştir.⁴⁷⁵

Andreas Zick, Beate Küpper ve Andreas Hövermann tarafından Avrupa'nın 8 büyük ülkesinde (Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda, İtalya, Portekiz, Polonya ve Macaristan) yapılan “Hoşgörüsüzlük, Önyargı ve Ayrımcılık” isimli çalışmaya göre Avrupa toplumlarında İslam ve Müslüman karşıtlığı giderek artmakta ve bu karşıtlık şiddete dönüşmektedir.⁴⁷⁶

İngiltere'de Irklararası İlişkiler Enstitüsü'nün Mayıs 2008'de yayınladığı raporda Fransa, Almanya, İngiltere ve Norveç gibi ülkelerde 11 Eylül saldırılarından bu yana Müslüman karşıtı ırkçılığın kurumsallaşmasında artış yaşandığı ifade edilmektedir.⁴⁷⁷

2001 yılında başkan George Bush, Birleşik Devletler'in Ortadoğu'da Haçlı Seferleri'nde olduğunu söylemiş, 2006 yılında ise “Bu ülke İslamcı faşistlerle savaştadır.” ifadesini kullanmıştır. Barack Obama, sefeli olan Bush'un kullanmış olduğu bölücü dilden mümkün olduğunca uzak durmaya çalışmıştır.⁴⁷⁸ Ancak Obama, Bush'un ikinci dönem dış politikasını uygulamaya devam etmiştir.⁴⁷⁹ Barack Hüseyin Obama hakkında hem seçim öncesi adaylık döneminde hem de Başkanlık yaptığı dönemde islamofoblar ve muhalifleri tarafından, Müslüman olduğu ancak bunu gizlediği yönünde iddialar ortaya atılmıştır. Ancak Obama, bulduğu her fırsatta Hıristiyan olduğu ile ilgili vurgu yapmıştır.

---

⁴⁷⁵ Avusturya'da Anaokulu ve İlkokullarda Başörtüsü Yasağı Tasarısı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-basortusu-yasagi-konusunda-kararli/1117609>, (20/07/2018).

⁴⁷⁶ Gölcü-Çuhadar, a.g.m., s. 90.

⁴⁷⁷ Akdemir, a.g.m., s. 21.

⁴⁷⁸ Lean, a.g.e., s. 236, 238.

⁴⁷⁹ Kumar, a.g.e., s. 274.

Amerikan Aile Derneği (AFA) yöneticisi Bryan Fischer, 2011 yılında yaptığı “Tehdit radikal İslam değildir, İslam’ın kendisidir. Bu İslamofobi değildir, İslamogerçekçiliktir.” açıklamasıyla kalabalıktan büyük alkış almıştır.⁴⁸⁰

Bugünlerde, Danimarka Hükümeti 16 yaşın altındaki çocuklar için sünneti yasaklama girişimlerinde bulunmaktadır.⁴⁸¹ Buna ek olarak Danimarka Hükümeti aralarında nikab ve burkanın da bulunduğu yüzü örten İslami kıyafetler için “kamusal alan yasağı” getiren ve Meclis’ten geçmesine kesin gözüyle bakılan yasa taslağı hazırlanmaktadır. Yasağı ihlal edenlere 134 Euro ceza verileceği, tekrar eden ihlallerde ise cezanın 10 katına kadar çıkacağı belirtilmektedir.⁴⁸²

Ayrıca Danimarka Halk Partisi milletvekili Louise Frevert Müslümanları Danimarka toplumundaki “kanseri tümör”e benzetmiş ve Londra saldırılarının ardından “ülkedeki Müslümanların öldürülmesi” çağrısında bulunmuştur.⁴⁸³

Avrupa’daki islamofobi ABD veya başka yerlerdeki islamofobiden farklı bir yapıya sahiptir. Burada Müslüman korkusu devlet eliyle desteklenmektedir. Amaç ise Avrupa’ya göçmen nüfusun gelmesiyle şekillenen çokkültürlülük anlatılarının izlerini ortadan kaldırmak ve Avrupa’nın altın çağını yeniden tesis etmektir.⁴⁸⁴

Tüm yaşananlara binaen İslami İnsan Hakları Komisyonu (IHRC) her yıl düzenlediği hicivsel etkinlikle yılın “İslamofobi Ödülleri” ni vermektedir. 2017 yılı İslamofobi ödülleri hak kazananlar:

Aung San Suu Kyi Uluslararası İslam Karşıtları kategorisinde Donald Trump, Milo Yiannopoulos ve Geert Wilders’i geride bırakarak birinci sıraya yerleşmiştir. Aung San Suu Kyi Myanmar’daki Rohingya halkının etnik temizliğine (katliam) sessiz kalması, bu ödüle layık görülmesine neden olmuştur.

Tommy Robinson, aşırı sağcı For Britain partisinin kurucusu Anne Marie Waters, İngiltere Dışişleri Bakanı Boris Johnson, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi’nin (UKIP) eski lideri Nigel Farage, köşe yazarı ve televizyon sunucusu Katie Hopkins’i geride bırakarak İngiltere’nin İslam karşıtı aşırı sağcı aktivisti ödülüne layık görüldü.

---

⁴⁸⁰ Lean, a.g.e., s. 169.

⁴⁸¹ Danimarka’da Müslümanlara ve Yahudilere Sünnet Yasağı Projesi, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/05/06/muslumanlara-ve-Yahudilere-sunnet-yasagi-projesi>, (10/05/2018).

⁴⁸² Danimarka’da Yüzü Örten İslami Kıyafetleri Yasaklama Girişimi, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/danimarkada-islamofobik-yasak-425173.html>, (10/05/2018).

⁴⁸³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 410-411.

⁴⁸⁴ Lean, a.g.e., s. 281.

Medya kategorisinde Fox News, İngiliz Daily Mail ve The Sun gazetelerini geride bırakarak ödülü almaya hak kazandı.⁴⁸⁵

Düzenlenen bu etkinlikle, İslam ve Müslüman düşmanlığı, karşıtlığı konusunda birbirleriyle adeta yarış halinde olan kişi ve kurumlara çeşitli kategorilerde ironik bir şekilde gıyabında ödüller verilmektedir. IHRC, düzenlediği etkinlikle sesini duyurmaya ve islamofobik kişi, kurum ve eylemlerine dikkat çekmeye çalışmaktadır.

Şekil 9: Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri⁴⁸⁶

⁴⁸⁵ IHCR 2017 Yıllık İslamofobi Ödülleri, <http://www.ihrc.org.uk/news/event-reports/12008-event-report-islamophobia-awards-2017>, (13/04/2018) ve 2017 Yıllık İslamofobi Ödülleri, <https://www.sabah.com.tr/dunya/2017/11/27/islamofobi-odulleri-aciklandi>, (13/04/2018).

⁴⁸⁶ Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri, <http://www.setav.org/infografik-avrupadaki-muslimanlari-hedef-alan-siddet-eylemleri/>, (16/07/2018).

Şekil 10: Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri⁴⁸⁷

⁴⁸⁷ Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri, <http://www.setav.org/infografik-avrupadaki-muslimanlari-hedef-alan-siddet-eylemleri/>, (16/07/2018).

SAYILARLA İSLAMOFOBİ

- Avrupa ülkelerinin ezici bir çoğunluğu İslamofobik olayları ayrı bir nefret suçu sınıfı olarak kayıt altına almamaktadır. Polisin Müslüman karşıtı/İslamofobik suçları ayrı bir nefret suçu kategorisi şeklinde kayıt altına alması, sorunun gerçek boyutunun ortaya çıkması ve bu sorunla mücadele için karşı stratejilerin geliştirilmesi bakımından önemlidir.
- Avrupa Birliği ülkelerinde (AB) ayrımcılığa uğrayan Müslümanların yalnızca yüzde 12'si yetkililere ihbarda bulunmaktadır. (Kaynak: FRA) Aşağıdaki liste Avrupa'da Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının devletler ve STK'lar tarafından yeterince rapor edilmesinin boyutuna dair ipucu verirken söz konusu eksiklik Müslümanların ve bürokrasinin bu meseleleri ele alma noktasındaki farkındalıklarına ilişkin ciddi sonuçlar içermektedir.

DANİMARKA

2016'da **56** İslamofobi vakası bildirildi. Danimarka'da Müslümanlar toplam nüfusun yüzde 5'ini oluşturmalarına rağmen, 2016'da işlenen tüm nefret suçlarının yüzde 20'sinde hedef alınmış, böylece Müslümanlar bu oranla en fazla hedef alınan azınlık olmuştur. (Kaynak: Ulusal Polis)

BELÇİKA

Brüksel'deki terör saldırılarını izleyen ay içinde **36** İslamofobik olay kaydedildi. (Kaynak: CCIB)

AVUSTURYA

256 İslamofobi vakası bildirildi. (Kaynak: EIR Report, Antidiscrimination Office Styria, ZARA, and Initiative for a Discrimination-Free Education [IDB])

FRANSA

- **121** İslamofobik olay ihbar edildi (Kaynak: Observatory of Islamophobia)
- Hükümet tarafından **19** cami kapatıldı; **749** kişi ev hapsine alındı; **4.500**'den fazla polis baskını düzenlendi ve hükümetin gözetim altına aldığı kişilerin sayısı **25.000**'e ulaştı.
- Terörizmi Önleme Veritabanı'na **17.393** kişi eklendi (FSPRT).

ALMANYA

- Camilere **100** saldırı oldu. (Kaynak: DITIB ve Alman Polisi)
- Alman Müslümanları hedef alan **908** saldırı gerçekleşti.
- Müslüman öğretmenlerin **yüzde 60**'i ayrımcılığa uğradığını düşünmektedir. (Kaynak: Karim Fereidooni)
- Mülteciler **1.906** saldırıya maruz kaldı. (günde **5,2** saldırı)
- Mülteci barnaklarına **286** saldırı düzenlendi. (günde **0,8** saldırı)
- Mültecilere yardım eden görevliler **132** saldırıya maruz kaldı (günde 0,4 saldırı). (Kaynak: Alman Polisi)

MALTA

- Müslümanların **yüzde 7**'si fiziki şiddete maruz kalmaktadır.
- Müslümanların **yüzde 25**'i tacize uğramaktadır.

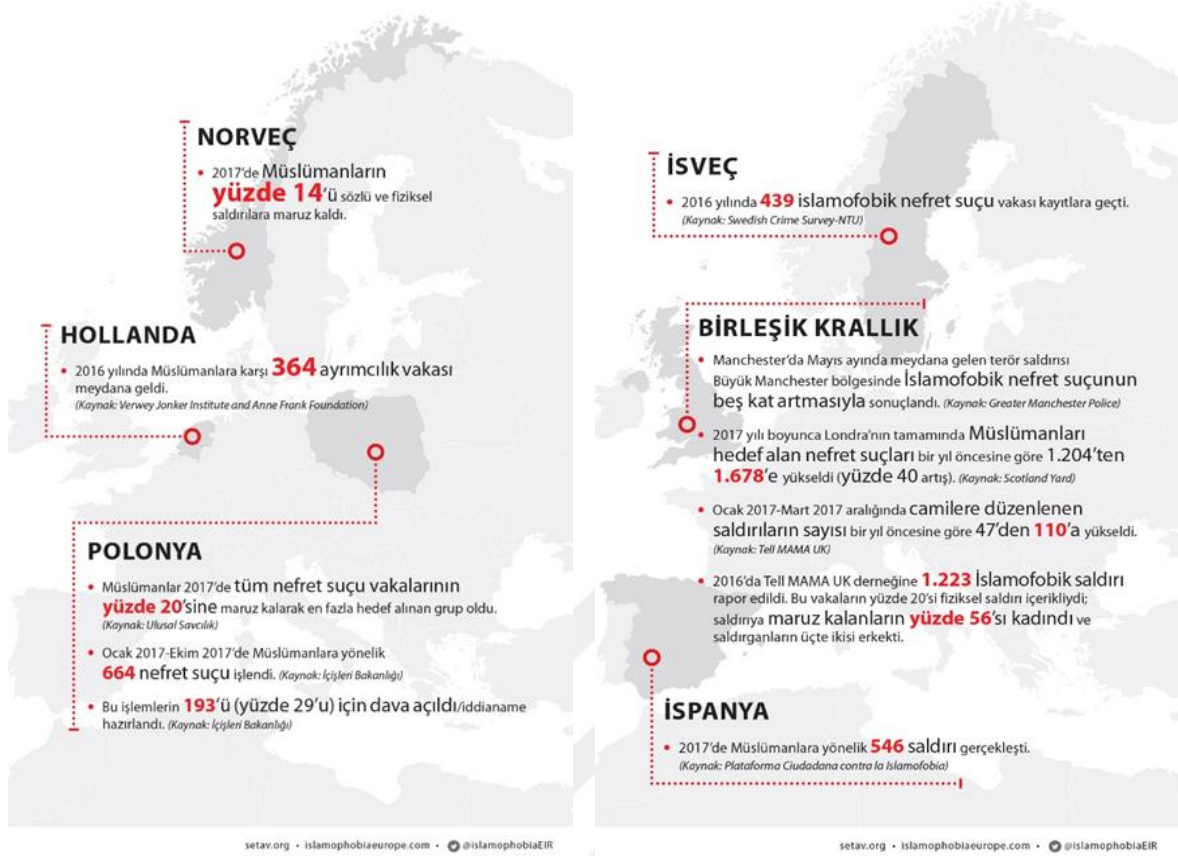
setav.org • islamophobiaeurope.com • @islamophobiaE1

setav.org • islamophobiaeurope.com • @islamophobiaE1

Şekil 11: Sayılarla Avrupa'da İslamofobi⁴⁸⁸

⁴⁸⁸ Sayılarla Avrupa'da İslamofobi, <http://www.setav.org/infografik-sayilarla-avrupada-islamofobi/>, (10/04/2018).

Şekil 12: Sayılarla Avrupa'da İslamofobi⁴⁸⁹

4. TÜRKİYE'DE İSLAMOFOBİ

Türkiye tarihi incelendiğinde dönem dönem İslam'ın bastırılan bir olgu olduğu ve yerli İslamofobi konusunda Türkiye'nin (Mısır ve Tunus gibi) önemli örnek teşkil ettiği görülmektedir. Seküler elitlerin, Müslüman dünyada kolonizasyon sonrası süreçte uygulamış oldukları İslamsızlaştırma ve geleneksizleştirme politikaları, bu toplumlarda “yerli öteki” algısını meydana getirdiği gibi “yerli islamofobi”yi de gün yüzüne çıkarmıştır. Tarih sahseninde görüldüğü üzere, Müslüman toplumlar üzerinde ciddi hasarlara yol açmış olan laiklik endişesi ile birlikte tepeden inmece radikal modernleşme projelerinin⁴⁹⁰ işe yararlılığı yıllarca tartışma konusu olmuştur. Osmanlı-Türk modernleşme süreci bu hususta içerisinde önemli veriler ve travmalar bulunan bir dönüşüm sürecini değerlendirme fırsatını bizlere sunmaktadır.

⁴⁸⁹ Sayılarla Avrupa'da İslamofobi, <http://www.setav.org/infografik-sayilarla-avrupada-islamofobi/>, (10/04/2018).

⁴⁹⁰ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 52,55,56.

Bahsi geçen modernleştirici yaklaşımlardan biri olan Batıcılık, Batı Avrupa'nın fikinsel ve toplumsal yaşayışını, ulaşılması mühim ve gerekli en yüksek seviye olarak tanımlayan bir ideolojidir. Batıcılık, geleneğin ilerlemenin önündeki en büyük engel olduğunu belirtirken kökten bir değişimin gerekliliğini savunmaktadır. İdeolojinin önemli temsilcisi Abdullah Cevdet'in "Bir ikinci medeniyet yoktur. Medeniyet, Avrupa medeniyetidir" sözü farklı modernliklerin olmayacağını ifade etmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde yaşanan dönüşümün ardından gelenek ve din ciddi problem alanları olarak görülmekteydi. Bazı çevrelerin geleneğe ve dine yaklaşımı, Cumhuriyet sonrası dönemde beliren "din terakkiye manidir" fikrinin adeta bir uzantısı niteliğindedir.⁴⁹¹ Özellikle 28 Şubat sürecinde Hizbullahın yapmış olduğu domuz bağılı infazları ve mezar evleri üzerinden basın yoluyla ciddi bir şeriat ve irtica söylemi oluşturulmuş bununla da fundametalist korku beslenmiştir. Bu korku ise islamofobi ile eşdeğer bir yapıya sahiptir.⁴⁹²

Türk modernleşmesi ve Batılılaşması sürecinde aktif rol oynayan medya ve elitler; toplumun sadece sınırlı bir zümrenin yönetiminde kurtuluşa ereceği; kitlelerin yani halkın bilinçsiz, cahil, kıt, dar görüşlü oldukları gerekçesiyle yönetilmeye mecbur oldukları düşüncesiyle hareket etmektedir. Bahsi geçen kesim, pozitivist bir laiklik anlayışı ile toplumsal mühendislik faaliyetlerini sürdürmek ve dinin sosyal hayattaki görünürlüğünü sınırlandırmak istemiştir. Türkiye'de, İslam'ın medya ekseninde temsili hususunda içselleştirilmiş oryantalistik yönelimin varlığı, "yerli islamofobi"yi gözler önüne sermektedir.⁴⁹³ Halen faaliyet göstermekte olan islamofobik karikatür dergileri, filmler, gazeteler, haberler bu olgunun en belirgin kanıtlarındandır.

Karikatüristler, uzun yıllardır üretimlerini, öteki olarak kabul ettikleri muhafazakâr ve İslami kesimin dini hassasiyetlerini ilkesiz biçimde eleştirerek ve bu kesimi modernlik karşıtı olarak lanse eden dini görünümlemler ile aşağılamaktadırlar. Yeşilçam filmlerinde ise dinin bir hurafeden ibaret olduğu mesajının her fırsatta verilmesi, ana akım basının Türkiye'nin DAES ile mücadelesini aktarırken Batı basınında çıkan manipülatif söylemleri kullanıyor olması ve Ortadoğu'ya ilişkin haberlerin şiddet

⁴⁹¹ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 56-57.

⁴⁹² Mehmet Yanmış, "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%20B0ZM_KORKUSUNU_N_M%20C3%9CSL%20C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%20C4%B0LER%20C4%B0_%20C3%9CZER%20C4%B0NE_B%20C4%B0R_DE%20C4%9EERLEND%20C4%B0RME, (13/06/2018).

⁴⁹³ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 57-58.

ve egzotizmle sunulması, içselleştirilmiş bir oryantalizmin ve ciddi anlamda bir “yerli İslamofobik” tutumun varlığını gözler önüne sermektedir. Benzer süreçler ortak siyasal zihniyete sahip İran, Mısır ve Tunus gibi Müslüman kimliğiyle ön plana çıkan ülkelerde görülmektedir.⁴⁹⁴ Bu durum, aynı toprak parçasında yaşayan ve aynı geleneğin çocukları olan bir milletin birbirini nasıl ötekileştirdiğini üzücü bir şekilde göstermekte ve süreci tanımlama konusunda önemli doneler sunmaktadır.

Elit-modern-seçkin kesim Osmanlı'nın sorunlu ve reddedilmesi gereken bir geçmiş olduğunu, modern olabilmek için gelenekten kopmak gerektiğini düşünmektedirler. Türk seçkinleri ve devlet yöneticilerinin, Osmanlı bakiyesini reddetme girişimi sadece benimsemiş olduğu politik yapının değil aynı zamanda üretmiş olduğu toplumsal modelin de itibar edilmeyecek bir formda olduğunu algısına dayanmaktadır. Ülkemizde gerçekleştirilmiş olan birtakım uygulamalar, Batılılaşmayı bütün kurumlarıyla yerleştirme ve İslam kültüründen doğan geleneği yok etme fikriyle hamleler yapmaya özen göstermiştir.⁴⁹⁵

Benimsenen De-İslamizasyon (İslam'ın görünürlüğü'nün ve etkisinin azaltılması) olarak adlandırılan modernleşme girişimi Batılılaşma uğruna kendi geçmişini yok sayma politikasının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Edward Said'in de ifade ettiği şekliyle Türk seçkinlerinin pozitivist bir yönelimle toplumu dönüştürme misyonu, oryentalist bir tarzda ilerlemiştir. Bu süreci “self oryantalizasyon” şeklinde tanımlayanlar da bulunmaktadır.⁴⁹⁶

4.1. İslamofobik Karikatürler

Türkiye'nin en çok okunan mizah dergilerinde yer alan karikatürlerde İslam ve Müslümanlarla ilgili yaygın olumsuz temsil, Tanzimat döneminden bugüne süregelmektedir. Türkiye'nin Batılılaşma serüveninde mizah yayıncılığı geleneği, başlangıçta olduğu gibi daima sekülerizmden yana olmuştur. Yayınlanan karikatürlerde din adamlarıyla, inançlı kişilerle, İslam akideleri ile alay edilmekte ve aşağılanmaktadır. Oryentalist bakış açısı, bu kez self-oryentalist bir biçimde kendini göstermektedir. Hall'un “dünyayı sınıflandırma” olarak tanımlamış olduğu eylem, “klişeler” yardımıyla

⁴⁹⁴ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 58.

⁴⁹⁵ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 59.

⁴⁹⁶ Bayraklı-Yerlikaya, a.g.m., s. 59-60.

inşa edilen basmakalıp yargılarla (stereotype) gerçekleştirilmekte; basmakalıp yargılar (stereotype) ise iletişimde insanın bir gruba ilişkin değişmez izlenimini, önyargısını ifade etmektedir. Genel itibariyle olumsuz bir yapıya sahip olan basmakalıp yargılar, kitle iletişim araçları tarafından yoğunlukla kullanılmaktadır. Bahsi geçen şekilde gerçekler çarpıtılmakta, ideolojik yönlendirme hedeflenmektedir.⁴⁹⁷

Mizah dergilerinde yer alan islamofobik karikatürler:

Şekil 13: Penguen Dergisi, 2011, (5), s.10

Şekil 14: Penguen Dergisi, 2014, (19), s. 7.

⁴⁹⁷ Akıner-Mencet, a.g.m., s. 190-192.

Şekil 15: Penguen Dergisi, 2008 (35), s.8.

Şekil 16: Uykusuz Dergisi, 2014, (1), s. 9.

Şekil 17:Uykusuz Dergisi, 2014, (41), s. 3.

Şekil 18 Deli, 1993, (112), s.2.

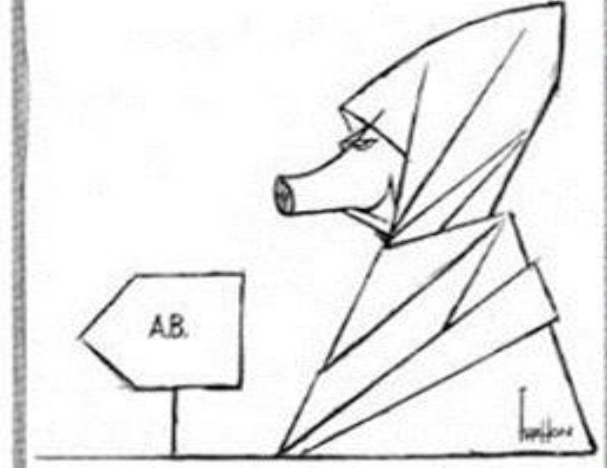
Irak insan hakları bakanı IŞİD'in çok sayıda Ezidi kadın ve çocuğu diri diri toprağa gömdüğünü iddia etti.

Şekil 19 Leman, 2014, (33), s.4.

Şekil 20 İzmir, 1997, (6), s.5.

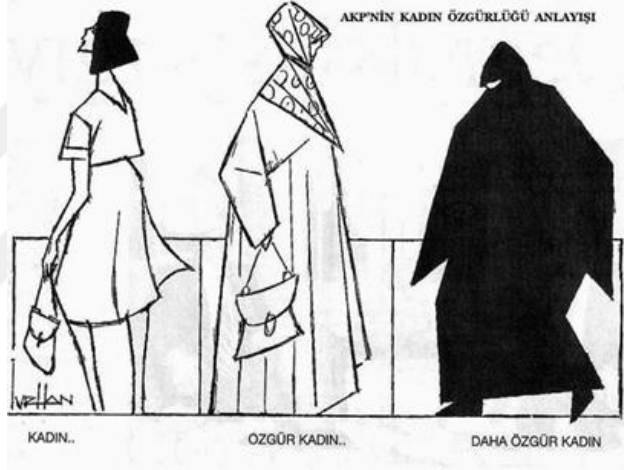

Şekil 21 Türbanlı Domuz⁴⁹⁸

⁴⁹⁸ Türbanlı Domuz, <http://www.habervitrini.com/medya/turbanli-domuz-karikaturune-suc-duyurusu-218096/>, (18/04/2018).

Şekil 22 Türkiye Devleti Şeriatle Yönetiliyor⁴⁹⁹

Şekil 23 Özgür Kadın Anlayışı⁵⁰⁰

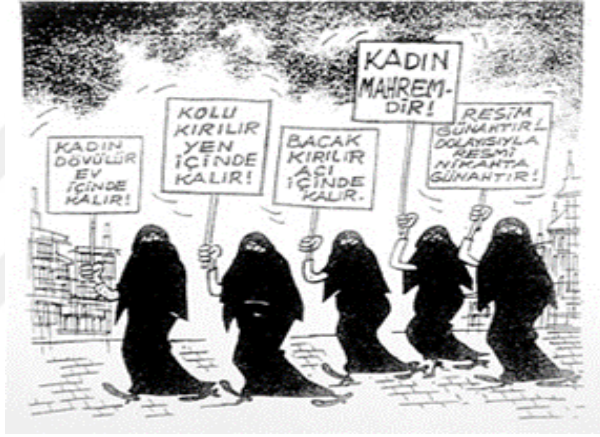
⁴⁹⁹ Türkiye Devleti Şeriatle Yönetiliyor, <http://mizahhaber.blogspot.com/2013/03/turhan-selcuk-ustanin-3.html>, (18/04/2018).

⁵⁰⁰ Özgür Kadın Anlayışı, <http://mizahhaber.blogspot.com/2013/10/turhan-selcuk-ustanin-eski-bir.html>, (18/04/2018).

Şekil 24 Olmak veya Olmamak⁵⁰¹

Şekil 25: Çarşaflı Kadının Zihniyet Algısı⁵⁰²

⁵⁰¹ Olmak veya Olmamak, <http://oanlar.blogspot.com/2011/04/nuri-kurtcebe-karikaturleri.html>, (18/04/2018).

⁵⁰² Çarşaflı Kadının Zihniyet Algısı, <http://www.milliyet.com.tr/kadin-vekilin-kartlari-siyaset/berdetayarsiv/25.12.2008/1032483/default.htm>, (18/04/2018).

Şekil 26: Cumhuriyeti Yıkma Hakkı İsterük⁵⁰³

Mizah dergileri dışında gazeteler de islamofobi endüstrisinin yapıtaşlarından biridir. Birtakım merkez medya basın organları; alenen İslam karşıtı habeler yapmakta; Türkiye'nin şeriat ile yönetildiği endişesini dile getirmekte; kurtuluşun sekülerizm, laiklik, modernizm ile olacağı mesajını sıklıkta vermektedir.

4.2. İslamofobik Filmler

Vurun Kahpeye, Yatık Emine, Çalığıuşu, Öğretmen Kemal, Ateşten Gömlek, Bir Millet Uyanıyor, Deli Deli Kúpeli, Çarşı Pazar, Üçkağıtçı, Kibar Feyzo, Dönüş, Aynı Yolun Yolcusu, İnek Şaban, Züğürt Ağa ve daha nice dizi ve filmlerde karakterize edilen Müslüman tiplmeleri din adamları, çarşafly kadınlar, hacı ve hocalar zihinlerde “sahtekâr, korkunç, ürkütücü, sapık, gerici, yobaz, şiddet yanlısı, geçimsiz, kaba, döneK Müslüman” imgesinin oluşmasına neden olmaktadır.

Türkiye özelinde, dizi ve filmlerdeki “kötü dindar, Müslüman” tiplmelerinin yavaş yavaş “iyi insan”a evriliyor oluşu, zihinlerdeki Müslüman algısının toplum gerçekleri, yaşantısı ile örtüşür bir hal aldığıının göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

⁵⁰³ Cumhuriyeti Yıkma Hakkı İsterük, <http://mustafakemalim.blogcu.com/nuri-kurtcebe-den-anlamli-cizimler/4195304>, (18/04/2018).

4.3. 15 Temmuz Darbe Girişimi, FETÖ ve İslamofobide Gözlemlenen Artış

İİT tarafından terör örgütü olarak kabul edilen FETÖ'nün,⁵⁰⁴ 15 Temmuz gecesi gerçekleştirdiği darbe girişimi neticesinde 248 kişi şehit olmuş, 2196 vatandaş ise yaralanmıştır. Bu gün, "15 Temmuz Şehitler ve Demokrasi Günü" olarak belirlenmiş ve her sene etkinliklerle anılmaktadır.

Diyanet İşleri başkanlığı tarafından 16 Nisan 2018 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Dünya Müslüman Azınlıklar Zirvesi", 100'ün üzerinde farklı ülkeden Müslüman temsilciye ev sahipliği yapmıştır. Diyanet İşleri başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş'ın arz ettiği sonuç bildirgesinde yer alan FETÖ ile ilgili madde önemli saptamaları içerisinde barındırmaktadır:

"Küresel derin yapıların, İslam coğrafyasında, fitne, tefrika ve terör aracı olarak kurduğu sinsi ve karanlık bir yapı olan FETÖ, 15 Temmuz 2016 tarihinde Türkiye'de giriştiği hain darbe teşebbüsüyle ifşa olmuştur. Allah ve Peygamber tasavvurunu, İslamî kavramları, insani ve vicdani değerleri tahrip ve tahrip eden bu din istismarcısı terör örgütü hem İslam dini için hem de yeryüzündeki bütün Müslüman varlığı için küresel bir tehdit ve musibettir. Elebaşılığını Fetullah Gülen'in yaptığı bu karanlık örgüt, küresel şer odaklarının desteğiyle, din hizmeti kisvesine bürünerek hain faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadır. Bugün özellikle Müslüman azınlıkları hedef kitle olarak seçen FETÖ karşı dikkatli ve duyarlı olunmalı, propagandalarına asla itibar edilmemelidir. Bu konuda, bütün Müslümanların da bilinçli ve özverili biçimde iş birliği yapmaları ve mücadeleye devam etmeleri önemlidir."⁵⁰⁵

Gülen, 1999 yılından bu yana ABD'de yaşamakta ve örgütün faaliyetlerini buradan şekillendirmektedir. Kendisine korunaklı bir alan oluşturmuş ve daha aktif bir şekilde faaliyet yürütebilmesine imkân sağlanmıştır. ABD'de çeşitli sivil toplum kuruluşları ve 140 civarında sözleşmeli okul (charter) aracılığıyla think tank ve siyasi gruplarla kurulan ilişki, örgütün ılımlı İslam'ın temsilcisi olduğu imajının yaratılmasında

⁵⁰⁴ FETÖ, İİT Tarafından Terör Örgütü Olarak Kabul Edildi, http://www.mfa.gov.tr/fethullahci-teror-orgutu-_feto_--hakkinda-iiit-disisleri-bakanlari-konseyi-43_-donem-toplantisinde-alinan-karar.tr.mfa, (25/04/2018).

⁵⁰⁵ Dünya Müslüman Azınlıklar Zirvesi Sonuç Bildirgesi, <https://www.diyanet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/11489/dunya-musliman-azinliklar-zirvesi-sonuc-bildirgesinin-okunmasiyla-sona-erdi>, (23/04/2018).

etkili olmuştur. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından Batı medyası Fetullah Gülen'i ılımlı İslam'ı temsil eden dini bir lider, olarak lanse etmektedir.⁵⁰⁶

3 haber ajansı, 16 televizyon, 23 radyo, 45 gazete, 15 dergi, 29 yayınevi ve dağıtım kanalını elinde bulunduran⁵⁰⁷ örgüt üyeleri, özellikle 11 Eylül'ün ardından Amerika'da varolan olumsuz Arap imajı nedeniyle, Araplarla birlikte hareket etmekten ve birlikte görülmekten azami ölçüde kaçınmayı kendisine bir politika olarak belirlemiştir.⁵⁰⁸

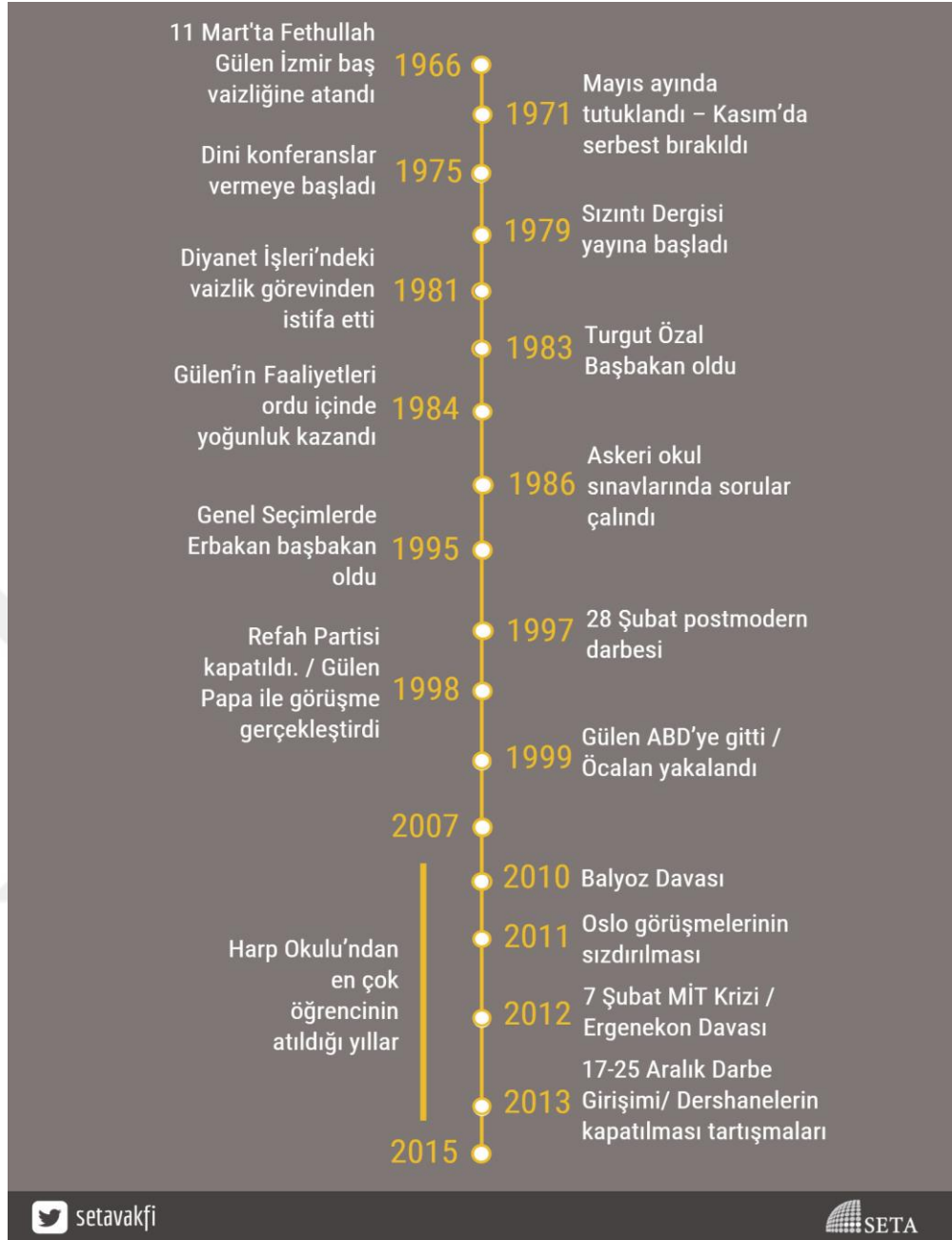

---

⁵⁰⁶ Turgay Yerlikaya, Batı Kamuoyunda FETÖ: Algılar Manipülasyonlar ve Mücadele Biçimleri, SETA, İstanbul, 2017, s. 8.

⁵⁰⁷ FETÖ'nün Medya Kurumları, <https://www.yenisafak.com/gundem/fetonun-medya-kurumlari-kapatildi-2500566>, (24/04/2018).

⁵⁰⁸ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 252.

Şekil 27: FETÖ'nün 50 Yılına Bakış⁵⁰⁹

FETÖ, bütünü olduğu toplumsal sistemin dışında konuşlanmış ve kendi kolektif çıkarlarını toplumsal çıkarın üstünde tutmuştur. Bu cihetiyle yıkıcı cemaat (destructive Gemeinschaft) özeliği göstermektedir. 15 Temmuz darbe girişimi FETÖ'nün Türkiye'yi yukarıdan aşağıya dönüştürme ve toplumsal alanı bütünüyle kontrol etme çabalarının son aşaması olarak kendisini göstermektedir. FETÖ, yapı olarak incelendiğinde dışarıya karşı

⁵⁰⁹ 15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması, FETÖ'nün 50 Yılına Bakış, <https://setav.org/assets/uploads/2016/08/15-temmuz-darbe1.pdf>, (18/07/2018).

kapalı, dışlayıcı bir siyaset tarzı benimsemiştir. İç yapı açısından durum pek de farklı görünmemekte, katı ve oldukça hiyerarşik yapılanmasıyla dikkat çekmektedir. Örgüt, bireyin modern anlamda özne olamadığı, pasifize edildiği katı bir kolektif yapıya sahiptir. Ayrıca Gülen hareketi, Mesihane bir tavırla lider kurtarıcı Mehdi olarak kabul edilmektedir. Çarpık bir tarih anlayışına sahip olan hareketin müntesipleri tarihin kendi tasavvurlarının bir açılımı olacağı (teleolojik) düşüncesiyle hareket etmektedirler.⁵¹⁰

FETÖ, faaliyetleriyle Batı kamuoyunda var olan Türkiye karşıtlığını besleyip her daim canlı tutmaktadır. Türkiye'nin uluslararası platformdaki imajını sarsma hedefiyle ortaya atılan; "Türkiye'de basın özgürlüğü tehlikede", "Türkiye seçilmiş bir diktatörlükle yönetiliyor", "Erdoğan İslami bir otokrat olma yolunda ilerliyor", "Türkiye DAES'a yardım ediyor" ve "Türkiye İslamlaşıyor ve bölgedeki gelişmeleri fırsat bilerek yayılmacı bir politika izliyor" türünden söylemler, Gülen'e yakın isimler ve aynı zamanda Batı kamuoyunda (çeşitli think tank ve yayın kuruluşları tarafından) sıklıkla dile getirilen gerçekdışı argümanlardır. Gülen'in 15 Temmuz darbe girişimini Erdoğan'ın tertiplediğini söylemesi ve Ralph Peters'in, darbe girişiminin "Erdoğan'ın Türkiye'yi İslamlaştırmasına katkı sağladığı ve neo-Osmanlıcı bir politika izlediği" yönünde ideolojik dozu yüksek ve gerçekliği örten analizler yapması, Batıdaki Türkiye karşıtlığının FETÖ lehine olduğunun bir göstergesidir.⁵¹¹

Türkiye sınırları içerisinde durum pek de farklı gözükmemektedir. Yapılan bu tür manipülatif haberlerin ve yaşanan korku dolu gecenin etkisiyle olsa gerek Türkiye vatandaşları her türlü dini gruba mesafeli durmaya, "dindar kesim" e örgüt üyeliği şüphesi ile bakmaya başlamış hatta ve hatta ibadetleri eda etmemek ile övünmeye başlayan bir kesim ortaya çıkmıştır. Dini vecibeleri yerine getirmediğini belirten açıklamalar kişiyi, örgüt üyeliğinden tamamen uzak bir konuma getirmekte ve adeta bu tür açıklamalarla kişi kendini güvence altına almaktadır.

FETÖ ve Türkiye karşıtı söylem son olarak DAES'e yönelik müdahaleler kapsamında gerçekleştirilen Fırat Kalkanı Harekâtı ile ilgili gelişmeler konusunda ortak ağız kullanmaktadır. Türkiye'ye yönelik tehdit oluşturan unsurları temizlemek, sınır ve bölge halkının güvenliğini sağlamak amacıyla Suriye'nin Cerablus bölgesine yapılan askeri operasyonların ardından Türkiye'nin yayılmacı (irredentist) politika izlediği

---

⁵¹⁰ Yerlikaya, a.g.m., s. 11.

⁵¹¹ Yerlikaya, a.g.m., s. 13.

eleştirileri gün yüzüne çıkmış ve Misak-ı Milli sınırlarını içeren Türkiye haritası uluslararası dolaşıma sokulmuştur. Haritada, Yunanistan'ın bazı bölümleri (Batı Trakya), Erbil, Musul ve Halep gibi şehirler Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer almaktadır. Türkiye'nin benimsediği iddia edilen yeni dış politika anlayışı bağlamındaki propaganda malzemesinde biri de Erdoğan'ın hem mezhepçi (sekteryan) hem de neo-Osmanlıcı bir politika izleyerek bölgedeki nüfuzunu genişletmeye çalıştığı söylemidir. Ankara'nın güvenlik gerekçesiyle dahil olduğu ittifakların hem FETÖ hem de Türkiye muhaliflerince yayımlanarak ismiyle anılması ülkemizin küresel alanda yalnızlaştırılmaya çalışıldığının bir göstergesidir.⁵¹²

“Kendi Dilinden FETÖ: Örgütlü Bir Din İstismarı” isimli, Diyanet İşleri başkanlığı tarafından 2017 yılında yayınlanan çalışma ve rapor, Türkiye'yi 15 Temmuz 2016 tarihinde büyük bir felaketin eşiğine getiren ve örgütlü bir din istismarı hareketi olan FETÖ/PDY (Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması)'nin anlayış ve algılayışı açıklığa kavuşturulmuştur. Çalışma boyunca örgüt elebaşı Fethullah Gülen'in Allah-u Teala, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (sav), Melekler, vefat etmiş büyük İslam alimleri ile görüşme, gaybı bilme iddiaları; rüyalar ile herkesin idrak edemeyeceği hakikatlere ulaşma iddiaları; sözde diyalog faaliyetleri; cemaat mottosu; akıldışı beyanları ve cincilik faaliyetleri hakkında ayrıntılı ve bir o kadar da hayret verici bilgiler yer almaktadır.⁵¹³

2016 Ekim ayında yayınlanan “Dini İstismar Hareketi FETÖ/PDY Olağanüstü Din Şûrası Kararları”na göre:

- 1) FETÖ/PDY'nin dini bir yapı olarak nitelendirilmesi mümkün değildir,
- 2) FETÖ/PDY liderine atfedilen sıfatlar hiçbir şekilde İslam ile bağdaştırılamaz,
- 3) FETÖ/PDY net olarak bir din istismarı hareketidir,
- 4) FETÖ/PDY dini görünümün altında bir çıkar ve güç hareketidir,
- 5) FETÖ/PDY lideri kendisini mehdi ilan etmiştir. Bu bağlamda yapı da sahte bir mehdi hareketidir,
- 6) FETÖ/PDY hareketi faaliyetlerini dini kaynaklara dayandırmaktadır. Ancak kullandığı kaynak ciddi şekilde şaibeler içermektedir,

⁵¹² Yerlikaya, a.g.m., s. 18-19.

⁵¹³ DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI, Kendi Dilinden FETÖ: Örgütlü Bir Din İstismarı, TDV, Ankara, 2017.

7) FETÖ/PDY İslam ümmetinin birliğini zedeleyen bozguncu bir harekettir,
8) FETÖ/PDY içerisinde ciddi ahlaki çöküntüleri bulunan bir yapılanmadır,
9) FETÖ/PDY amacı uğruna kul ve kamu hakkına tecavüz etmekten çekinmemiştir,

10) FETÖ/PDY yardıma muhtaç insanların hakkı olan zekât, sadaka ve infakı himmet olarak isimlendirmiş ve bu yardımların yapısını haraç olarak dönüştürerek halkın dini ve hassas duygularını istismar etmiştir,

11) FETÖ/PDY dinlerarası diyalog adı altında din mühendisliğine soyunmuş ve kelime-i tevhidi parçalamıştır,

12) FETÖ/PDY Avrasya bölgesinde içi boşaltılmış bir İslam anlayışı ile genç nesillerin beynini yıkamıştır.⁵¹⁴

15 Temmuz darbe girişimi, Türkiye'nin alışık olduğu darbelerden tamamen farklı bir grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Dini cemaat olarak kendisini tanıtan Fethullah Gülen örgütü, 1980'lerden 2010'lara kadar sivil ve askeri bürokraside ciddi anlamda güç elde etmişlerdir. Bu dini cemaat görünümlü terörist örgütün asker üyeleri, silahsız sivil halkı öldürmüş, TBMM ve önemli resmi kurum binalarını bombalamışlardır. Ancak halk bu tür bir darbe girişimini elindeki olanaklar ile engellemeyi başarmıştır.⁵¹⁵

15 Temmuz'un ardından kamuoyunda öne çıkan tartışmalardan birisi de Cumhuriyetin en önemli kazanımı olarak görülen Türkiye'nin yakın tarihine damgasını vuran laiklik meselesi üzerinedir. Ancak Türkiye'deki kültürel bölünme hadisesini açıklama konusunda, laiklik uygulamalarına bağlı olarak dini tarikatların ve cemaatlerin yer altına çekilmeleri meselesi önem arz etmektedir. Dini bir ihtiyaç olarak gören toplum, kültürel meşruiyet alanını kaybetmeme adına dini gruplara ve örgütlenmelere intisap etmiştir. Bunun neticesinde uzun yıllar illegal örgütlenmeler olarak kabul edilen dini cemaatlerin ve tarikatların önemli bir kısmı, kamusal alanda ve kendi içlerinde farklı görünümlemler ile karşımıza çıkan yapılara dönüşmüşlerdir. Demokrasiye geçişin bu tür örgütlenmeler devlet ile ilişkilerini farklı şekillerde inşa etmiş, siyasette aktif rol almaya başlamışlardır. Türkiye'de gerçekleşen her askeri darbeye laiklik vurgusu yapılmıştır. Böylelikle rejim ile dini cemaatler ve tarikatlar arasındaki mesafeye dikkat çekmiştir.

⁵¹⁴ DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU BAŞKANLIĞI, Din İstismar Hareketi FETÖ/PDY: Olağanüstü Din Şûrası Kararları, TDV, Ankara, 2016.

⁵¹⁵ Mahmut Hakkı Akın, "Türkiye Siyasi Kültüründe Laiklik Meselesi ve 15 Temmuz Sonrası Laiklik Tartışmaları ve FETÖ". Muhafazakâr Düşünce Dergisi, 2016, C. 13, S. 49, s. 37.

Bilhassa 28 Şubat 1997 Milli Güvenlik Kurulu tavsiye kararları üzerinden gerçekleştirilen siyasete dizayn verme hareketi, tarikatları ve cemaatleri doğrudan hedef almıştır. Dönemin aktif cemaatlerinden birisi olan ve 28 Şubat sürecine destek veren FETÖ de darbeciler tarafından hedef gösterilmiştir.⁵¹⁶

FETÖ; eğitim sivil toplum, medya, finans gibi farklı sektörlere ciddi yatırımlar yapmış ve kısa zamanda büyüme göstermiştir. Aynı zamanda örgütün önemli stratejilerinden birisi ideolojik laiklik anlayışı olmuştur. Bu yaklaşımla örgüt dindar insanları öteleyerek güç kazanmaya çalışmıştır. Bu güç birikimi neticesinde örgüt, askeri ve sivil bürokrasi içindeki gizli şekilde örgütlenmiş ve meşru iktidara darbe yapmayı göze alacak ve terörü araç olarak kullanabilecek bir yapıya dönüşmüştür.⁵¹⁷

Gizlilik, örgütün sosyolojik yapısı içerisinde önemli bir kural olarak benimsenmiştir. Örgütün önemli motivasyonlarından biri de uzun yıllar dindar kimliği nedeniyle ötekileştirilmiş olan bir kesimin elde edemediği pek çok imkânı (üniversite okumak, askeri okulda okumak, önemli mevkilerde görev almak) çocuklarının elde etmiş olmasıdır. Örgütün dini nitelikli olması ve dünya nimetlerinden yararlanma, itibar sağlama konusunda destek olması nedeniyle müntesipler çifte kazanç sağladıklarını düşünmektedirler. Üniversite sınav sistemi ile dersaneler adeta milli eğitime alternatif bir yapı haline dönüşmüş ve örgütün en önemli yayılma kolu haline gelmiştir. “Allah rızası” retoriği, örgütün hem kendi içindeki müritleri hem de örgüte maddi himmet sağlayan hayırsever vatandaşları motive ve ikna etme hususunda başvurduğu önemli bir söylem olmuştur.⁵¹⁸

Dindarları öteleme ve bürokratik alandan uzaklaştırma siyasetleri, örgütün İslami olmayan ancak İslam adına gerçekleştirdiklerini iddia ettikleri faaliyetlerine bir meşruiyet kazandırmıştır.⁵¹⁹

MGK kararları ile gerçekleştirilen 1997 darbesi, direkt olarak dini cemaatleri ve grupları hedef almıştır. Fethullahçı terör örgütü, 1960’lı yıllarda faaliyetlerine başlamış, 1980’lerden itibaren ciddi bir yayılma imkânı bulmuştur. Örgüt, 1990’lı yıllarda uluslararası düzeyde bir büyüme göstermiş ve çok sayıda sektörde var olmayı başarmıştır. Fethullahçı terör örgütü, dindar kesimler nezdinde kendisini meşrulaştırmak niyetiyle 28

---

⁵¹⁶ Akın, a.g.m., s. 38-39.

⁵¹⁷ Akın, a.g.m., s. 38-39.

⁵¹⁸ Akın, a.g.m., s. 45-47.

⁵¹⁹ Akın, a.g.m., s. 49.

Şubat sürecine destek vermiş ve resmî ideolojinin katı laiklik siyasetini bir araç olarak kullanmıştır. AK Parti döneminde de özellikle bürokraside güçlenmiş ve büyümeye devam etmiştir. Gizliliği ve takiyeciliği yöntem olarak kullanan örgüt; 2012'den itibaren AK Parti hükümeti ile çatışmaya başlamış, 17 ve 25 Aralık 2013 tarihlerinde yargı üzerinden hükümete müdahale etmeye kalkışmıştır. Türkiye'nin, 15 Temmuz 2016'da eski tarzda bir askeri darbe girişimi ile karşı karşıya kalması ve bu kalkışmayı din kisvesi altında faaliyetlerini sürdüren bir örgütün gerçekleştirmiş olması din eğitimi ve laiklik tartışmalarını yeniden gündeme getirmiştir.⁵²⁰

12-18 Haziran 2017 tarihleri arasında “Türkiye’de Toplumun Dine ve Dini Değerlere Bakışı Araştırması” üst başlığı ile MAK Danışmanlık tarafından 30 Büyükşehir ve 23 il, 154 ilçede 5400 kişi ile gerçekleştirilen görüşmelerin konu açısından gerekli görülen sorular ve verilen cevaplar aşağıdaki gibidir:

Soru: Dini bir cemaat görünümü FETÖ tarafından gerçekleştirilen 15 Temmuz darbe teşebbüsü dini grup, cemaat ya da tarikatlara bakışınızı nasıl etkiledi?

Cevap: Araştırmaya katılanların %35’u dini grup, cemaat ve tarikatlara olumsuz veya şüphe ile bakmama neden oldu demekte, %50’si ise dini grup, cemaat ve tarikatların daha sıkı, illegal yapılanmalara zemin oluşturmayacak şekilde denetlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcıların %12’si ise dini grup, cemaat ve tarikatlara bakışım değişmedi demekte, %3’i ise kararsız olduğunu belirtmektedir.

Soru: Herhangi bir dini cemaate veya tarikate bağlı bulundunuz mu/ bulunuyor musunuz?

Cevap: Evet diyenlerin oranı %15, hayır diyenlerin oranı %60, Kararsız olduğunu ifade edenlerin ve cevap vermeyenlerin oranı ise %25’tir. Araştırmayı yürüten saha ekibinin aktarmış olduğu bilgiye göre katılımcılar bu soruya cevap verirken çekingen ve tereddütlü bir yaklaşım sergilemiş, bir kısmı bir tarikat veya cemaat bağlantısı olmasına karşın bunu ifadeden çekinmiştir. Bunun muhtemel nedeni ise 15 Temmuz darbe girişimi sonrası toplumun cemaat ve tarikatlara bakışının önyargılı bir hal almış olmasıdır.⁵²¹

Işık’ın yapmış olduğu “15 Temmuz Sonrasında Türk Toplumunun Dini Gruplara ve Gruplaşma Olgusuna Bakışı” isimli araştırma da yukarıdaki savı destekler niteliktedir.

⁵²⁰ Akın, a.g.m., s. 53-54.

⁵²¹ ArGeDer Düşünce Enstitüsü, Türkiye’de Toplumun Dine ve Dini Değerlere Bakışı, MAK DANIŞMANLIK, Ankara, 2017.

Aşağıda, araştırma sonucunda tarikatler ve cemaatler özelinde 15 Temmuz öncesi ve sonrası değişen bakış açısı ifadeler ve katılım oranlarıyla birlikte verilmektedir: ⁵²²

İfade	15 Temmuz Öncesi	15 Temmuz Sonrası
“Tarikat ve cemaatlerde yetişenler topluma faydalı kişilerdir”	Katılıyorum: %21,7 Katılmıyorum: %66,3 Kararsızım: %12,0	Katılıyorum: %17,1 Katılmıyorum: %72,0 Kararsızım: %10,8
“Tarikat ve cemaatlerde yetişenler topluma faydalı kişilerdir” (Muhafazakâr-Muhafazakâr Demokrat-Dindar-İslamcı Çevre)	Katılıyorum: %37,9 Katılmıyorum:%49,6 Kararsızım:%12,5	Katılıyorum: %28,5 Katılmıyorum: %59,2 Kararsızım:%12,4
“Tarikat ve cemaat okullarına çocuğumu veya yakınlarımı gönderirim”	Katılıyorum:%16,4 Katılmıyorum:%74,9 Kararsızım:%8,7	Katılıyorum:%13,8 Katılmıyorum:%78,7 Kararsızım:%7,5
“Tarikat ve cemaat okullarına çocuğumu veya yakınlarımı gönderirim” (Muhafazakâr-Muhafazakâr Demokrat-Dindar-İslamcı Çevre)	Katılıyorum:%28,7 Katılmıyorum: %58,2 Kararsızım:%13,2	Katılıyorum:%22,9 Katılmıyorum:%65,6 Kararsızım:%11,5
“Tarikat ve cemaat yurtları, evleri, okulları ve dersaneleri güvenilirdir”	Katılıyorum:%17,4 Katılmıyorum:%72,3 Kararsızım:%10,3	Katılıyorum:%14,5 Katılmıyorum:%77,4 Kararsızım:%8,1
“Tarikat ve cemaat yurtları, evleri, okulları ve dersaneleri güvenilirdir” (Muhafazakâr-Muhafazakâr Demokrat-Dindar-İslamcı Çevre)	Katılıyorum:%31,1 Katılmıyorum:%54,2 Kararsızım:%14,7	Katılıyorum:%24,2 Katılmıyorum:%63,6 Kararsızım:%12,2

⁵²² Zekeriya Işık, *Zaman Ayarlı Kaos: 15 Temmuz Sonrasında Türk Toplumunun Dini Gruplara ve Gruplaşma Olgusuna Bakışı*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2017.

Bu ülkeye ihanet edenler maddi durumu iyi olmayanlar, azınlık konumunda olanlar değil; bu zengin ulusun sunmuş olduğu tüm imkanlardan en güzel evlerden, en iyi yüksek eğitimlerden faydalanan⁵²³ FETÖ üyeleridir.

FETÖ medya vasıtasıyla geniş kitlelere ulaşmayı başarmıştır. Örgüt, ilerlerken yönetimini elinde bulundurduğu gazete, dergi, tv kanalları, internet siteleri ile ideolojisini yaymış; vaaz ve sohbetleri ile kitlelerin dini duygularını istismar etmiştir. Youtube kanalı üzerinden, cd ve dvd'ler ile Gülen vaazlar vermekte, yurt içi ve yurtdışında açtığı yoğun imkanlı okullarda genç nesillerin eğitim alma hakkını kullanarak beyinlerini yıkamaktaydı. Yaptığı sınırsız iyiliklerle (!) kişileri ve kitleleri adeta kendisine gebe bırakmaktaydı. Okullarına, dershanelerine giden veya sohbetlerine katılıp cemaatten yardım alan kişiler, ömürleri boyunca cemaate destek olmak zorundaydı aksi takdirde fişlenecek ve imkanları kısıtlanacaktı.

Örgütün yapısı ve kuralları gereği dini kullanarak ve dini birtakım kaideleri menfaati gereğince değiştirerek “takiyye” prensibi ile çoğunlukla masum kitleleri peşinden sürükleyerek birer terörist haline getirmesi, zihinlerin dine ve dini gruplara bakış açısını olumsuz yönde değiştirmiştir. Küllendiği düşünülen “yerli islamofobi” yeniden alevlenmiş ve toplumun huzurunu bozar hale gelmiştir. FETÖ ve faaliyetleri ile birlikte bazı kesimler kendisini ve yakınlarını aklamak üzere dinden uzak olduğunu vurgulayarak kendisini aklamaya çalışmaktadır. Bu türden yaklaşımlar toplumun birlik ve beraberliğini bozmakta, içimizde “öteki” oluşturma çabası olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

⁵²³ Lean, a.g.e., s. 73.

5. İSLAMOFOBİ VE ANTI-İSLAMİZM HUSUSUNDA LİTERATÜRDE YER ALAN TESPİTLER VE PROBLEME YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İslam ve Batı dünyasının birbiri hakkında önyargısı olmadan, birbirini ötekileştirmeden barış içerisinde yaşamasının önündeki engellerden biri olan yönetici kesimin anti-islamist tavırlarının halk düzeyinde görünümü olan islamofobi hususunda çözüm önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İslam dünyası (Doğu) ile Hıristiyan dünya (Batı) arasında tarihten bu yana dini, askeri, ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi pek çok alanda tarih sahnesi ciddi çekişmelere şahit olmuştur. Günümüzde, tarihten getirilen korkular ve terör eylemleri nedeniyle Batı dünyası, Müslüman dünyaya, gözle görülür bir şekilde önyargılı bakmaktadır. Bu önyargıyı besleyen unsur Müslümanların kendi kültür ve dünya görüşü ile Batı toplumunun sosyal yapısı içinde varolma istekleridir.⁵²⁴
- Tarih boyunca Müslümanların gerçekleştirmiş olduğu fetih hareketleri (Müslümanlar için ne kadar meşru ve haklı nedenlere sahip olsa dahi) bir tehdit olarak algılanmış ve bu türden fiiller islamofobik tavır beslemiştir.⁵²⁵
- Medeniyet kimliğinin oluşumunda dinsel unsurlar önemli bir yer almaktadır.⁵²⁶ Avrupa kültür ve medeniyetinin temelinde ise Hıristiyanlık vardır ve İslam, yeni Avrupa Birliği'nin dışında ve karşısında konumlandırılmaktadır.⁵²⁷
- İslamofobinin Batı Hıristiyanlığında var oluşunun temellerinde tarihte yaşanan İslam-Hıristiyanlık karşılaşmaları yer almaktadır. Özellikle 12.-13. yüzyıllarda gerçekleşen Haçlı Seferleri, olumsuz Müslüman ve İslam imajının oluşmasında büyük önemi haizdir. Bahsi geçen imaj, oryantalist çalışmaların etkisiyle bilimsel bir zemine oturtulmaya çalışılmış, misyoner ve seyyahların yanlı değerlendirmeleriyle bir nevi amacına ulaşmış bulunmaktadır.⁵²⁸
- Batı Yeor, Eurabia korkusunu Dhimmitude (zimmileşme) tabiriyle açıklarken bu durumun Medeniyet tahribiyle birlikte yürüdüğünü düşündüğü Avrupanın zimmileşmesi süreci ile ilgili şu sözleri sarf etmiştir:

---

⁵²⁴ Er-Ataman, a.g.m., s. 748.

⁵²⁵ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 70.

⁵²⁶ Deniz, a.g.t., s. 32.

⁵²⁷ Kirman, a.g.m., s. 28.

⁵²⁸ Kirman, a.g.m., s. 31-32.

“Avrupanın zimmileşmesi (dhimmitude) kültürünün ve değerlerinin tahribiyle, kendi tarih söylemini yıkıp yerine romantik ‘Endülüs Uygarlığı’ mitiyle desteklenen İslam vizyonlu bir tarih söylemi yerleştirmesiyle başlamıştır. Eurabia İslam’ı özgürleştirici bir güç ve barış gücü olarak tarif eden İslami görüşte bir tarih anlayışını benimsemiştir. Bu anlayışta cihada direnen İsrail ve Amerika suçlu taraf olarak görülmüşlerdir. İşte bu dhimmitude ruhu bizleri körleştirmektedir, kendi öz değerlerimize karşı nefreti aşılamağa köklerimiz ve tarihimizi tahrip etmektedir”⁵²⁹

- Batı’nın İslam algısı çoğunlukla medya mensupları, araştırma kurumları, lobi şirketleri, akademisyenler, film yapımcıları, gözlemciler, edebiyat insanları vs. pek çok aktörün birleşimiyle oluşmuş kompleks bir yapıdır.⁵³⁰

- Modern Batı’nın, “beyaz adamın yükü” nü “medenileştirme misyonu” olarak tanımlamasının altında fizikalist evren anlayışı ve “öteki” algısı yatmaktadır. Batı’nın İslam dünyası ile olan sömürgecilik ilişkisi bu ideoloji üzerine gelişmiş ve sömürgecilik meselesi İslam-Batı ilişkilerinin gerginlik alanlarından biri haline gelmiştir.⁵³¹

- Geç dönem Osmanlı-İslam dünyası hakkında yaygın kanaatlerden biri olan İslam dünyasının Avrupa’yı yeniden keşfinin aynı zamanda modernitenin keşfi olduğu ifadesi tarihi gerçeklerle bütünüyle örtüşmemektedir. Osmanlı; elçiler, sefirler, muhbirle ve seyyahlar vasıtasıyla Avrupadaki gelişmeleri yakından takip etmiş ancak Avrupa’daki pek çok yeniliğe bilinçli bir şekilde direnmiştir. Zira sekülerizm, pozitivizm, sömürgecilik, milliyetçilik, kapitalizm, ucuz iş gücü ve köle ticareti türünden uygulamaların toplumsal dokuyu bozacağına ve faydadan ziyade zarar getireceğine inanılmıştır.⁵³²

- Bir Müslüman gözlemci çoğunlukla iki Avrupa ve iki İslam dünyası arasında mukayeseler yapmaktadır. Avrupa açısından yapılan değerlendirmede ekonomi, bilim ve askeri teknoloji alanında ilerlemiş ancak emperyalist idealleri kıtalar ötesinde boyut kazanmış bir Avrupa karşımıza çıkmaktayken diğer tarafta İslam dünyası açısından

---

⁵²⁹ Doğan, a.g.t., s. 89.

⁵³⁰ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 18.

⁵³¹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 33.

⁵³² Kalın, *İslam ve Batı*, s. 147-148.

yapılan değerlendirmede şanlı bir geçmişe sahip ancak mağlup edilmiş, zayıf düşmüş bir İslam dünyası karşımıza çıkmaktadır.⁵³³

- İslamofobiyi besleyen ve de Müslümanlardan kaynaklanan önemli etkenlerden biri de iletişim konusunda yaşanmakta olan sıkıntılardır. Özellikle Batı’da yaşayan Müslümanlar’ın yerli halk ile iletişimsizlik içinde olduğu açıkça gözlenmektedir.⁵³⁴

- İletişimsizliğe yol açan nedenlerin başında yaşanan yerin dilini öğrenme konusundaki isteksizlik (özellikle birinci kuşak göçmen) gelmektedir. Bu isteksizlik çoğunlukla “geçici” olduğunu düşünmekten kaynaklanmaktadır.⁵³⁵

- İletişimsizliğe neden olan bir diğer unsur ise din bağlamındaki sıkıntılardır. Müslümanlar, İslam’ın mükemmel ve en son din olduğuna inanmakta Hıristiyanlığı ilahi dinler arasında kabul etmekte ancak tevhid inancı hususunda sıkıntıları olduğunu düşünmektedir. Tüm bu düşünceler Hıristiyanlar ile olan etkileşim ve iletişimlerinde isteksizliğe yol açmaktadır.⁵³⁶

- Müslüman göçmenlerin geliştirmiş olduğu bir diğer direnç noktası “anavatana bağlılık” tır. Türkler açısından bu durum irdelendiğinde Avrupa’da Türkiye odaklı bir hayat yaşanmakta, Hıristiyanlık, Avrupa kültürü ve kimliği türünden konuları tanıma gereği hissedilmemekte Avrupa’da adeta İslami gettolar oluşturulmaktadır. Yurtdışındaki Türklerin “ikamet bölgeleri” Avrupa olsa dahi “referans bölgeleri” Türkiye olmaktadır.⁵³⁷

- Müslümanların, İslam korkusu ve karşıtlığı karşısında örgütlü ve sivil bir ses yükseltme konusunda ciddi anlamda eksik olduğunu ve örgütlenme ve temsil sorunu yaşadığını söylemek mümkündür.⁵³⁸

- Yapılan araştırmalara göre İslam ülkelerinde fundafobik politikalar ve fundamentalist eylemler nedeniyle bazı kesimler dini kimliklerini saklama eğilimi

---

⁵³³ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 151.

⁵³⁴ Kirman, a.g.m., s. 32.

⁵³⁵ Kirman, a.g.m., s. 32.

⁵³⁶ Kirman, a.g.m., s. 32.

⁵³⁷ Kirman, a.g.m., s. 33.

⁵³⁸ Kirman, a.g.m., s. 33.

göstermektedir. Dini kimliğini saklama eğilimi gösteren kesim genellikle sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesi yüksek kesim ve eğitilmiş orta kuşaktır.⁵³⁹

- İslami topluluklar arasındaki çatışma, çelişki ve düşmanlıkların, Batı dünyasına duyulan nefretten çok daha güçlü olduğu açıkça görülmektedir.⁵⁴⁰

- Müslüman aydınların İslam dünyasının idealleriyle Batı'nın gerçeklerini karşılaştırması; Batılı aydınların da Batı'nın idealleriyle İslam dünyasının gerçeklerini karşı karşıya koyarak köklü zıtlıklar üretmesi, günümüzde İslam-Batı ilişkilerinde yaşanan temel sorunlardan birisidir.⁵⁴¹

- Batılı toplumlarda ise var olan her türlü kötülük, İslam üzerinden tartışılmak suretiyle dışarıda, ötede bir alana taşınmakta ve böylelikle iç sorunlar dışsallaştırılmakta ve ötelenmektedir.⁵⁴²

- Batı'nın İslam hakkındaki eleştirileri ve bunu her daim gündemde tutma çabası aslen Batılı toplumların zihinlerinin ve vicdanlarının derinlerinde yatan ulusal ve yerel endişelerini, beklentilerini, önyarılarını, umutlarını ve kaygılarını yansıtmaktadır.⁵⁴³

- İslam ülkelerindeki siyasi reform ve demokratikleşme çabalarına balta vuran en önemli etmenin, İslam-Batı ilişkilerinde yaşanan gerginlik ve Amerikan politikalarının yol açtığı öfke olduğunu söylemek mümkündür.⁵⁴⁴

- Hıristiyan Sağ, Tanrı'nın İsrail ile şartsız ve ebedi sözleşmesi olduğuna ve Hıristiyanların onun menfaatlerini koruması gerektiğine inanmaktadırlar. Tüm bunlara binaen Hıristiyan Sağ, Filistinlilere karşı olumsuz bir tavır takınmaktadır.⁵⁴⁵

- Filistin'de öldürülen her filistinli ve Yahudi yerleşimcilere verilen her filistin toprağı, İsrail'e ve onun bir numaralı destekçisi olan ABD'ye karşı duyulan öfkenin artmasına neden olmaktadır.⁵⁴⁶ Günümüzde, Trump'ın talimatı üzerine ABD'nin büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıması, İslam-Batı ilişkilerinin tekrardan gerilmesine neden olmuştur.

---

⁵³⁹ Mehmet Yanmış, "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme", https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%C4%B0ZM_KORKUSUNU_N_M%C3%9CSL%C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%C4%B0LER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_DE%C4%9EERLEND%C4%B0RME, (13/06/2018).

⁵⁴⁰ Kirman, a.g.m., s. 34.

⁵⁴¹ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 436.

⁵⁴² Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 422.

⁵⁴³ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 422.

⁵⁴⁴ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 170.

⁵⁴⁵ Lean, a.g.e., s. 149.

⁵⁴⁶ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 171.

- Anne Norton'un, 19. yüzyılda Marx'ın formüle etmiş olduğu "Yahudi Sorunu" nun yerini bugün "Müslüman Sorunu" nun aldığını ifade etmesi⁵⁴⁷ islam fobisinin konumunu gözler önüne sermektedir.

- Müslümanlar başörtüsü, cellabiye, sarık, cübbe, sakal, minare, cami, ezan gibi bir kısmı dini bir kısmı yerel kültürlerden gelen sembollerle Müslüman kimliklerini görünür kıldıklarında buna binaen korku, düşmanlık, nefret tutumları ortaya çıkmaktadır. Bir Müslüman görünür olmadığı, Müslüman kimliğiyle günlük hayata müdahil olmadığı sürece inancı toplum tarafından korkuya yol açmamaktadır.⁵⁴⁸

- Ayrımcılık konusunda etnisite-ırk rol oynamakla beraber, özellikle Avrupa-Batı ülkelerindeki Arap (çoğunlukla Fransa-İspanya-Belçika-İtalya-Hollanda), Türk (çoğunlukla Almanya-Avusturya-Hollanda-Belçika-İsviçre), Hind-Pakistan-Bangladeş (çoğunlukla İngiltere) ve Afrika kökenli Müslümanlar söz konusu olduğunda grup kimliği olarak din-kültür öne çıkarılmaktadır. Durum böyle iken islamofobi, Müslümanların etnik-dini bir grup-kategori olarak etiketlendiği yeni bir ırkçılık türü olarak karşımıza çıkmaktadır.⁵⁴⁹

- El-Kaide, Hizbullah, Boko Haram, Eş-Şebab, DAESH (Türkçe ismiyle IŞİD) terör örgütleri sözde İslam adına terör eylemlerini gerçekleştirmekte ve eylemleri neticesinde çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden olmaktadır. İsmi zikredilen örgütler radikal İslamı savunmakta, Batılı olan her şeyi reddettiklerini söylemekte, fundamentalist bir tavır ile eylemlerini gerçekleştirmektedirler.

- Dini radikalizm, İslam topraklarında yaşayan gençlerin dine olan eğilim ve ilgisini olumsuz yönde etkilemiştir. Bununla birlikte dini radikalizm, dine mesafeli duran ve dini her türlü objeye antipatik gözle bakan kişilere yönelik yapılmak istenen tebliğ ve irşat çalışmalarını engellemiştir. Fundamentalizm korkusu yine beraberinde kamusal alanda dini ritüellere olumsuz bakışı getirmiştir. Fundafobi'nin arttığı dönemlerde görünür yerlerde namaz kılma, başörtüsü, sakal, peçe, dini grupların faaliyetlerine katılım gibi ritüel ve sembollere yapılan saldırılar dindar kesim üzerinde baskı oluşturmuştur. Yapılan bu baskı dindar kesimin dini sembol ve ritüelleri

---

⁵⁴⁷ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 421.

⁵⁴⁸ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 125.

⁵⁴⁹ Özcan Hıdır, "İslamofobi-Irkçılık-'Kültürel İrkçilik' İlişkisi", Ombudsman Akademik, 2017, C. 4, S. 7, s. 43.

saklamasına, gizlice yapmasına veya toplumdan dışanmayı göze alarak açıkça yapmasına veyahut radikal dini gruplara yönelmesine neden olmuştur.⁵⁵⁰

- İslam dinine yapılan meydan okumaları üç kategoride değerlendirmek mümkündür. Bunlar; siyasi, teolojik ve kültürel meydan okumalardır.⁵⁵¹

- Türkiye ekseninde islamofobik yaklaşım değerlendirildiğinde ise yerli islamofobinin varlığı açıkça ortadadır.

- Buehler'in islamofobi hakkındaki şu sözleri önem arz etmektedir: “Dünyayı paylaşan insanlar olarak bizler ya ortak bir istikamet planlayacağız ya da yeryüzünde hiçbir istikamet söz konusu olmayacaktır. Ortak istikamette İslamofobiye hiçbir yer yoktur.”⁵⁵²

Dünya barışının önündeki önemli engellerden biri olan islamofobi ve anti-islamizmin önüne geçmek üzere çözüm önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- İslamofobik çevrelerin zihninde İslam, yabancı, bilinmeyen ve bu bağlamda korku nedeni bir fenomen olarak algılanmaktadır. Yani kişi, bilmediğinin düşmanıdır. Elbette islamofobik algının şekillenmesinde Müslümanların hataları ve antipatik tavırları etkili olmaktadır. Önyargılarla mücadele için azınlık Müslümanların yaşadığı Batı toplumlarında anti-ırkçı ve kültürlerarası bir eğitim verilmeye başlanmalıdır. Genç nesiller önyargılardan ziyade güncel ve doğru bilgilerle ve eleştirel bir zihniyetle yetiştirilmelidir.⁵⁵³

- Bilindiği üzere toplumsal sorunlarla doğru bir şekilde mücadele etmenin yolu bilimsel olmakla yani olguları doğru bir şekilde tanımlayıp isabetli teşhisler yapmakla mümkündür.⁵⁵⁴ Doğru teşhis hastalığın tedavisi için yeterli olmayıp evvela uygun bir reçete ile hastalığı tedavi etmek gerekmektedir.

- Oryantalistlerin, günümüz Batılı yazarların ve akademisyenlerin bakış açılarının doğru şekilde kavranması için Orta Çağ Batı bilgi mirasının incelenip

---

⁵⁵⁰ Mehmet Yanmış, “Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme”,https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%C4%B0ZM_KORKUSUNU_N_M%C3%9CSL%C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%C4%B0LER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_DE%C4%9EEERLEND%C4%B0RME, (13/06/2018).

⁵⁵¹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 59.

⁵⁵² Buehler, a.g.m., s. 140.

⁵⁵³ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 59.

⁵⁵⁴ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 59.

anlaşılması gerekmektedir. Çünkü E. H. Carr'ın ifadesiyle, geçmişi anlamak bugünü anlamının anahtarıdır.⁵⁵⁵

- İslamı, şiddet ve terörizm ile yaftalayan Hıristiyan Batı öncelikle tarihinde yer alan engizisyon, sömürgecilik ve Haçlı Seferleri'ni analiz etmeli,yıkıcı sonuçlarının farkına varmalıdır.⁵⁵⁶

- Müslüman dünya, kendi değerlerine dayanan bir gelecek inşa edebilmek ve ezilmişlik psikolojisinden kurtulmak için Batı algısını gözden geçirmeli ve bir öteki olarak Batı'yı aşmalıdır.⁵⁵⁷

- İslam ve Batı medeniyetleri arasındaki ilişkiyi sığ bir anlayışla savaşlar ve çatışmalar tarihi olarak nitelendirilmeden⁵⁵⁸ ve çok sayıda yaşanan olumlu ilişkiler göz ardı edilmeden okumalar yapılmalıdır.

- İslam ve Batı medeniyetleri çatışmak ve birbirini yok saymaktan ziyade her iki medeniyet de kendi kalmalı ve ortak bir iyide buluşulmalıdır.⁵⁵⁹

- İslam ve Batı medeniyetleri “iyilikte yarışan topluluklar” olmalı ve bölgesel ve küresel farklılıklara katkıda bulunulmalıdır.⁵⁶⁰

- Avrupa eğitim sisteminin görece üstünlüğü kabul edilmeli ve Tunuslu Hayreddin Paşa ve birçok çağdaşının ifadesiyle öncelikle gereken konu “eğitim, eğitim, eğitim” olmalıdır.⁵⁶¹

- “Yolculuk Kitabı”eseriyle tanınan, Avrupa ve Osmanlı hakkında önemli tahliller yapan, Avrupa'nın bir cazibe merkezi olduğunu kabul eden ancak Osmanlı'nın sergilediği ataleti bir ayıp olarak gören Hayrullah Efendi (ö. 1866) “(...) Biz hala ne kadar mesela Frengistan'dan gelen şekerin şerbetiyle lezzet-yab olmak ve düşün ve bayramlarımızda giyinip kuşandığımız elbise ve tezyinatın kaffesinde Frengistan emtiasına mecbur ve muhtaç kalmak arına katlanacağız? Bizim memleketimiz yani Türkistan'ımızda çuha imaline yarar tiftik ve yapağı mı yoktur?”⁵⁶² sözleri ile üretim konusunda yaşanan problemi gözler önüne sermekte ve o dönemde dahi acil tedbir alınması gerektiğini ifade etmektedir.

---

⁵⁵⁵ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 85.

⁵⁵⁶ Karşlı, a.g.m., s. 97.

⁵⁵⁷ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 20.

⁵⁵⁸ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 20.

⁵⁵⁹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 21.

⁵⁶⁰ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 21.

⁵⁶¹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 154.

⁵⁶² Kalın, *İslam ve Batı*, s. 157.

• Batı’da artan göçmen karşıtı ideolojiyi yıkmak adına farklı dinlere mensup gençlerin aynı sosyal ortamlarda bulunmaları sağlanmalı ve ötekileştirmek yerine empati kurmalarını sağlayacak projeler hayata geçirilmelidir. Bu tür adımlar, çok kültürlülüğü benimseyen AB için önem arz etmektedir.⁵⁶³

• Batı’da yaşayan müslüman azınlıklar iki dünya arasında köprü vazifesi görmeli, Batı zihninde yer alan İslam cehaletini aşmalıdırlar.⁵⁶⁴

• Bedirhan, özellikle AB’de yaşayan Türk çocuklarının uyum sorunlarının ortadan kaldırılması ile ilgili yapılması gerekenleri şu şekilde tespit etmiştir:

a) “Türk çocukları, içinde yaşadıkları çoğunluk kültürü tarafından kabul görmeli ve dışlanmamalıdır (Psikolojik koşul).

b) Ortak yaşam alanlarının Türk çocuklarına açılması, baskın kültüre ait dilin konuşulduğu ortamların artırılması (Entegrasyon düzeyi)

c) İki dilliliğin toplumda kabul görüp teşvik edilmesi (çok-kültürlü yaşam pratiği)

d) Türk ana-babalar çocuklarını iki-dilli olarak ve çok kültürlü bir yaşama hazırlayacak şekilde eğitmeli. Kendilerini çocuklarına örnek olabilecek şekilde geliştirmeli, gerekiyorsa değiştirmelidir. Çok-kültürlü yaşamın gerçekleşmesinden sorumluluk duymalı, bunun için üstlerine düşen görevleri de yerine getirmelidir.”⁵⁶⁵

• Sosyal entegrasyon için asimilasyon yerine her grup, farklılıklarını muhafaza etmeli bu şekilde bir mozaik oluşturulmalı, yatay iletişim kanalları kurulmalıdır.⁵⁶⁶

• İlişkiler, ahlaki ilkeler zeminine oturtulmalı, farklılıklar birer zenginlik olarak görülmeli, “öteki” ise “ben” i zenginleştiren ve güçlendiren bir unsur olarak algılanmalıdır.⁵⁶⁷

• Bugün yapılması gereken; Yahudi-Hıristiyan-Müslüman geleneğinin sürekliliğini vurgulamak ve bu dinlere mensup kişileri ortak ahlaki ve manevi değerlerde buluşmaya davet etmek gerekmektedir.⁵⁶⁸

⁵⁶³ Kedikli-Akça, a.g.m., s. 90.

⁵⁶⁴ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 179.

⁵⁶⁵ Yaşar Bedirhan, “Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşayan Türk Çocuklarının Kültürel Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Akademik Bakış, 2009, S. 16, s. 6-7.

⁵⁶⁶ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 181.

⁵⁶⁷ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 181.

⁵⁶⁸ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 182.

- Canavarların tek iyi özelliği, tehdit altında bulunanları birleştirme özelliğidir.⁵⁶⁹ İslamofobi bir canavar olarak algılanmalı ve Müslüman ülkelerin birlik ve bütünlüğünün sağlanması için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

- İslam dünyasının bütün sorunlarını Batı'ya fatura etmek bizi ahlaki konformizme ve zihni tembelliğe götürmektedir. Oksidentalizm de tıpkı oryantalizm gibi bir tuzaktır. Batı eleştirisini öz eleştiriden kaçmak için bir araç olarak kullanmak ve zihni tembelliği meşrulaştırmak, oksidentalizmin tuzağıdır. Oryantalizm, oksidentalizm ve Avrupa merkezilik tuzaklarına düşmeden Batı düşüncesiyle yapıcı eleştirel bir ilişkiye girilmelidir.⁵⁷⁰

- Bizden farklı olan insanlarla belli ahlaki ilkeler çerçevesinde ötekileştirmeden yaşamayı öğrenmemiz gerekmektedir.⁵⁷¹

- Öteki ile barış içerisinde olabilmek ancak kendimiz ile barışık olmamıza bağlıdır. Kendimiz ile barışık olabilmek ise üstümüzdeki aşkın gerçekliği tanıyan ve içselleştiren bir akıl ile sağlanabilecektir.⁵⁷²

- Yerel olanla evrensel olan arasındaki gerilimi aşabilmenin temel şartı kendimiz kalarak evrensel değerlerimize sahip çıkmaktır.⁵⁷³

- İslam ve Batı toplumları, aralarındaki anlaşmazlıkları iyileştirerek dünya barışına katkı sağlamak için öncelikle bünyelerinde var olan farklılıkları yadsımadan aşkın ilkeler bütününde birleşmeyi kabul etmeleri gerekmektedir.⁵⁷⁴

- Müslümanlar, her şeyden önce bir başkasından medet ummak ve başkalarını suçlamak yerine self-refleksif yaklaşımla kendilerine dönerek özeleştiri yapmalı ve bir "imaj restorasyonu"na gidilmeli, bu yolda ilerlemek üzerine çaba sarfedilmelidir.⁵⁷⁵

- Göçmenler hususunda ise üstün kültür algısı oluşturulmaktan kaçınılmadığı müddetçe izlenen göç siyaseti entegrasyondan ziyade asimilasyon olarak ortaya çıkmaktadır.⁵⁷⁶

---

⁵⁶⁹ Lean, a.g.e., s. 55.

⁵⁷⁰ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 434-435.

⁵⁷¹ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 464.

⁵⁷² Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 464.

⁵⁷³ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 464.

⁵⁷⁴ Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi*, s. 464.

⁵⁷⁵ Kirman, a.g.m., s. 37.

⁵⁷⁶ Akıncı Çötök-Taşdelen, a.g.m., s. 11.

- Ünlü Boksör Muhammed Ali, İkiz Kulelere yapılan saldırının ardından olay yerini görmek üzere gittiği sırada gazetecilerin “El Kaide ile aynı dinden olduğunuz için ne hissediyorsunuz?” sorusuna cevaben “Siz Hitlerle aynı dinden olduğunuz için ne hissediyorsanız ben de aynı şeyi hissediyorum.”⁵⁷⁷ sözlerini sarfetmesi terörün ve teröristin dininin olmadığını, suçun bireysel algılanması gerektiğini işaret etmektedir.

- Batı’da din özgürlüğünün niçin mümkün olmayacağını; dine, Allah’a, peygambere küfretmenin niçin yasaklanamayacağını gerekçesini Fatih Okumuş, Belçikalı bir profesörün sözlerinde bulduğunu ifade etmektedir: “Çünkü Avrupa tarihine bakıldığında özgürlük fikrinin ana akımı Tanrı’ya karşı konuşlandırılmıştır. Bizim kültürümüzde ve geleneğimizde özgürlüğün anlamı Tanrı’dan özgür olmaktır. Kendisinden özgür olmak için uzun yıllar boyunca mücadele edilen Tanrı’yı bu özgürlüğün sonuçlarından yararlandırma fikri akıntıya kürek çekmek gibidir.” Türkiye’de din üzerine vuku bulan tartışmaların bu tür bir mantık ile temellendirilmeye çalışıldığı düşünülmektedir.⁵⁷⁸

- Bir toplumun oluşturduğu “öteki” ile barışık olabilmesi ancak kendisiyle “ben”iyle barışık olması ile mümkün görülmektedir.⁵⁷⁹

- Meriç, Batılılaşma hususunda “irfan mirasımızı” koruyarak, diğer noksanlıkları Batıdan almak suretiyle yeni bir dünya görüşü oluşturmamız gerektiğini ifade etmektedir.⁵⁸⁰

- SETA’nın yayınlamış olduğu, “2017 Avrupa İslamofobi Raporu”nda yer alan Müslüman karşıtı ırkçılıkla mücadele eden öncü bazı organizasyonların tavsiyeleri şu şekildedir:

- “Terör saldırıları sonrasında Müslümanların ötekileştirilmelerinin, potansiyel suçlu muamelesi görmelerinin önüne geçilebilmesi için İslamofobi’nin belli bir ırkçılık biçimi olarak tanınması büyük önem taşımaktadır.

- AB kurumlarının İslamofobi’yi insan hakları ihlallerine yol açabilen bir ırkçılık biçimi olarak siyaseten ve hukuken tanınması gerekmektedir. İslamofobi’nin yasal ve siyasi anlamda kabul edilmesi son derece önemlidir. Dolayısıyla Avrupa düzeyinde İslamofobi konulu bir konferansın en az bir AB üyesi devlet ya da Avrupa

---

⁵⁷⁷ Ergül, a.g.m., s. 314.

⁵⁷⁸ Canatan-Hıdır, a.g.e., s. 122-123.

⁵⁷⁹ Kalın, *İslam ve Batı*, s. 183.

⁵⁸⁰ Taş, *Din ve Toplum Görüşleriyle Cemil Meriç*, s. 170.

Parlamentosu'nun desteği ile düzenlenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda Avrupa Parlamentosu'nun anti-semitizm ve Roman karşıtlığıyla mücadelede olduğu gibi İslamofobi ile mücadelede de somut politika önerileri içeren bir karar çıkarması gerekmektedir. AB üyesi devletlerin İslamofobi'yi ırkçılığın belli bir biçimi olarak kabul eden ırkçılıkla mücadele eylem planlarını hayata geçirmeleri gerekmektedir.

- Avrupada aşırı sağ partilerin yükselişine geçtiği bir dönemde İslamofobik söylemler karşısında durabilecek cesur liderlere, kanaat önderlerine ve aktivistlere ihtiyaç duyulmaktadır. Müslüman karşıtı/İslamofobik suçların tüm Avrupa devletlerinde emniyet güçleri tarafından ayrı bir nefret suçu sınıfında kayıt altına alınması, bu sorunun gerçek boyutunun ortaya çıkarılması ve sorunla mücadelede karşı stratejilerin geliştirilmesi için elzemdir.

- Düşünce ve ifade özgürlüğü kısıtlanmadan sanal ortamda nefret söyleminin üstesinden gelebilmek için açık ve net yönlendirici ilkelerin geliştirilmesi ve sosyal medya ile ilgili yasal mevzuatların hayata geçirilmesi önemlidir. Zira internet İslamofobik söylemlerin yayılmasında ve aşırı sağcı teröristlerin radikalleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Terörizmle mücadele konusunda politika yapıcılarının sözde "radikalleşmenin engellenmesi" programlarında Müslüman toplumlara karşı değil onlarla birlikte çalışmaları gerekmektedir. Bu programlar aşırı sağ ve aşırı sol terör gruplarıyla mücadeleyi de içermeli, yalnızca Müslümanları hedeflememelidir.

- İnsan haklarının ve azınlık haklarının (dini amaçlı kurban kesimi, sünnet, dini kıyafet giyilmesi, dini sembollerin takılması dahil) korunması çok kültürlü Avrupa için bir zorunluluktur.⁵⁸¹

- Türkiye özelinde ise tarikat ve cemaatlerle ilgili problemlere ne katı laik çevrelerin ne de selevi düşüncenin tümünden yasaklayıcı biçimde, tüm tarikat ve cemaatleri hedef alan saldırgan bir tutumla çözüm bulunamayacağı ortadadır.⁵⁸²

---

⁵⁸¹ SETA Avrupa İslamofobi Raporu, <http://www.islamophobiaeurope.com/tr/>, (20/07/2018).

⁵⁸² Işık, a.g.e., s. 218.

SONUÇ

Müslümanlara karşı önyargı, kin, nefret, dışlama, ötekileştirme ve korkuyu mündemiç “islamofobi”, İslam dininin tarih sahnesine çıktığı günden itibaren varlığı hissedilen, köklü geçmişe sahip bir olgudur. Batı dünyasının İslam dünyası hakkında takınmış olduğu bu türden bir tutumun altında tarih boyunca yaşanmış dini, askeri, siyasi, ekonomik, kültürel birtakım etkileşimler ve de sözde İslami terör örgütlerinin gerçekleştirmiş olduğu terör saldırıları yer almaktadır. Batı dünyasının özellikle İslam medeniyeti hakkında olumsuz imaj oluşturma çabaları Haçlı Seferleri sırasında gerçekleşen etkileşime; oryantalistlerin bilimsellik adı altında Doğu’yu tanıma ve de tanımlama çabalarına; gezginlerin, seyyahların hayal ürünü tasvirlerine dayanmaktadır. Batı dünyası her daim İslam coğrafyasını sosyal, kültürel, ekonomik ve daha pek çok alanda geri kalmakla, şiddet ve şehvet düşkünlüğüyle, medeniyetsizlikle yaftalamaktadır. Batı medeniyeti, “beyaz adam”ın ulvi görevinin İslam topraklarını medenileştirmek olarak algılamakta ve bu yönde politiklar izlemektedir. Bu tavrın karşısında Müslümanlar ise oksidentalit bir tavır ile Batı’yı her daim kötülemekte, Batı’nın yaptığı üzere objektifi kendisine çevirmektense başına gelen her türlü kötülüğün tek müsebbibi olarak Batı’yı göstermektedir. Her iki medeniyetin Huntington’un “Medeniyetler Çatışması” savını destekler nitelikteki tutumları neticesinde ise dünya her daim farklı alanlarda çekişmelere şahit olmaktadır.

İslam dini son gelen tevhid dini ve diğer dinleri kapsayan bir din olmasına rağmen diğer dinleri yok saymamakta onların peygamberlerini kabul etmekte; Yahudiliğin ve Hıristiyanlığın şu anki yapısını hak olarak kabul etmese de saygı duymaktadır. Ancak aynı tutumun Batı zihniyeti için geçerli olduğunu söylemek pek de mümkün görünmemektedir. Batı’da genellikle bir Müslümanı görünür kılan kıyafet, ibadet ve mekanlarına saygı duyulmamakta, dini yaşama hususunda anlayışlı ve hoşgörülü davranılmamakta bu konuda kısıtlamaya gidilmekte ve görünürlük minimuma indirilmeye çalışılmaktadır. Tüm bunlara binaen Müslümanlar her türlü ayrımcılık, şiddet, dışlanma, ırkçı tavır ile karşılaşmakta ve hiç de insani olmayan muamelelere muhatap olmaktadır.

En kapsamlı tanımı Runnymede Trust isimli düşünce kuruluşu tarafından 1997 yılında İngiltere’de yapılan islamofobi ve 11 Eylül saldırısı ile doruk noktasına ulaşan

olumsuz İslam algısı, bilinçli bir siyaset olarak pek çok şekilde canlı tutulmaktadır. Bahsi geçen algı medya aracılığı ile yoğun olarak servis edilmektedir. Özellikle filmler, karikatürler, çoğunlukla gerçeği yansıtmayan haberler ve günümüzün en önemli iletişim aracı sosyal medya ile olumsuz Müslüman ve İslam algısı oluşturulmaktadır. Tüm bu yaşanan olumsuzluklara ana etmen “judeofobi” nin suç sayılması gibi islamofobinin hukuki manada suç sayılmıyor oluşudur.

Günümüz kötü İslam algısının azımsanamayacak pek çok nedeni olduğu aşikardır. Müslümanlardan kaynaklanan nedenleri sıralamak gerekirse: Öncelikle fundamentalist grupların dünyaya İslam’ı irşad, tebliğ ve cihad dini olarak lanse etmesi ve bu yönde eylemler gerçekleştirmesi, zihinlerde oluşan kara ve kanlı İslam algısının en önemli nedenidir. İkinci sırada ise özellikle “Arap” kelimesi ile “tembel, tüketici, umursamaz Müslüman” tavrılarının zihinlerde canlanmasıdır. Üçüncü sırada özellikle göç eden Müslümanların göç ettikleri ülke ve vatandaşları ile uyum sağlama konusunda göstermiş olduğu direnç gelmektedir. Bu direnç ise beraberinde entegrasyonda yaşanan sıkıntıları ardından hızla artan Müslüman nüfusla birlikte “eurabia” korkusunu da beraberinde getirmektedir. Bir diğer husus ise Müslümanların giderek İslam’ın naif özünden uzaklaşıyor olmalarıdır.

Ancak bahsi geçen tavır ve zihniyet sadece Batı’da, Amerika ve Avrupa’da değil Mısır, Tunus, Türkiye gibi İslam ülkelerinde de varlık göstermektedir. Özellikle Cumhuriyetin ilanının ardından laikleşme çabası ile birlikte din ve gelenek, ilerlemenin önündeki en büyük engel olarak algılanmış; medeniyetin sadece Avrupa’da olduğu ve de derhal sekülerleşme ve modernleşme çabası içerisine girilmesi gerektiği düşüncesiyle tepeden inmece bir siyaset izlenmiştir. Bu türden bir yaklaşım beraberinde ciddi travmaları getirmiş, toplum özünden uzaklaştırılmaya çalışılmış, kendi içimizde bir öteki oluşturularak toplumun temellerine zarar verilmiştir. Batılılaşma ile birlikte dine ve geleneğe ait olan, bizi biz yapan unsurlara filmler, karikatürler, gazeteler, dergiler ve sosyal medya vasıtasıyla hakaret edilmiş ve Müslümanlar tahkir edilmiş; bu tür girişimlere karşı ise birtakım fundamentalist gruplar özden uzaklaşıldığı gerekçesiyle fırsatı değerlendirerek kanlı eylemlerle direnç göstermeye çalışmıştır. Bir başka direnç gösterilen husus ise Batı’dan gelen her türlü yenilik olmuş, böylelikle her iki tarafta da aşırı uçlar oluşturmuştur. Şöyle ki, bir kesim Batının her şeyini alma aşırılığında bulurken diğer kesim de Batıdan gelen her şeyi reddetme düşüncesiyle hareket etmiştir.

Günümüze gelindiğinde Türkiye özelinde eylemlerini din üzerinden gerçekleştiren, dini asli kaidelerinden uzaklaştırarak şirin göstermeye ve dine yakınlaşmaya çalışan, insanların en hassas noktasını kullanarak kendisine ait kasa oluşturan FETÖ ve uzun zamandır varlığı bilinen ancak yeni gerçekleştirilen bir operasyonla açığa çıkarılan Adnan Oktar Örgütü'nün faaliyetleri neticesinde halkın tarikat ve cemaatlere ve de en kötüsü dine olan bakışı büyük oranda olumsuz bir yapıya bürünmüştür. Özellikle FETÖ'nün darbe girişiminin ardından insanlar örgütten ari olduğunu vurgulamak üzere kendilerinin veya yakınlarının namaz kılmadıklarını, ibadet konusunda ne kadar da gevşek olduklarını, din ile alakalarının olmadığını ısrarla ve de gururla belirtmektedirler. Ancak unutulmuş husus, bahsi geçen örgütün din elbisesinin altında dinden uzak bir yapıyı gizliyor oluşudur.

İslamofobinin varlığını ve görünürlüğünü minimuma indirmek üzere yapılması gerekenler:

- Öncelikle dünya genelinde islamofobinin varlığı kabul edilmeli ve bir suç olarak kanunlar tarafından kabul edilmelidir. Çünkü islamofobik bakış açısı ve eylemlerin yaygın olduğu bölgelerde yaşanan olaylar halkın huzurunu kaçırmakta, devlet düzenini bozmakta ve saf beyinleri manipüle etmektedir.
- İslam ve Batı uygarlıklarının arasında birbirini ötekileştirmeden düzgün ilişkiler kurulması sağlanmalı, karşılıklı etkileşimle zengin bir dünya geleneği oluşturmak üzere adımlar atılmalıdır. Aksi halde aşırı sağcı, fundamentalist hareketler her iki medeniyette de güçlenme ve yayılma olanağı bulacak, dünya barışının sağlanması bir yana birbirine düşman nesiller yetişecektir.
- Müslüman ülkelerin kendi içindeki ayrılıklara odaklanmayı, oksidental tavrı bırakıp bir an önce fikirselleştirme noktasında adımlar atması gerekmektedir. Müslüman devletleri bir çatı altında toplayan teşkilatların sayısı artırılmalı ve çözüm odaklı ortak kararlar alınmalıdır. Unutulmamalıdır ki Müslümanların başına gelen islamofobi belasının nedenlerinden biri de birlikten yoksun tavrıdır.
- Müslümanlar ivedilikle üzerindeki ataleti atmalı; çağın gerisinde kalmış söz, fikir, eylemlerden uzaklaşılmalıdır.
- İslam dünyasında geri kalmış eğitim-öğretim topyekûn revize edilmeli, ilim ve bilim adamları yetiştirme noktasında ciddi çabalar sarfedilmeli ve Müslüman bilim adamlarının sayısı artırılmalıdır.

- Müslümanlar tüketim toplumu olmaktan sıyrılıp üretime geçmeli, imkân ithal etme rahatlığından vazgeçilmelidir.
- Göç eden Müslümanlar, yerli halkla ve devlet kuralları ve sistemine uyum sağlama noktasında çaba göstermeli marjinal düşünce ve hareketlerden kaçınmalıdır.
- Göçmen kabul eden ülkeler ise politikalarını esnetmeli entegrasyonu asimilasyona çevirmemeli, göçmenlerin farklı ırk ve kültüre sahip olduğu gerçeğini unutmadan saygılı bir politika izlemelidir.
- Özellikle Batı dünyasında çokkültürlü yapı desteklenmeli, “fortress europe” düşüncesinden sıyrılma noktasında adımlar atılmalı, bu yapının devleti ve milleti zenginleştirerek güçlendirdiği unutulmamalıdır.
- Kolonyal düşünceden uzaklaştığı zannedilen Batı, ivedilikle üretmiş olduğu postkolonyal zihniyetten yani dünyayı sömürme düşüncesinden dünya barışını sağlamak üzere vazgeçmelidir.
- İslam devletleri, bünyesinde yapılanan terör örgütleri konusunda uyanık olmalı yapılanma büyümeden ortadan kaldırılıp gerekli tedbirler alınmalı, yılanın başı küçükken ezilmelidir.
- İslam tarihinin asli unsuru ve toplumu ayakta tutma hususunda ciddi emeği olan dini grup ve müntesiplerine hoşgörüle yaklaşılmalı, her tarikat ve cemaate terör örgütü gözüyle bakılmamalı yapısı anlaşılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, E. (2009). "11 Eylül 2001,11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarının Ardından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı". Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 8(1), 1-26.
- Akgönenç, O. (2010). "İslamofobyaya ile Mücadele". İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliği (s. 31-39). Sivas: Sivas Kemal İbn Hümam Vakfı.
- Akın, M. H. (2016). "Türkiye Siyasi Kültüründe Laiklik Meselesi ve 15 Temmuz Sonrası Laiklik Tartışmaları ve FETÖ". Muhafazakâr Düşünce Dergisi, 13(49), 37-56.
- Akıncı Çötök, N., & Taşdelen, H. M. (2013). "Avrupa Ekseninde Yabancı Korkusu ve İslamofobi Algısının Değerlendirilmesi". Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8(6), 1-13.
- Akıner, N., & Mencet, M. S. (2016). "Türkiye'de İslamofobi: Mizah Dergilerinde İslam'ın Temsili". Akademik İncelemeler Dergisi, 11(2), 169-196.
- Aktaş, M. (2017). "AB Ülkelerinde İslamofobi ve Terörizm". Ombudsman Akademik, 4(7), 127-155.
- Aktaş, M. (2014). "Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi". Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 13(1), 31-54.
- ArGeDer Düşünce Enstitüsü. (2017). Türkiye'de Toplumun Dine ve Dini Değerlere Bakışı. Ankara: MAK DANIŞMANLIK.
- Aslan, A. (2017). "Uluslararası Göç ve Müslüman Kadınlar(Avrupa Bağlamında)". Batman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hakemli Dergisi, 1(1), 45-58.
- Aslan, S., Kayacı, M., & Ünal, R. R. (2016). "İslamofobi ve Batı Dünyasındaki Yansımaları". Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(16), 451-463.
- Aydın, M. Z., & Yardım, M. (2008). "Belçika'da İslamofobi ve Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık". Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 12(1), 7-32.
- Aydos, S. (2013). "Türkiye'nin Ortadoğu'da Yumuşak Güç Olma Çabası:'Batı'ya Doğru Akan Nehir' Belgeseli Üzerinden Bir Okuma". The Journal of Academic Social Science Studies(JASSS), 6(2), 107-128.

- Baloğlu, M. (2016). "Avrupa'da Yükselen Yabancı Düşmanlığı ve İslamofobi Sorununda Türkiye'nin Tutumu". Bilecik: Bilecik Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Bayraklı, E., & Yerlikaya, T. (2017). "Müslüman Toplumlarda İslamofobi:Türkiye Örneği". Ombudsman Akademik, 4(7), 51-70.
- Bedirhan, Y. (2009). "Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşayan Türk Çocuklarının Kültürel Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri". Akademik Bakış(16), 1-7.
- Buehler, A. F. (2014). "İslamofobi: Batı'nın "Karanlık Tarafı"nın Bir Yansıması". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 55(1), 123-140.
- Bulut, Y. (2007). "Oryantalizm Maddesi". Diyanet İslam Ansiklopedisi (Cilt 33, s. 428-437). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Canatan, K. (2008). "Hollanda Toplumunda Yabancı Karşıtı Tutumların Analizi". Turkish Studies International Periodical For the Languages,Literature and History of Turkish or Turkic, 3(7), 220-240.
- Canatan, K. (2009). "Avrupa Toplumlarında Çokkültürcülük:Sosyolojik Bir Yaklaşım". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(6), 80-97.
- Canatan, K. (2011). "Hollanda'da Etnik İlişkiler,Gettolaşma ve Paralel Toplum Tartışmaları". Sosyo Ekonomi, 15(15), 7-27.
- Canatan, K. (2017). " 'Batı'nın 'Doğu'da Bir Şeytan Yaratma Girişimi Olarak İslamofobi ve Anti-İslamizm: Tarihsel Bir Yaklaşım". İlahiyat Akademi Dergisi, 5(6), 87-104.
- Canatan, K., & Hıdır, Ö. (2007). Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm. Ankara: Eski-Yeni Yayınları.
- Çebi, M. S. (2015). "İsviçre'deki Minare Karşıtı Referandum Afişlerinde İslamofobi'nin Söylemsel İnşası". Bilig:Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi(73), 99-140.
- Demir , T., & Aşan, N. (2014). "Hollywood Kamerasında İslam'ın Ötekileştirilmesi". Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9(5), 741-748.
- Demirbaş, T. (2017). "Nefret Söylemi ve Nefret Suçları". Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19(Özel Sayı), 2693-2701.
- Deniz, T. (2014). "Yükselen İslamofobi'nin Avrupa Kimliğine Etkisi". Edirne: Trakya Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

- Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı. (2017). Kendi Dilinden FETÖ:Örgütlü Bir Din İstismarı. Ankara: TDV.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı. (2016). Din İstismar Hareketi FETÖ/PDY: Olağanüstü Din Şurası Kararları. Ankara: TDV.
- Doğan, M. B. (2017). "Batıda İslamlaşma Karşısı Counterjihad Hareketi ve İslamlaşmayla İlgili Dini Terminolojiyi Kullanımları". İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Duman, B., & Alacahan, O. (2010). "Hollanda'da Müslüman Karşıtlığının Kaynakları Üzerine". İslamofobi Kolektif Korkunun Anatomisi Sempozyum Tebliğleri (s. 249-265). Sivas: Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı.
- Er, T., & Ataman, K. (2008). "İslamofobi ve Avrupa'da Birlikte Yaşama Tecrübesi Üzerine". Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17(2), 747-770.
- Ergül, E. (2015). "İslamofobi Olgusu Bağlamında Terörle Mücadele Dili ve Politikaları". Türkiye Adalet Akademisi Dergisi(TAAD), 6(22), 299-335.
- Evkuran, M. (2010). "Bir Kimlik Politikası Olarak İslamofobi". İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliğleri (s. 163-177). Sivas: Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı.
- Genel, M. G. (2014). "Avrupa'daki Türk Medya Perspektifinden, Batı'nın bir "Ötekileştirme" Dili Olarak Kullandığı İslâmofobi'ye Bakış". Atatürk İletişim Dergisi(6), 105-123.
- Gökçe, O. (2010). "Avrupa Medyasının ve Kamuoyunun İslam Algısı". İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliğleri (s. 95-112). Sivas: Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı.
- Göksu, V., & Saygılı, R. (2010). "Amerikan Medyasının İslam Algısı". İslamofobi: Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliğleri (s. 267-278). Sivas: Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı.
- Gölbaşı, H., & Dever, A. (2007). "Medeniyetler Çatışması Teorisi ve Dinler Çatışması 'Kendini Gerçekleştiren Kehanet'". Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 8(1), 53-66.
- Gölcü, A., & Çuhadar, M. (2017). "Batı Toplumlarda İslamofobi'nin Üretilmesinde Medyanın Rolü". Ombudsman Akademik, 4(7), 71-99.

- Günay, Ü. (2002). "Din Sosyolojisinin Tarihsel Gelişimi ve Temel Sorunları". Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(12), 1-20.
- Gürkan, S. L. (2013). "Yahudilik Maddesi". Diyanet İslam Ansiklopedisi (Cilt 43, s. 187-197). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Gürses, M. (2012). "Meşrutiyet Dönemi Gezginlerinin Gözlemleriyle Avrupa'da Türk İmgesi". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(21), 133-157.
- Hanefi, H. (2007). "Oryantalizmden Oksidentalizme". Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu Tebliği (s. 79-90). İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Müdürlüğü Yayınları.
- Hıdır, Ö. (2017). "İslamofobi-Irkçılık-Kültürel İrçilik İlişkisi". Ombudsman Akademik, 4(7), 23-49.
- Huntington, S. (2017). Medeniyetler Çatışması. İstanbul: Vadi Yayınları.
- İlter, T. (2006). "Modernizm, Postmodernizm, Postkolonyalizm: Ben-Öteki İlişkileri". Küresel İletişim Dergisi(1), 1-14.
- Işık, Z. (2017). Zaman Ayarlı Kaos:15 Temmuz Sonrasında Türk Toplumunun Dini Gruplara ve Gruplaşma Olgusuna Bakışı. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kaçar, F. (2017). "2017 Almanya Federal Meclis Seçimi ve Almanya için Alternatif Partisinin Yükselişi:Avrupa'da Sağ Popülizmin Bir Değerlendirmesi". Türkiye – Almanya Araştırmaları Dergisi, 6(1-2), 23-40.
- Kader Zengin, H. (2010). "Almanya'da İslam Din Öğretimi Vasıtasıyla Oluşturulmak İstenen/Oluşturulan Müslüman Kimliği Üzerine". Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 51(1), 249-272.
- Kalın, İ. (2016). Ben ,Öteki ve Ötesi. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kalın, İ. (2016). İslam ve Batı. Ankara: TDV Yayınları.
- Kar, S. (2017). "Felsefi Açıdan İslamofobi ve Eleştirisi". Atatürk Üniversitesi İlahiyat Tetkikleri Dergisi(ILTED)(47), 199-222.
- Kara, M., & Yaylı, A. (2017). "Almanya'da Türkiye İmajına Yönelik Sivil Toplum Örgütlerinin Görüşleri". Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 5(4), 116-141.

- Karakaş, A. (2015). "Bir Kavram Olarak Oksidentalizm". Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi(SBARD)(25), 165-184.
- Karaman, F. (2016). "İslam ve Batı:Batı Medyasında İslam ve Hz. Muhammed (sav) Tasavvuru". Uluslararası Yanlış Algılar ve Doğru İslâm Sempozyumu Tebliğleri (s. 152-173). Şanlıurfa: Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Karslı, N. (2013). "İslamofobi'nin Psikolojik Olarak İncelenmesi". Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 13(1), 75-100.
- Kaya, A. (2013). "Avrupa Birliği'nde Nüfus Hareketleri ve Entegrasyon Tartışmaları:Çokkültürcülük ve Cumhuriyetçilik". A. KAYA içinde, Avrupa Birliği Hakkında Merak Ettikleriniz (s. 101-112). İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kaya, S. (2017). "Uluslararası Terörizmin Gelişimi ve Dini Motivasyonlu Terör Olgusu". Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(1), 53-79.
- Kaya, Y. (2017). "Oryantalizm - Postkolonyalizm ve Sanat". İdil Dergisi, 6(30), 647-665.
- Kedikli, U., & Akça, M. (2017). "Soğuk Savaş Sonrası Avrupa'da Artan İslamofobi". TESAM Akademi Dergisi, 4(1), 57-95.
- Kepenek, B. (Ocak 2016). Avrupa'da İslam Düşmanlığı. Sakarya: Diaspora Araştırmaları Merkezi.
- Kirman, M. A. (2010). "İslamofobinin Kökenleri:Batılı mı Doğulu mu". İslami Araştırmalar Dergisi, 21(1), 21-39.
- Koçyiğit, D. (2017). "Batı'yı Kurgulamak - Doğu'yu Sunmak, Doğu'yu Kurgulamak - Batı'yı Sunmak: Oksidentalizm'de Ben ve Öteki". İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 57(57), 133-160.
- Korkmaz, G. (2015). "Çerçeveleme Kuramı Açısından Türk-Amerikan İlişkileri ve Türkiye İmajı(The New York Times Örnek Olayı:2001-2005)". Ankara: Ankara Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Korkut, Ş. (2008). "Batı Düşüncesinde İslam ve Hz.Muhammed(s.a.s) İmajı(Genel Bir Okuma)". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 34(34), 5-54.
- Kumar, D. (2016). İslamofobi:İmparatorluğun Siyaseti. (I. ALATLI, Çev.) İstanbul: Pınar Yayınları.
- Lean, N. (2015). İslamofobi Endüstrisi. (İ. YILMAZ, Çev.) Ankara: DİB Yayınları.

- Lewis, B. (1998). *Modern Türkiye'nin Doğuşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Meriç, C. (1996). *Bu Ülke*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Olgun, H. (2008). "Tarihsel Bir Kurgu Ürünü Olarak İslamofobyaya". *Diyanet İlmî Dergi*, 44(3), 31-48.
- Önal, H., & Baykal, K. C. (2011). "Klasik Oryantalizm, Yeni Oryantalizm ve Oksidentalizm Söylemi Ekseninde Sinemada Değişen 'Ben' ve 'Öteki' Algısı". *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 3(3).
- Örmeci, O. (2017). "Yakın Dönem Türkiye-Fransa İlişkileri: 2017 Fransa Cumhurbaşkanlığı Seçimleri ve Sonrasına Dair Öngörüler". *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 74-86.
- Övet, T. (2016). "Terörizm, İslamofobi ve Nefret Suçu İlişkisi". *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 5(1), 109-140.
- Özarslan, S. (2016). "Batı'da İslamofobinin Artması Cami Saldırıları ve Bu Eylemlerin Altında Yatan İslam ve Hz. Peygamber Tasavvuru". *İslami Araştırmalar Dergisi*, 27(2), 193-199.
- Özdemir, Ö. B. (2013). "Fransa'da İslamofobik Söylemin Ana Akımlaşması ve Arap Baharı'nın Etkisi". K. İnat, & M. Ataman içinde, *Ortadoğu Yıllığı 2012* (s. 445-462). İstanbul: Açılım Kitap.
- Özerkmen, N. (2004). "Terör, Terörizm ve Radikal İslamcı Terör". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2), 247-265.
- Perşembe, E. (2009). *Almanya'da Çokkültürlü Yapının Ayırıştırılan Unsuru Olarak Müslümanlar ve Entegrasyon Deneyimleri*. Milet ve Nihal, 6(2), 233-263.
- Rodinson, M. (1983). *Batıyı Büyüleyen İslam*. (C. Meriç, Çev.) İstanbul: Pınar Yayınları.
- Said, E. (2012). *Şarkiyatçılık: Batı'nın Şark Anlayışları*. (B. Ülner, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Said, E. W. (2008). *Medyada İslam*. (A. Babacan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Samur, H. (2016). "Avrupa'daki İslamofobinin 'Avrupalı' Sebepleri". *Mukaddime*, 7(2), 295-319.
- Samur, H. (2017). "Avrupanın Önyargılarının ve Çelişkilerinin Bir Sonucu Olarak İslamofobi". *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(29), 147-173.

- Sancaklı, S. (2016). "Hadis Karşıtlığının Tarihi Arka Planı ve Günümüze Olumsuz Yansımaları". Uluslararası Yanlış Algılar ve Doğru İslam Sempozyumu Bildirileri (s. 487-501). Şanlıurfa: Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi .
- Sancar, F. (2015). "Seleflik Bir Mezhep Mi Yoksa Bir Düşünce Tarzı Mı?Selefi Düşüncenin Şifrelerine Dair Bir Değerlendirme". Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 15(3), 21-49.
- Sever, H., & Sever, M. (2013). "Avrupa Birliği ve Türkiye Ekseninde Yasadışı Göç ve İltica Paradoksu:Domino Etkisi Sonrası Yaşananlar". Polis Bilimleri Dergisi, 15(2), 85-108.
- Silindir, M. (2016). "Stratejik Bir İnşa Planı Olarak Medeniyetler Çatışması". Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 6(1), 54-83.
- Subaşı, N. (2005). "Entegrasyon Politikalarında Yeni Arayışlar:Avrupa İslamı". K. Canatan içinde, Avrupa'da İslam (s. 38-66). İstanbul: Beyan Yayınları.
- Şenay, B. (2002). "Avrupa Birliği'nin 'Dînî Kimliği' ve Avrupa'da Dinler:Hıristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm, Budizm ve İslam". Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 11(1), 121-166.
- Taş, K. (2003). "Dinin Sosyolojik Tanımı Problemi Üzerine Bir Değerlendirme". Dini Araştırmalar, 6(16), 199-205.
- Taş, K. (2011). Sosyal Bilim Paradigmaları Açısından Sosyolojik Metodoloji. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Taş, K. (2017). Din ve Toplum Görüşleriyle Cemil Meriç. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Tauscher, S., & Bezci, B. (2016). "Son Dönem Almanya'sında Yabancı Hakları Tartışmaları". Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 2(3), 74-89.
- Uysal, V., & Ayten, A. (2005). "Karikatür Krizi Bağlamında Yerel-Evrensel Tutumlar ve Dindarlık". Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 29(2), 27-40.
- Uzunçayır, C. (2014). "Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı". Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, 2(2), 131-147.
- Yerlikaya, T. (2017). Batı Kamuoyunda Fetö:Algılar Manipülasyonlar ve Mücadele Biçimleri. İstanbul: SETA.

Yüksel, M. (2010). "İslamofobinin Tarihsel Temellerine Bir Bakış:Oryantalizm ya da Batı ve Öteki". İslamofobi:Kolektif Bir Korkunun Anatomisi Sempozyumu Tebliği (s. 221-234). Sivas: Sivas Kemal İbn-i Hümmam Vakfı.

İNTERNET KAYNAKLARI

"Bir Müslümanı Cezalandır" Başlıklı Mektuba İnceleme. (13/04/2018).
<https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/03/11/ingilterede-bir-musulmani-cezalandir-mektubuna-inceleme>

"Bir Müslümanı Cezalandır" Başlıklı Mektup. (13/04/2018).
<https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/03/11/ingilterede-bir-musulmani-cezalandir-mektubuna-inceleme>

"Bush,Haçlı Seferi Demek İstememiş". (05/06/2018).
<http://arsiv.ntv.com.tr/news/107413.asp>

"İslamofobi" Belgeseli. (16/04/2018). <http://www.star.com.tr/kultur-sanat/hollywood-yildizlari-islamofobiye-karsi-haber-1263725/>

"Kur'an Yakma Günü" Etkinliği. (16/04/2018). <http://www.milliyet.com.tr/-kur-an-i-kerim-yakma-gunu-girisimi-/dunya/dunyadetay/19.08.2010/1278339/default.htm>

"Berlusconi Gerçekte Ne Dedi". (03/05/2018).:
<https://www.yenisafak.com/yazarlar/fehmi-koru/berlusconi-gercekte-ne-dedi-2035872>

15 Temmuz Darbe Girişimi Toplumsal Algı Araştırması,FETÖ'nün 50 Yılına Bakış. (18/07/2018). <https://setav.org/assets/uploads/2016/08/15-temmuz-darbe1.pdf>

2016 İnsani Gelişme Raporu. (17/04/2018). <http://ingev.org/wp-content/uploads/2017/10/HDR-2016-Overview-TR.pdf>

2017 Yıllık İslamofobi Ödülleri. (13/04/2018).
<https://www.sabah.com.tr/dunya/2017/11/27/islamofobi-odulleri-aciklandi>

Afd Federal Meclise Girmeyi Başardı. (19/03/2018).
<http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41380859>

Afd, PEGİDA ile İşbirliği İçerisinde. (20/03/2018).
<http://batiraporu.com/islamofobi/almanyenin-bir-sonraki-ana-muhalefet-partisi-afdden-islam-karsiti-pegida-ile-isbirligi-aciklamasi/>

Afd,Kamusal Alanda Peçe Kullanımının Yasaklanması İçin Önerge Sundu. (19/03/2018).
<http://www.dw.com/tr/afdden-pegida-ile-i-C5%9Fbirli%C4%9Fi-sinyali/a-42703425>

Afd'nin PEGİDA Kararı. (20/03/2018). <http://gocvakfi.org/afdnin-pegida-karari>

Andres Breivik Saldırısı. (13/04/2018).
<https://www.sabah.com.tr/dunya/2011/07/24/katillik-ruhunda-var>

Avrupa'da Çalışanlara Başörtüsü Yasağı. (15/03/2018).
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/avrupada-calisanlara-basortusu-yasagi-geliyor-40394547>

Avrupa'da Müslüman nüfus hakkında 5 gerçek. (24/01/2018).
<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/11/29/5-facts-about-the-muslim-population-in-europe/>

Avrupa'da Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri. (16/07/2018).
<http://www.setav.org/infografik-avrupadaki-musulmanlari-hedef-alan-siddet-eylemleri/>

Avusturya'da Anaokulu ve İlkokullarda Başörtüsü Yasağı Tasarısı. (20/07/2018).
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-basortusu-yasagi-konusunda-kararli/1117609>

Ayo Dance. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/AYO-DANCE>

Batı'nın Türk ve Müslüman Düşmanlığının Propagandası Dizi ve Filmler. (18/04/2018).
<http://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/03/16/batinin-turk-ve-musulman-dusmanliginin-propagandasi-dizi-ve-filmler>

Bomb Gaza. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/BOMB-GAZZE>

Call Of Duty Black Ops2. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CALL-OF-DUTY-BLACK-OPS-2>

Call Of Duty Modern. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CALL-OF-DUTY>

Call Of Duty2. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CALL-OF-DUTY-2>

Clive Barkers Undying. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/CLIVE-BARKERS-UNDYING>

- Command Conquer Generals Zero Hour. (11/04/2018).
<http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/COMMAND-CONQUER-GENERALS-ZERO-HOUR>
- Counter Strike. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/COUNTER-STRIKE>
- Cumhuriyeti Yıkma Hakkı İsterük. (18/04/2018).
<http://mustafakemalim.blogcu.com/nuri-kurtcebe-den-anlamli-cizimler/4195304>
- Çarşafılı Kadının Zihniyet Algısı. (18/04/2018). <http://www.milliyet.com.tr/kadin-vekilin-kartlari-/siyaset/haberdetayarsiv/25.12.2008/1032483/default.htm>
- Danimarka'da Müslümanlara ve Yahudilere Sunnet Yasağı Projesi. (10/05/2018).
<https://www.sabah.com.tr/dunya/2018/05/06/muslumanlara-ve-yahudilere-sunnet-yasagi-projesi>
- Danimarka'da Yüzü Örtün İslami Kıyafetleri Yasaklama Girişimi. (10/05/2018).
<https://www.yeniakit.com.tr/haber/danimarkada-islamofobik-yasak-425173.html>
- Devil May Cry. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/DEVIL-MAY-CRY-3>
- Dijital Oyunlarda İslamofobinin Varlığı. (10/04/2018).
<http://oyunlardaislamofobi.com/#section-2>
- Dünya Müslüman Azınlıklar Zirvesi Sonuç Bildirgesi. (23/04/2018).
<https://www.diyaret.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/11489/dunya-musluman-azinliklar-zirvesi-sonuc-bildirgesinin-okunmasiyla-sona-erdi>
- Erdoğan'ın, Terörün Dini Milleti ırkı Vatani Yoktur, Terörizmin ve Teröristin İyisi Yoktur, Sözleri. (13/04/2018). <http://t24.com.tr/haber/erdogan-terorun-dini-milleti-irki-vatani-yoktur-terorizmin-ve-teroristin-iyisi-yoktur,316499>
- Faith Fighter. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/FaithFighter>
- Fetö, İİT Tarafından Terör Örgütü Olarak Kabul Edildi. (25/04/2018).
http://www.mfa.gov.tr/fethullahci-teror-orgutu-_feto_--hakkinda-iit-disisleri-bakanlari-konseyi-43_-donem-toplantisinde-alinan-karar.tr.mfa
- FETÖ'nün Medya Kurumları. (24/04/2018).
<https://www.yenisafak.com/gundem/fetonun-medya-kurumlari-kapatildi-2500566>

- Finsbruy Park Camii Saldırısı. (13/04/2018). <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40325802>
- Fortress Europe'yu Temsil Eden Harita. (20/02/2018). <https://www.antiwarsongs.org/canzone.php?lang=it&id=12133>
- Fransa Plajlarında Tesettür Mayosunun Ardından Başörtüsü de Yasaklandı. (15/03/2018). <https://aa.com.tr/tr/dunya/fransadaki-tesettur-mayo-yasagi-basortusune-sicradi-/634328>
- Fransa'da Bakan, Başörtülü Kadınları Köleye Benzetti. (15/03/2018). <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/basortulu-kadinlari-koleye-benzeten-fransiz-bakana-tepki-yagdi-40078909>
- Fransa'da Gölette Burka Yasağını Belirten Tabela. (15/03/2018). <https://www.birgun.net/haber-detay/fransa-da-golette-burka-yasagi-167519.html>
- Fransa'da Peçe ve Burka Yasağı. (15/03/2018). <https://www.yenisafak.com/dunya/fransada-pece-ve-burka-yasagi-onaylandi-278418>
- Fransa'da Tören Esnasına Erkeklerle Tokalaşmayan Kadına Vatandaşlık Verilmedi. (23/04/2018). <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43843072>
- Fransa'dan, Kur'an'dan Bazı Ayetler Çıkarılsın Önerisi. (08/05/2018). <https://www.yenisafak.com/dunya/fransadan-skandal-manifesto-kurandan-bazi-ayetler-cikarilsin-3279627>
- Fransa'nın Terör Sicili. (10/04/2018). <http://www.hurriyet.com.tr/fransa-nin-teror-sicili-36345619>
- Getready Minarett Attack. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/MINARETT-ATTACK>
- Guitar Hero. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/GUITAR-HERO-3>
- Hollanda 2017 Seçim Sonuçları. (03/03/2018). <http://www.haberturk.com/haber/haber/1426770-son-dakika-hollandada-sandiklar-kapandi-iste-ilk-sonuclar>
- IHCR 2017 Yıllık İslamofobi Ödülleri. (13/04/2018). <http://www.ihrc.org.uk/news/event-reports/12008-event-report-islamophobia-awards-2017>

İslamofobik Filmler. (10/08/2018).
http://www.edebiyatevi.com/yazi/162271_islamofobinin-sinema-sektorune-yansimalari.html ,

İslamofobik Haberler Belgeseli. (16/04/2018).
<http://www.cultureunplugged.com/documentary/watch-online/play/54287/Islamophobic-News>

Little Big Planet 3. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/LITTLE-BIG-PLANET-3>

Mehmet Yanmış "Fundamentalizm Korkusunun Müslüman Toplumlara Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme". (13/06/2018).
https://www.academia.edu/22550884/FUNDAMENTAL%C4%B0ZM_KORKUSUNUN_M%C3%9CSL%C3%9CMAN_TOPLUMLARA_ETK%C4%B0LER%C4%B0_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_DE%C4%9EEERLEND%C4%B0RME

Merkel'in, İslam ve Müslümanlar Almanya'ya Ait,Sözleri. (20/03/2018).
<http://tr.euronews.com/2018/03/16/almanya-basbakan-merkel-islam-ve-muslimanlar-almanya-ya-ait>

Mina Ahadi'nin İslamofobik Sözleri. (09/05/2018). <http://wpiran.org/turkce/?p=528>

Muslim Massacre. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/MUSLIM-MASSACRE>

Müslüman-Batı Gerilimleri Devam Ediyor. (22/05/2018).
<http://www.pewglobal.org/2011/07/21/muslim-western-tensions-persist/>

Olmak veya Olmamak. (18/04/2018). <http://oanlar.blogspot.com/2011/04/nuri-kurtcebe-karikaturleri.html>

Özgür Kadın Anlayışı. (18/04/2018). <http://mizahhaber.blogspot.com/2013/10/turhan-selcuk-ustanin-eski-bir.html>

PEGİDA İngiltere Şubesi Açıldı. (09/03/2018).
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/pegida-ingiltere-subesi-acildi-40035980>

PEGİDA,Cami İnşaatı Protestosu. (07/03/2018). <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41967953>

- PEW,İslami Radikalizme Duyulan Korku Raporu. (05/02/2018).
<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/05/24/majorities-in-europe-north-america-worried-about-islamic-extremism/>
- Resident Evil. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/RESIDENT-EVIL-5>
- Resident Evil 4. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/RESIDENT-EVIL-4>
- Sam Serious. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/SAM-SERIOUS>
- Sayılarla Avrupa'da İslamofobi. (10/04/2018). <http://www.setav.org/infografik-sayilarla-avrupada-islamofobi/>
- SETA Avrupa İslamofobi Raporu. (20/07/2018).
<http://www.islamophobiaeurope.com/tr/>
- SETA, 2016 Hollanda Raporu. (20/07/2018).
<https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>
- Setav United Kingdom İslamofobi Raporu 2017. (16/07/2018).
<http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/UnitedKingdom.pdf>
- Tekken Tag Tournament. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/TEKKEN-TAG-TOURNAMENT-2>
- Tok, A., & Ayaz, H. (20/11/2017). "İSLAMOFOBİ'NİN KÖKENİ VE TARİHSEL SÜRECİ".https://www.bitalebe.com/my_uploads/2016/11/SLAMOFOB%C4%B0%20%C3%9CZER%C4%B0NE%202811-19-16-01-26-16%29.pdf
- Türbanlı Domuz. (18/04/2018). <http://www.habervitrini.com/medya/turbanli-domuz-karikaturune-suc-duyurusu-218096/>
- Türkiye Devleti Şeriatle Yönetiliyor. (18/04/2018).
<http://mizahhaber.blogspot.com/2013/03/turhan-selcuk-ustanin-3.html>
- Türkiye ile Krizin Yıldönümünde Hollanda'dan Yeni Bir Karar. (09/03/2018).
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/krizin-yil-donumunde-hollandadan-yeni-bir-skandal-karar-40766669>

Türlere Yönelik Türkçe ve Yabancı Dillerde Ayrımcı Deyiş, Deyim ve Atasözleri. (16/04/2018). <http://ayrimcisozluk.blogspot.com/2012/02/turklere-kars-yabanc-dillerde-ayrmc.html>

Wilders'in Kur'an'ı Yasaklayacağım Sözleri. (08/05/2018). <https://www.yenisafak.com/dunya/wilders-yine-haddini-asti-kurani-yasaklayacagim-2612486>

Yetişkin, E. (28/05/2018). "Postkolonyal Kavramlar Üzerine Notlar". <http://www.ebruyetiskin.com/postkolonyal-kavramlar-uzerine-notlar/>

Zack-Wiki. (11/04/2018). <http://oyunlardaislamofobi.com/islamofobik-oyunlar/ZACK-WIKI>

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Rukiye SÖZER

Doğum Yeri ve Yılı : Isparta - 1992

Medeni Hali : Evli

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi :

1. İngilizce-Orta Seviye
- 2.Arapça- Orta Seviye
- 3.Fransızca- Başlangıç Seviyesi

İş Denevimi :

1. Milli Eğitim Bakanlığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni (Kadrolu)-2 sene